

Ә
Өдаләт Әскәроғлу

ӨЗҮМ ГҮРБӘТДӘ
КӨЗҮМ ВӘТӘНДӘ

ӘДАЛАТ ӘСКӘРОҒЛУ

**ӨЗҮМ ГҮРБӘТQӘ,
КӨЗҮМ ВӘТӘНQӘ**

"ADILÖĖLÜ" nəşriyyatı

BAKİ - 2001

**ЭДАЛАТ ЭСКЭРОҒЛУ. "ӨЗҮМ ГҮРБӘТДӘ, КӨЗҮМ
ВӘТӘНДӘ".** Бакы - 2001. 228 сәһ.

Ә 4703080604 сифаришлә
121-2001

© Ә.Әскәроғлу - 2001

Ана Вәтән, Азәрбајчан - һәјатымсан!
Нә јазылыб талејинә - өз адымсан!
Анд ичдијим сабаһынла - овгатымсан!

Вәтән дедим, дилә кәлди јахын, узаг,
Өлләриндән алдым оду гучаг-гучаг.
Тарихини варагладым вараг-вараг,
Өһд ејләдим, сәнә лајиг оғул олум!
Нахыш-нахыш көз охшасын өмүр јолум!

Азәрбајчан - сөз јелкәни, көнүл сими!
Зәррә гәдәр хошбәхт олмам сәнсиз, инан!
Өмр ејләсән јетишәрәм әскәр кими,
Руһумдасан гилбәкаһым - көзәл мөкан!
Бајрағына сәчдә етдим башым тачы,
Алнымдакы јазыларын Нуру, Вәтән!
Јаман күнү ган ағларам ачы-ачы,
Чан верәрәм уғрунда уф демәдән.
Анам мәним, андым мәним, чаным Вәтән,
Нәғмә пајым, һарда олсам руһум сәнсән!

Ә.Әскәроғлу

МҮӘЛЛИФДӘН

...Гәриби вурмушлар "Вај Вәтән!" демиш, гәриби чәннәтә көндәрмишләр "Мәмләкәтим!" демиш. Әсрләрин сынагында көврәлиб сынмајан бир кәламы да јаддан чыхармајаз: "Гәриб досту олмајандыр".

Севимли Вәтәнин гүрбәтдә мәскунлашан өвладлары... Јурддан чыхыб елдән чыхмајан сојдашларымыз... Халглар арасында көрпү олмаз шәрәфини, хошбәхтлијини јашајанлар...

...Мәгсәдимиз Днепронетровск вилајәтиндә јашајыб фәалијәт көстәрән ләјгәтли, дәјәрли һәмвәтәнләрлә - сизләрлә һәмсөһбәт олуб өмүр јолунузла охучулары таныш етмәкдир. Сизләрә она көрә үз тутдуг.

Кениш охучу күтләси үчүн нәзәрдә тутулан "Өзүм гүрбәтдә, көзүм Вәтәндә" китабынын әрсәјә кәлмәсиндә көмәклик көстәрмиш бүтүн хејрхәһ инсанлара, Имишли рајонунун Хошчобанлы кәндиндән олан Мәшәди Чаваншир Җачыверди оғлуна, онун лајигли өвладлары Гејрәт вә Абузәр Мәммәдовлара, диаспор фәалларынын Бакыда јашајан јахын досту Мәһәррәмөв Јусиф Дадаш оғлуна миннәтдарлығымызы билдиририк.

Нечә рәј доғурачагындан асылы олмајараз јахын кәләчәкдә дә бу нәчиб иши давам етдирмәк нијјәтиндәјик. Дәјәрли һәмвәтәнләримизин һәјәт вә фәалијәтини ишыгландыран даһа долғун јазыларын үзә чыхмасына умидварыз.

Сојдашларымызын, гәдирбилән охучуларын бу китабы сәмими ғаршылајачаглары үмидилә...

ГҮРБӘТДӘ ВӘТӘНИ ЈАШАДАНЛАР...

Инсанын мә'нәви бөјүклүјү дүнјанын бөјүклүјүнән бөјүкдүр. Дүнјадан бөјүк инсанлар бөјүк-бөјүк ишләр көрүб дүнјанын таразлығыны сахлајырлар. Дүнјанын таразлығы инсанларын хош әмәлиндә, бәшәр чәмијјәтинин инкишафы наминә апардығы мүбаризәнин дүнјәвилијиндәдир. Бәшәри, дүнјәви инсанлар дүнјанын јаранышындан бу ағыр јүкү чијинләринә көтүрмүш, өз нурлу аләми, дахили зәнкинлији, мүгәддәс амалы вә јүксәк мә'нәви учалығы илә тарих боју даһа да учалмышлар. Бу учалыг зирвәсиндә дүнјанын инсанларын дахилиндә һәр ики чаһан сығаркән, онлар бу дүнјаја сығмајыблар. Онларын бу сығмазлыг дүнјасынын парлаг шәфәгләри дүнјанын гаранлыгларыны нура гәрг едәрәк инсан ләјгәтинин вә мә'чүзәсинин ин'инкасына чеврилмишдир. Бу чүр кен дашыјычылары дүнјанын һансы бөлкәсиндә јашамасындан асылы олмајараз мәнсуб олдуғу халғын, вәтәнин бир парчасына чеврилмиш, өз милли мәфкурәси, тәбии-әхлаги, милли-мә'нәви дәјәрләри илә бәшәр сивилизасијасыны даһа да зәнкинләшдирмишләр. Охучуларын ихтијарына верилмиш "Өзүм гүрбәтдә, көзүм Вәтәндә" китабында мөһз Азәрбајҗандан узагларда јашајан, өз кениш фәалијәтләри вә әвәзсиз хидмәтләри илә онун атрибутларына чериләчәк дәрәчәдә јүксәлән инсанлар һаггында сөһбәт ачылып. Чох јүксәк али мәгсәдләр вә вәтәндашлыг дујғусу илә јазылмыш бу китабы охудугча Вәтәндән узагларда, Вәтәнин чанлы бир парчасына вә онун ифадәсинә чеврилән фәдакар инсанла-

рын мугәддәс образы көзләримиз өнүндә чанланыр. Бу инсанлар Украиня Республикасынын Днепропетровск шәһәриндә јашајан, Вәтәнимизин үстүнү гара булудлар алдығы илк күндөн Азәрбајчан диаспорунун јарадылмасында вә формалашмасында әвәзсиз хидмәтләр көстәрмиш һәмвәтәнләримиздир. Китабы оху-дугча бир һәгигәт там ајдынлығы илә дәрк олунур ки, әкәр биз Вәтәндә олуб бурда баш верән һадисәләрин шаһидләринә вә мүшаһидәчиләринә чеврилиб јалныз мә'нәви әзаб чәкмәкдән о јана кечә билмириксә, китабда гәләмә алынған инсанлар ајрылыг һәсрәтини, бу дүјгуну, бу ағры-ачылары јашамагла бәрәбәр Азәрбајчан һәгигәтләрини дүнја ичтимаијјәтинә чатдырмаг күчүндәдирләр. Охучуларын музакирәсинә верилмиш "Өзүм гүрбәтдә, көзүм Вәтәндә" китабынын ән јүксәк мәзијјәтләриндән бири гәләмә алынмыш инсанларын һәјаты вә фәалијјәти гуру, схематик дејил, инсан јаддашына һәкк олуған әдәби пријомлар, инчә чаларлар вә бәди и тәсвирләрлә верилмишдир. Китабы оху-дугча республикамыздан узагдә јашајан һәмвәтәнләримизин зәнкин дахили дүнјасы, мәһз Азәрбајчан халгына хас олан милли мә'нәви кејфијјәтләр, јүксәк амаллар вә бәшәри дәјәрләр уғрунда мүбаризә әзми, али вәтән-пәрвәрлик һиссләри адамын көзләри өнүндә чанланыр вә бу инсанлардан бәјүк шәрәф вә фәхәрәт дүјүр-сан. Бурдакы инсанлары бир-бириндән ајырмаг олмур: онлар фәдакардыр, һәјатын һәр әзабына гатлашараг гаршыја гојдуглары али мәгсәдләр уғрунда инсаны һејрәтә кәтирәчәк дәрәчәдә мөһкәм ирадә нүмајиш етдирән, вәтән наминә бир јумруға чеврилән ләјагәт тәмсилчиләридир.

Халгымызын көзәл зијалысы, исте'адлы шаир вә публисист Әдаләт Әскәрәғлунун бу китабы, әкәр бир

тәрәфдән Днепропетровскда јашајан һәмвәтәнләри-мизин һәјат вә әмәк фәалијјәтләри илә охучуларымы-зы јахындан таныш едирсә, диқәр тәрәфдән онун өзүнүн бәјүк вәтәнпәрвәрлик нүмајиш етдирәрәк һәр әзаба гатлашмаг әзмини көстәрир. Биз Әдаләт Әскә-роғлунун бу фәалијјәтини јүксәк гијмәтләндирир вә тәғдир едирик. Бу бахымдан һағгында чүз'и информа-сијаја малик олдуғумуз бир тәшкилат һағгында, онла-рын јаратдығы диаспора барәдә чанлы эпизодларла әтрафлы мә'лумат верән аловлу вәтәнпәрвәр шаир Әдаләт Әскәрәғлуна вә орда кениш, әһатәли фәалиј-јәт көстәрән вәтән һәсрәтли, вәтән дүјгүлу, вәтән се-вкили көзәл вә фәдакар инсанlara дәрин тә-шәккүрүмүзү вә миннәтдарлығымызы билдиририк.

Низами Мәһәммәдәлиоглу,
Азәрбајчан Милли Демократик
Гуввәләр Ассамблејасынын
сәдр муавини, Азәрбајчан
Демократик Сағ Партијасы
Али Мәчлисинин Сәдри.

УКРАЇНА АЗЭРБАЇЧАНЛЫЛАРЫ КОНГРЕСИ

Днепропетровск Вилајет тәшкилаты

Днепропетровск Вилајетиндә 20 минә јахын азербайчанлы јашајыр. 1991-чи илдә “Азери” чәмијјәти јарадымыш, амма тәдричән онун фәалијјәти зәифләмишдир.

1997-чи илдә кечмиш чәмијјәтин фәалларындан бири - Днепропетровскдакы “Старыј Баку” фирмасынын президенти Гүдрәт Начыјев јени бир гурум - “Савалан” Чәмијјәтини јаратмышдыр.

“Савалан”ын јарандығы күндән фәалијјәт даирәси кешиш олуб. Онун өз мәтбу органы да вардыр.

Г. Начыјев “Савалан”ын чошшахәли фәалијјәти барәдә белә демишдир: “Нәлә фәалијјәтимизин илк күнләриндә тәсәдүфән хәбәр тутдуг ки, Азербайчандан кимсәсиз ушаглар вилајәтин мәркәзи Днепропетровск шәһәринә, бејнәлхалг “Мост-Дружба” мәркәзинин тәшкил етдији бајрама кәлибләр. Тез һәмјерлиләримизи тапдыг. онларын бајрамда иштиракынын бүтүн хәрчләрини өз үзәримизә көтүрдүк. 1997-чи илдә украјналы ушаглары Бақыја вә Сабирабад рајонуна кәтирдик. Гачгын шәһәрчикләриндән олан бу ушаглар Гарабаг мұһарибәсинин төрәтдији балалары өз көзләри илә көрдүләр. 1998-чи илдә Украјнаја “Днепр-река дружба” мусиги фестивалына тәшириф кәтирмиш азербайчанлы ушаглар онун галиби олдулар. Сонра онлар Запорожетс шәһәринә екскурсијаја кетдиләр. Бүтүн бу тәдбирләрә дә “Савалан” спонсорлуг етди.

Днепропетровск шәһәринин “Топол-2” јашајыш рајону сүрүшкәнлик нәтичәсиндә тамамилә дағылмышдыр. Чәмијјәтимиз белә бир күндә дөрд украјналы аиләсини һимәјәсинә көтүрмүш вә һәмин рајонун бәрпасына 5 мин

Украјна гривнасы көчүрмүшдүр.

Өтән ил март ајынын 21-дә шәһәрин мәркәзи кафеләринин бириндә Новруз бајрамыны гејд етдик. Бајрама 300-дән артыг һәмјерлимиз вә вилајәтин “Фронтвичка” Днепропетровск Гадынлар Бирлији, “Әфган аналары” тәшкилатларынын нүмәјәндәләри дөвәт едилмишдиләр. Онларын һамысына мадди көмәклик көстәрдик.

1998-чи илин декабрында вилајәтдә јашајан азсајлы халгларын “Биз һамымыз сәнин өвладыныг, Украјна” девизи алтында фестивалы кечирдик. Әввәлләр белә фести-валларда азербайчанлылар иштирак етмирдиләр. Ифтихарла дејә биләрәм ки, бу ахырынчы фестивалын галиби “Савалан” олду вә вилајәтин фәхри фәрманына лајиг көрүлдү.

Сон ики илин декабрында чәмијјәт Дунја Азербайчанлыларынын һәмрәјлик Күнү мүнәсибәтилә тәнтәнәли тәдбирләр тәшкил едиб. һәмин тәдбирләрдә Украјнада јашајан мұхтәлиф халгларын нүмәјәндәләри дә иштирак едәрәк, доғма вәтәнимизлә јахындан таныш олдулар. Бизим әсас мәгсәдимиз бу халглара Азербайчан һәгигәтләрини чатдырмагдыр.

“Савалан” чәмијјәтинин Украјнанын Новомосковск вә Павлоград шәһәрләриндә филиаллары рәсми гејдијјата алыныб вә фәалијјәт көстәрирләр. Бу филиаллар орада јашајан азербайчанлыларын үмид јеридир. һәмин филиалларын сәдрләри - Ағдам рајонундан олан Шикар Нүсәјновун вә Бәрдәли Магсуд Шүкүровун хејријјәчилији бүтүн вилајәт гәзетләриндә дөфәләрлә јазылмышдыр.

Чәмијјәтин 1988-чи илин мартындан нәшр олунан “Савалан” гәзети вилајәтдә һәмјерлиләримизин ән дүзкүн информасија мәнбәјидир. Ајда ики дөфә чап олунан гәзетдә вахташыры Азербайчанда баш верән сијаси вә ичтимаи һадисәләр, халгымызын милли адәт-әнәнәләри илә бағлы јазылар чап олунур. Үч дилдә - Азербайчан, Украјна вә

рус дилләриндә чап олуан гәзетә истедадлы гәләм саны-
би Надир Зейналзаде рәбәрлик едир.

“Савалан”ын үзләринин кәләчәкдә көрәчәји ишләр
чохдур. Онлар вилајәтдә Азәрбајчан мәктәби ачмаг, мәсчид
тикмәк, Гарабаг гачгылыларына көмәк етмәк вә бир сыра
башга хејријә ишләри һәјата кечирмәк әзминдәдирләр”.¹

1997-чи илин мартында Азәрбајчан Республикасынын
Президенти, чәнаб һејдәр Әлијев Украјна республикасын-
да илк рәсми сәфәрдә олмушдур.

Мартын 25-дә Азәрбајчан диаспорунун нүмајәндәләри
илә көрүшүб. Һәмин көрүшдәки чыхышында президент
Һејдәр Әлијев Украјнадакы сојдашларымыза демишдир:
“Харичи өлкәләрә бүгүн сәфәрләрим заманы мән орада
олан азәрбајчанлыларла, һәмвәтәнләримизлә көрүшүрәм.
Шүбһәсиз ки, инди бурада белә бир көрүшә ектијачым
вардыр. Мән хаһиш етмишдим ки, Украјнада јашајан
азәрбајчанлыларын һамысы да олмаса, бир һиссәси кәл-
син, көрүшәк.

Истәјирәм биләм ки, Украјнада нә гәдәр азәрбајчанлы
вар, бурада нечә јашајырсыныз, нә иш көрүрсүнүз, вәтән-
лә әлағәләриниз нечәдир, һансы проблемләриниз вар.

Бу, бизим илк көрүшүмүздүр. Мән һеч дә билмирдим
ки, Украјнада 500 мин азәрбајчанлы јашајыр. Бу, бөјүк рә-
гәмдир. Шүбһәсиз ки, азәрбајчанлыларын Украјнада јаша-
масы нә сиздән, нә дә мәнән асылы дејилдир. Бу, һәр кә-
син өз тәлејидир - кәлиб, бураја дүшүб, јашајыр. Мән бу-
на мәнфи бир һал кими бахмырам, әксинә, мүсбәт һал ки-
ми бахырам. Чүнки һәр бир милләт јалныз өз торпагында
чәмләшиб јашамамадыр. Билирсиниз ки, һансы миллә-
тин нүмајәндәләри бир чох башга өлкәләрдә јашајырса,
онлар өз халглары, өлкәләри үчүн орада јахшы тәмсилчи
олурлар. Она көрә дә бунун хејри вар, зәрәри јохдур.

1. “Панорама”, 2. II. 1999.

... Кәлин ачыг данышаг, ола биләр ки, бәзи азәрбај-
чанлылар чинајәт едирләр, гануну позурлар, налајиг иш-
ләр көрүрләр. Бунларын да нәтичәсиндә азәрбајчанлыла-
рын һамысына белә бир мүнәсибәт бәсләнилир. Һесаб
едирәм ки, бунлар арадан көтүрүлә биләси һаллардыр.
Мән Леонид Кучма илә бу барәдә данышачағам. Анчаг је-
нә дә өз фикрими дејирәм ки, бу, дәвләтин, һөкүмәтин си-
јасәти дејил. Бу, садәчә, субјектив тәәсүратлардан, һис-
сијатлардан доған бир һадисәдир. Күман едирәм ки, буну
арадан галдырыг. Анчаг биз нә гәдәр десәк дә, көстә-
риш верилсә дә сизин өзүңүздән, јәни азәрбајчанлылардан
да даһа чох шеј асылы олачагдыр. Кәрәк азәрбајчанлылар
һәр јердә бүгүн дәвләт ганун-гајдаларына риәјәт етмәкдә
нүмунә олсунлар. Әжәр нүмунә олсаныз, мәнә елә кәлир
ки, онда азәрбајчанлылара гаршы белә әдаләтсиз һаллар
аз ола биләр.

Инди бу мәсәләләри һәлл етмәк үчүн артыг бизим,
Азәрбајчанын Украјнада, Кијевдә сәфирлији вардыр. Мән
сәфири тәјин етмишәм. Сиз ону таныјырсыныз. Өзү дејир
ки, бурада үч-ил сизин кими, ади вәтәндаш кими јашајыб-
дыр, мүәјјән бир ишлә мәшгул олубдур. Инди дә сәфир
тәјин едилибдир. Онун сәфир тәјин олунмасынын әсас сә-
бәбләриндән бири дә одур ки, о, бурада јашајыб, ишләјиб,
Украјнаны таныјыр. Она көрә дә о, бурада сәфир вәзифә-
сини апарә биләр.

... Һарада јашамасындан асылы олмајараг һеч бир
азәрбајчанлы өз вәтәнини, улу бабаларыны, дилини унут-
мамалыдыр. Һарада јашајырсанса-јаша, јахшы да, пис дә
јашасан, кәрәк үрәјин өз вәтәнинлә, торпагынла дејүнсүн.
Кәрәк нәбзин вәтәнинин нәбзи илә вурсун. Бу вәтәнпәр-
вәрлик һисси бизим һәр биримиздә олмалыдыр. О чүмлә-
дән, республикамыздан кәнарда Украјнада јашајан азәр-
бајчанлыларда да олмалыдыр.

Мән арзу едирәм ки, бу һиссијатлар сиздә даһа чоһ олсун. Әминәм ки, инди бурада Азәрбајчанын Украјнадакы сәфирлији әтрафында даһа сых топлашачагсыныз, бир-биринизлә даһа јахшы үнсийјәт, әлағә јарадачагсыныз, бирләшмәчәксиниз, һәмрәј олачагсыныз, бир-биринизә көмәк едәчәксиниз, дајаг олачагсыныз. Ејни заманда Азәрбајчанын гајғылары илә јашајачагсыныз. Сағ олун. Сизә чансағлығы, хошбәхтлик арзу едирәм”¹.

1999-чу илдә Украјнадакы Азәрбајчан диаспорунун һәјатында, онун тәшкилатланма тарихиндә мұһым һадисә баш верди. Һәмин илин март ајынын 21-дә “Украјна Азәрбајчанлылар Конгреси” јарадылды. Бу Украјна Республикасында јашајан азәрбајчанлыларын бирләшмәси демәк иди.

Белә бир күчлү гурумун јарадылмасы тәсадүфи дејилди. Чүнки, һәлә “1990-чы илин Ганлы Јанвар һадисәләриндән сонра Кијевдә јашајан азәрбајчанлылар ичтимаи-мәдәни мәркәз јаратмағ гәрарына кәлдиләр. Сојдашларымызын чоһу бу идејаны дестәкләди вә биз белә бир чәмијјәти јарада билдик. Чәмијјәтин илк аддымы јанвар һадисәләри һагында һәгигәтләри јажмағ олду. Гыса мүддәттә совет гошунларынын Бақыда төрәтдикләри вәһшиликләрә аид фотошәкилләр вә материаллар топланды вә Кијевдә јашајан азәрбајчанлыларын вәсәити һесабына “Кровавыј јанвар” адлы китаб бурахылды. Чәмијјәт 1994-чү илдә Н. Кәнчәви адына Үмумукрајна Азәрбајчан ичтимаи-мәдәни мәркәзинә чеврилди. 1999-чу ил мартын 21-дә мәркәзин конфрансы кечирилди. Украјнанын 15 вилајәтиндә фәалијјәт көстәрән азәрбајчанлы чәмијјәтләриндән 100-ә јахын нүмәјәндәнин иштирак етдији конфрансда Украјна Азәрбајчанлылары Конгреси тәсис едилди. Конфрансын тәшкилиндә вә УАК-ын јаранмасында Азәрбајчанын Укпајнада фәвгәләдә вә сәләһијјәтли сәфири Назим Ибраһи-

1. “Азәрбајчан”, 28. III. 1997.

мовун хусуси әмәји олмушдур”¹.

УАК јаранаркән бу тәшкилатын Украјнанын 15 вилајәтиндә јерли шөбәси вардыса, сон ил әрзиндә бу шөбәләр өлкәнин 25 вилајәтиндә јарадылыб.

Јарандығы вахтдан һәртәрәfli фәалијјәтә башлајан “Украјна Азәрбајчанлылары Конгреси” Украјнанын ичтимаи-сијаси вә мәдәни һәјатында фәал иштирак едир, Украјна иғтисадијјатынын иншикафында, демократик чәмијјәт јаранмасында өз әмәкләрини әсиркәмир, Азәрбајчанла Украјна арасында икитәрәfli мәдәни әлағәләрин кенишләнмәси үчүн вар гүввәси илә чалышыр.

УАК-нын сәдри Украјнада мұхтәлиф вахтларда бир сыра јүксәк вәзифәләрдә ишләмиш Тәләт Әлијев сечилмиши.

2000-чи илин апрелиндә Бақыда сәфәрдә олан Т. Әлијев “Азәрбајчан” гәзетинин әмәкдашы илә мүсәһибәсиндә о вахт рәһбәрлик етдији УАК-ын фәалијјәти һагында әтрафлы сөһбәт ачмышдыр: “Конгресә гәдәр мұхтәлиф азәрбајчанлы чәмијјәтләри вә тәшкилатлары фәалијјәт көстәрирди. Ачығыны дејим ки, бу тәшкилат вә чәмијјәтләр азәрбајчанлылары бирләшдирә билмирди. Анчағ конгрес јаранан күндән низамнамә әсасында планлы шәкилдә бу ишин өһдәсиндән мәнәрәтлә кәлдик. Бирләшмәнин әсас мәгсәди Азәрбајчанын адәт-әнәнәсини, мәдәнијјәтини, дилини, динини горумағ, јашатмағ, даһа да инкишаф етдирмәк, кәләчәк нәсилләрә чатдырмағ олуб. Бундан әлавә, бу күн Украјна Азәрбајчан үчүн мұһым әһәмијәтли стратежи партијордур, ики халғ арасында мөһкәм достлуг әлағәләри вардыр. Һәр ики өлкә президентләринин јахын достлугу вә сәмиимјјәтләри бу әмәкдашлығы даһа да мөһкәмләндирир, онларын әлағәләрини гырылмаз телләрлә бағлајыр. Бу достлуг вә әмәкдашлығы горумағ,

1. “Халғ гәзети”, 30. IV. 2000.

даһа да мөһкәмләндирмәк конгрес үзләринин ғаршысына бир вәзифә кими ғојулду. Бу јолда бүтүн гүввә вә бачары-ғымызы сәрф етдик. Украјнада хејли дикәр милләтин нүмајәндәләри јашајыр. Биз һәмин милләтләр арасында Азәрбајчанын ғәдим тарихә малик олмасыны сүбүт едир, онун мәдәнијјәтини јашадырыг.

1999-чу илдә Украјнада президент сечкиләри заманы бизим милләтин нүмајәндәләри ачыг шәкилдә бәјан етдиләр ки, биз Л.Кучманын намизәдлийини мұдафиә едир вә она сәс верәчәјик. Сөзүмүзүн үстүндә мөһкәм дајандыг, кениш тәблиғат апардыг. Л. Кучма президент сечкиләриндән сонра бизим диаспорун әмәјини јүксәк гүјмәтләндирди вә конгресә рәсми миннәтдарлыг мәктубу кәндәрди. Је-ни ил мұнасибәти илә бизи тәбрик етди вә Украјна дөвләтчилијинин мөһкәмләnmәсиндә вә инкишафында ғојулан әмәјә кәрә фәхри фәрманы илә тәлтиф етди. Бундан әлавә Л. Кучма бу илин март ајында Азәрбајчана рәсми сәфәрә кәләркән бизим конгресин сәдрини дә нүмајәндә һејәтинин тәркибинә дахил етди. Бүтүн булар шәхсән президентин кәстәрдији јүксәк ғайғынын тәзаһүрүдүр. Бир факты да ғәјд етмәк истәрдим ки, Украјнада јашајан јекәнә милләтик ки, милли вә мұғәддәс Новруз бајрамы күнү шәхсән Л. Кучма өзү бизим диаспору тәбрик етди вә бу әзиз күндә хош арзуларыны чатдырды. Бундан әлавә бизим диаспор Украјна демократик гүввәләр вә күч бирликләри сијаси гурумларын үзләридир. Јерли күтләви информасија васитәләри илә сых әләгә јаратмышыг. Тез-тез дөври мәбуатда чыхыш едирик.

Украјнанын 27 инзибати әрази бөлкүсүнүн 25-дә бизим конгресин вилајәт тәшкилатлары фәалијјәт кәстәрир. Јахын күнләрдә тәшкилатларымыз јарадылачаг. Һәр бир вилајәт тәшкилатынын кәнд, рајон, шәһәр тәшкилатлары јарадылачаг. Конгресин тәркибиндә Чәнуби азәрбајчанлы-

лар шөбәси фәалијјәт кәстәрир. Азәрбајчанда доғулуб бөјүмүш (ермәниләрдән башга) бүтүн дикәр милләтләрлә иш шөбәси јарадылыб. Истәр вилајәт тәшкилатлары, истәрсә дә ајры-ајры шөбәләр Украјнанын ичтимаи-сијаси вә мәдәни һејәтында фәал иштирак етмәк үчүн бүтүн гүввә вә бачарыгларындан истифадә едир. Дүңја Азәрбајчанлыларынын һәмрәјлик күнү мұнасибәтилә бөјүк консерт тәшкил етдик вә бу бајрам күнү “Азәрбајчан” адлы ансамбл јаратдыг. Ансамблын бәдии рәһбәри Украјнанын әмәкдар артисти Гурбан Аббасов, солисти бир нечә бөјнәлхалг мұсабигәләр лауреаты, унудулмаз сәнәткар мәрһум Рәшид Бөһбудовун бачысы оғлу Чәфәр Бөһбудов, бир нечә бөјнәлхалг мұсабигәләр лауреаты, балетмејстер Бәхтијар Ағајаровдур. Һазырда 12 нәфәрдән ибарәт рәгс групуруз, Вәлијев ғардашларынын симасында милли аләтләри ифа едән сәнәткарларымыз Азәрбајчан инчәсәнәтини јашадырлар. Март ајынын 22-дә Новруз бајрамы күнүндә кениш консерт програмы илә чыхыш етдик. Украјнада кечирилән “Биз сәнин ушагларыныг, Украјна” мұсабигәсиндә мұғәнниләримиз фәал иштирак етдиләр. Кијевдә јашајан конгресин идарә һејәтинин үзвү Телман Һәмидов вә Украјна-Италија биркә мұәссисәсинин директору Вилајәт Гулијевин спонсорлуғу сәјәсиндә ансамблын үзләринә милли кејимләр алмышыг. Мај ајында Украјна Азәрбајчанлылар күнү тәсис едиб бу мұнасибәтлә бөјүк консерт планлашдырмышыг. Март ајында украјналылары конгрес адындан гүјмәтли һәдијјә - Кијев вилајәтинин Ирпен шәһәриндә Тарас Шевченконун бүстүнүн ачылышыны тәшкил етдик. Бүст конгресин вәсаити һесабына дүзәлмишдир. Кијев шәһәриндә 37 айләдә ушаглары анасыз бөјүдән аталар вар. Бу айләнин һәр биринә дәјәри 25 доллар олан 12 килограм әрзаг бағышладыг вә онларын шәрәфинә зифәт вердик. Бу хејријјәчилијә кәрә конгресә Америка-

Украјна “Мөһкәм аилә - хошбәхт ушаглыг” фонду тәрәфиндән миннәтдарлыг мәктубу дахил олуб.

Биз “Азәрбајчанын сәси” адлы 8 сәһифәлик һәфтәлик гәзет бурахырыг. Гәзет васитәсилә 20 Январ фәһиәсини, һабелә ермәһиләрин Азәрбајчанда төрәтдикләри дикәр вәһшиликләри кениш тәблиг едирик. Бундан әләвә конгресин Днепропетровск Виләјәт Тәшкилатынын сәдри Гүдрәт һачыјев, сәдр муавини Надир Зејналзадә, Харков Виләјәт Тәшкилат сәдри Гурбан Аббасов, Сумы шәһәриндә Меһрибан Салманова, Запорожетсдә Мирјагуб Ибраһимов, Николајевдә Кәбир Бәдалов, Черниговда Таһир һасәнов, Житомирдә Саатхан Гасымов, Кијев шәһәриндә Елмар һүмбәтов, Кијев виләјәтиндә Акиф Дадашов, Донетскдә Манаф Искәндәров, конгресин сәдр муавини Әбүлфәз Гасымов, Шакир Јәһјәев, мәтбуат катиби Халидә Јардымгулијева, Аташ Гырхәјев, гадынлар Комитәсинин сәдри Мәтанәт Рзајева кениш тәблиғат ишләри апарырлар. Биз һазырда бу виләјәтдә 6 Азәрбајчан мәктәби тәшкил етмишик. Јахын күнләрдә даһа 5-и јарадылачаг.

Мән арзу едирәм ки, Азәрбајчанын ән јаралы јери олан Гарабаг проблеми динч јолла һәлл едилсин, гачтынлар өз доғма ев-ешикләринә гајытсын. Бу ишдә һамы мүдрик президент һејдәр Әлијевин әтрафында сых бирләшмәли, һеч бир мүхалифәт-игтидар олмамалыдыр. Мән әминәм ки, бу проблем һәлл олунан кими Азәрбајчан МДБ дөвләтләри арасында бүгүн саһәләр үзрә ән инкишаф етмиш бир дөвләт олачаг. һамы чәнаб һејдәр Әлијевин әтрафында јумруг кими бирләшмәли, биркә мүбаризә апармалыдыр. Бу заман һәр шејә наил олмаг мүмкүндүр. Сөзүмүн сонунда Украјна Азәрбајчанлылар Конгреси мәчлисинин бүгүн дүнјада фәалијјәт көстәрән Азәрбајчан диаспорларына мүрачигитини чатдырмаг истәрдим: “Мөһтәрәм сојдашларымыз! Мүстәгил, демократик Азәрбајчан

дөвләтинин даһа да мөһкәмләnmәси наминә Азәрбајчан Республикасы президентинин дүнја азәрбајчанлыларынын бирләшмәси чағырышы әсасында, Азәрбајчан Республикасынын Украјнадакы сәфирлијинин биләваситә көмәклији сәјәсиндә 1999-чу илин март ајында Украјна Азәрбајчанлылар Конгреси јарадылмыш вә өз әтрафында Украјнада јашајан азәрбајчанлылары бирләшдирир”.¹

1999-чу илин нојабр ајынын 30-да Азәрбајчан республикасынын президенти, чәнаб һејдәр Әлијев Украјна президенти, чәнаб Леонид Кучманын андичмә мәрасиминдә иштирак едәркән “Украјна Азәрбајчанлылары Конгреси”нин үзвләри илә дә көрүшмүшдүр.

Мәлум олдугу кими, Кијевдәки Сосиал Елмләр Институту Азәрбајчан Республикасынын президенти, чәнаб һејдәр Әлијевин адыны дашыјыр. 2000-чи илин декабр ајынын 18-дә һәмин институтда Украјна Кадр Академијасынын президенти Георги Шокин, Рекионларарасы Идарәетмә Академијасынын президенти Валери Бебик илә Украјна Азәрбајчанлылары Конгресинин сәдри Тәләт Әлијев арасында нијјәт протоколу имзаланмышдыр. “Протокола ујғун олараг, һәр ики өлкәнин сәјәсәт, игтисадият, елм, тәһсил, мәдәнијјәт вә инчәсәнәт саһәләриндә апарычы хадимләринин иштиракы илә һәмин институтун тәләбәләри, һабелә Украјна Азәрбајчанлылары Конгресинин рәһбәрләри вә тәшкилатлары үчүн мүнтәзәм көрүшләр, муһазирәләр, “Дәјирми маса” архасында ичласлар кечирмәк, биркә күтләви мәдәнијјәт вә идман тәдбирләри тәшкил етмәк, бир-биринә јарадычылыг ансамбллари вә бәдии өзфәалијјәт коллективләри көндөрмәк планлашдырылыр.”¹

“Украјна Азәрбајчанлылары Конгреси”нин јарадылдыгы вахтдан тәхминән бир ил сонра бу гурумун I

конфрансы олуб.

Бу конфранс Кијевдәки Бејнәлхалг Университетин Һејдәр Әлијев адына Сосиал Елмләр Институтунда кечирилмишдир.

УАК-ын рәбәри Тәләт Әлијевин кириш сөзү илә адыгы тәдбирдә Украјнанын бүтүн бөлкәләрини тәмсил едән 56 нүмәјәндә иштирак едирди.

Әввәлчә конфрансда гонаг гисминдә иштирак едән Милли Мәчлисин депутаты, Азәрбајчанын Украјнадакы кечмиш сәфири Назим Ибраһимов чыхыш етди. О, Дағлыг Гарабаг проблеминин һәлли илә алағәдар Азәрбајчан Президенти Һејдәр Әлијевин кәркин фәалијјәтиндән, Милли Мәчлисин бу истигамәтдә көрдүјү ишләрдән данышды.

Сонра конгресин рәбәри Т. Әлијевин тәшкилатын фәалијјәти илә бағлы кениш мәрүзәси динләнилди.

Конфрансда УАК-ын Кијев шәәр тәшкилатынын сәдри Огтај Әфәндијев, Харков вилајәт тәшкилатынын сәдри Гүдрәт. Аббасов, Днепропетровск вилајәт тәшкилатынын сәдри Гүдрәт Һачыјев, Севастопол шәәри “Гобустан” радио гәзетинин редактору Һәбиб Әлијев, Житомир вилајәт тәшкилатынын сәдри Салман Гасымов, конгресин Гадынлар Шурасынын сәдри Мәтанәт Рзәјева, Черкасск вилајәт тәшкилатынын сәдри Ајдын Ширинов, Гафгаз Мјсәлманлары Идарәсинин Украјна үзрә нүмәјәндәси Бајрам Гулијев, Т. Шевченко адына университетин досенти Фәрһад Туранлы чыхыш етдиләр.

Чыхышларда конгресин јаранмасындан вә Украјнанын Әдлијјә Назирлијиндә гејдијјатдан кечмәсиндән сонра бу өлкәдә азәрбајчанлыларын диаспор һәрәкатынын мүтәшәккилләшдији гејд олунду. Билдирилди ки, УАК-ын Украјнанын бүтүн рекионларында өзәк тәшкилатлары јаранмыш, Злагода (Бирлик) вә Новаја Украина кими үмү-

мукрајна ичтимаи-сијаси тәшкилатлары илә алағәләр гурулмуш, биркә тәдбирләр кечирилмишдир.

Конфранс иштиракчылары Украјнада президент сәчиләри заманы азәрбајчанлыларын вағид мөвгедән чыхыш етмәсини вә президент Леонид Кучманын она кәстәрилән дәстәјә көрә көндәрдији тәбрик мәктубуну Украјна рәбәрлијинин тәшкилата јүксәк дигәти кими мәмнунлуғла хатырладылар. Конгресин тәшәббүсү илә тәшкил олунмуш “Базар күнү” мәктәбләринин, Кијевдә чыхан “Голос Азәрбајджана”, Севастопол шәәриндәки “Гобустан”, Днепропетровск вилајәт тәшкилатынын “Милләт” гәзәтләринин милли адәт-әнәналәримизин тәблиғи саһәсиндәки мұғұм ролу хусуси вурғуланды.

Конфранс нүмәјәндәләринин тәклифи илә милләт вәкили Н. Ибраһимов УАК-ын фәхри сәдри сечилди.

Тәдбирин сонунда Азәрбајчан вә Украјна президентләринә мүрачиәт гәбул олунду.

УАК-ын нөвбәти конфрансынын Днепропетровск шәәриндә кечирилмәси гәрәра алынды. Һәмчинин гәрәра алынды ки, Азәрбајчан вә Украјна дәвләтләринин мүстәғиллик кунләри илә алағәдар Т. Шевченко адына Украјна Милли Университетиндә елми-практики конфранс кечирилсин.¹

“Украјна Азәрбајчанлылары Конгреси”нин фәалијјәти республикамызын президенти тәрәфиндән јүксәк гиймәтләндирилмишдир. Белә ки, сабиг сәфир Назим Ибраһимов АР Милли Мәчлисинә депутат сечилдикдән сонра УАК-нын сәдри Тәләт Әлијев Азәрбајчан Республикасынын Украјна Республикасында сәфири тәјин едилмишдир.

*Вағиф Арзуманлы,
“Азәрбајчан диаспору”,
Бақы, “Гартал” нәширијаты,
2001, сәһ 382-394.*

1. “Халг гәзети”, 21. 6. 2001.

МƏММƏД САДЫГ БƏЈ АҒАБƏЈЗАДƏ КИМДИР?

Һөрмәтли алимимиз Вагиф Арзуманлынын “Азәр-бајчан диаспору” китабыны диггәтлә охујандан сонра мәнәдә белә бир фикир жаранды ки, Украинада XX әс-рин 60-чы илләринә кими тәк-тәк фәалијјәт кәстәрән зијалы сојдашларымызын шан-шөһрәти бу күнкү мүнбит аб-һаванын јаранмасында аз рол ојнамајыб. Гәрбин сивилизасијасында нәинки дуруш кәтирә билән, ону даһа да шәрәфләндирән сојдашларымыз олуб вә олачаг...

...Јазычы - драматург Әли Сәмәдли “Ики өмүр јаша-јан адам” сәнәдли повестиндә јазыр: “Таксија отуруб Лвов шөһәринин мәркәзиндән хејли аралыда олан бир күчәјә кәлирик. Бу күчәнин ады әввәлләр “26 Бакы комиссары” олуб, сонра да “26-лар”. Нәһајәт, бу күчә садә-чә олараг “Бакински” адландырылыб. Күчәјлә ирәлилә-јирик. Вә бирдән бу күчәјә битишик башга бир күчәдә “С.Ағабәјзадә адына күчә” јазылмыш лөвһә көзүмүзә дәјир. Бәли, бу күчә Садыг бәј Ағабәјзадә адыны дашы-јыр. Чох севиндик. Күчә сакинләри илә көрүшүрүк. Он-лара Садыг бәј һаггында кениш мә’лумат веририк. Он-ларын бә’зиләри Садыг бәј Ағабәјзадәнин һансы мил-ләтин нүмајәндәси олдуғуну билмирләр...

М.С.Ағабәјзадә сөзүн әсл мә’насында һүнәр саһи-би олуб. Һәм адлы-санлы сәркәрдә - кенерал вә һәм дә бөјүк шәргшүнас алим кими. О, Азәрбајчан һәрб вә елм тарихинә дахил олмуш чох өнәмли вә ләјагәтли бир тарихи шәхсијәтдир” (“Ики өмүр јашајан адам” Бакы - 1999, Һәрби нәшријат)

Мәммәд Садыг бәј Ағабәјзадә 1865-чи илдә Азәр-

бајчанын Көјчәј гәза мәркәзиндә анадан олуб. Ушаг јашларындан кө-зәл тәрбијә ал-мыш, франсыз, полјак, рус, фарс, әрәб вә түрк дил-ләрини өјрәнмиш-дир. Сонралар Ха-ричи Ишләр На-зирлијинин Шәрг

*Лвов шөһәриндәки күчәләрдән бири
М.Садыг бәј Ағабәјзадәнин адыны дашыјыр*

дилләри курсларында тәһсил аланда бу дилләри көзәл билирди. Тәәссүф ки, бу курслардан сонракы фәалијјә-ти барәдә мә’луматымыз чох аздыр. Лвов Университе-тиндә ишләдији мүддәтдә Садыг бәј бир сыра әсәрләр јазыб, китаб һалында чап етдириб. Онлардан ән сан-баллысы полјак дилиндә 1934-чү илдә чап олунан “Әрәб дилинин елементар граматикасы”дыр. М.С.Ағабәјзадәнин “Түркмән аталар сөзләри вә мәсәлләри мәчмуәси” (1904-чү ил), “Түрк дили дәрслији” (1931-чи ил), полјак дилиндә “Фарс дили дәрслији” (1932-чи ил) вә с. китабларын мүәллифи олдуғу да гејд едилирди.

М.С.Ағабәјзадә Лвов Университетиндә әрәб, фарс, түрк дилләриндән дәрс дејир, Ислам полеграфијасыны, епиграфијасыны вә калеграфијасыны тәдрис едирди.

Мәммәд Садыг бәјин төләбәси Украина шәргшү-насы Олга Бакла дејир:

- Мән Лвов Университетинин шәргшүнаслыг факүлтәсинә мүһарибә башланан или кәлдим, һәмин или түрк филолокијасы шө’бәсинә гәбул олундум. Нијә түрк филолокијасыны сечдим? Чүнки орада јахшы таны-дығым бир инсан - Мәммәд Садыг бәј Ағабәјзадә дәрс

дејирди. Мәммәд Садыг бәј хејли дил - түркчә, әрәбчә, фарсча, франсызча билирди. Кениш ерудисијаја, зәнкин билијә малик бу адам биздә шәрглидән даһа да чох авропалы тә'сири ојадырды. Профессор узун мүддәт Парисдә лектор олмушду. Парисдән тез-тез сөз ачарды.

Харичи көрүнүшү дә јадымдадыр. Орта бојлу, јарашыглы киши иди. Чох шыг кејинәрди. Педагог кими әвәзсиз иди. Хәстәләнәндә ону севимли тәләбәси вә асистенти Заволински әвәз едирди.

Профессор хәстәләнәндә она баш чәкәрдик, көзәл мәнзили варды. Китабханасынын зәнкинлијини сөзлә тәсәввүр етмәк мүмкүн дејил. 1944-чү илдә Львов шәһәри фашистләр тәрәфиндән алынанда, бир алман заби-ти онун мәнзилини өз гәраркаһына чевирди. Онда Мәммәд Садыг бәј јарыгаранлыг бир зирзәмијә көчдү. Орада хәстәлији шиддәтләнди. Шәһәрдә бир јәһуди һәким варды. Профессорун јахын досту Тадеуш Левитски һәмин һәкими кизличә Садыг бәјин кизләндији мәнзилә кәтирди. Тәәссүф ки, ону сағалтмаг мүмкүн олмады, Садыг бәј вәфат етди.

Тадеуш Левитски ону дәфн етди. Башдашы дүзәлтдирди, мүсәлман олдуғу үчүн гибләјә дөндәрди. Башдашы үзәриндә ајпара шәкли, полјак вә түрк дил-ләриндә ғыса некролог һәкк етдирди.

Львовда оларкән һәмин мазары бир нечә дәфә зијарәт етдим. Һәр дәфә үрәјимдә бир ағры һисс етдим, бу елм фәдаисинин унутулмағы мөни сарсытды”.

М.С.Ағабәјзадә һаггында бу кичик гејдләри јазмагла Украјна Азәрбајҗанлылары Конгресинә көркәмли кенерал-алимин елми ирсинин арашдырылма-сынын, онун ишыглы адыны даһа кениш әбәдиләшди-рилмәсинин вачиблијини чатдырмаг истәдим.

«ВӘТӘН» ЧӘМИЈЈӘТИ - ВӘТӘНДАШ МӨВГЕЈИ

1987-чи ил, декабр ајынын сон күнләри. Үч күндән сонра көһнә ил өз јерини јени илә верирди. Елә бу тарих-дә республикамызда әләмәтдар бир һадисә баш верди. Узун илләр боју тәлејин һөкмүлә өз доғма јурдундан, очағындан ајры дүшмүш сојдашларымызла әлагәләр гурмаг, сәрһәдләримиздә “көјерән”, “һәмишәјашыл” тиканлы мәфтилләри әбәди олараг арадан галдырмаг үчүн “Вәтән” чәмијјәти јаранды. Бу тәкчә республикамызда дејил, дүнјанын бир-чох өлкәләринә сәпәләнмиш һәмвәтәнләримизин ичтимаи-сијаси һәјатында, мүһачи-рәт аренасында бөјүк резонанса сәбәб олду.

Москва. Сијаси бүро. Бу адларын - лазымсыз ола-раг бизә јапышдырылмыш јарлыгларын ичиндә халғы-мыз чапалајырды, өлкәмиз чалхаланырды.

Кимдә чүр'әт варды ки, харичдә јашајан, узун ил-ләрин ајрылығыны, мөһнәтини чәкән доғмаларынын адыны чәксин. Иш анкетләримизин сонлуғу да һәми-шә бир гәјда олараг трафарет чүмләрлә битирди: - “харичдә һеч бир гоһумум јохдур”.

Белә олан һалда күлли-ихтијар саһибләри олан Сов.ИКП МК-нын, онун сијаси бүросунда отуран, хал-ғымызын әбәди тәлә дүшмәнләри һеч чүр разы олмур-дулар ки, Азәрбајҗанда харичдәки һәмвәтәнләрлә әлагәләр гурулсун, узун илләрин ајрылыг кирдабында боғулан гардаш-гардаша, бачы-бачыја, бир сөзлә доғ-малар ваһид очаг әтрафында бир-биринә говушуб бир-ләшсинләр. Бу очағын көзүндән-аловундан горхурду-лар. Нәһәјәт ки, илләр боју күлүн алтында галан көзүн үстүндән исти бир јел, нәфәс әсди. Бу бизим халғымы-зын онун елм, сәнәт адамларынын бирлији, һәмрәјли-

ји сажесиндә јаранан күчлү бир тәкан нәтичәсиндә баш верди.

28 декабр 1987-чи ил. Харичдә Јашајан Һәмвәтәнләрлә Азәрбајчан Мәдәни Әлагәләр Чәмијјәти, “Вәтән” Чәмијјәтинин јарандығы тарих... Ејни заманда бу Һәмвәтәнләримизин үзүнә Азәрбајчан адлы мәмләкәтин гапысынын ачылдығы тарихдир.

Диаспорла әләгә сажесиндә сәриштәси, ән’әнәси олмајан “Вәтән” Чәмијјәти өз фәалијјәтинә демәк олар ки, сыфырдан башлады. Илк күндән гурулан әләгәләрин өзүлү, бүнөврәси дә мөһкәм олду. Бахмајараг ки, Азәрбајчан мүнәчирәтинин өзүнәмәхсус хусусијәтләри, дахили зиддијјәтләри, диаспорун бир-бириндән кәскин шәкилдә фәргләнән мүхтәлиф ичтимаи-сијаси һадисәләрин мәһсулу кими формалашмаға башламасы “Вәтән” чәмијјәтинин иш спецификасыны чәтинләшдирән амилләрдән иди.

“Вәтән” чәмијјәтинин әсас мәгсәдләриндән бири дә узун илләр харичи өлкәләрдә көнүл хошлуғу илә дејил, мәчбури мүнәчир һәјатыны јашајан, дилиндән, адәт-ән’әнәсиндән, сојкөкүндән, бир сөзлә бүтүн мадди вә мәнәви дәјәрләрдән ајры дүшүб јаваш-јаваш јад халглар ичиндә әријиб кедән Һәмвәтәнләримизә илк нөвбәдә азәрбајчанлы олмағы ашылаамалы, онларда милли мәнлик шүүруну галдырмалы, мәдәнијјәт вә инчәсәнәт сажесиндә хусуси гүрүр һисси ојатмалы, мәнсуб олдуғу халгын кечдији тарихи јолу онлара аңлатмалы вә беләликлә дүнја аренасында гәдим бир халгы - Азәрбајчаны танытмалы иди.

Чәмијјәт кечмиш совет мөканында вә харичи өлкәләрдә јашајан азәрбајчанлылар арасында шөхси әләгәләрин гурулмасына, гаршылыгылы көрүшләрин кечирилмәсинә, халгымызын дәјәрли сәнәт нүмунәләрини өзүндә әкс етдирән сәркиләрин тәшкил едилмәсинә,

“Ана дили” мәктәбләринин ачылмасына, Һәмвәтәнләримизин өлкәмизин али мәктәбләриндә тәһсил алмалары сажесиндә уғурлу аддымлар атмыш, өтән онилик әрзиндә өлкәмиздән хејли елм вә инчәсәнәт хадимләрини Һәмвәтәнләримизин јашадыглары харичи өлкәләрә, онларын көрүшүнә көндәрмишдир.

ҺАШИЈӘ: “Вәтән” чәмијјәти гурулан илк күндән она баш назирин мүнәвини, республиканын танынмыш елм вә инчәсәнәт хадими, Халг јазычысы Елчин Илјас оғлу Әфәндијев рәһбәрлик етмишдир вә јенә дә Чәмијјәтин сәдри олараг галыр.

Елчинин сәрт иш режими, јазычылыг манерасы, күчлү дипломатик ерудисијаја малик олмасы, инсан психолокијасыны ә’ла билмәси вә с. амилләр она имкан верди ки, “Вәтән” чәмијјәтини мөһкәм өзүл үзәриндә бәргәрар етсин. Бу күн там чәсарәт вә дәғиглији илә демәк олар ки, Елчинин “Вәтән” чәмијјәтинин пәрвәриш тапмасында ролу, хидмәтләри әвәсиздир...

Марағлы оларды ки, бу күн Азәрбајчан мүнәчиратынын там өјрәнилмәјән кичик тәснифаты илә таныш олаг.

1915-18-чи илләр. Азәрбајчан Милли азадлыг һәрәкатынын өнчүлләри, мүтәрәгги идеја вә амал саһибләри олан бир сыра көркәмли сојдашларымыз о заманкы һөкүмәт тә’ғибиндән гуртулмағ үчүн гүрбәт елләрә үз тутур. Һәммин илләрдә төрәдилән ермәни вәһшилији вә тәчавүзү нәтичәсиндә күтләви шәкилдә Һәмвәтәнләримиз миграсијаја мә’руз галыр. Хејли сојдашымыз Түрkiјәдә мәскунлашырлар.

1918-20-чи илләр АДР-ын сүгута јетмәси нәтичәсиндә халгымызын бир чох нүмајәндәләри Вәтәнә “Әлvida!” дејир.

1941-45-чи илләр. Сталин репрессиясындан гуртармағ үчүн әсир дүшмүш Һәмвәтәнләримиз Вәтәнә дөнә билмир.

1946-чы ил 21 Азәр һәрәкатынын мәғлубијјәти нәтичәсиндә хәјли һәмвәтәнимиз гүрбәтә үз тутур.

Нәһајәт, 70-чи илләрин сону 80-чи илләрин әввәлиндә Иранда шаһ режиминын деврилмәси вә Иран-Ираг мұһарибәси он минләрлә азербайҗанлыны гүрбәтә үз тутмаға мәчбур едир.

Һал-һазырда Азербайҗан диаспорунун әсас нүвәсини - 95 фаизини мәһз сон 20 илдә Вәтәни тәрк етмиш азербайҗанлылар тәшкил едир. Онларын да һамысы Ирандан, о чүмләдән Чәнуби Азербайҗандандырлар.

Әлбәттә, Вәтәни һеч бир сәрвәтә, рүтбә вә мәнсәбә дәјишмәк олмаз. Халгымызын бир кәламында дәјилдији кими, “Намәрдә бојун әјмә, кет гүрбәтдә долан кәз” мәсәли бу күн Ираны, Чәнуби Азербайҗаны тәрк едәрәк, бүтүн дүнјаја сәпәләнмиш мүтәрәгги идеја чарчылары олан, Вәтән мүчаһидләри тәсдиг едә биләрләр. Онлар намәрдә бојун әјмәкдәнсә, мұһачир өмрү сүрәрәк гүрбәтдә јашамағы үстүн тутмушлар.

Бүтүн Дүнја Азербайҗанлыларынын үмид јери Мүстәгил Азербайҗан Республикасыдыр. Ејни заманда мәгриб вә мәшригдән бојланан һәмвәтәнләримизин ағыр јүкүнүн дашыјыҗысыдыр Азербайҗан Республикасы. Елә бу сәбәбдән дә “Вәтән” чәмијјәтинин јаранмасы Азербайҗанда - Вәтәндә олду. Вә елә бу очағын истиси харичдәки һәмвәтәнләримизин үрејиндәки нискили, бузу әридәрәк онлары бир-биринә јахынлашдырды.

Авропа вә Америкада 100-дән чох Азербайҗан мәдәнијјәт мәркәзләри, федерасиялары, очаг вә әнчүмәнләр мәһз “Вәтән” чәмијјәтинин билаваситә көмәк вә јардымы илә фәалијјәтә башлады. Һәмвәтәнләримизин нәшр етдикләри гәзет вә журналлар “Одлар Јурду” гәзетинин сәһифәләриндән, “Вәтән” чәмијјәтинин онлара көндәрдији чохсајлы мәтбу вә әдәбијјат нүмунәләриндән илһамланараг нәшр олун-

маға башлады.

Дүнјанын бир-нечә өлкәсиндә Азербайҗан радиосу вә телеканаллары фәалијјәт көстәрир. Сонунчу телеви-зија каналы Американын Лос-Анчелес шәһәриндә танынмыш мүғәнни Јагуб Зуруфчунун рәһбәрлији алтында фәалијјәтә башламышдыр. Севиндиричи һалдыр ки, Канадада јашајан һәмвәтәнләримизин бир һиссәси бу каналы сәјр едә билирләр.

“Вәтән” чәмијјәти фәалијјәтә башладығы күндән Азербайҗан мә’нәви сәрвәтләринин бир чохуну гәрибчиликдән хилас едәрәк өлкәмизә кәтирмиш, ичтимаијјәтә тәғдим едәрәк онлара Вәтән аб-һавасы бәхш етмишдир. Әли бәј Һүсәјизадә, Үмбүл-Бану, Чейһун Һачыбәјли, АДР-ын органы олан “Азербайҗан” гәзетинин 19-чу ил нәшрләри вә с. бу кими дәјәрли мә’нәви инчиләримизи илк олараг Вәтәнә “Вәтән” чәмијјәти кәтирди.

Харичдәки дүнја шәһрәтли рәссамларымыз Ибраһим Әһрари вә Әкбәр Бәһкалам һәлә 1988-90-чы илләрдә Азербайҗана дә’вәт олундулар. Онларла јанашы Франсада јашајыб јарадан Давуд вә Әјјуб Имдадиан рәссам гардашлары да “Вәтән” чәмијјәтинин гонағы олмуш (1988) вә адлары чәкилән рәссамларымызын әсәрләри Бакы шәһәриндәки сәркиләрдә нүмајиш етдирилмиш ичтимаијјәтимиз тәрәфиндән бәјүк рәғбәтлә гаршыланмышдыр.

“Вәтән” чәмијјәти һәмвәтәнләримизин хаһишини нәзәрә алараг Азербайҗанын бир чох елм, мәдәнијјәт вә инчәсәнәт хадимләрини Авропа, Америка өлкәләринә е’зам етмишдир.

1988-чи илдә Зейнәб Ханларованын башчылыг етдији ансамбл данимаркалы һәмвәтәнләр гаршысында марағлы концерт програмы илә чыхыш етмишдир. Һәмин ил вә сонрақы илләрдә чәмијјәтин нүмајәндә һеј’әти Алманијада, Австријада, Франсада, Түрkiјәдә,

Исвечдә, Данимаркада, Инкилтәрәдә, Америкада, Канадада вә дүнјанын башга өлкәләриндә һәмвәтәнләрин гонағы олмушдур. Танынмыш јазычы вә елм адамлары, Халг јазычысы Елчин, академик Урхан Әләкбәров, филолокија елмләри доктору (һазырда харичи ишләр назирин) Вилајәт Гулијев, профессор Нурәддин Рзајев, академик Фәрәмәз Магсудов, халг шаирләри Бәхтијар Баһабзадә, Чабир Новруз вә башгалары бир чох өлкәләрдә һәмвәтәнләр гаршысында елм вә әдәбијат-тымызын тәблиғи, танышлығы јөнүндә уғурлу көрүшләр кечирмишләр.

Азәрбајҗанын сәрһәдләриндән чох-чох узағларда “Вәтән” чәмијјәти өлкәмизин тәблиғи сәһәсиндә јорулмандан иш апармыш вә апармагдадыр.

Сәнәтшүнас, профессор Һүсејнаға Һүсејнов 3 ај мүддәтиндә АФР-а е’зам олунмуш, орада һәмвәтәнләрин өзфәалијјәт дәрнәкләрини тәшкил етмиш, сәһнә сәнәти барәдә онлара билкиләр вермиш вә тамашалар тәшкил етмишдир.

Берлиндә Азәрбајҗан мәдәнијјәт һәфтәсиндә иштирак етмәк үчүн нүмајәндә һеј’әтинә Анар, Һәсән Ту-

Солдан саға: Халг јазычысы Һүсејн Аббасзадә, Халг шаири Бәхтијар Баһабзадә вә “Вәтән” чәмијјәти сәдринин муавини Әкрәм Гафланоглу

рабов, Сүләјман Әлијарлы, Јашар Гарајев, Васиф Ад-кәзәлов, Назим Әфәндијев, Фәрһад Бәдәлбәјли кими танынмыш елм, мәдәнијјәт вә инчәсәнәт хадимләри дахил едилмиш, һабелә инчәсәнәт усталарындан ибарәт концерт групу да “Вәтән” чәмијјәтинин тәдбириндә илкин оларағ Шималын вә Чәнубун сәнәткарлары мүштәрәк чыхышлар етмишләр.

Тәкчә 1990-чы илдә Чәмијјәт һәмвәтәнләримизин хаһишини нәзәрә аларағ 9 концерт групуну јашадығлары өлкәләрә кәндәрмишдир. Артистләримиз Инкилтәрә, Норвеч, Австрија (2 дәфә) , Исвеч, Данимарка, Һолландија, Түркијә, Алманијадакы һәмвәтәнләр гаршысында кениш програмларла чыхыш етмишләр.

Јәнә һәмин илдә Истанбулда Дүнја Азәрбајҗан Мәдәнијјәт Мәркәзләринин биринчи бейнәлхалг гурултајында “Вәтән” чәмијјәтинин нүфузлу нүмајәндә һеј’әти иштирак етмишдир. Бу гурултајын кечирилмәсинин тәшәббүсчүсү, “Вәтән” чәмијјәти рәјасәт һеј’әтинин сәдри Елчин, 1988-чи илдә, М.Ф.Ахүндзадәнин, 175 иллик јубилеј тәнтәнәләриндә иштирак едән, Чәмијјәтин дә’вәти илә республикамызда олан профессорлар Ирен вә Ширин Мәликовлар, Сәрвәр Тәһили (Франса), Гуламрза Сәбри Тәбризи (Шотландија), Шапур Әнсари (АБШ), дүнја шөһрәтли Әјјуб вә Давуд Имададиан гардашлары (Франса) вә башгаларынын “Вәтән” чәмијјәтиндә гәбулу заманы илк дәфә оларағ Дүнја Азәрбајҗанлылары Гурултајынын кечирилмәси зәрурилијини һәлә о заман ачығламышдыр.

Әлавә оларағ гејд етмәк лазымдыр ки, бир чох Азәрбајҗан Федерасија, Мәдәнијјәт мәркәзләринин рәһбәрләри, о чүмләдән Бүләнд Курчам (Брүсселдә Азәрбајҗан Күлтүр вә Информасија мәркәзинин сәдри), Әһмәд Јаздани (Алманија, “Бөлүнмүш Азәрбајҗан вә Иран парламентинин тарихи” китабларынын мүәл-

лифи, Алман-Азәрбајҗан Академикләри җәмийјәтинин сәдри, Бақыдакы Гәрб Университетинин фәхри профессору), Мәһәммәд Кәнкәрли (Азәрбајҗан Милли Мәркәзинин сәдри, Анкара), Исмајыл Чәмили (Копенһакен, Азәрбајҗан мәдәнијјәт мәркәзинин сәдри), Ы.Азәрсина (Вашингтон, Күлтүр очағынын сәдри), Сәид Казыми (Канада, Онтарио вилајәтинин Торонто шәһәриндәки Азәрбајҗан федерасијасынын, Канада-Азәрбајҗан тичарәт палатасынын президенти), Әлирза Гәзвинзадә (Стокһолм, Азәрбајҗан Күлтүр Очағынын сәдри, 1991-чи ил феврал ајында Нахчыванда олмуш, о заман һеч бир вәзифә дашымајан, индики дәвләт башчымыз Ёјдәр Әлијевлә көрүшүб, мүсаһибә алмыш вә ону Стокһолмдакы Азәрбајҗан радиосунда сфирә вермишдир), Әждәр Тағызадә (Исвеч, Малеме шәһәриндәки Азәрбајҗан Күлтүр дәрнәјинин рәһбәри, Исвечдә Азәрбајҗанла бағлы бир нечә тәдбирин тәшкилатчысы) вә бир сыра танынмыш һәмвәтәнләримиз “Вәтән” җәмийјәтиндә ајры-ајры илләрдә гәбул едилмишләр.

Тәғдирәләјиг һалдыр ки, Стокһолмда (Исвеч) јашајан Шива Фәрәһмәнд Үзејир бәј һачыбәјлинин “Короглу” операсыны, Мадриддәки (Испанија) Азәрбајҗан җәмийјәтинин сәдри Чәләл Еркин “Дәдә Горгуд” вә Фүзулинин “Лејли вә Мәчнун” поемасыны, Алманијада нәшријат мүдири Илдырым Дағјели вә башгалары кәстәрилән чохсајлы зәнкин ирси мәдәнијјәт нүмунәләримизи башга халqlарын дилинә чевириб чап етдирмишләр.

“Вәтән” җәмийјәтинин илкин фәалијјәти дәврү чох кешмәкешли олмушдур. Совет дәвләтинин дағылмасы, республикамызын ичтимаи-сијаси һадисәләр бурулғанында чалхаланмасы, Ермәнистанда 300 миңә јахын сојдашымызын мәчбури, ганлы депортасијасы, Габагада ермәни ишғалчыларынын торпаг иддиалары

вә өлкә дахилиндәки вәзифә уғрунда гаршыдурмалары да бура әләвә етсәк сон дәрәчә тутгун, думанлы-чискин бир мәнзәрәнин шаһиди оларыг. “Вәтән” җәмийјәти бир јандан мәсләк, әгидәмиз уғрунда мүбаризә апарыр, дијәр тәрәфдән исә өлкәмизин тәлејүклү дәрдләрини һәмвәтәнләримизин көмәји сәјәсиндә дүнја ичтимаијјәтинин дигтәтинә чатдырырды.

1990-чы ил. Январын 19-у, 20-нә кечән кечә мә’шум бир кечә, Бақы вә әтраф рајонларда нечә-нечә сојдашымыз рус таңклары тыртыллары алтында торпага гарышды, сакит динч сакинләримиз музду вә рус әскәрләри тәрәфиндән ганларына гәлтан едилдиләр. Өнчәдән бүтүн идәрәләрдә олан рабитә системи јохланымыш, телекс апаратлары сындырылмышдыр. “Вәтән” җәмийјәтинин телекси јеничә хәттә гошулду-гундан рәсми гејдијјатдан кечмәмишди. Елә бу телексдән дә илкин олага Елчинин имзасы алтында бүтүн дүнјага рус фашизмнин аналогу олмајан вәһши-лији барәдә хәбәрләр, бәјанатлар чатдырылды. Харичдәки һәмвәтәнләримиз һарајымыза сәс вердиләр. Онлар рус сәфирликләри гаршысында е’тираз митингләри кечиртдиләр. Бундан хәбәр тутан Бақы шәһәрнин коменданты Дубинјак Елчини һәбс етдирмәк әмрини верди. Депутат олдуғуну биләндә исә јаныглы-јаныглы демишди: “- Депутат олмасајдын, сәни мәмну-нијјәтлә сүркүнә көндәрәрдим!..”

О кечә “Азәрбајҗан” мейманханасында јашајан “Вәтән” җәмийјәтинин гонағы, Белчикадан кәлән журналист һәмвәтәнимиз Бүләнд Курчам да ганлы гәтламын чанлы шаһиди олду. Ертәси күн чәтинликлә “Вәтән” җәмийјәтинин әмәкдашлары ону Бинә һава лима-ныннан јола салды. Үстүндә рус вәһшилијини әкс етдирән видео касет вә башга фото нүмунәләри варды Бүләндин. Москвага чатан кими Азәрбајҗанын Даими

Нүмајәндәлијиндә харичи КИВ нүмајәндәләри гаршысында Бүләнд бәј чыхыш едиб, Франса телевизијасында 20 январ фачиәсинин јайынланмасына да бинакүзарлыг етди...

Гарабағ һадисәләри “Вәтән” чәмијјәтинин даима диггәт мәркәзиндә олмушдур. Елә бу сәбәбдән илк дөфә олараг 1990-чы илин декабр ајында Американын мәшһур сијаси хадими, Демократлар Партијасынын лидерләриндән бири, конгресмен Чим Муди өлкәмизә дө’вәт едилди. Бақыда оларкән бәднам Дағлыг Гарабағ проблеми барәдә объектив мә’лумат аландан сонра, ДГМВ-јә кедәрәк һадисәләри јериндә тәдгиг етди, АБШ-а гајытдыгдан сонра сијаси даирәләрдә чыхыш едәрәк, әсл һәгигәти јашадығы өлкәнин ичтимаијјәтинә чатдырды. “Вәтән” чәмијјәтиндә онун Азәрбајчан зијалылары, дөвләт хадимләри вә һәрәкат башчылары илә көрүшү кечирилмиш, Чим Муди там дүзкүн төәссүратла Азәрбајчанын досту кими вәтәнинә дәнмүшдү.

Берлиндәки Дүнја Мәдәнијјәти Евинин рәһбәрләриндән чәнаб Шрафтын вә чәнаб һајбигин сәфәри дө уғурлу олмуш, долгун мә’луматларла Алманијага гајытмышлар.

Исвеч телерадиосунун әмәкдашы Лена Заске дө Гарабағ һадисәләрини көзү илә көрмүш вә бу барәдә Исвеч ичтимаијјәтини объектив шәкилдә мә’луматландырмашдыр.

Чикаго Университетинин әмәкдашы әслән полјак олан Тадеуш Сивјатоховски “Вәтән” чәмијјәтинин дө’вәтилә Азәрбајчанда олан әрәфәдә тарихимизлә марагланмыш, Гарабағ вә онун әтрафында баш вермиш һадисәләри доғру-дүзкүн арашдырмашдыр. Т.Сивјатоховски өз чыхышларында һәр јердә Азәрбајчанын һагг сәсини учалтмыш, дөвләтимизин әсл мүдә-

фиәчисинә чеврилмишдир.

Данимаркалы журналист Сорен Тенсеннин дө өлкәмизә дө’вәти уғурла нәтичәләнмишдир. О, “Вәтән” чәмијјәтинин әмәкдашы Абид Таһирлинин мүшајәти илә чәбһә зоналарында олмуш бүтүн һадисәләри фактлар әсасында гәләмә алмышдыр.

Австријалы алим-тәдгигатчы Ерик Фајкелин “Вәтән” чәмијјәтиндә көрүшү мараглы вә јаддагалан олмушдур. О, “Ермәни террору” китабынын мүәллифидир... “Вәтән” чәмијјәтинин әмәкдашлары илә Вјанадакы мәнзилиндә көрүшән Е.Фајкел, сонрадан Азәрбајчана кәлмиш, өз тәдгигатларыны давам етдирмәкдән өтрү чәмијјәтә үз тутмушдур.

...Јола салдығымыз әсрин сон он иллијинин әввәләриндә республикамызын үстүнү алмыш гара булудларын рәнки бир аз да түндләшир, күн-күндән чәрәјан едән һадисәләр әһалинин социал дурумуну ағырлашдырырды. Бир јандан сојдашларымызын (300 мин) јашадыглары дәдә-баба торпагларындан говулмасы, ди-кәр тәрәфдән Гарабағын вә она јахын әразиләримизин јаваш-јаваш “өзәлләшдирилмәси”, о бири јандан дахилдәки һәрчмәрчлик вә вәзифә һәрислији өлкәни дилемма гаршысында гојмушду. Нә етмәли?! Белә бир мәгамда “Вәтән” Чәмијјәти јенә дө харичдәки сојдашларымыза үз тутур. Өлкәјә һәмвәтәнләримиз тәрәфиндән илк јардым кәтирилир. Данимаркада јашајан сојдашларымызын көмәји сәјәсиндә јығылан 50000 әдәд бир дөфәјә ишләнән шпристләри Бабаәли адында сојдашымыз чәтинликлә дө олса Москвадан кечәрәк Бакыја кәтирир. 1992-чи ил иди. Гарабағ вә онун әтрафында олан рајонларымызын, кәнд вә гәсәбәләримизин мәшәггәтли күнләринин аб-һавасы дујулмагда иди. Газак рајонундан үзү бәри, - Шуша, Кәркичәһан, Физули, Лачын, Губадлы, Кәлбәчәр вә бир чох

рајон сәһијјә идарәләринә шпристләр пайланды. Алманија вә Австријадан кәлән дәрман препаратлары лазымлы үнванлара чатдырылды. Һолландијадан Һачы Көләли, Алманијадан Әһмәд Аздани, Исвечдән Бижән Азәри, Канададан доктор Сәид Казымынин шәхси һесаблирына кәтирилән ярдымлар да аидијјаты јерләрә кәндәрилди. Исвечдә јашајан һәмвәтәнләримиз “Вәтән” Чәмијјәтинә мүрачиәт едәрәк Гарабағда вурушмағ арзуларыны билдирдиләр...

1994-чү илдә Бакы вә Сумгајыт шәһәрләриндә, еләчә дә бир сыра рајонларда тахыл ғытлығы әмәлә кәлди. Шәһәр сакинләри чәрәк нөвбәсиндә саатларла кәзләјирдиләр. Кәтирилән чәрәкләрин ичи дә гапгара вә һорра кими олурду. Бакы Шәһәр Ичра һакимијјәти көмәк үчүн “Вәтән” чәмијјәтинә мүрачиәт едир. “Вәтән” чәмијјәти сәдринин 1-чи мүавини Һәјдәр Мәммәдәлијев кечмиш Совет республикалары арасында Азәрбајҗан илк ярдымыны кәтирмиш, Алманијанын һәлә 1888-чи илдә јаранмыш ASB һуманитар ярдым тәшкилаты илә апардығы данышыгларын сонлуғу уғурлу олур. Бакы вә Сумгајыта (сонрадан җајтармағ шәрти илә) мин тонларла ун верилир. “Вәтән” чәмијјәтинин көмәји вә тәшкилатчылығы нәтичәсиндә сәрһәд бөлкәләринә, гачгын вә көчкүнләрә, силаһлы гүввәләримизә дә ун вә диқәр әрзағ ярдымлары пайланылыр (Бу сәтирләрин мүәллифи онлары мүшавијәт етмиш вә ярдым пайланаркән ағыр машын гәзасына дүшәрәк, тәсадүф нәтичәсиндә сағ галмышдыр)... Бу јахынларда Белчиқадан кәтирилән 10 т. палтар вә 400 кг ајаггабы Биләсувардакы чадыр шәһәрчијинә (Танры бир дә бу аңлары бизә гисмәт еләмәсин), чатдырылмышдыр. Бүтүн бунларла јанашы бу илләрдә “Вәтән” чәмијјәтинин хәттилә бир сыра көркәмли елм хадимләримиз өлкәмизә җаршы тәрәдилән ағыр ермәни

тәчавүзүнү кетдикләри өлкәләрдә бөјүк аудиторија-ларда чыхышлар едәрәк Азәрбајҗанын һағт сәсини дүңја ичтимаијјәтинә чатдырдылар. Тарих елмләри доктору Фәридә Мәммәдованын Алманијадакы чыхышы заманы ермәниләрин залы тәрк етмәләри һәлә ки, хатирәләрдә узун заман јашајачағ. Елчинин вә бир чох зијалыларымызын да чыхышлары информасија блокадасынын кечилмәз диварларынын көрпичләрини јерә төкмүшдүр. Ермәниләрин компакт јашадығы өлкәләрдә бу чыхышлар бир чохларыны јерләриндә отуртмушду.

Һеч бир сijasәтә гошулмајан, ијрәнч ојунлардан кәнарда дуран “Вәтән” чәмијјәтинин амалы јалныз Вәтән иди. Вәтәнин торпағ бүтөвлүјү вә Вәтәндашынын тәәссүбкешлији иди.

Арада бә’зән ифтирачылар да тапылырды. Мејдандакы һадисәләр заманы трибунадан сөјләнилән сајыгламалар елә о трибунадан “Одлар Јурду” гәзетинин әмәкдашы Абид Таһирлинин чыхышындан сонра “мүәллифи” “Вәтән” Чәмијјәтинә үзүрхаһлыға кәтирди. Јахуд Елчинин “Саһилсиз кечә” филминә көрә “Вәтән” чәмијјәтинә едилән һәмләләрин кимләр тәрәфиндән едилдији дә јаддашлардадыр. Бүтүн бунлар азымыш кими хариқдәки сојдашларымыз арасында “Вәтән” чәмијјәти һағтында мәнфи рә’јләр јарадан нанәчибләр дә тапылырды. Бу јелин дә һардан әсдији мөлүмдүр... АзТВ-дә “Вәтән” верилишинин бағланмасы вә с. Будур кечдијимиз јолун бир һиссәси вә дејилмәјән чох мөғамлар...

Кечмиш Совет мөканында да јашајан һәмвәтәнләримизлә әлағәләр гурмағ зәрурилији ортаја чыхды. Русија, Украина, Татарыстанда фәалијјәт көстәрән чәмијјәтләрә дә “Вәтән” Чәмијјәтинин күзәри дүшдү. Бир чох чәмијјәтләрин фәалијјәти гәнаәтбәхш дејил-

ди. Сәвијјә олдуғча ашағы, идарәетмә сәриштәсизлији вә шәхси марағларын мәнсуб олдуғу халгын имичинин үстәләмәси кими халларын негативлији хәчаләтимизи пиллә-пиллә артырырды. Нә јахшы ки, дүнјада јахшылар вар. Вәтәндән узакларда олсалар да сојдашларымыз “Вәтән” Чәмијјәтиндән алдығлары мәсләһәт вә гајғы нәтичәсиндә өз биллик вә мәркәзләрини јарада-рағ адәт-ән’әнәләримизи тәблиғ едәрәк бир даһа Бөјүк бир Халгын нүмајәндәси олдуғларыны нүмајиш етдириб Јурдумуза башучалығы кәтирир вә бу күн дә фәхәрәтлә бу миссијанын дашыычыларыдырлар.

... Дүнја Азәрбајҗанлыларынын гурултајыны республикамызда кечирилмәси харичдәки һәмвәтәнләримиз арасында бөјүк резонанс сәбәб олду. Чохлары Азәрбајҗана илк дөфә гәдәм гојурду. Кәлән нүмајәндә һеј’әтләринин ичиндә таныш үзләр, сималар да чох иди.

Бунлар о һәмвәтәнләр иди ки, етән илләр әрзиндә “Вәтән” Чәмијјәтинин дөвәти илә дөфәләрлә өлкәмиздә олмушдулар. Алманијадан кәлән Әһмәд Јаздани, Ибраһим Әһрари. Гуламһүсәјн Шаһмари вә ханымы Фатма, Инкилтәрәдән Рамин Нәчәфли, РФ-нын Саратов шәһәриндә Фикрәт Пәсијев, Рјазандан Елшән Әлијев, Воронеждән Илһам Казымов, Украјна Республикасынын Днепропетровск шәһәриндән Гүдрәт һачыјев, Надир Зејналзадә, һафиз мүәллим, Харковдан Гурбан Аббасов вә башгалары “Вәтән” Чәмијјәтини бир даһа зијарәт етдиләр. “Вәтән” Чәмијјәтиндә Вәтәндән кәнар сојдашларымыз етән күнләрин хатирәләри, кәләчәк планлар барәдә фикирләр сөјләнди. Онлар кәстәрилән доғмалыг вә гајғыја кәрә чәмијјәтә, онун рәһбәрлијинә разылыг вә миннәтдарлығларыны билдирдиләр. Бу јердә Днепропетровск шәһәриндә фәалијјәт кәстәрән Украјна азәрбајҗанлылары конгресинин Днепропетровск вилајәт тәшкила-

тынын сәдри Гүдрәт һачыјевин дедикләрини хатырламаг јеринә дүшүр:

- Бу јахынларда јашадығымыз шәһәрдә сојдашларымызга гаршы инзибати органлар тәрәфиндән һағлы-һағсыз тәзјигләр олду. Илләрлә бу шәһәрдә јашајыб фәалијјәт кәстәрән азәрбајҗанлылар вилајәтдән чыхарылып, әсассыз оларағ чәримәләрә мәрүз галыр, милис идарәләриндә бәзән бир нечә күн галмалы олурдулар. Сизә етдијимиз мүрачиәт вә “Вәтән” Чәмијјәтинин Украјнанын Бақы шәһәриндәки сәфирлијинә вә ХИН-нә үнванладығы мәктуб-бәјанатлар бу негатив халлара сон гојду. Ел бир олса, дашы-даш үстә гојар, - дејибләр. Мән халғымызга бирлик арзулајыр, торпағларымызын тезликлә ишғалдан азад олунмасыны улу Танрыдан диләјирәм...

Белә разылығлар, үрәк сөzlәри, “Вәтән” Чәмијјәтинин “хатирә китабы”нын сәһифәләриндә истәнилән гәдәрди.

Бәли, Халг үчүн, Јурд үчүн, дүнјанын бүтүн өлкәләринә сәпәләнмиш һәмвәтәнләримиз үчүн, онларын диаспор шәклиндә формалашмаларына кәрә, истәк вә арзуларына даима гајғыкешликлә јанашан “Вәтән” чәмијјәти бу күн дә өз мүгәддәс амалына садиғ галарағ фәалијјәт кәстәрир вә даимидүнја Азәрбајҗанлыларынын үзүнә шөлә сачан, онлары исиндирән бир очаг кими мүһачиратымызга һисс етмәкдә давам едир.

Үзүнүзә даима Күнәш доғсун, әзиз һәмвәтәнләримиз!

Әкрәм Гафланоглу
“Вәтән” чәмијјәти
Сәдринин муавини

ВƏТƏН СЕВКИСИ...

Гүрбәтдә, Фүзули демишкән “шадиман олмајан гәриб”ин XXI јүзилдә маһијәтини дәјишән, бәлкә дә заманын сүрәти, дүнјанын глобаллашдырылмасыдыр?

Биз бу күн әдәбијјатын да, ичтимаи дүшүнчәнин дә контекстиндән арылыб гәриб вә мүнәчир һәјәтыны-диаспора шәклиндә давам етдирән јени типли ИНСАНЫН әрәфәсиндәјик.

...Дүнјанын дөрд чәһәтинә сәпәләнмиш АЗӘРБАЈЧАНЛЫЛАРЫН бир араја кәлиб Гурултај кечирмәси - әслиндә, көһнә тәбирлә десәк (вә белә демәк мүмкүнсә) Гәрибләрин конгреси иди вә бу күн, Азәрбајчанын беј-нәлмиләл дајагларынын мөһкәм олмасы үчүн Гәрибләрин романтик вә сентименталист овгатдан чыхарылыб Вәтәнин сијаси күч мәркәзинә чеврилмәсини - гүрбәт-дәки Азәрбајчанлылар анлајышына әсрә вә замана мувафиг бир мәнә верилмәсини зәрури едир.

Вә демәли, нә гәдәр гәрибә сәсләнсә дә Гәрибләр - Азәрбајчана кәдәрли бир овгат ашыламаг үчүн дејил, бир даһа тәкрар едирәм, даһа чох вә ән башлычасы-сијаси фактор олараг лазым кәлир.

Чүнки бу күн Гүрбәтин мигјасы-мөһдуддур. Биз инди, һәмән о бөјүк гүрбәтин-јәни дүнјанын ичәриләриндәјик вә Азәрбајчанын чох-чох мәсәләлери вә о чүмләдән әрази вә торпаг бүтөвлүјү проблеми-өлкәнин ичәриләриндә дејил, ғырағында, гүрбәтиндә, харичиндә музакирә вә һәлл олунур.

Вә демәли, Азәрбајчана артыг гүрбәтдә “шадиман олмајан гәриб” дејил, гүрбәтдә, јашадығы харичи өлкәләрдә күчлү, јекдил әлбир вә һәмрәј олан гәрибләр зүмрәси лазымдыр.

Азәрбајчан истиглалынын мүкәммәл сабаһы даһа чох харичдә јашајан һәмвәтәнләримизин Вәтәнә севкисиндән асылыдыр.

Һачы Азәр Әбилев

...ДНЕПРОПЕТРОВСК ШӘҺӘРИНИ НИЈӘ СЕВДИМ?

...Азәрбајчан Јазычылар Бирлијинин вә Азәрбајчан Дәмир јолу Назирлијинин јаратдығы имкандан истифадә едиб Днепропетровск шәһәриндә езамијјәтдә олдум. Бизим севимли Бақы шәһәринә бәнзәмәјән бу Днепр шәһәрини севдим... Нијә? Днепрлиләрин дили дилимиздән, дини динимиздән олмаса да онларын бизләрә гаршы сәмимијјәтиндән доған бу исти мүнәсибәти гијмәтләндирмәмәк нанкорлуг оларды. Бу мүнәсибәтин көкләри бу күнләр даһа ришә атыб чох-чох дәринләрә кедиб чыхыб. Шәһәрдә мәскунлашан сојдашларымызын әмәлләриндән төмәл тапан бу достлуг көрпүсүндән кечмәк мәнә дә нәсиб олдугуна көрә өзүмү хошбөхт сајырам...

...Кечән әсрин 90-чы илләриндән бу күнә кими Укрәјна мүстәгиллијинә өз төһфәләрини вермиш һәмвәтәнләримизин һеч дә асан баша кәлмәјән диаспора тәшкилатчылығы бизләрә баш учалығыдыр, милли гүруру, азәрбајчанчылыг ләјагәтини шәрәфләндирән һадисәдир. Бу һадисәнин Азәрбајчан милләтинин тарихиндә өз јери, өз дәсти -хәтти вар вә бундан сонра да зәнкин тарихимизин бу чүр сәһифәләринин артмасы шәксиздир.

...Шәһәрдә јашајыб фәалијјәт көстәрән азәрбајчанлыларын мәгсәдјәнлү һәрәкәти зијалы потенсиалына сөјкәндијиндән диаспорчулуғун даһа да кенишләнмәсинә мүнбит шәраит вар. Тибб елмләри доктору Вагиф Рәһманов, тибб елмләри намизәди Нијази Рәһманов, техника елмләри намизәди Һафиз Асланов, техника елмләри намизәди Сүләјман Рәһманов, көзәл тәчрүбәли һәкимләр Шәһрәт Мәммәдов вә Јашар Мағсудов диаспорамызын инкишафында бөјүк рол ојнаја биләрләр.

Конгресин Вилајет тәшкилаты шәһәрин рәһбәрли-
жилә, КИВ нүмәјәндәләрилә, башга ад чыхармыш чә-
мијјәтләрлә мүнәсибәтләрини кенишләндирмәк јолун-
да чалышыр вә мүсбәт нәтичәләрини әлдә едир.

Телевизјон студијасынын, Украина мүстәғиллик әл-
дә етдикдән сонра Днепропетровск шәһәриндә нәшр
едилән “Бористен” журналынын, күтләви тәдбирләри
кечирән тәшкилатларын игәмәтхәһларынын гапыла-
ры, сојдашларымызын үзүнә һәмишә ачыгдыр. “Бо-
ристен” журналынын Баш редактору С.Фиделин
Конгресин Вилајет тәшкилатына тез-тез үз тутмасы,
сојдашларымызла сых мүнәсибәти тәғдирләјигдир.
Журнал коллективинин С.Фидел башда олмагла тәш-
кил етдикләри Евстахи Кметин - Сојканын јени кита-
бынын тәғдимат мәрәсиминдә (Кмет-Сојка, Украина
Милли һәрәкатынын лидери олмуш Степан Бандера-
нын силаһдашы, мәсләкдашы) Украина Милләтчилә-
ринин мүстәгил Азәрбајчан Республикасынын үнваны-
на сөјләдикләри сәмими сөзләр јахын дост сәдагәтинә
сөјкәнир: “Гарабағсыз Азәрбајчан јохдур”, “Гарабағ-
сыз сүлһ јохдур”, “Гарабағдан сонра сүлһ вар”.

Көзәл инсанларын - Елдар Тағыјевин, Абузәр
Мәммәдовун һәммин мәрәсимә мәни дә дөвәт етдиклә-
ринә, мәнә өмрүмүн јадда галан күнләриндән бирини
бәхш етдикләринә көрә онлара миннәтдарлығымы
билдирирәм. Јазычы, “Бористен” журналынын Шеф
Редактору, көзәл зијалы Фидел Сухонисин нәчиб һә-
рәкәтләрини алгышлајырам.

...Көзәл Днепропетровск шәһәрини севдирән нәчиб
инсанлардыр. Бу китабда һәјат вә фәалијјәтиндән сөһ-
бәт ачылан, ады чәкилән вә чәкилмәјән нәчиб сојдаш-
ларым! Азәрбајчанчылыг адыны шәрәфлә, ләјәгәтлә
дашыјан һәмвәтәнләрим! Бу шәһәр көзәлдир, севимли-
дир. Она көрә ки, орада Сиз варсыныз. Милләт үчүн,
дөвләтчилијимиз наминә әвәзсиз фәалијјәтиниз вар.

Исмајылов Сәрхош
Мәзаһир оғлу 1952-чи илдә
Имишли рајонунун Мирили
кәндиндә дунјаја көз ачыб.
Бөјүк бир аиләнин икинчи
өвладыдыр. Ушаглыгдан
хејрухәһ вә нәчиб бир
инсан кими бөјүјүб, боја-
баша чатыб...

...Днепропетровскда узун мүддәтдир ки, јашајыр.
Тәғрүбәли иш адамы кими таныныр. Гарабағ узрунда
дөјүшән әскәрләримизә, дидәркин душмуш һәмвәтән-
ләримизә дәфәләрлә өз јардым әлини узадыб. Хоббиси ат
сүрмәкдир. Көзәл бир аиләјә башчылыг едән Сәрхош
мүәллимин арзусу Гарабағын ишгалчылардан азад
едилмәси, бир дә ики өвладыны Милли Азәрбајчан
руһунда хошбәхт бөјүтмәкдир.

УСЛЫШАТЬ КРИК ДУШИ

Прежде чем говорить об С.М.Исмаилове, откройте
его заветную папку, что прячется в его рабочем столе, и
вы сразу же сможете понять многое. Обратимся и мы к
содержанию этой папки.

“Коллектив областного центра социальных служб для
молодежи выражает искреннюю благодарность за помощь
в проведении “Огонька любви”. Цветы, присланные Ва-
ми, сделали праздник семей молодых инвалидов теплым,
красочным, запоминающимся”.

“Совет общества инвалидов Великой Отечественной
войны Красногвардейского района от всей души, горячо
и сердечно выражает Вам и Вашему коллективу искрен-
нюю благодарность за оказанную материальную под-
держку. На средства, полученные от Вашего предприятия,
многим инвалидам войны оказана финансовая помощь на

приобретение медикаментов, на протезирование и продукты питания”.

“Территориальный центр социального обслуживания пенсионеров Красногвардейского района благодарит за благотворительный обед для 20 одиноких пенсионерок по случаю праздника 8 Марта”.

“Отдел по координации социальной защиты населения Красногвардейского исполкома искренне благодарит за помощь в подготовке декады, посвященной международному Дню инвалидов”.

Очередное спасибо от администрации школы-интернета №2 за подарки к Новому году для детей-сирот и низкий поклон от опекуна совета при Красногвардейском исполкоме за предоставленную возможность безвозмездного питания опекуна К.А.Мосензова (1928г. р.) и его внука-сироты.

И еще в папке С.Исмаилова десятки просьб от всевозможных инстанций: “Помогите, войдите в положение, не откажите...”, на которые, однозначно, будет дан положительный ответ.

Кто же он, этот человек, который дарит тепло своего сердца всем? По-азербайджански его имя Сархош Мазар-оглы, что, вероятно, созвучно с именем Александр Михайлович, как его все здесь и называют.

Выросший в большой азербайджанской семье, где было двенадцать детей, Сархош с детства привык трудиться. Работал монтером пути, механиком-дефектоскопистом на железной дороге, после армейской службы по совету брата демобилизовался и приехал в наш город. Работал сборщиком на шинном заводе, оператором. С 1975 года был членом Компартии, о чем с гордостью говорит и сегодня.

За общительный характер, целеустремленность, умение организовать людей на решение самых сложных задач, Сархош всегда уважали, его портрет не сходил с Доски почета, а удостоверение ударника труда он бережно хранит, по сей день.

Торговый техникум окончил, скорее всего, потому, что рядом жил. Ну а, в Киевском торгово-экономическом институте обучался заочно, уже, когда был директором гастронома, что на улице Титова.

Говорят, существует такое негласное правило: все предприятия, имеющие хоть какую-либо прибыль, должны помогать местными органам власти в решение социальных проблем. Чувство долга при этом тоже немаловажно. Для Александра Михайловича оно превыше всего. Потому что не только профессиональные обязанности заставляют его помогать людям.

“У этого человека большое сердце и щедря душа”, - говорят о нем те, кто работает с ним рядом более пятнадцати лет.

- Однажды стою на троллейбусной остановке, на улице Рабочей, а рядом две женщины. Одна другую пытается успокоить вспоминает зав.отделом Н.Н.Козятник. - И вдруг слышу, знакомое имя:

- А ты не плачь, попроси помощи у Исмаилова, что на Титова работает, говорят, не отказывает.

Через день увидела я эту женщину в кабинете у нашего директора. Она со слезами на глазах благодарила своего спасителя. Как мы потом узнали, Александр Михайлович помог ей приобрести дорогие медикаменты для больной внучки.

А вот что говорит по поводу своей благотворительности сам Исмаилов.

- Конечно, весь мир не спасти мне от неприятностей, голода и холода. Но крик души всегда услышу.

И подтверждением тому - очередная благодарность от председателя Красногвардейского районного совета И.И.Загоры, С.М.Исмаилову, ныне директору КП “Калина”, за сотрудничество, помощь и поддержку в решении социальных проблем малообеспеченных граждан.

“Савалан”, декабрь 2000 г.

ДҮНҲАДА ӘН ЈАХШЫ ӘМӘЛ ЕЛӘ ЈАХШЫЛЫГДЫР.

Јахшы әмәл һејкәл кимидир, һәр јердән көрүнәр!

Сон вахтлар о, чох нараһат көрүнүрдү. Бир јердә гәрар тутмур, елә һеј кәзинир, санки бу кеңиш дүнјада өзүнә раһатлыг тапа билмирди. Вәтәндән узағларда олса да Азәрбајчанда баш верән олајлар ону чох дүшүндүрүр. Күрчүстан һадисәләринин фачиәли сонлуғу онун бу нараһатлығыны даһа да артырырды. Халг һәрәкатынын милли-азадлыг һәрәкатына чеврилмәси, Халг Чәбһәсинин јаранмасы вә бу һәрәкәтә рәһбәрлик етмәси севиндиричи олса да, Совет Империясынын һекемонлуг етдији бир дөврдә бу милли ојанышын ахыры нә илә нәтичәләнәчәји һәлә мүәммалы оларағ галырды. Она елә кәлирди ки, бу һадисәләр гурбансыз өтүшмәјәчәк! Бу, диалектик бир ганун, Азәрбајчанын бу күнкү реаллығларынын мәнтиғи нәтичәси или.

О, телефон дәстәјини көтүрүб јер күрәсини хатырладан дискдәки нөмрәләри јығды:

- Ало, Јусиф сәнсән? Салам. Нә вар, нә јох? Бакыдан нә хәбәр вар? Ишләр јахшыдыр, анчағ Бакыдан јаман нараһатлыг кечирирәм. Нечә? Јахшы, јахшы, бир хәбәр билсән, мәнә зәнк елә!..

О, дәстәји гојуб отағда кәзинди. Сәидә атасына јахынлашды. Ону һеч вахт белә вәзијјәтдә көрмәмишди.

Дахили нараһатлығындан вә һәјчанындан тәшвишә дүшүр:

- Сәнә нә олуб, ата? Бәлкә хәстәләнмисән?

- Јох, гызым, јох, һәр шеј гајдасындадыр, - дејә о, балкона чыхды.

Сәидә тәәччүблә атасынын ардынча бахды.

...Ермәниләр һалал торпағларымыза көз дикән күндән Азәрбајчанда вәзијјәт хејли кәркинләшмишди. Ермәнистанда јашајан јүз минләрлә аиләләр евсиз-ешиксиз галыб, доғма ел-обасындан гачгын дүшмүшләр. Ермәниләрин јерсиз торпағ иддиасы узун илләрдән бәри Совет Империясынын мәнкәнәсиндә сыхылан, өз тарихи, тәбии вә мә'нәви-әхлағи дөјәрләриндән узағ дүшән халғымызы даһа да гәзәбләндирмишди. Бу үмумхалг нифрәти чошғун бир далғаја черилмишди. Өз торпағыны, халғыны севән вәтәнпәрвәр инсанлар кечә-күндүз Азадлыг мејданында дајанырдылар. Лакин онлардан чох-чох узағларда Украјна Республикасынын Днепропетровск шәһәриндә јашајан, лакин халғынын бу кур сәсинә сәс верән бир инсан да варды - Гүдрәт Ағаләлә оғлу Һачыјев! О, бүтүн варлығы илә халғына, торпағына бағлы олан, онун азадлыг вә истиглалијјәти уғрунда мүбаризә апармағ гүдрәтиндә олан чох бачарығлы вә ишкүзар бир адамдыр. О, игтисади вә сијаси тәфәккүрә малик, һадисәләри реалистчәсинә дүзкүн гијмәтләндирмәји бачаран бир инсандыр. Г.Һачыјев һадисәләрин кедишини төһлил етдикчә о гәнаәтә кәлирди ки, узун илләр инсанларын шүуруна һаким кәсилмиш мәнфур бир Империянын чајнағындан гуртармағ, өз мүстәгил дөвләтини јаратмағ вә милли сөрвәтләринә саһиб олмағ һеч дә асан дејилди. Бунун үчүн Москва чохдан ссенари һазырламыш вә һәлә 1920-чи илдә бу ссенаридән истифа-

дә едерәк зәнкин тәчрүбә топламышды. Г.Һачыјев она көрә нараһатлыг кечирирди ки, Азәрбајчанда өз һекемонлуғуну јеритмәк, онун тәбии сәрвәтләринә наил олмағ вә бу өлкәни һәмишә өзүндән асылы вәзијјәтдә сахламағ үчүн Москва бу дәфә дә көһнә ссенари илә һәрәкәт едәчәкди. Она көрә дә әввәлчәдән Дағлыг Гарабағ проблемини һазырлајыб ортаја атмыш вә Азәрбајчанда бу вә ја дикәр формада она сәдагәтлә гуллуғ едән вә буна мәнһум олунан “милли кадрлар” јетишдиришди. Вә бу империја тамамилә архайын иди ки, һакимийјәтә кимин кәлишиндән асылы олмаја-рағ бу рәһбәрлији истәдији вахт дәјишдирмәји вә онун Русијадан асылылығыны “Дағлыг Гарабағ проблеми” илә тәнзимләјәчәкди.

Она көрә бүтүн бунлары дүшүндүкчә Г.Һачыјевин нараһатлығы артыр, вәтәндән узағда олса да онун ағрылары илә јашајырды.

Бәс Гүдрәт Һачыјев кимдир?

Короғлу бојларындан гүввәт алан, Горғуд мүдриклији илә гидаланан, милли дәјәрләрдән бәһрәләнән, инсанлары бөјүк мәнәббәтлә севән, онлара гајғы вә диггәтлә јанашан көзәл бир инсандыр. Онун бөјүк вә зәнкин мә’нәви бир дүнјасы вар. Бу дүнјанын парлаг ишығында нечә-нечә заваллы вә кимсәсиз инсанлары, чөһрәсиндә хош тәбәссүм ојанан јазыг ушағларын севинч долу бахышлары ајдын көрүнүр. Севинчдән, күлүшдән узағ, дәрд әлиндән әршә чыхан заваллы инсанлары севиндирмәк, онларын һөјатын гаранлығларындан чыхарыб шәрәфәтләндирмәк јалныз Улу Танрынын инсанлара бәхш етдији учалығын, бөјүклүјүн тәнтәнәсидир ки, Јери Көјү јарадан о бир Аллаһ бу не’мәтләри Г.Һачыјевдән әсиркәмәмишдир. Г.Һачыјевин бөјүклүјү һеч кәсин көтүрмәк истәмәдији

јүкү көнүллү оларағ чијинләринә алыб мәрдликлә дајанмағ вә онун әзијјәтләринә таб кәтирмәк бачарығындадыр. Гүдрәт Һачыјев бу мәрһәләјә чатмағ үчүн ағыр вә көшмәкешли јоллар кечмиш, олмазын әзијјәтини чәкмиш, мәнһәм дөзүм вә сәбр нүмајиш етдиришдир.

О, 1948-чи ил апрелин 20-дә Көјчај рајонунун Әрәбчәбри кәндиндә анадан олмушдур. 1968-чи илдә Көјчај шәһәр 1 сәјлы орта мәктәби битириб сәнәдләрини Азәрбајчан Дөвләт Университетинин тарих факултәсинә версә дә, ганунсузлуғ вә әдаләтсизликдән мүсабигәдән кечмәмишдир. Даһа доғрусу, гијмәтини ашағы салмышлар. Бир ил рајонда ишләдикдән сонра 1968-1970-чи илләрдә Совет Ордусу сыраларында хидмәт етмишдир. 1970-чи илдә һәрби хидмәтдән гајытдығдан сонра о, чох фикирләшди. Чүнки бөјүк арзуларла јашајырды. Бу арзуларын һөјата кечирилмәси үчүн күчлү игтисади базаја, мәнһәм малијјә дајағларына малик олмалы иди. Бу исә Азәрбајчанда мүмкүн дејилди. Бу өлкәнин өз ганунлары, бу ганунларын јазылмајан тәрәфләри вар иди. “Бу тәрәфләр” инсанларын игтисади јүксәлишини, мадди имканларыны вә мадди рифаһ һалынын артырылмасы јолларыны бағлајыр, онларын габилијјәт вә бачарығынын маневр имканларыны мөһдудлашдырыр вә мүмкүнсүз едирди. Белә бир шәраитдә әл-гол ачмағ, јүксәк амаллар уғрунда мүбаризә апармағ вә онун реал мүсбәт нәтичәсини көрмәк чох чәтин иди. Гүдрәт бунлары јахшы баша дүшүрдү. Университетә гәбул имтаһанлары верәркән бу һәгигәтләри дәрк етмиш вә өз-өзлүјүндә сынағдан кечирмишдир. Кәләчәкдә пешиман олмамағ үчүн бир ишә башламаздан әввәл о ишин маһийјәтини, онун һансы нәтичәләр верәчәјини билмәк лазымдыр.

Гүдрет 22 жашында һөжатыны нечә гурачағыны, һансы жолларла истәјинә чатачағыны мүәјјәнләшдирди. Бүтүн васитәләри мөгсәдинин хидмәтинә чевирмәк гәрарыны верди. Беләликлә, 1970-чи илдә, хош күнләрин бириндә рајондан ајрылыб Днепропетровскијә кәлди. Јашыдлары һәлә кәндән кәнара чыхмамыш о, бөјүк'вә издиһамлы бир шөһәрин гәјнар гојнуна атылды. Чохлары бәлкә дә бунун нә демәк олдуғунун фәргинә вармаг вә дәрк етмәк имканында дејилди. Анчаг Гүдрет арзу вә истәкләринин, уғрунда мүбаризә апардығы идејаларынын һәјата кечирилмәси үчүн бүтүн форма вә үсуллардан, мүхтәлиф принципләрдән истифадә етмәји өзү үчүн мүнәсиб һесап едирди. Чүнки онун бурда нә архасы варды, нә пулу, нә дә али тәһсили. Лакин арзуларына говушдура биләчәк гәдәр ағлы варды. Гүдрет жалныз өз ағлына, мөһкәм ирадәсинә вә күчүнә архаланырды...

О, илк күндән хырда тичарәтлә мөшғул олмаға башлады. Көнчлик һөјатынын ширинликләринә алданмады, иһрафчылыға јол вермәди. Өзүнүн өзүнә олан нәзарәтини итирмәди. Таразлығыны горујуб сахлады. Вә елә бир јол, елә бир курс көтүрдү ки, һәр икисинин вөһдәти ону истәјинә доғру апарырды. Ән әсасы исә бир чохлаыны фәлакәтә вә тәнәззүлә уградан мүвәффәғијјәтдән баш кичәләндирмәди. Буна көрә дә нәзәрдә тутдуғундан әввәл мәнсәб саһиб илду. Игтисадијјат Техникумуну вә али тичарәт курсуну битирдикдән сонра бу ишин маһир биличисинә чевриләрәк ихтисаслы бир кадр кими өз дајагларыны даһа да мөһкәмләндирди, шөбәкәләрини артырды. Бу, артыг о вахтлар иди ки, јенидәнгурманын фәсадлары өзүнү кәстәрмәкдә, базар игтисадијјаты ајаг ачыб бүтүн республикалары бүрүмәкдә вә...

Вә артыг о вахтлар иди ки, ермәниләр торпаг иддисы галдырмыш вә Азәрбајчанда милли-азадлыг һәрәкаты баш верәрәк јүз минләрлә инсан Азадлыг мејданына чыхараг "Азадлыг", "Рәдд олсун Империя!" дејә һајғырырдылар. Јухарыда гејд етдијимиз кими сон вахтлар Гүдрет һачыјеви нараһат едән мөһз Азәрбајчанда баш верән һадисәләр иди. О, бу һадисәләрин гурбансыз өтүшмәјәчәјини дүшүндүкчә нараһатлығы артыр, бир јердә гәрар тута билмир, каһ отагда, каһ да балконда вар-кәл едирди...

Телефон зәнк чалды. Сәидә дәстәји көтүрдү:

- Бәли, ешидирәм. Јусиф әми, сизсиниз? Сағ олун. Бәли, евләдир, бу дөгигә.

- Ало, ало...

- Он минләрлә адам Бакынын күчәләринә төкүлүшүб. Верилән мә'лумата көрә... Телефон дәстәји сусду.

Бәли, бу һәмин 1990-чы ил мүдһиш 20 јанвар кечәси иди...

Сөһәриси күнү Днепропетровскда јашајан, үрәји вәтән ешги, халг мөһәббәтилә дејүнән һәмвәтәнләримиз е'тираз аксијасы кечирмәк гәрарына кәлдиләр. Јүзләрлә Азәрбајчанлы Днепропетровск шөһәринин күчәләринә чыхараг һәмрә'јлик нүмајиши кечирир, Москванын һәрби мүдахиләсини гәтијјәтлә пислөјәрәк е'тираз сәсләрини учалдырдылар.

Гүдрет һачыјев артыг Азәрбајчанда милли мүстәғиллик јолунда илк аддым атылдығыны јәгинләшдирди. О, һеч шүбһә етмирди ки, Азәрбајчан тезликлә өз азадлығына наил олачаг. Бу, артыг дөврүн, заманын тәләби иди! Вә Азәрбајчан чох бөјүк инамла бу истигамәтдә уғурла ирәлиләјирди. Одур ки, онун сакини олдуғу бу шөһәрдә - Днепропетровскда Азәрбајчан диас-

порунун илк мәрһәләсини јаратмағ күнүн ән вачиб мәсәләси кими мејдана чыхырды. Бәс бунун үчүн нә етмәли, илк нөвбәдә нәдән башламалы? Г.Һачыјев Днепрпетровскда јашадығы 21 ил әрзиндә чох шеј өјрәнмиш, узун тәчрүбә јолу кечмиш, нечә дејәрләр дүнјанын һәр үзүнү көрмүш вә ән ағыр ситуасијалардан чыхмағ вәрдишинә алышмышдыр. О, һесаб едирди ки, биринчи нөвбәдә Азәрбајчанлылары бир јерә топламағ үчүн даими фәалијјәт көстәрән бир милли-мәдәни мәркәз јаратмағ лазымдыр. Севиндиричи һалдыр ки, Г.Һачыјевлән башға бу барәдә дүшүнән, һансыса бир чөмијјәтин јарадылмасы идејасыны тәклиф едән башға Азәрбајчанлылар да варды. Үмуми разылыға кәлән ән сонра онлар 1991-чи илдә Рәфаел мөәллимин рәһбәрлијлә “Азәри” чөмијјәтини тә’сис етдиләр. Ејни заманда Гүдрәт Һачыјев шәһәрдә өзүнүн “Савалан” фирмасыны јаратды. Онда 1991-чи ил иди вә јаваш-јаваш өзәл гурумларын тәмәли гојулурду. Г.Һачыјев бу фүрсәти дә әлдән вермәди. О, мүсәлманын сонрақы ағлыны јох, биринчи ағлыны үстүн тутурду...

Арадан ајлар өтүб фәсилләр дәјишдикчә “Азәри” чөмијјәтинин фәалијјәти тәшкилатын јүксәк потенсиаллы үзвләрини гане етмилди. Онлар даһа чевик, фәал вә әһатәли бир гурум јаратмағ истәјирдиләр. Бу истәк 1997-чи илдә реаллашды: “Азәри” чөмијјәтинин базасында “Савалан” милли-мәдәни Чөмијјәтини јаратдылар. Гүдрәт Һачыјевин зәнкин тәчрүбәси вә ағсаггаллығы нәзәрә алынарағ ону јекдилликлә бу чөмијјәтә сәдр сечдиләр. Бир ил сонра исә Чөмијјәтин “Савалан” гәзети тә’сис олунду, көзәл инсан, әсл зијалы вә истә’дадлы гәләм саһиби Надир Зејналзадә гәзетин Баш Редактору олду.

Гүдрәт Һачыјев “Савалан” Чөмијјәтинин фәалијјә-

тини артырмагла јанашы, өз тичарәт шәбәкәсини дә кенишләндирилди. Инди онун Днепрпетровск шәһәриндә бир-бириндән көзәл, Авропа стандартларына ујғун “Чәнлибел”, “Савалан”, “Ширван”, “1001 кечә” вә “Једди көзәл” кафеләри, “Тәбриз” вә “Көһнә Бақы” ири Тичарәт Мәркәзләри кениш фәалијјәт көстәрир.

1999-чу илдә Украјна Азәрбајчанлылары Конгреси јарадылдыгдан сонра “Савалан” Чөмијјәти бу Конгресин Днепрпетровск Виладәт Тәшкилатына чеврилир вә Г.Һачыјев јенидән бу тәшкилатын сәдри сечилир.

Гүдрәт Һачыјев көзәл аилә башчысыдыр. Дөрд өвлады вар: Сәидә, Рәгсанә, Вәфадар вә Фәридә! Сәидә Тибб Академијасында, Рәгсанә Игтисадијјат Институтунда тәһсил алырлар. Вәфадар исә өз атасынын јолуну давам етдирир. Ики нөвәси вар: Руслан вә Әфсанә! Г.Һачыјев өз ушаглары илә фәхр едир. Гардашлары илә нәфәс алдығыны дејир. Горхмаз Һачыјев, Сәрдар Һачыјев исә Гүдрәт мөәллими өзләринә арха, дајағ билир. Бу дајағлара сөјкөниб даһа бөјүк ишләр көрмәк олар. Јахшы дејибләр ки, арзу-арзудан доғур. Биз дә она јени арзуларына чатмасыны арзулајырыг!

АҒЛЫҖЛА КӨРҮБ, ҮРӘҖИ ИЛӘ ЕШИДӨН ҺӘКИМ...

Гүвәә һәр шеји сындырар, ағыл - гүвәәни

Сәксәнинчи илләрин ахыры иди. Москвада бејнәл-халг симпозиум кечирилди. Онда мән Москвада әрәб дилиндә “Әнбау Моску” (“Москва јениликләри”) гәзетиндә ишләдијимдән тәрчүмәчи кими симпозиума дә’вәт олунмушдум. Фасиләләрин бириндә әрәб өлкә-ләриндән кәлән гонагларла Дағлыг Гарабағ һадисә-ләри һаггында сөһбәт едирдик. Онлар бир мүсәлман кими бизим тәрәфимизи сахласалар да, анчаг Гараба-ғын тарихини билмәдикләриндән ермәниләрә бәраәт газандырырдылар. Дүзүнү дејим ки, бәрк әсәбиләш-мишдим. Мүсәлманын билмәдији мөвзүја киришмәси-ни ади һал кими гәбул етсәм дә, анчаг бунларын жүксәк дәрәчәли дәвләт мәмурлары олдуғларыннан әсәбләrimi сахлаја билмирдим. Истәр-истәмәз Дағ-лыг Гарабағын тарихини ачыб төкүр, фактларла, дә-лилләрә бу јерләрин әзәли, әбәди Азәрбајчан торпа-лары олдуғуну сүбүт едирдим. Онлар әсил һәгигәтлә-ри биләндән сонра мәнә әл вериб үзр истәдиләр.

Сәудијјә Әрәбистанынын о вахткы дәвләт назири, чәнаб Мәһәммәд ибн Талыб деди:

- Тәблиғатыңыз зәифдир. Сизин “ӘнбауМоску”да чыхан јазыларыңыздан башга Гарабағ һаггында мән һеч бир мә’лумата раст кәлмәмишәм. Бу иши системли шәкилдә апармаг лазымдыр.

Елә бу вахт кимсә бизә јахынлашды. Мән ону әв-вәлчә гәрби Европалы зәнн етдим. Лакин о, русча дил-ләнди.

- Бајагдан Сизә фикир верирәм, дејәсән Азәрбај-чанлысыңыз?

- Бәли.

- Чох шадам. мән дә Днепропетровск Вилајәт Пар-тија Комитәсинин идеоложи катиби Серкеј Василјеви-чәм. Бајагдан сизә фикир верирәм, данышығларынызы баша дүшмәсәм дә, һисс етдим ки, сөһбәт Дағлыг Га-рабағдан кедир. Амма онлары јахшы баша салдыңыз.

- Чох сағ олун - дејә, миннәтдарлыг етдим - Јәгин Сиз онлар кими дүшүнмүрсүнүз?

- Әлбәттә, биз сизин тарихи кәзәл билирик. Бүтүн бунларын һамысы Азәрбајчан Демократик Республи-касы деврилдикдән сонра баш верди. Анчаг мөним си-зә јахынлашмагда мөгсәдим бу дејил.

- Бујурун.

- Сизин бир һәмјерлиниз биздә ишләјир. Доктор Магсудову дејирәм, бәлкә таныјырсыңыз?

- Хејир.

- Чох төәссүф. Олдугча ләјагәтли бир инсандыр. Бизим Тибб Институтину битириб. Кәзәл мүтәхәссис-дир, дејәри тәклифләри вар. Бу јахынларда Днепро-петровск Вилајәт Поликлиникасынын стомотоложи шә’бәсинә мүдир тә’јин едилиб. Биз сизин белә оғул-ларынызла фәхр едирик.

- Чох сағ олун, јерлиләримизә белә гајғы вә е’ти-мад кәстәрдијинизә кәрә сизә миннәтдарыг.

Сонра о, мөним голума кириб әлавә етди:

- Әкәр нә вахтса сијаси журналистикадан әл чәкиб һәкимләр һаггында јазмаг истәсәниз, Јашар Исбато-вич Магсудову унутмајын. Бујурун, бизим Днепропет-ровскијә кәлин, әкәр мән орда олмасам да сизин гул-луғунузда дураңлар. Бизим халгымыз мөһрибан вә го-нагпәрвәрди. Лап сизин кими.

Магсудов ән бөјүк һөрмәтә лајиг инсандыр.
О, мәнимлә көрүшүб ајрыланда бир даһа хатыр-
латды:

- Доктору унутмајын!

О вахтдан узун илләр кечиб. һәмишә мәни ағры-
дан, дүшүндүрән мөвзулар оlanda вә о мөвзулар
әлим чатмајанда нәдәнсә доктор Магсудов кәлиб көз-
ләрим өнүндә дајаныр. Вә мән санки өзүмә она борчлу
һесаб едирәм. Хәјалымда онун һаггында дүшүнүр, хал-
гынын вәтәнини севән вә бу севкиси илә чохларыны бу
торпаға севдирән бир инсанын шифаһи образы көзлә-
рим өнүндә чанландырды...

Бир дөфә јолум доғма Көјчаја дүшмүшдү. Бәлкә дө
дүнјада биринчи шөһәрди ки, күчәләриндә бој-боја
верән, нәһәнк көвдәли чинар ағачлары бу јерләрин кө-
зәллијини даһа да артырырды. Иш елә кәтирди ки,
мән Рајон Сәһијјә Шө'бәсинин "Нива" маркалы ма-
шыны илә Сурхәј галасына кетмәли олдум. Машына
минәндә елә белә тәсадүфән сорушдум.

- Доктор, Днепропетровск Вилајәт Поликлиника-
сында бир Азәрбајҗанлы һәким ишләјир, бәлкә сиз
ону таныјырсыныз, Јашар Магсудов!

О, күлүмсүндү:

- Үнвана дүз кәлмисиниз. О, бизим һәмјерлидир.
Вахт кечир, кедин, гајыданда әтрафлы сөһбәт едәрик.

Тәәссүф ки, гајыданда мән баш һәкими көрә бил-
мәдим. Рајон Партија Комитәсинин биринчи катиби
Вагиф Һүсејновла тә'чили Бақыја гајытмалы олду!..
Демәли гисмәт дејилмиш. Бир дө јолум о тәрәфләрә
нә вахт дүшәчәкди. Һәр дөфә ону дүшүнүб ахтаранда
гәлбимдән гәрибә һиссләр кечир. Дејирәм каш о мән
дүшүндүјүм кими олајды... Истәјирдим ки, көзләрим
өнүндә чанландырдығым бу образ һеч кимә бәнзәмә-

син, һеч кимә охшамасын. Охшарлыг тәкрарлыгдыр.
Тәкрарлыгда јенилик олмур. Јенилик олмајан јердә һә-
јат инкишаф етмәз! Инкишаф мадди рифаһын јүксәли-
ши, демократијанын вә сивилизасијанын әсасыдыр.
Һаггында ешитдијим вә тәсәввүрүмдә чанландырды-
ғым Јашар Магсудовун образыны мәһз белә көрмәк
истәрдим. Истәјирдим ки, ону көрәндә дағлар, дәрә-
ләр јадыма дүшсүн. Чајлар һәзин-һәзин зүмзүмә оху-
сун. Вә бу дағ чајларынын һәзин нәғмәсиндә Лачы-
нын, Шушанын шәһид олмуш нечә-нечә кәндләримиз-
зин, шөһәрләримизин јаныглы сәсини, үрәкләри дағ-
лајан һарајыны ешидәм. Дүшмән ајағлары алтында ча-
дар-чадар олмуш торпағларымызын инилтисини еши-
дим. Гој бу јаныглы, инилтили сәсләр гәлбими дидиб
парчаласын, мәни јандырыб јахсын, мәһв етсин! Инсан
јалныз өлүмә мәһкум оlanda ајылыр, өзүнә гајыдыр!
Инсан ајылыб өзүнә гајыданда, һәјаты дәрк едәндә
бөјүк олур. О заман онун гаршысында һеч бир гүввә
дајана билмәз!

Инсанын јаддашыны ојатмағ, ону өзүнә гајтармағ
бөјүклүкдүр. Мә'нәви учалыг, дахили паклыгдыр.
Мә'нәви учалыг вә дахили паклыг Јер үзүндә һаггын-
әдаләтин, дүзјүнлүјүн вә бәрабәрлијин мејарыдыр.
Мән Јашар һәкими мәһз бу чүр көрмәк истәјирдим. Вә
дүшүнүрдүм ки, јад бир өлкәдә Вилајәт Партија Коми-
тәси катибини вәчдәјә кәтирән бир инсан јалныз бу
чүр олмалы иди. Нечә ки, Серкеј Василјевич Украјнада
демишдир: "Көзәл мүтәхәссидир, дејәрли тәклифлә-
ри вар. О, ән бөјүк һөрмәтә лајиг инсандыр".

Нәһәјәт, Јашар Исбат оғлу Магсудов һаггында
мүәјјән мә'лумат топлаја билдим. Өјрәндим ки, о, садә
бир һәјат јолу кечиб. 1948-чи ил октябрын 1-дә Көјчај
шөһәриндә зијалы аиләсиндә анадан олуб. Атасы Ис-

бат мұеллим бир мүддәт Газахыстан Республикасында жашамыш, Елена ханымла евләнмиш, гызлары Лјудмила анадан оландан сонра 1945-чи илдә Көјчаја кәлмишләр. Елена ханымдан Исбат мұеллимин даһа ики өвләды олмушдур: Саһиб вә Галиб. 1954-чү илдә Елена ханым дүнјасыны дәјишмишдир. Атасы икинчи дөфә евләндијиндән Јашарын халасы Көјчаја кәләрәк ушагла-рын тәрбијәсилә мәшғул олмушдур. Исбат мұеллимин икинчи һәјат јолдашындан үч өвләды - Ваһид, Шаһин вә Мәтанәт дүнјаја кәлмишдир. Исбат Ибадоғлу Магсудов узун мүддәт рајонда рус дили мұеллими ишләмиш, рајон партија вә ичрайјә комитәләриндә чалыш-мышдыр.

Јашар Магсудов 1966-чы илдә Көјчај шәһәриндә-ки 3 сажлы рус дили мәктәбини битириб Днепропетровскијә кәлир. Лакин биринчи или мұсабигәдән кеч-мир. Јенидән Көјчаја гајыдыр. Охудуғу мәктәбдә ло-барант вәзифәсиндә ишә дүзәлир. Анчаг инадындан дөнмүр. Кечә-күндүз һазырлашыр. Онун фикринчә, биканәлик, тәнбәллик вә руһ дүшкүнлүјү зәифлик әла-мәтидир. Зәиф инсанлардан уғурлу иш, мүсбәт нәтичә көзләмәк олмаз. Зәиф вә тәнбәллик биканәлијә кедән јолдур. Биканәлик исә инсанын ән ағыр хәстәлијидир. Инсанын башына кәлән бүтүн фачиәләр бундан төрә-јир.

Мәктәбин директору, педагожи елмләр намизәди Камал һәсәнов Јашарын савадына, билијинә вә дүнја-көрүшүнә јахшы бәләд или. Онун бу гәдәр чалышды-ғыны көрүб деди:

- Јашар, оғул, өзүнү чох јорма. Сән тәсадүф нәти-чәсиндә гәбул олмамысан. Иншаллаһ, бу ил арзуна ча-тарсан.

Мұеллиминин хејир-дуасы Јашара дүшдү. Јухусуз

кечәләр, нараһат күнләр өз бәһрәсини верди. Јашар Магсудов икинчи или Днепропетровск Дөвләт Тибб Институтунун стоматолокија факүлтәсинә гәбул олун-ду. Лакин мадди вәзијјәти олдуғча ағыр иди. Әјани шә'бәдә охудуғундан өзүнә иш тама билмирди. Јашар чох дүшүндү, чох фикирләшди, бу гәриб өлкәдә гапы-сыны ачагағы кимсә јох иди. Олса да һеч кимә ағыз ачан дејилди. Өзүнә мөхсус характери варды Јашарын! Бу характер ону чохларындан фәргләндириди.

Факүлтәнин деканы Јашарын фитри истә'дадына, јүксәк јарадычылыг вә тәшәббүскарлыг габилијјәтинә һејран галмышды. О, чох тәләбәләр көрмүшдү, амма Јашар кимисинә биринчи дөфә иди ки, раст кәлирди. Онун мадди әзијјәт чәкдијини һисс едирди. Хассијјәти-нә бәләд олдуғундан Јашарын өзү дә һисс етмәдән онун дәрсдән сонра јүнкүл бир ишә дүзәлмәсинә јар-дымчы олду.

Ајлар, илләр өтдүкчә Јашар стоматолокија сәнәти-нин зирвәләринә доғру ирәлиләјир, Институтун ән фәал вә нүмунәви тәләбәләриндән биринә чеврилир-ди. Ијirmi јашлы бу кәнчин шәһрәти тезликлә али тәһсил мұәссисәләринә јайылды. Һаггында мөгаләләр јазылды. Днепропетровск вә Кијев шәһәрләриндә ке-чирилән тәләбә елми конфрансларына, бејнәлхалг симпозиумlara дө'вәт едилди. Јашар Магсудов бу мө'тәбәр тәдбирләрдә өз сәмәрәли тәклифләри, дө-јәрли мәрүзәләри илә чохларынын гәлбини фәтһ ет-ди...

Беләләриндән бири, Јашарын тәләбә јолдашы Та-мара Николајевна иди. Онлар бир курсда охујур, бир-бирини үрәкдән севирдиләр. Севкинин миллијјәти, ди-ни олмур, о, бүтүн дәјәрләрдән јүксәкдә дурур. Белә үлви бир мөһәббәт онлары тезликлә бир-биринә го-

вешдурур. 1969-чу илдә III курсда охујаркән айлә һәја-ты гурдулар. Бир ил сонра онларын арзулары чичәк ачды, Арзу гызлары дүнјаја кәлди.

Јашар Исбат оғлу Магсудов 1972-чи илдә Тибби Институтуну фәргләнмә диплому илә битирдикдән сонра јолдашы Тамара Николајевна илә бирликдә тә'јинатыны Днепропетровск Шәһәр 1 нөмрәли Стоматоложи Поликлиникаја верирләр. Бурда 10 нөфәр ихтисаслы һәкимин ишләмәсинә бахмајараг ону шә'бә мүдири тә'јин едирләр. Јашар һәким тезликлә бу е'ти-мады доғрулдур. Нәчиб һәрәкәти, инсани вә гуманист мүнәсибәтилә һамынын һөрмәтини газаныр. Онун сә-мәрәли тәклифләри бүтүн шәһәр стоматоложи поли-клиникаларына јајылыр.

Јашар Магсудов Азәрбајчаны, доғма Көјчајы һеч вахт унутмур. Гардашлары Саһиблә Галиби дә јанына кәтирир, онлара һәјан олур. 1978-чи илдә Магсудов-лар аиләсинә јени севинч бөхш олунур, оғлу дүнјаја кә-лир - Аллаһверди. Һәјат јолдашы бу адын мә'насыны билдијиндән ушағын адыны Богдан гојур. Тамара Ни-колајевна зарафатла дејир: "Мәнасы сиздән, ады биз-дән, гој һәр икиси олсун үрәјимиздән".

Ј.Магсудов шәһәр поликлиникасында 13 ил ишлә-јәндән сонра онун тәчрүбәсини, билик вә бачарығы-ны, жүксәк дәјәрли сәмәрәли тәклифләрини нәзәрә алараг Днепропетровск Вилајәт Поликлиникасынын стоматоложи шә'бәсинә мүдир тәјин едирләр. Бу, тибб елми саһәсиндә милли кадрлара көстәрилән ән бөјүк е'тимад иди. Вилајәт Партија Комитәси катиби-нин бир вахтлар мәнә дедији сөзләринин бир мә'насы-ны јалныз Јашар Магсудов һаггында мә'лумат әлдә едәндән сонра билдим. Баша дүшдүм ки, о, вурғуламаг истәјиб ки, биздә миллијјәтиндән асылы олмајараг би-

ликли вә бачарыглы кадрлара һәмишә кениш јер вери-лир. Бәли, јалныз биликли, бачарыглы вә савадлы кадрлара!..

Јашар Магсудов бу зирвәјә пиллә-пиллә учалмыш, пиллә-пиллә учалдыгча ад-сан, шан-шөһрәт газан-мышдыр. Ону бу учалыг зирвәсинә жүксәлдән өз һалал әмәји, инсанлара мөһәббәти, жүксәк вәтәндашлыг ду-ғусудур. О, инсанлары севмәји, һөрмәт етмәји бача-рыр. Бу, Јашар Исбат оғлу Магсудовун жүксәк дахили кәјфијјәтләриндән, тәбии, мә'нәви вә әхлаги дәјәрлә-риндән ирәли кәлир. Белә оғуларла һәр заман, һәр ан фәхр етмәјә дәјәр!

Јашар Магсудов ичтимаи ишләрдән дә кери гал-мыр. О, ејни заманда Украјна Азәрбајчанлылары Конгреси Днепропетровск Вилајәт Тәшкилатынын фә-ал үзвүдүр.

НƏЧАБƏТ АДАМЫН ЗАТЫНДА ОЛАР

Әсир олан әсиллијини итирмәз...

Һәммин күн Ајбөниз ханымын севинчи јерә-көјә сығмырды. Каһ отагда кәзинир, каһ мәтбәхә гачыр, каһ да пәнчәрәләри ачыб Днепропетровск шәһәринин һүндүр вә өзәмәтли билналарына, кениш вә јарашыглы күчәләрдә гәјнашан инсанлара тамаша едир, синә долусу нәфәс алырды. О, һәјатда чох севинмишди. Узун мүддәт бу севинчләр

рин тәәсүратлары илә јашамышды. Амма бу күн тамам башга иди. Һәјатында бәлкә дә бу гәдәр үрәкдән севинмәмишди... Јох, јох ушаглары Нәриманла Сән'ан Днепропетровск Дөвләт Университетинин һүгүм факултәсинә дахил оланды, дејсән, Ајбөниз ханым Јердә јох, Көјләрдә кәзирди. Һәлә о тој күнү.. Инсан беләдир, севиндикчә севинир. Севинчдән севинч доғур. Тәки һәмишә һәјатда севинч олсун. Бах, мөһәббәтлә шәфәг сачыр, арзулары ганад ачыб әнкинликләрә учур.

Елә бу заман телефон зәнк чалды. Тәләсик гачыб дәстәји көтүрдү. Она елә кәлди ки, һәјат јолдашыдыр.

- Фәхрәддин, сәнсән... Сиз Аллаһ, бағышлајын, Көнүл ханым, Валлаһ сәһәри елә сәбрсизликлә көзләјирәм ки, севинчимдән евдә өзүмә јер тапа билмирәм.

Нечә?... Сабаһкы тәдбирә Бакыдан журналист-шаир кәләчәк? Нә јахшы, нә јахшы. Сизи хејир-хәбәр оласыныз. Бәли, бәли, мүтләг зәнк едәрәм.

Данышан Конгрессин Виләјәт тәшкилатынын Гадынлар Чәмијјәтинин сәдри Көнүл Әһмәдова иди. О, сабаһкы тәдбирдә иштирак едәчәк гонаглар һаггында мә'лумат верирди.

Ајбөниз ханым дәстәји гојуб голларыны синәсиндә чарпазлады. Хәјалы учуб лап узаглары, 21 ил бундан әввәл әлиנә илк дәфә журнал көтүрүб синфә кирдији күнләрә кетди. Онда да белә севинирди. Севинчиндән нә едәчәјини билмирди. Амма онда вәтәндә, өз доғма рајонларында иди. Инди исә узагларда...

Гапынын зәнки сәсләнди. О, диксинди, хәјалдан ајрылды. Бир андача хатирәләри дағылыб илләрин архасына сәпәләнди.

Кәлән оғлу Нәриман иди. Анасыны бу һалда көрүб тәәччүбләнди.

- Нә олуб, ај ана, нијә белә севинирсән?

- Нијә дә севинмәјим, ај оғул, сабаһ шәһәрдә Азәрбајчан мәктәбинин илк ачылыш мәрәсими олачаг. Балаларымыза доғма әлифбамызы, ана дилимизи, милли адәт-ән'әнәләримизи өјрәдәчәкләр.

- Сән ки, 21 ил дәрс демисән.

- Дүздүр, демишәм, амма бурда јох, Азәрбајчанда. Орда мөним кими мүәллимләрә о гәдәр дә еһтијач јохдур. Амма бурда...

Нәриман инди баша дүшдү ки, анасыны севиндирән нәдир? Бирдән-бирә она олан мөһәббәти даһа да артды. Ифтихарла онун үзүнә бахды.

- Бәс сән бу илләри нечә дөзмүсән, ана?

- Белә дөзмүшәм, оғул, чисмим бурда, руһум орда.

Нәриман анасынын бу сөзләриндән диксинди. Санки ајылыб өзүнә гајытды. Дамарлары кенишләнди.

Илан кими гывырыла-гывырыла ахан Төртөр чаы, сйнәси атлас чәмәнли барлы-бөһөрли тарлалар јадына дүшдү...

Бир аздан свин саһиби Фөхрәддин Мустафајев дө кәлиб чыхды. Сән'аны евдө көрмәјиб сорушду:

- Бәс Сән'ан ханы?

- Зәнк еләмишди, харда олса инди кәләр, - дејә Ај-бәниз ханым чаваб верди. - Нараһат олма.

Фөхрәддин мұәллим диггәтли адамдыр. О, јолдашынын севинч долу һәјечан кечирдијини дәрһал һисс етди. Баша дүшдү ки, мөктәбин ачылышыны бөјүк сөбрсизликлә көзләјир.

- Бақыдан зәнк еләмишдиләр, - деди. - Назирләр Кабинетиндән Һүмбәт мұәллим кәлөчөк. Дејирәм нә јахшы бизи јаддан чыхармырлар. Тәдбирләримиздә иштирак едирләр.

- Бәс нечә, көр бурда нә гәдәр Азәрбајчанлы јаша-јыр. Өзләринин диаспоруну јарадыблар. Һәлә Көнүл ханым дејир ки, бир шаир дө кәлөчөк.

- Билирәм, Әдаләт Әскәроғлу кәлир. Сағ олсун, һәрдән бизи јад еләјир. Чох вәтәнпәрвәр инсандыр, әсл вәтәндаш шаирди. Адам белә оғуларла фәхр еләјир.

Ајбәниз ханым кәлиб һәјат јолдашынын гаршысында дајанды. Дәриндән көкс өтүрдү.

- Билирсән, - деди. - Јахшылыг ајаг ачыб кәзәндир. Харда хејрхаһлыг едирсәнсә, кимә јахшылыгын кечирсә демәли инсанлыға төһфә верирсән. Бу һәмишә белә олуб... Јахшы, хејрхаһ инсанлары һамы сеvir.

Һәјат јолдашынын утанчаг, лакин ифтихарла деди-ји бу сөзләр Фөхрәддин мұәллими узаглара, лап узаглара, ушаглыг илләрини күчлә хатырлајан дөврләрә апарыб чыхарды. Онда Фөхрәддинин 8 јашы вар иди. Атасы Нәриман киши Мирбөшир рајонундакы "Шө-фөғ" колхозунун сәдри вәзифәсиндә чалышырды. Бөјүк ад-сан саһиби иди. Өзүнү дәрк едәнләрин һамы-

сы она һөрмәт едирди. Шөрәfli һәјат јолу кечмишди. Бөјүк Вәтән мұһарибәси әлили иди. Али төһсил алмышды. Әввәлчә рајонда мұәллим, мөктәб директоры, сонра исә Маариф шө'бәсинин мұвәккили вәзифәсиндә ишләмишди. Рајонда чыхан "Тызыл бајраг" гәзетинин илк тә'сисчиси олмушдур. 1956-чы илдән исә колхоз сәдри иди.

Бир күн балача Фөхрәддин Нәриман кишинин гаршысыны кәсиб деди:

- Ата, дејирләр сән јол чәкирсән, о нә јолду елә? Әкәр јол јохдурса, бу гәдәр адамлар хардан кедиб кәлирләр?

Нәриман киши күлүмсүндү. Һәлә 5 јашындан ана нәвазишиндән мәһрум олан балача оғлунун сачларыны тумарлады, үзүндән өпдү.

- Нечә дејим, оғлум, бири вар өјри-үјрү, чала-чухур, тоз-торпаглы јол, бири дө вар һамар, раһат јол. Мән инсанлара раһат јол чәкирәм.

Балача Фөхрәддин јалныз раһат сөзүнү баша дүшдү. Ушаг дүнјасы илә билирди ки, инсанлар раһатлыгы чох сеvirләр. Анасы рәһмәтә кәдән күндән онун нарахат күнләри чох олмушдур. Раһатлыгын нә олду-ғуну билмирди. Одур ки, атасынын инсанлар үчүн хејрхаһ ишләр көрмәсиндән чох севинди. Она елә кәлирди ки, дүнјада атасындан күчлү, гүввәтли адам јохдур. Һәлә данышардылар ки, мұһарибәдә нечә-нечә орден, медал алыб, ад-сан газаныб. Она көрә дө бөјүк бир колхоза сәдр гојублар. Һәдә дејирдиләр ки, Фөхрәддинин ана бабасы Тејмурхан бөј оғлу олуб. Ағдәрә рајонунда мөшһур бөј олмуш Әли бәјин оғлудур. О әразидә бөјүк торпаг саһәләри, мешәләри, барлы-бөһөрли бағлары, мал-гарасы, гојун сүрүләри олуб. Һамыја әл тутуб, чөрәксизә чөрәк, евсизә ев вериб. Бөјүк бир елин дајағы иди. Совет һөкүмәти милли дөвләти-

мизи јыхыб Азербайчаны зэбт едөндөн сонра Ирана кечиб, өмрүнүн ахырына гэдэр орада јашајыб. Онун һаггында инди дө ағыздолусу, фәрәһлө данышырлар. Јахшы дејибләр ки, јахшылыгла јаманлыг һеч вахт унутмур. Арадан лап узун илләр, гәринәләр кечсә дө... Сејид Пәрвәни вә онун өвладларыны инсанлар инди дө јад едир, бөјүк һөрмәтлә хатырлајырлар. О, Фәхрәддинин ана нәнәси олуб. Сөзүн һәгиги мә'насында һалаллығы, дүзкүн јолу тутанларын, һагт јолуна тапынанларын инанч јери, анд јеринә чеврилиб. Белә тәмиз, һалал инсанларын, инсанлыға шәрафәт кәтирән адамларын кен дашыјычысы олан Фәхрәддин бөјүдүкчә, бөјүјүб боја-баша чатдыгча әсил һәгигәтләри дәрк едир, һәјатда доғру, дүзкүн јол тутмаға, нәслинин адыны ләјагәтлә давам етдирмәјә чалышырды...

Атасы Нәриман киши 1958-чи илдә рәһмәтә кедөндө Фәхрәддинин доғуз јашы вар иди. Чох ағыллы вә зирәк иди. Һәр шеји дәрк едир, ағы гарадан сечмәји бачарырды...

Фәхрәддин Мустафајев 1967-чы илдә Төртөрдәки 2 сажлы орта мәктәби битирдикдөн сонра Загатала шәһәриндә 9 ајлыг тичарәт мәктәбини гуртарды. Фәхрәддин ушаглыгдан игтисадчы олмағы арзулајырды. О, дүшүнүрдү ки, һәр шеј игтисаддијјата бағлыдыр. Игтисади јүксәлиш олмадан мәдәни-мә'нәви дөјөрләрдән данышмаг да чәтиндир. Одур ки, 1969-чу илдә Халг Тәсәррүфаты Институтуна дахил олуб, 1974-чү илдә "халг тәсәррүфатынын игтисадијјаты" факултәсини битирәрәк игтисадчы ихтисасына јијәләнир. 1982-чи илдә исә Москва Мәркәзи Кооперативләр Иттифагынын нәздиндә ики иллик Кадр һазырлығы Университетини битирир.

Ф.Мустафајев 1974-чү илдән - 1995-чи илә кими рајонда мүһасиб, баш мүһасиб (Төртөр Шәһәр Советиндә) Мәркәзи Универмагын мүдири, Универсамын ди-

ректору вә Рајон Ичтимаи Иаишә Бирлијинин Баш директору вәзифәләриндә чалышыб. Онун әмәк фәалијәти һәмишә ајдын вә шәффаф олуб. Һарда ишләмәсиндән асылы олмајараг һәмишә инсан ләјагәтини уча тутмуш, хош әмәли, дахили-мә'нәви көзәллији илә инсанларын гәлбинә јол тапымыш, онларын севимлисинә чеврилмишдир. Фәхрәддин үчүн дүңада һәр шеј нисбидир, етәрки вә унутуландыр. Јаддагалан јалһыз јахшылыг вә хејрхәһлыгдыр. О, ишләдији илләр әрзиндә бу мејарлары һеч вахт унутмајыб.

...Гара булудлар өлкәмизин үстүнү аланда, ермәниләр торпаглаарымыза көз дикиб үстүмүзә һүчүм едөндө Фәхрәддин Мустафајев кәнарда галмајыб, сәјрчи мөвгә тутмајыб. Көнүллү олараг рајонун мүдафиәсиндә јахындан иштирак едиб. Сөзүн әсл мә'насында чиһада чыхыб. Дәфәләрлә өлүмлә үзләшсә дө өз мөвгәјиндән, мүгәддәс торпаглаарымызын мүдафиәси уғрунда мүбаризә әзминдән дөнмәјиб. Онун бу шүчаәти чохлаарына өрнәк олуб. Лакин өлкәдә баш верән гаршылыглар, мүәмәли мөвгеләр, кресло уғрунда мүбаризәләр Ф.Мустафајев и гане етмирди. Онун фикринчә ишғал олунмуш торпаглаарымызын азад олунмасы һәр шејдән әввәл өн плана чәкилмәли, бу мәгсәд уғрунда үмүмхалг мүбаризәсинә башламалы иди. Лакин белә олмады. Мүвәггәти сүлһ мүгавиләси бағландыгдан сонра һәр шеј бејнәлхалг тәшкилатларын үмидинә бураһылды. Өлкәдә ганунсузлуг, өзбашыналыг јарадылды. Бүтүн мејарлар итиб кетди.

Ф.Мустафајев бу чүр вәзијјәтлә һеч чүр барыша билмирди. Онун бу нараһатлығыны дујан Ајбәниз ханым бир дөфә она демишди:

- Елчин чох истәјир ки, сән онун фирмасында ишләјәсән. Сәнин тәчрүбәнә, билијинә еһтијачы вар. Өзү демәјә утаныр. Нә олар бир аз орда јашајыб сонра га-

жыдарыг. Јахшы олар, чох галарыг. Бахарыг да...

Фѳдакар, вѳтѳнпѳрвѳр вѳ кѳзѳл инсан Елчин Гасымов Фѳхрѳддинин гажныдыр. Узун мѳддѳтдир Днепропетровск шѳхѳриндѳ јашајыр, бѳјѳк бир фирманын директорудур.

Нѳхажѳт, 1995-чи илдѳ Фѳхрѳддин Мустафајев Елчин Гасымовун дѳ'вѳтини гѳбул едиб Днепропетровскијѳ кѳлир. Ихтисаслы кадр кими "АВ а КС" фирмасында директор мѳавини вѳзифѳсиндѳ чалышыр. ѳз ихтисасыны кѳзѳл билѳн Ф.Мустафајев фирманын инкишафына, онун фѳалијјѳтинин кенишлѳнмѳсинѳ бѳјѳк кѳмѳклик кѳстѳрир, билик вѳ бачарыгыны ѳсиркѳмир. Ики ил сонра о, Днепропетровск Вилајѳти ѳзрѳ фѳалијјѳт кѳстѳрѳн Азѳрбајчан милли-мѳдѳни "Савалан" Чѳмијјѳти Идарѳ Ѓѳј'ѳтинин ѳзвѳ вѳ сѳдр мѳавини сечилир. Бѳтѳн кѳчѳнѳ Чѳмијјѳтин инкишаф етдирилмѳсинѳ јѳнѳлдир вѳ бу мѳгсѳд ѳчѳн хѳмишѳ мадди јардым кѳстѳрир.

1999-чу илдѳ Украјна Азѳрбајчанлары Конгрѳси јарадылыр вѳ "Савалан" Чѳмијјѳти хѳмин Конгрѳсин Днепропетровск Вилајѳт тѳшкилатына чѳврилир. Фѳхрѳддин Мустафајев јѳнидѳн Идарѳ Ѓѳј'ѳтинин ѳзвѳ вѳ сѳдр мѳавини сечилир.

Фѳхрѳддин мѳѳллимин арзулары бѳјѳкдѳр. Јахын иллѳрдѳ вѳтѳнѳ гажытмаг, торпагла­рымызын ермѳни ишгалчыларындан азад едилмѳси ѳчѳн саглам гѳввѳлѳрѳ гошулуб мѳбаризѳ апармаг нијјѳтиндѳдир. Ѓѳмишѳ сѳз дѳшѳндѳ дејир: "Милли дѳвлѳтчилијимизин вѳ ѳрази бѳтѳвлѳјѳмѳзѳн горунмасы хѳр бир Азѳрбајчанлынын мѳгѳддѳс борчудур".

ЈѳНѳ БѳРИ БАХАН ДАҒЛАР...

Ел јандыран шамы елчи узаға апарар...

Машын синѳси атлас чѳмѳнли вѳгарлы Лачын дағларындан ениб илан кими гѳврыла-гѳврыла ахан Ѓѳкѳри чајынын сахиллѳрилѳ ирѳлилѳдикчѳ онун хѳјачаны да-ха да артырды. Она елѳ кѳлирди ки, нѳ вахтса бир дѳ бу ѳзиз јерлѳрѳ, хѳр гарышында ушаглыг иллѳрини, бу иллѳрин ағрылы-шинли кѳнлѳрини хатырладан, хатырладыгча бурнунун ѳчуну кѳјнѳдѳн бу доғма јурда гажыда билмѳјѳчѳк! Вѳ она елѳ кѳлирди ки, кѳксѳндѳ планет сѳкѳлѳн башы ағ чалмалы улу дағлар да бу ажрылыға, бу ажрылыг хѳсрѳтинѳ дѳзѳ билмѳјиб чығыр голларыны она тѳрѳф узадыб ағушуна алмаг, лајлај чалмаг истѳјирди... Вѳ она елѳ кѳлирди ки...

Машыны сахлатдырды. Дѳнѳб ахырынчы дѳфѳ гарталлы дағлара бахды. Топа-топа гара булудлар дѳрдли-дѳрдли онун ѳзѳриндѳ кѳзинирди. Топа-топа гара булудлар санки гара сачларыны јѳнѳб хѳнкѳр-хѳнкѳр агламаг истѳјирди. Вѳ она елѳ кѳлирди ки...

Дѳриндѳн нѳфѳс алды, синѳси галхыб енди. Санки Јер кѳрѳси јѳриндѳн ѳјнады. Кѳврѳк халда хѳсрѳтли-хѳсрѳтли бир дѳ Лачын дағларына бахды. Гѳјри-ихтијары олараг дѳрдли халда ѳз-ѳзѳнѳ пычылдады:

Јѳнѳ бѳри бахан дағлар,

Дағлар, сѳндѳ нѳјим галды?

Бајагдан бѳри ону дигтѳтлѳ излѳјѳн вѳ бу изтираб-лара дѳзѳ билмѳјѳн сѳрѳчѳ узаг јѳл кѳдѳчѳклѳрини ха-

тырладыб машина әjlәшди.

Онун бахышлары Лачын дағларынын үзәриндәки гара булудларла тоггушанда әтрафы ләјсан бүрүдү.

Онда 1984-чү ил иди. Елдар өз доғма ел-обасындан ајрылыб узаг елләрә - Украина Республикасынын Днепрпетровск шәһәринә кедирди. О, бу шәһәр һаггында чох ешитмишди. Сонралар өлкәдә кедән дәјишикликләр вә бу дәјишикликләрин доғурдуғу фәсадлар бир чох инсанлары бу шәһәрә топламышды. Елдар Чәмшид оғлу Тағыјев дә белә инсанлардан бири иди. О, Азәрбајчандакы һагсызлыгларла һеч чүр барыша билмирди. Инсанлары тарихи, мә'нәви-әхлаги вә тәбии дәјәрләриндән ајыран Совет Империясынын коммунист идеолокијасы илә һеч чүр барыша билмирди...

...Азәрбајчан Совет Империясынын тәчрүбә-сынаг мејданына, Москванын колонијасына чеврилмишди. Өз тәбии сәрвәтләри, түкәнмәз нефти илә дүнјада шәһрәт газанан Азәрбајчан өз сој көкүндән, милли кәлириндән ајрылараг сәфаләт ичәрисиндә јашамаға мәнкум олунмушдур. Совет идеолокијасы инсанлары мүстәгил дүшүнчә тәрзиндән, милли мараглар наминә өз һаггыны тәләб етмәк истәјиндән јайындырса да, Елдар бүтүн һәгигәтләри дәрк едир, XI Гызыл Ордунун мүстәгил Азәрбајчан Демократик Республикасыны де-вирдијини нифрәтлә јада салырды. О, 1972-чи илдә Азәрбајчан Дөвләт Университетинин тарих факултәсинә дахил оlanda бу һәгигәтләри көзәл билирди. Дәрслик китабларында олмаса да охујуб өјрәнмишди. Елдар јахшы билирди ки, Совет Империясынын чајнағындан гуртармаг, өз милли сәрвәтләринә саһиб олмаг, милли мүстәгиллијә вә азадлыға чыхмаг чох чәтиндир. Милләтин итирилмиш мәнлијини өзүнә гајтармаг, милли идеолокијасынын јаранмасы вә инкишаф етдирилмәси үчүн илләрдән бәри аздырылмыш, сүн'иләшдирилмиш вә јадлашдырылмыш әхлаг вә

психолокијасына чағдаш дөврүмүзүн тәләбләри сәвијәсинә галдырмаг чох вачиб милли проблемләримиздәндир. Милли Республикалара, о чүмләдән Азәрбајчан халгына бөјүк зәрбәләр вурмуш Совет идеолокијасындан бир јоллуг әл чәкмәк үчүн јашадығымыз дөврү просесдә ардычыл оlaraг мөвчуд наразылыгларын дәрин сарсынтылара, дағынтылара кәтириб чыхармамасы вә халгын инамынын сарсыдылмамасы чох инчәликлә дүшүнүлмәли иди. Елдарын бу фикирләри һәлә о вахт тәләбәлик илләри онlara дәрс дөјән, милли азадлыг уғрунда мүбаризә апаран Әбүлфәз Елчибәјин диггәтини чөлб етмиш, онун симасында Азәрбајчанын ишыглы кәләчәјинә инамыны артырмышды. Елдар Әбүлфәз бәјин севимли тәләбәләриндән бири иди. Севимли тәләбәләриндән кәләчәкдә һәрәкатын лидерләриндән олачаг Е'тибар Мәммәдов, Мөһәррәм Зүлфүгарлы вә башга фәдакар оғулар да ејни заманда тарих факултәсиндә тәһсил алырдылар. Лакин Елдар Тағыјев өз милли мөфкурәсинә, саф вә тәмиз әгидәсинә, бүтүн варлыгы илә милләтинә бағлылыгы илә башгаларындан сечилмәси Ә.Елчибәјин диггәтиндән һеч вахт јәјынмырды. О, факултәнин "Одлар јурду" гәзетинин бурахылмасында хусусилә фәргләнирди. Милли шуурун ојанышы, мүстәгиллик идејаларынын јәјылмасы истигамәтиндә көрдүјү ишләр халгына, вәтәнинә, торпагына бағлы инсанларын гәлбини ригтәгә кәтирирди. Елдар Тағыјев һәмин илләр Университетдә тәһсил алан милли дүшүнчәли инсанларын севимлисинә чеврилмишди. Тәбии ки, Совет Империясынын түгјан етдији бир дөврдә, Әбүлфәз Елчибәјин ДТК нәзарәтиндә олдуғу бир вахтда Елдарын да фәалијәти Дөвләт Тәһлүкәсизлик Комитәси әмәкдашларынын диггәтиндән кәнарда гала билмәзди. О, дөфәләрлә сорғу-суала тутулур, тәзјигләрә мә'руз галыр, Университетдән говулачағы илә һәдәләнирди. Лакин Елдар

өз мәнтиги, тутарлы чаваблары илө нәинки өзүнү го-
руjur, һәтта өз зәкасы илө ДТК әмәкдашларыны һеј-
рәтә кәтирирди.

Нәһажәт, 1975-чи илдә Әбүлфәз Елчибәј тутулур. О
заман онун үзүнә дуранлар да тапылыр. Көрүнүр дүнја
беләләриндән хали дејил. Онлар һәмишә бизим ичи-
миздә, бизимлә биркә аддымлајырлар. Лакин 20 јашлы
Елдары нә гәдәр сорғу-суала тутсалар да, нә гәдәр
тәзјиг етсәләр дә әјмәк олмур. О, полад кими әјилмәз
иди. Онун полад ирадәси, мөһкәм әгидәси гаршысын-
да тәһлүкәсиз органларынын әмәкдашлары вә истин-
таг групунун үзвләри ачиз галырлар. Һәтта Елдары
Университетдән говмаг чәһдләри дә боша чыхыр.
Онун бу чәсарәти, мүстәгиллик идејалары уғрунда
апардығы мүбаризә әзми ону севән инсанларын гәл-
биндә әбәди көк салыр. Әбүлфәз Елчибәј ахырынчы
дәфә онунла видалашанда демишди: “Мәни мөһв етсә-
ләр дә никаран кетмәјәчәјәм. Билирәм ки, мөндән
сонра милли мөфкурәмизин дашыјычылары, Мөммә-
дәмин идејаларынын давамчылары, республикамызын
милли мүстәгиллији уғрунда мүбаризә апаран вә бу
јолда чанындан кечмәјә һазыр олан инсанлар вар”.

Елдар Чәмшид оғлу Тағыјев Университетин тарих
факултәсини фәргләнмә диплому илө битириб 1977-чи
илдә доғма Лачына гајыдыр. Доғма шәһәрләриндә
мүәллимлик фәалијјәтинә башлајыр. Онун һәјата, чә-
мијјәтә бахышлары тамам дәјишмишдир. Дәрс дедији
шәкирдләрдә милли өзүнүдәркин вә милли шүурун
ојанышына хүсуси дигтәт јетирир, онлары бу истига-
мәтдә формалашдырырды. Азәрбајчанын гәдим тарихи
вә дөвләтчилији илө онлары јахындан таныш едирди.

Тәләбәлик илләриндән ДТК-нын дигтәтини чәлб
едән Елдар Тағыјев тәбии ки, мүәллимлик фәалијјә-
тиндә дә онларын нәзәриндән кәнарда гала билмәзди.
О, тез-тез ДТК Лачын рајон шә’бәсинә чағырылып, са-

атларла сәһбәтә тутулурду. Лакин һеч бир гүввә Елда-
ры тутдуғу һагг јолундан чәкиндирә билмәзди. Тез бир
заманда о, рајон мәктәбиләринин вә мүәллимләри-
нин севимлисинә чеврилди. Сәс-сорағы бүтүн Лачына
јајылды. Бөјүк һөрмәт саһиби олду. Лакин Азәрбајчан-
да баш верән һаггсызлыгларла Елдар һеч чүр барыша
билмирди. Өз доғма өлкәси онун үчүн бир зиндана, ка-
лонијаја чеврилмишдир. Нәһажәт, 1984-чү илдә Днеп-
ропетровскијә кетмәји гәрәра алды. Елдар Лачында
ишләдији илләрдә ушагдан бөјүгә һамынын һөрмәти-
ни газанмыш хејирхәһ, нәчиб бир инсан кими онларын
јаддашында силинмәз изләр бурахмышдыр. Бах, белә
бир вахтда Елдар Чәмшид оғлу Тағыјев узаг елләрә,
јад өлкәјә јола дүшдү...

Елдар Чәмшид оғлу Тағыјев 1955-чи ил апрелин
19-да Лачын рајонунда мүәллим аиләсиндә анадан ол-
мушдур. Атасы Чәмшид Тағы оғлу рајонун нүфузлу ағ-
сагталы, әсил зијалыларындан сајылып. Мүһарибә иш-
тиракчысы олмуш, узун илләр маариф системиндә
мә’сул вәзифәдә чалышмыш бөјүк һөрмәт-иззәт саһи-
би кими ад чыхармышдыр. Анасы Адилә Мөһәммәдә-
ли гызы ханым-хатын гадынларымыздандыр. Елдарын
мә’нәви дүнјасына ишыг сачан Адилә ана Елдар кими
вәтәнпәрвәр, чәсур, әгидәли вә мөһрибан бир өвләд
тәрбијә едиб... Одур ки, Елдар Днепропетровскијә кә-
лән кими һамы илө дил тапды, үнсijјәт бағлады. Бурда
олан бүтүн халгларын нүмајәндәләри илө достлуг әла-
гәләри јаратды. Маариф вә сәһијјә системиндә әмәк
фәалијјәтинә башлады...

Горбачовун “перестројка”сы Совет Империясы-
нын бүтүн бөлкәләрини бүрүмүш, милли проблемлә-
рин ојанышы үчүн санки бир тәкана чеврилмишди. Ел-
дар тарихи формасиялары јакшы билдијиндән јени
бир просесин башладағыны әввәлчәдән һисс едирди.
Горбачовун Америка президенти илө тәкбәтәк

көрүшлөри, онларын кизли данышыглары Елдарын бу инамыны даһа да артырылды. Нәһәјәт, 1988-чи илдә һәлә Совет Империясынын һекемонлуг етдији бир вахтда ермәниләрин Дағлыг Гарабағда јерсиз торпаг иддиасы илә чыхыш етмәси бу Империянын сүгутундан хәбәр верирди. Елә һәмин или Азәрбајчанда милли ојаныш - халг һәрәкаты башлады. Елдар һәм Азәрбајчанда, һәм дә Украјнада баш верән һадисәләри дигәтлә изләјирди. О, һесаб едирди ки, белә бир вахтда Днепропетровскда Азәрбајчан диаспорунун јарадылмасынын вахты чатмышдыр. Днепропетровскда бу фикрдә олан Азәрбајчанлыларын сајы чоһ иди. Онлар бирликдә мәсләһәтләшиб “Азәри” чәмијјәтинин јарадылмасыны гәрара алдылар. Бу чәмијјәт ејни заманда, Азәрбајчанлыларын мәдәнијјәт мәркәзи иди. Бурда мүхтәлиф тәдбирләр кечирир, милли бајрамларымызы бирликдә гејд едир, Азәрбајчан һаггында әсил һәгигәтләри шәһәр әһалисинә чатдырырдылар.

1990-чы илдә Совет Империясынын ич үзү ачылмышды. Бақыда мүдһиш 20 јанвар гырғыны баш вермишди. Һәмишә сүлһ мөрамы ады алтында чыхыш едән Совет ордусу Әфғаныстандан сонра Азәрбајчанда мисли көрүнмәмиш фәчиәләр төрәтмишдир. Һәмин вахтларда Елдары танымаг олмурду. Елә бил даһилиндә нәсә гырылмышды. О, Азәрбајчанла тез-тез әлагә сахлајыр, мүәјјән көмәклик кәстәрир вә бүтүн варлығы илә чалышырды ки, һадисәләрә сјајси гјүмәт верилсин, әсил һәгигәт дүңја ичтимаијјәтинә чатдырылсын. Днепропетровскда олан Азәрбајчанлыларла бирликдә күчәләрә чыхыр, Азәрбајчанын милли бајрағыны јүксәкләрә галдырыр, с’тираз аксијалары кечирдирдиләр.

Елдар Тағыјев һәмчинин Украјна Республикасында баш верән һадисәләрә дә бикәнә галмырды. Крым татарларынын кечирдији аксијаларда, империяја гар-

шы бүтүн һәрәкатларда фәал иштирак едирди. Днепропетровскда Украјнанын вә Азәрбајчанын илк милли бајрагларыны мәһз Е.Тағыјев галдырыб. О, бир Украјна вәтәндашы кими буну өзүнүн мә’нәви борчу сајыр. Онун фикринчә, бүтүн милләтләрин азадлығы дүңјанын Азадлығы демәкдир. Инсанлар азадлығы үчүн доғулмушлар!..

1997-чи илдә Днепропетровскда “Савалан” Чәмијјәти јарадылып, Е.Тағыјев “Савалан” Чәмијјәтинин сәдр мүавини вә јени тә’сис олунмуш “Савалан” гәзәтинин редаксия һеј’әтинин үзвү сечилир. О, ејни заманда, публисистика илә мәшғул олур. Һәмишә өз тугарлы вә самбаллы мәгаләләри илә ермәниләрин ујдурма јазыларына мәнтиги чаваб верир. Е.Тағыјев өз даһили зәһкинлији вә мә’нәви көзәллији илә инсанларын гәлбинә јол тапыр, онларын севимлисинә чәврилир. О, дининдән, иргиндән асылы олмајараг бүтүн нәчиб инсанлары севир, оңлара һөрмәт едир. Вәтәндән узагларда олса да, һеч вахт Азәрбајчаны, инди јағы дүшмәнләрин ајаглары алтында галан Лачыны, синәсинә чарпаз дағлар чәкилмиш о уча, кимсәсиз дағлар јаддан чыхармыр. Һәмишә онлары хатырлајыр, хатырладыгча көврәлир. Лакин бу көврәлик, бу гәриблик онун инамыны гырмыр. Е.Тағыјев бөјүк варлығы илә инаныр ки, нә вахтса о торпаглар гајтарылачаг вә о, доғма јурдларыны дојунча сәјр едәчәкдир.

Е.Тағыјев көзәл аилә башчысыдыр. Һәјат јолдашы Рәфигә ханым онун дајағы, үч өвлады - Рәшад, Анар вә Елнурса Елдар очағынын јарашығыдыр.

Елдар Тағыјев һазырда Украјна Азәрбајчанлылар Конгресинин Днепропетровск Виладәт Тәшкилатынын сәдр мүавини кими ичтимаи фәалијјәтини уғурла давам етирир...

ДОГРУНУН КӨМӘКЧИСИ ӘМƏЛДИР

Инсанын бир өзү, бир сөзү

Бакы-Гафан сәрнишин гатары Дашбурун стансијасындан кечəндə вагон бəлəдчиси јатмыш сərнишинлəri ојадыб дејирди:

- Сəнəдлəринизи хазырлајын, инди сəрхəдчилəр јохлајачаглар.

Паспортуну башынын алтына гојуб муркүлəјəнлəр дə варды, нарахат халда сəрхəдчилəri кəзлəјəнлəр дə.

Гатар Гумлах стансијасыны кечəндəн сонра əскəрлəрин сəси ешидилди.

- Приготовите документов!

Јашлы бир гадын јанында отурмуш чаван оғландан сорушду:

- А бала јахшы ешидə билмəдим, нə деди о?

- Дејир ки, сəнəдлəринизи хазырлајын.

- Нə сəнəд?

Онларын јанында отурмуш башга бириси сəһбəтə гошулду:

- Ај ана, бура Иран-Азəрбајчан сəрхəдидир. Акара стансијасы сəрхəд кəнарында јерлəшир. Ким орда дүшүрсə сəнəд кəстəрмəдидир ки, о, хəгигəтəн Губадлыја кедир. Кəрək паспорту Губадлы рајонунун гејдијятында олсун. Ја да кəнд советиндəн арајыш олмалыдыр.

Арвад тəəччүблə чијинлəрини чəkди:

- А бала, нə башбилет, нə арајыш, мən 70 илди Əјин кəндиндə јашајырам. Бунун Ирана-Турана нə дəхли вар?

Елə бу вахт сəрхəдчилəр онлара јахынлашды:

- Давај документ.

Сərнишинлəр паспортларыны вериб јохламадан кечирдилəр. Узун, сарышын əскəр кəлиб јашлы арвадын гаршысында дајанды:

- Ето тебе тоже касается, покожи документ.

Арвад əсəби халда диллəнди:

- Нə дејирсəн, ə, рус?

- Документ давај, ничего не знају.

Бајакгы оғлан деди:

- Ај ана, паспортдан, арајышдан нəјин вар, кəстəр кетсин.

- Нəч нəјим јохду. Əз доғма евимə кедирəm.

Сонра о, рус əскəринə тəрəф чеврилиб əсəби халда деди:

- Бура бах, ə, рус, нəч мən кəлиб сиздəн документ истəјирəm? Бура мəним əз ел-обамдыр. Истијирəm Бакыја кедирəm, истијирəm Шəкијə. Бунун сизə нə дəхли вар?

Бајагдан бəри бунлара марагла тамаша едəн Набир баша дүшдү ки, бу сəһбəтин ахыры галмагалсыз гуртармајачаг. Одур ки, рус забитинə јахынлашыб деди:

- Бу гадын мəним гоһумумдур. Узаг дағ кəндиндə јашајыр, сəрхəдлə нəч бир əлагəси јохдур. Акарада машына миндириб апарачағам.

Узун сəз-сəһбəтдəн сонра сəрхəдчилəр кетдилəр. Арвад рахат нəфəс алды.

- Аллаһ өмрүнү узун елəсин, ај оғул, абырым кетмишди, Аллаһ бунларын абырыны алсын. - Сонра нə фикирлəшдисə марагла сорушду. - Нəч демəдин, харагысан, хансы кəнддəнсəн, кимлəрдəнсəн?

- Танымасан, ај ана, хəкəри чајы үстүндəнəm. Гарачалы кəндиндəн Фејзи мүəллимин оғлујам.

Арвад севинди:

- Быј, башыма хејир, нијә танымырам, а бала, Губадлыда Фејзи мұәллими танымајан вар? Әслән Сисјандандыр, Намазалылар тајфасындан. Сүлејман Рәһимов бу тајфа һаггында чох данышыб.

- Сүлејман Рәһимов? - дејә Надир тәәччүлә сорушду.

- Һә, һә, Сүлејман бизим јахын гоһумумузду. Ата-на десән, таныјачаг.

- Јахшы, ај ана, бәс Акарадан Әјин кәндинә нечә кедәчәксән?

- Быј, башыма хејир, нијә кетмирәм а бала? Сүлејман Бақыдан зәнк еләмишди, стансијаја машын кәндәрәчәкләр, нараһат олма...

Гатар Акара стансијасына чатанда фит вериб дәриндән нәфәс алды. Бу стансија чох балача иди. Губадлыдан хејли аралы, Бөркүшад чајы илә Һәкәри чајларынын говушдуғу јердә, Иран-Азәрбајчан сәрһәддиндә, Араз чајынын саһилиндән бир аз кәнарда јерләширди.

Сәһерин көзү һәлә ачылмамышды. Алаторанлыг иди. Сүрүчүләр сәрнишинләрин габағына чыхыб ғышгырылдылар:

- Губадлы, Губадлы...

- Хочаһан үстә Губадлыја кедән варса, кәлсин. Јеримиз чохду.

Надир Зејналзадә Мурадханлыја кедән автобуса әјләшди. Чох кечмәди ки, автобус Бөркүшадлы Һәкәри чајынын говушдуғу јердә тикилән көрпүнүн үстүндән кечиб Мәммәдбәјли кәндинә јан алды. Күнәш јаваш-јаваш үфүгдән баш галдырырды. Ғызылы шәфәгләр әтрафы нура гәрг едирди. О, пәнчәрәдән кәзохшајан мәнзәрәләри сејр етдикчә хәјалы кечмишләрдә долаырды...

Надир Зејналзадә 1952-чи ил апрелин 4-дә Зәнкәзур маһалы Губадлы рајонунун Гарачалы кәндиндә

мұәллим аиләсиндә анадан олмушду. 5 гардаш, 3 бачыдан ибарәт олан өвладларын дөрдүнчүсү Надир ушаглыгдан атасынын јолуну давам етдирмәк истәјирди. Мұәллим олмаг, кәнч нәслин тә'лим-тәрбијәсилә мәшгул олмаг, чәмијјәтимизә лајиг өвлад јетишдирмәк онун чоһданкы арзусу иди. Буна көрә дә дәрсләринә хусуси фикир верир, бүтүн фәннләри ејни дәрәчәдә һәвәслә өјрәнирди. О, билирди ки, дүнја сивилизасијасына говушмаг, мұасир дөврүн тәләбләринә чаваб вермәк үчүн һәр шәјдән әввәл биликли, савадлы олмаг лазым иди. Бунун үчүнсә рус дили бир ачар иди. Бу дили бүтүн инчәликләри илә билмәдән рус классикләрини вә дүнја әдәбијјатыны өјрәнмәк мүмкүн дејилди. Онун фикринчә, савадлы адам дүнјанын бүтүн һадисәләриндән баш ачмалы, дөврүн, заманын нәбзини тутмалы иди. Мұасир дөврүн силаһы елм, биликдир! Биликсиз инсан ганадсыз гуш кимидир. О, ганад ачса да узагла-ра уча билмәз! Бунун үчүн охумаг дүнја елмләриндән һали олмаг көрәкдир.

Надир орта мәктәбин јухары синифләриндә охујанда чоһлары онун савадына һәсәд апарырды. Һәтта бә'зи мұәллимләр онунла данышмагдан еһтијат едирдиләр. "Бунунки Аллаһ веркисидир", дејирдиләр, "јохса ушагда бу гәдәр һафизә һардандыр?"

Надир 1969-чу илдә Мурадханлы кәнд орта мәктәбини ә'ла гижмәтләрлә битириб елә һәмин или М.Ф.Ахундов адына Рус дили вә әдәбијјаты Институтуна дахил олду. Рус дилини тәдрис етмәк, бу дилин инчәликләрини ушагла ра өјрәтмәк вә рус әдәбијјатыны онлара севдирмәк Надириң чоһданкы арзусу иди. Әз чалышганлығы, истә'дад вә бачарығы илә тезликлә тәләбәләрин вә профессор-мұәллим һеј'әтинин дәрин һөрмәтини газанды. Институтун ә'лачы тәләбәләриндән биринә чеврилди. Јухусуз кечәләр, нараһат күнләр

ону үзүб элдән салса да өз бөһрәсини вәрирди. Курсдан курса кечдикчә шөһрәти даһа да артырды.

Инсан јалһыз өз зәһмәтилә учалар дејибләр. Надир учала-учала бөјүјүрдү. Бу бөјүклүк онун зәнкин мә'нәви дүнјасынын, инсанлара олан хош мүнәсибәтинин вә зати-алилијин тәзаһүри иди. Онун мәнсуб олдуғу Намазаллар тајфасы өз күчү, ағыл вә зәкасы илә Зәнкәзур маһалында мәшһур иди...

Институтда Надири севәнләр дә варды, гибтә едәнләр дә. О, исә јалһыз бирини севирди: өз төләбә јолдашы Күлназ ханымы. Күлназ олдуғча исмәтли вә көзәл бир гыз иди. Әсл Азәрбајчан гадынына хас олан бүтүн кејфијјәтләри өзүндә чәмләшдирмишди. Улу Танры санки бу ики кәнчи бир-бири үчүн јаратмышды. Онлар нечә дә бир-биринә јарашырдылар...

Будур, Надир Зейналзаде Институти мүвәффеғијјәтлә баша вуруб рус дили мүәллимими кими тә'јинатла өз доғма кәндләринә - Гарачалыја кедирди...

* * *

Машын Ханлыг кәндини кечиб ләнкәр вуранда о хәјалдан ајылды. Әтрафа бахды. Санки бунлары биринчи дөфә көрүрмүш кими марагла әтрафы сејр етди. Синә долусу нәфәс алды. Һәкәри чајы јенә дә илан кими гыврыла-гыврыла ахыр, һезин-һезин зүмзүмә едирди. Ала гарғалар һавада дөврә вурур, санки хош хәбәр апарымыш кими Гарачаллы кәндинә тәрәф учушурдулар.

Һәмин күн Гарачаллы кәндинә хош хәбәр јайылды:
- Фејзи мүәллимин оғлу институти гуртарыб кәндимизә мүәллим кәлиб.

Ушаглар һамыдан чох севинирди. Кәндин ичи илә о тәрәф, бу тәрәфә гачышыр, атылыб дүшүрдүләр:

- Урра!.. Кәндимизә тәзә учител кәлиб! Урра!...

Надир Зейналзаде кәндин проблемләрини, гајғыларыны јахшы билирди. Кәнддә орта мәктәб олмадығындан Һәкәри чајыны кечиб гоншу кәнддә охумаг олдуғча чәтин иди. Көрпү јох иди. Јоллар дағылыб сөкүлмүшдү. Бир сөзлә, кәндин абадлыг ишләри бәрбад һалда иди. Надир мүәллим бир нечә дөфә колхоз сәдри илә данышса да фәјдасы олмамышды. Н.Зейналзаде дүзлүјү, әдаләти һәр шејдән үстүн тутурду. Онун үчүн һәр шејдән әввәл чамаатын мәдәни һәјат сәвијјәсинин јүксәдилмәси, төһсилини инкишафы вә мадди рифаһ һалынын артырылмасы иди. Сәһәрдән ахшамачан колхозда ишләјән инсанларын кузараны олдуғча ашағы иди. Надир мүәллим бу һағсызлыглара дөзә билмирди. Одур ки, әлагәдар тәшкилатлара мәктүблар јазыр, јолларын тә'мирини, көрпүләрин салынмасыны вә әһалинин илдән-илә артдығы Гарачалы кәндиндә орта мәктәб бинасынын тикилмәсини онларын нәзәринә чатдырырды. Бу о вахтлар иди ки, Надир мүәллим артыг севимли төләбә јолдашы Күлназ ханымла аилә һәјаты гурмушдү. Бу ишдә Күлназ ханым онун ән јахын көмәкчиси иди. Әл-әлә вериб кәндин проблемләрини бирликдә һәлл етмәјә чалышырдылар. Манеәләр чох олса да онлар руһдан дүшмүрдүләр. Күлназ ханым сөзүн һәғиги мә'насында Надир мүәллимин дајағы, күвәнч јери иди. О, бә'зән јорулуб руһдан дүшәндә Күлназ ханым онун илһам мәнбәјинә чевриләр, өз ишини ахыра гәдәр давам етдирмәјә руһландырарды. Онда Надир мүәллим бүтүн јорғунлуғуну унудар, даһа һәвәслә ишә гошуларды. Хејли мүбаризәдән сонра нәһајәт Гарачаллыда орта мәктәб бинасынын иншасына башланды, кәнддә абадлыг ишләри апарылды. Бу, бир зијалы кими Надир мүәллимин ән бөјүк гәләбәси, кәркин әмәјинин бәһрәси иди.

Н.Зейналзаде бејнәлхалг әләмдә баш верән һадисә-

ләри дигтәтлә изләйрди. Әфган халгынын 17 яшлы гәһрәман гызы Фазилә Әбдүррәһманын азадлыг уgrundа мүбаризәси, бу мүбаризәдә көстәрдији шүчаәтләр ону чох марагландырырды. Бу ингилаб чәнкавәринин газандыгы гәләбәләр Надир мүәллимнә нә гәдәр севиндирдисә, онун гәһрәманчасына һәлак олмасы бир о гәдәр сарсытмышды. Бөйүк гызы Вәфадан сонра икинчи гызынын адыны Фазилә гојмушду. Бу, Надир мүәллимнә дост әфган халгына олан мөһәббәтинин ән бөйүк ифадәси иди. һәммин илләр “Комсомолскаја Правда” гәзетиндә бөйүк бир мөгәлә чап олунмушду: “Фазиләнин бачысы Фазилә”. Бу мөгәлә Азәрбајчанлы Надир Зәјналзадәнин вә онун гызы Фазиләнин симасында совет-әфган достлуғуну әкс етдирди. Надир мүәллимнә тәклифи илә Гарачалы кәнд орта мәктәбиндә Фазиләнин адына бир фәал дәстә јарадылмышды. 1981-1982-чи илләрдә “Әфғаныстанда “Комсомолскаја правда” гәзетинин мүхбири ишләјән јазычы-публисист Владимир Николајевич Снекирјов “Барыг гохулу сүһ чағы” сәнәдди повестиндә “Епиглог әвәзи” бөлмәсиндә јазыр: (“Молодаја гвардија”, 1984 - рус дилиндә, “Кәнчлик”, 1988, Азәрбајчан дилиндә, тәрчүмә едәни Закир Аббас)

“Кәнч гәһрәманын хатирәсини Әфғаныстан Демократик Республикасында јүксәк тутурлар. Онун шәрәфинә учалдылмыш бөйүк абидә тәк онун јох, јүзләрдә, минләрдә јени дөјүшчүнүн көстәрдији гәһрәманлыгын тимсалыдыр.

Фазиләнин өлүмүндән үч ил сонра әјәләт кәнчләр тәшкилаты үзләринин сајы артараг ики миндән јухары олмушдур. Пионерләр ордусу бөјүмүш вә мөһкәмләнмишдир. һератдакы Демократ Гадынлар Тәшкилатынын сыраларында инди 600-дән чох гадын вардыр (Фазиләнин вахтында онларын сајы чәми једди нәфәр

иди).

Әфғаныстандан гајыдандан сонра мән бир мәктуб алдым. Ону олдуғу кими сизә чатдырырам:

“Сизә Азәрбајчандан кәнч мүәллимләр айләси - Надир вә Күлназ Зәјналзадәләр мүрачиәт едирләр. Биз “Комсомолскаја правда” гәзетиндә сизин “Фазиләнин сон дөјүшү” очеркинизи охујандан сонра кәнч әфган вәтәнпәрвәринин өлүмүнә чох кәдәрләндик.

Очерк чыханда Күлназ икинчи ушағы көзләйрди. Гызымыз олдуғуна көрә оғлан истәйирдик, бу әһвалатдан сонра аиләмиз гәрәра кәлди ки, әкәр гыз олса танымадығымыз, лакин бизә чох јахын олан әфган гызынын шәрәфинә адыны Фазилә гојаг.

Чохдан көзләдијимиз вахт кәлиб чатды. 1981-чи ил ијулун 1-дә Фазилә дүнјаја кәлди. Биз бу барәдә Фазиләнин гардашы Мухтара хәбәр вермәк истәйирик ки, гој о балача азәрбајчанлы гызы Фазиләни дә танысын. Бүтүн әфган халгы билсин ки, Фазиләнин гәһрәманлыгы бизим гәлбимиздә әбәди јашајыр. Биз һәм дә Мухтар Әбдүррәһманы гонаг дә вәт едирик. Гој о, балача Фазилә илә көрүшсүн. Ишләдијимиз мәктәбдә тәшәббүсүмүзлә пионер дәстәләриндән биринә Фазиләнин ады верилмишдир”. Сонра мәктуб мүәллифләри өз аиләси һаггында гыса мәлүмат верирләр. Онлар Губадлы рајонунун Гарачалы кәндиндә јашајырлар. Јерли мәктәбдә рус дили вә әдәбијатыны тәдрис едирләр. Комсомолчудурлар. Балача Фазиләнин бабасы да ибтидаи синиф мүәллимидир, нәнәси фәһлә-коммунистдир.

Биз јазышмаја башладыг, ики илдән сонра көрүшдүк. Надирлә Күлназ чох садә, кәнч вә көзәл адамлардыр. Онлар мәнә Фазиләнин һератда јашајан рәфигәләрини хатырлатдылар. Онларын да белә ачыг, мөрд сифәтләри варды. Биз - бејнәлмиләлчијик. Беј-

нәлмиләл һәмрә'јлик чох садә вә кениш бир мәфһум-дур. Надирлә Күлназ буну өзләринә мәхсус шәкилдә баша дүшмүш вә дәрк етмишләр. Онларын айләсиндә Фазилә адлы гыз бөјүр. Тезликлә о адынын мә'насыны өјрәнәчәк. Сонра бу гыз о мәктәбә кедәчәк ки, орада пионер дәстәләриндән бири Фазиләнин адыны дашыр. Инанырам ки, бизим балача Фазилә өз адына ләјиг узун вә шәрәфли бир өмүр јашајачагдыр". Һәммин илләр Фазиләнин гардашы Мухтар Әбдүррәһман Совет Иттифагына сәфәр едәркән Бакыја кәлмиш Надир мұәллимлә көрүшәрәк өз миннәтдарлығыны билдиришидир. Гејд едәк ки, Әфғаныстанын о вахткы президенти Бәбрәк Кармал да Надир мұәллимин Әфған халгына олан бу диггәт вә мөһәббәтинә көрә она тәшәккүр мәктубу көндәрмишидир.

Надир Зейналзаде 1988-чи илдә өзүндән кичик гардашы Фамилин тәклифи илә айләси илә бирликдә Днепропетровск шөһәринә көчүр. Јенилијә чан атан, һәмишә гуруб-јаратмаг һәвәсилә јашајан Надир мұәллим Азәрбајҗаны, доғма ел-обасыны һеч вахт унутмур. Бакы илә, дост-танышлары илә тез-тез әләгә сахлајыр, орда баш верән һадисәләри диггәтлә изләјирди. Күлназ ханым хәстә олса да ичтимаи ишләрдә һеч кимдән кери галмырды. Һәмишә олдуғу кими јенә дә Надир мұәллимин дајағы иди. Сәдагәт вә ләјагәт символуна чеврилән Күлназ ханым әсл инсан, көзәл ана иди. Гүрбәтдә јашамаларына бахмајараг о, Надир мұәллими һеч вахт дарыхмаға гојмазды. Өзүнүн гајғы-ја еhtiјачы олдуғу һалда һәмишә онун гајғысыны чөкәрди.

1991-чи илдә "Азәри" чәмијјәти тә'сис едиләркән Н.Зейналзаде бу тәшкилатын ән фәал үзвү олур. Азәрбајҗан диаспорунун јарадылмасында әлиндән кәләни әсиркәмир. Өз тәчрүбәсини, билик вә бачарығыны бу

ишә сәрф едир. Надир мұәллим баша дүшүрдү ки, јеничә мұстәғиллијә чыхмыш Азәрбајҗанын һәр чүр һимә-јәјә, о чүмләдән диаспора фәалијјәтинә бөјүк еhtiјачы вар. Вәтәнини, халгыны севән һәр бир шәхс бу ишин формалашмасына сә'ј кәстәрмәли, онун инкишафына јардым етмәлидир.

"Савалан" милли-мәдәни чәмијјәти јарадылдан сонра Н.Зейналзаде бу чәмијјәтин тә'сис етдији "Савалан" гәзетинин баш редактору олур. Ајда бир дөфә, үч дилдә - Украјна, Азәрбајҗан вә рус дилләриндә чыхан "Савалан" сөзүн һәгиги мә'насында Днепропетровскда јашајан Азәрбајҗанлыларын севимли гәзетинә чеврилир. Фәхрәддин Мустафајев, Һафиз Асланов, Елдар Тағыјев, Ханлар Гулијев вә Јелена Чумакова редаксия һеј'әтинә үзв сечилирләр. Онларын көмәклији илә гәзет бу күн дә өз нәшрини уғурла давам етдирир.

Гызлары Вәфа Тибб Институтуну, Фазилә исә Һугуг фәкүлтәсини битирмишидир. Һәр икиси Украјна Азәрбајҗанлылары Конгреси Днепропетровск Вилајәт Тәшкилатынын фәал үзвләридир.

Нечә ајдыр ки, Н.Зейналзаде ағыр, үзүнтүлү һәјат кечирир. Дүнјалар гәдәр севдији, дар күнүнүн дајағы, өмрүнүн јарағы Күлназ ханым узун сүрән хәстәликдән сонра дүнјасыны дәјишмишидир.

Һәјат јолдашыны итирәндән сонра Надир мұәллимин дајағлары түкәнмәјиб. Гардашлары Фамил, Рафиг, күрәкәни Хагани ону дарыхмаға гојмурлар. Бу севимли, әзиз инсанлар онун әсл дајағына чеврилиб даһа јахшы ишләмәјә руһландырырлар. Чәмилә адлы бир нәвәси вар.

АҒЫЛ ҮЧҮН ЈОЛ БИРДИР...

Гәриб досту олмајандыр

Достумун сөһбәтини хатырладым. О дејирди ки, Совет Иттифагынын һекамонлуғу дөврүндә мән бир сыра хари́чи өлкәләрдә ғыса мүддәтли сәфәрдә олмушам. Ән чох диггәтими чәлб едән инсанларын һәјаты, мәишәти, елми вә мәдәни сәвијјәси олуб. Елә һаллар олуб ки, Совет Иттифагынын мүхтәлиф бөлкәләриндән кәлән мүсафирләр фүр-сәтдән истифадә едиб ал-верлә мәшғул олублар. Көрүнүр вәтәнә әлибош ғајытмағ истәмәјибләр. Нә исә... Бир дөфә мән Мисирдә оланда Гаһирә шәһәринин әтрафыны көзмәјә кетмишдим. Мәгсәдим бурда јашајан фәллаһларын (кәндчиләрин) һәјаты илә таныш олмағ иди. Күнорта олдуғундан наһар фәсиләсинә дүшмүшдүм. Көрдүм бир нечә фәллаһ (8-9 нәфәр оларды) бир јерә јығылыб чәрәк јејирләр. Гонаг олдуғуму көрүб чағырдылар. Таныш олдуғ, хејли сөһбәт етдик. Ахырда мәним һаралы олдуғуму сорушдулар.

- Азәрбајҗандан кәлмишәм, Бакидан - дедим.

Мат-мат үзүмә бахдылар. Нә Азәрбајҗаны таныдылар, нә дә Бакины. Пәрт олдум. Амма Совет Иттифагындан кәлдијими демәдим. Истәјирдим ки, мәни Азәрбајҗанлы кими танысынлар, Советләрдән кәлмиш рус кими јох. Онлар Совет Иттифагындан кәлән-

ләрин һамысына рус кими бахырдылар. Кетмәк истәјәндә јашлы бир киши дилләнди.

- Јахшы, ај оғул, Азәрбајҗанлы олдуғуну билдик. Бәс әрәб дилини һарда өјрәнмисән? Неч данышығын биздән сечилмир?

Бу дөфә ифтихарла дедим:

- Азәрбајҗанда.

Тәәччүблә бир-биринин үзүнә бахдылар. Санки Азәрбајҗан онлар үчүн бирдән-бирә әлчатмаз бир зир-вәјә чеврилди. Јенә бајағкы јашлы киши, онун ады Әбдүл Ваһаб Әл-Ислами иди, сорушду:

- Азәрбајҗанда да әрәб дилиндә данышырлар?

- Хејир, Азәрбајҗан дилиндә.

Әбдүл Ваһаб нәјисә тапыбмыш кими севинә-севинә бәркдән ғышгырды, әлини-әлине вурду.

- Һә, билдим, Рәшид Бейбүдов! Азәрбајҗан, Азәрбајҗан!..

Севиндијимиздән бир-биримизи гучагладығ. О билләри дә бизә гошулду. Онлар севинирдиләр ки, нә-һәјәт, мәним һаралы олдуғуму тапдылар. Мән дә севинирдим ки, нә јахшы бу Африка гитәсиндә јашајан әрәбләр Азәрбајҗаны таныдылар.

Хејли сөһбәт етдик. Азәрбајҗан һаггында, онун инсанлары, тәбии сәрвәтләри, тарихи һаггында әтрафлы мә'лумат вердим.

Достумун марағлы сөһбәтини ешидәндән сонра мән бир һәгигәти дәрк етдим. Азәрбајҗан кичик өлкәдир. Дүнјада Азәрбајҗандан кичик, бөјүк о гәдәр өлкәләр вар ки!.. Бу өлкәләр ичәрисиндә Азәрбајҗаны танытдырмағ, онун һаггында рә'ј јаратмағ һәр бир Азәрбајҗанлынын, хусусилә онун һүдудларындан кәнарда јашајан һәмвәтәнләримизин мүгәддәс борчудур. Јахшы ки, Азәрбајҗан белә оғуллардан хали дејил. Онлар

һәмишә өз халгынын, вәтәнинин шәрәфини уча тутур, өз дахили мәдәнијјәт, мә'нәви зәнкинлији, әхлаги дәр-јәрләри вә һуманист рәфтарлары илә бу шәрәфи, шан-шөһрәти даһа да артырырлар. Белә оғулларымыз дүнјанын һәр јериндә олдуғу кими Украјна Республи-касында да вар. Днепропетровск шәһәриндә јашајыб фәалијјәт кәстәрән Абузәр Чаваншир оғлу Мәммәдов белә шәхсијјәтләрдәндир. Абузәрин өмүр јолуна нә-зәр салдығча сәдә, лакин шәрәfli бир инсан һәјәти адамын көзләри өнүндә чанланыр.

Абузәр 1965-чи ил нојабрын 2-дә Республикамы-зын көзәл кушәләриндән бири - Имишли рајонунун Хошчобанлы кәндиндә сәдә кәндли аиләсиндә дүнјаја көз ачмышдыр. Һалал зәһмәти һәр шәјдән үстүн тутан Чаваншир Һачыверди оғлу күндүзләр колхозда ишлә-јәр, кечәләр ушағларынын дәрсинә фикир верәрди. Онун ән бөјүк арзусу ушағларыны али савадлы көр-мәк иди. Онун бир сөзү һамынын дилинин әзбәри иди. Чаваншир киши дејирди: “Ушағы дүнјаја кәтириб күчәјә бурахмазлар, ону халгымыза, чәмијјәтимизә ла-јиг бөјүтмәк лазымдыр”.

Абузәр һәлә ашағы синифләрдә охујаркән атасы-на көмәк едәр, әкин-бичин ишләриндә, памбыг јығы-мында өз јашыдларындан габагда кедәрди. Бир күн ишә кедәркән анасы Күлчәннәт Аллаһгулу гызы онун габағыны кәсиб деди:

- Атанын ачығы кәлир, бала. Сән ишләмәсән дә олар, кет дәрсләрини оху.

Абузәр дүз анасынын көзләринә бахды. - Билир-сән, ана - деди. - Ишләмәк һеч вахт охумаға мане ол-мур. О тәнбәл ушағларын ишидир, бәһанә едиб дејир ки, дәрс охумаға вахтым галмыр. Бәлкә мүәллимлә-рим мәнән килеј еләјиб?

- Јох, бала, јох, елә атан да сәнән разыдыр. Анчаг ишләмәјини истәмир.

- Ахы, атам һәмишә дејәрди ки, иш адамын чөвһә-ридир.

- Нә билим, ај бала, о елә дејир, сән белә. О де, кә-лир, өзүнүз данышын.

Бајадан бәри ана баланын сөһбәтинә гулаг асан Чаваншир киши онлара јанашды.

- Сағ ол, оғул, сәнән јердән көјә гәдәр разыјам. Фикрим вар ки, сәни сентјабрдан Саатлы рајонунун Әлисолтанлы кәндиндәки орта мәктәбә гојам, дејир-ләр орда јахшы дәрс кечириләр. Кедиб кәлә биләрсән-ми? Јорулсан, орда бир јер еләмишәм, галарсан.

Абузәрдән башга Чаваншир Һачыверди оғлунун 4 өвлады варды. Дөрдүнүн дә тәһсилинә фикир верәр, хүсуси гајғы вә диггәт кәстәрәрди...

Абузәрин Әлисолтанлы кәнд мәктәбиндә охудуғу вахтлар иди. Бир күн о мәктәбдән евә гајыданда јолда бир киши илә растлашды. Даһа доғрусу, киши ону ја-нына чағырыб деди:

- А бала, мәктәблисән?

- Бәли.

- Нечәнчи синифдә охујурсан?

- Доғгузда.

- Һә, ағлын варса, тапа биләрсән, де көрүм, о нә-дир ки, күн саатдыр?

Абузәр бир аз фикирләшиб сорушду:

- Әми, колхозчусунуз?

- Бәли, бунун нә дәхли вар, а бала?

Абузәр күлүб деди:

- Она дәхли вар ки, колхозчунун сааты Күнәшдир.

Күн галхандан, күн батанадәк о ишләмәлидир. Она кө-рә сорушурсунуз ки, о нәдир ки, күн саатдыр? Инди де-

ја биләрсиниз саат нечә олар?

Киши сағ әлини гашларынын үстүнә гојуб наваја бахды.

- Бала, зәнним мәни алдатмырса, үч олар.

- Дүзү, әми, мән дәрсдән чыханда 3-ә ишләјирди.

Киши фәрәһлә Абузәрин бојнуну гучаглајыб үзүндән өлдү.

- Сағ ол, бала, Аллаһ арзуна чатдырсын, кет бу һәјатда сәнә завал жохдур. Анчаг өзүнү бәднәзәрдән гору. Тутдуғун јол һагг јолудур. Сәнә уғурлар арзулајырам.

Абузәр Мәммәдов 1982-чи илдә орта мәктәби гуртарыб танышларынын көмәјилә Днепропетровскијә кәлди. Сәнәдләрини Днепропетровск Дөвләт Дағ-Мәдән Институтуна вериб гәбул олунду. Илк күндәр чәтинлик чәксә дә, тезликлә алышды. Вәтәндән узагларда гајнар тәләбә һәјаты ону өз гојнуна алды. Абузәр өзүнү бурда јалныз бир тәләбә кими дејил, ејни заманда бир өлкәнин, бир халгын нүмајәндәси кими апарырды. Вә бу мәс'улијјәти һәмишә өз үзәриндә һисс едирди. Она елә кәлирди ки, һардаса үзәриндә бир нәзарәт вар кимсә онун һәр аддымыны, һәр сөз-сөһбәтини изләјир. Абузәрин бәшәри дүнјакөрүшү, һуманист бахышлары, инсани мүнәсибәтләри һеч кимин диггәтиндән јајынмырды, нә тәләбәләрин, нә дә мүәллим коллективинин. Аз вахт әрзиндә о, Институтун севимли тәләбәләриндән биринә чеврилди. Онун дәрин зәкасы, ағыллы мәнтиги һамыны һејран гојурду. Абузәр Дағ-Мәдән Институтуна кәләндән сонра Азәрбајчан һаггында, онун инсанлары һаггында мәнфи фикирдә оланлар өз мөвгеләрини дәјишди. Киминсә дедикләринә јох, өз көрдүкләринә инандылар. Бу, Абузәрин институтда илк гәләбәси иди. О, нәинки бундан гүррәләнир, әксинә, өзүнүн мә'нәви борчу һесаб едирди. О,

бунун үчүн чох шејләрдән мәһрум олурду, анчаг бу мәһрумијјәтләр она шан-шөһрәт, башучалығы кәтирирди. Чүнки онун әгидәси сағ, амалы дүз иди.

Бир күн фәкүлтәнин деканы ону јанына чағырыб деди:

- Абузәр ректор сизинлә бир мәсәлә үчүн көрүшмәк истәјир. Анчаг мәсләһәт көрдү ки, әввәлчә мәнимлә сөһбәт едәсиниз сонра.

- Бујурун.

- Сизи әскәр апармаг истәјирләр, ордуја чағырыблар. Әкәр Институту гуртарандан сонра бурда галыб ишләмәк фикриниз олса, инди бир шеј дүшүнмәк олар.

Абузәр ани фикрә кетди. Бу, онун үчүн бөјүк е'тимад иди. Лакин разылашмады.

- Виктор Давыдович, мәнә елә кәлир ки, һәр шеј Вәтәнә хидмәтдән башлајыр. Сағлыг олсун, әскәри борчуму гуртарандан сонра бу барәдә дүшүнмәјә дәјәр.

Виктор Давыдович һејрәтлә онун үзүнә бахды. Сонра гејри-ихтијари әлини ирәли узатды.

- Сағ олун, Абузәр Чаванширович, әслинә галса, елә биз дә белә дүшүнмүшдүк.

Беләликлә, Абузәр Мәммәдов Узаг Шәргә - Хабаровскијә һәрби хидмәтә көндәрилир. Күнәшли Азәрбајјандан кәлән Абузәр тезликлә јерли шәраитә ујгунлашыр. Өз сәлигә-саһманы, чидди интизамы, һәрби гуллауға олан мүнәсибәти полк командиринин диггәтини чәлб едир. Бир күн ону јанына чағырыб дејир:

- Мәммәдов, көрүрәм, сәнин һәрби хидмәтә бөјүк марағын вар. Истәсән, галыб гуллауғуну давам етдирәрсән. Сәнә һәр чүр шәраит јарадарыг, охудуғун Институтда гијаби кечиртидириб һәрби рүтбәни артыларыг, ев верәрик, һеч бир һәрбичинин наил олмадығы бир вахтда кенерал оларсан. Сәнин бүтүн көстәри-

чиләрин буна имкан верир.

Абузәр һәрби вәзијјәт алыб деди:

- Чох сағ олун, јолдаш полковник, мән истәјирәм вәтәнә хидмәтими орда давам етдирим. Бурда исә вәтәндашлыг борчуму јеринә јетирирәм.

Полковник өз инадындан дәнмәди:

- Һәлә вахтыныз вар, фикирләшин.

Абузәр Мәммәдов орду сыраларындан гајыданда Совет Иттифагынын мүхтәлиф бөлкәләриндә милли азадлыг һәрәкәти башламышды. Балтиқјаны өлкәләр өз мүстәғиллијини газанмыш, Азәрбајчан вә башга республикаларда исә бу алов кетдикчә күчләнирди. Русијанын өзүндә дә вәзијјәт јахшы дејилди. Империя јаваш-јаваш диз чөкүрдү. Институтда да мүәјјән дәјишикләр олмушду. Абузәр Мәммәдов һадисәләри габагчадан көрмәји бачарырды. Одур ки, о, азад тәјинат көтүрүб Днепропетровскда галды. Чох фикирләшди. О билирди ки, кечид дөврүнүн фәсадлары чәтин олуp. Һансыса бир мүдрик шәрг философунун дедији сөzlәр јадына дүшдү: "Вај о күндән ки, кечид дөврүндә, тарихи дәјишикликләр әрәфәсиндә доғулуб јашајасан".

А.Мәммәдов нәһајәт, икинчи али тәһсил алмаг һаггында гәти гәрара кәлди. Фәрг имтаһанлары вермәклә Свердловск Дөвләт Халг Тәсәррүфаты Институтунун гијаби шө'бәсинин II курсуна гәбул олунду. О, кечид дөврүнүн вә базар игтисадијјатынын ағыр мәнкәнәсинин арасында галыб сыхылмаг истәмирди. Јахшы билирди ки, мүасир мәрһәләдә бизнес фәалијјәтилә мөшгул олмадан һәр һансы јүксәлишдән вә уғурдан данышмаға дөјмәз. Бу, дөврүн, заманын тәләби иди!..

Абузәр Мәммәдов Азәрбајчанда баш верән һадисәләри диггәтлә изләјир, гардашы Гејрәт Мәммәдовла тез-тез әлагә сахлајырды. Јурд-јавасындан, исти

очагындан, елиндән-обасындан гачгын вә дидәркин дүшмүш инсанларын тәлјинә биканә гала билмирди. Вәтәндән узагларда олмасына бахмајараг имканы дахилиндә онлара мадди јардым кәстәриp, мө'нәви дајаг дурурду. Амма ону һәр шәјдән чох нараһат едән атылмыш вә кимсәсиз ушагларын тәлји иди... Она елә кәлирди ки, күнаһсыз бу көрпәләр зәманәјә, амансыз инсанлара гаршы бир иттиһамдыр! Нә вахтса онлар чәмијјәтдән өз һаггыны тәләб едәчәкләр.

А.Мәммәдов Днепропетровскда фәалијјәт кәстәрән ушаг евләринә вә тәрбијә мүәссисәләринә мадди јардым кәстәрмәјә өзүнүн мә'нәви борчу һесаб едирди. Дүшүнүрдү ки, миллијјәтиндән, иргиндән асылы олмајараг кимсәсиз ушагларын үмуми тәлји бирдир. Онлара гајғы, диггәт кәстәрмәк бөјүкләрин борчудур.

Абузәр Мәммәдов бүтүн дөврләрдә Днепропетровскда фәалијјәт кәстәрән "Азәри", сонра "Савалан" вә нәһајәт Украјна Азәрбајчанлылар Конгреси Днепропетровск Виладәт тәшкилатынын фәал үзвү олмуш вә бу сәһәдә һал-һазырда өз фәалијјәтини давам етдиp.

Бөјүк һөрмәт, иззәт саһибидир.

А.Мәммәдов өз гоһуму, халгымызын исмәтли вә нәчиб гызы Нүшабә ханымла аилә һәјаты гурмушдур. Бу вәтәнпәрвәр гадына, онун фәдакар һәјат јолдашы Абузәрә Улу Танрыдан өз кәзәл мүгәддәс истәкләринә тез јетишмәји арзулајырыг.

Аллаһ Сизә јар олсун!

ТОМРИС ГЕЈРӘТЛИ, ҺӘЧӘР ҺҮНӘРЛИ КӨНҮЛ...

*Дәрдин һачаланмыш илан дили бу гејрәтин,
бу һүнәрин гаршысында күчсүздүр*

Автобус ләнкәр вуруб аста тәрпәнди. Јерини раһатла-
жан сәрнишинләр, дејир, күлүр,
узаг мәнзилә көрпү салмаг иста-
јирдиләр. Һамынын башы сөһбә-
тә гарышмышды. О, исә пәнчә-
рәнин гаршысында әjlәшиб дәр-
ин фикрә кетмишди. Елә бил
дүнјанын бүтүн дәрди-гәми онун
чијнинә дүшмүшдү. Дәриндән
көкс өтүрүр, јаныглы-јаныглы
нөфәс алырды. Атасы дәниздә
һәлак оландан сонра Көнүлүн дә һөјаты дәјишмишди.
Дүнјада ән әзиз адамыны итирәндән сонра Көнүлүн
көнлү ачылмырды. Елә һеј фикирли-фикирли - кәзи-
нир, анасынын саралмыш чөһрәсинә бахдыгча јаныб
говрулурду. О, башга гызлар кими һеч нәјин фәргинә
вармадан јашаја билмирди. Ата-ана мөһәббәти онун
үчүн дүнјада һәр шејдән әзиз иди. Аиләнин бөјүк гызы
олдуғундан аиләнин гејдинә галыр, бачы-гардашыны
дарыхмаға гојмур, бүтүн ишләрдә онлара јардымчы
олурду. Көнүл Томрис гејрәтли, Һәчәр Һүнәрли, Ник-
ар кими исмәтли бир гыз иди.

Автобус Бајыл дәнкәсиндән саға бурулуб Шыхов
истигамәтинә кедәндә јанында отурмуш аһыл бир га-
дын астача онун голуна тохунду.

- А гызым, андыра билмәдим, бу автобус Көјчаја
кетмир?

О, хәјалдан әјрылыб јанында әjlәшән јашлы гады-
на бахды. Онун нә вахт автобуса миниб, нә вахт јанын-
да отурдуғуну һисс етмәмишди.

- Кедир, ана, Көјчаја кедир, нараһат олма, - дејә
мөһрибанлыггла дилләнди, - мән дә ора кедирәм.

Јашлы гадын дигтәтлә она бахды:

- А бала, Көјчајда кимләрдәнсән? Таныја билмәдим.

Көнүл көнүлсүз һалда чаваб верди:

- Танымазсан әј ана, Шөкәр кәндиндәнәм.

- Быј, башыма хејир, нијә танымырам, а гызым, сән
де, көр таныјарам, ја јох.

- Мирзә кишинин гызыјам.

Гадын онун әлиндән тутду. Сағ әли илә астача сы-
гал чәкди. Синәси галхыб енди.

- Јахшы таныјарам, бала, Аллаһ рәһмәт еләсин,
Мирзә јахшы киши иди, һалал адам иди. Ону Көјчајда
танымајан варды?.. Гәбри нурла долсун.

Көнүл атасы һаггында хош сөзләр ешидиб үрәји нә
гәдәр фәрәһләндисә, бачы-гардашынын гајғылары
онун гәлбини дешиб парчалады. Јашлы гадын онун ја-
раларына тохундуғуну һисс едиб көнлүнү алды.

- Дарыхма, гызым, машаллаһ даһа јекә гыз олму-
сан. Белә һадисә төк сизин башыныза кәлмәјиб ки!..
Елә мөним өзүм чаванлығымдан дөрд јетим сахламы-
шам, киприкләримлә од көтүрмүшәм.

Бирдән о, нәјисә хатырлајыб марагла сорушду:

- Быј, башыма хејир, бәс сән Ағдашда техникум
гуртармамысан? Дејилләр ахы, рәһмәтлик Мирзәнин
гызы орда охујур?

Көнүл күлүмсүндү. Чөһрәсинә хош тәбәссүм гонду.

- Бәли, ана, Ағдаш Педагожи Техникумуну гуртар-
мышам.

- Бәс, белә һардан кәлирсән?

Ғадын вердији суалдан дејәсән өзү дә һәјаланды.

- Бағышла, гызым, елә белә сорушдум.

Көнүл фәрәһлә дилләнди:

- Бақыда Педагожи Институтун филолокија факултәтиндә охујурам. Имтаһан сессиясында кәлирәм.

- Аллаһ башачан версин бала, дејирәм ахы, Мирзәнин ушағлары анчағ елә өзүнә чәкәр. Аталар јахшы дејиб, от көкү үстә битәр.

Аралыға дәрин бир сүкут чөкдү. Көнүл севинчлә кәдәр арасында ғалмышды. Севинирди ки, атасынын вәфатындан сонра онлар нә гәдәр әзијјәт чәксәләр дә һамынын гибтә едәчәји, башғаларына нүмунә көстәриләчәк бир аиләјә, шәрәф вә ләјагәт символуна чеврилмишләр. Кәдәрләнирди она көрә ки...

...Бу, онун ғәти ғарары иди. Тәһсилини јарымчыг гојуб мәктәбләрин бириндә имкан олса елә өз кәндләриндә ишләмәк, аиләјә көмәк етмәк!

Бу һагда фикрини ректора дејәндә о, әсәби һалда кабинетдә кәзинмишди:

- Биз сизин кими тәләбәләри һеч бир јана бураха билмәрик. Белә тәләбәләр беш илдән, он илдән бир јетшимир.

Лакин Көнүлүн башға чыхыш јолу јох иди. О, бу ғарара кәленә гәдәр о дүнјаны көрүб кәлмишди. Тәһсилини давам етдириб јүксәк ихтисасла бир мүәллим олмағ арзусу илә јашаса да башға имканы јох иди. Дејәсән буну Институтун ректору да баша дүшмүшдү. Одур ки, меһрибанлыгла дилләнди:

- Нә дејирәм, гызым, мән истәјирдим сәни Институтда сахлајам, инди ки, имкан јохдур, өзүн билән мәсләһәтдир. Онсуз да сән али тәһсилли мүәллимләрдән јахшы билирсән. Кет, сәнә һәјатда уғурлар арзулајырам.

Бу, ректорун онун билијинә вердији гијмәт иди. Бу

гијмәт үчүн тәләбәләр беш ил дәридән-ғабыгдан чыхсалар да, лакин ону газана билмирдиләр. Көнүл буну јухусуз кечәләринин, ағрылы-ачылы күнләринин, һалал зәһмәтинин һесабына газанмышды. Онун фикринчә, инсан һәјатда өз һалал зәһмәтилә учалмалыдыр. Һалал зәһмәт инсанын шәрәф вә ләјагәтинин мејарыдыр. Ата-сы Мирзә киши һәмишә онлары белә тәрбијә едәрди. Һәлә гоншу Мырты кәндиндә орта мәктәбдә охујаркән дил-әдәбијјат мүәллими Һәсрәт Ғасымов онун хусуси истәдадыны, ғабилијјәт вә бачарығыны көрүб демишди: "Гызым, сәндән јахшы филолог олар. Сән бу саһә үзрә республикамызын адлы-санлы алимләриндән бири ола биләрсән. Сөзләрим и унутма, сәнин јарадычылыг тәхәјјүлүн, дилин, фантазијан, рәван данышығын, ајдын тәләффүзүн буна әсас верир. Мәсләһәт көрүрәм, кәләчәк һәјатыны бу јолла давам етдирәсән".

...Автобус јолун кәнарында сахлајанда Көнүл хәјалдан ајрылды. Чантасыны көтүрүб машындан дүшәндә бајағкы јашлы арвад пәнчәрәдән меһрибанлыгла, ана нәвазишилә дилләнди:

- Гызым, көрүм, сәни хошбәхт оласан!

Күнәш јаваш-јаваш дағларын архасында кизләнирди. Мал-гара өрүшдән ғајыдыр, гојун-гузу сәси әтрафы бүрүмүшдү. Көнүл евләринә чатанда доғмалары ону һәјәтдә ғаршылады вә онларын һеч ағлына кәлмәзди ки, севимли Көнүл али тәһсилини јарымчыг гојуб кәлиб, онларын нискилли долу көзләрини јоллардан јығмағ үчүн ғајыдыб...

Доғмалар, јахынлар Көнүлүн ғәти ғарарыны ешидиб мәјус олур, тәәсүфләнирдиләр.

Бә'зи ағзы көјчәкләрин мә'насыз данышығлары лап ону сыхырды вә чалышырды ки, белә бош сөһбәтләрә фикир вермәсин.

Һәмин кечә доғмалар хәјли сөһбәт етдиләр. Көнүл

дүшүндүклөрүнүн тамысыны ачып онлар данишды. Ректорла олан сөһбөтини хатырлатды. Ахырда деди:

- Башга жолумуз жокду, мән сиздән бөүжүм. Төк сизин үчүн чөтиндир, көрүрөм, өзијјет чөкирсиз. Бир аз кендимиздө ишлөјөрөм, вөзијјетимиз јакшы олар, кедип гијабн охујарам, дүнјанын ахыры дејил ки...

Көнүл тезликлө өз кендлериндө мүеллим дүзөлдди. Инди онун севинчинин һәдди-һүдуду јох иди. Сөһөрлөр мөктөбө кедир, ахшамлар ев ишлериндө аилөјө көмөк едир, бачы-гардашларына бахырды. Кенддө һамы ону нүмунө көстөрирди. "Бахын, Мирзенин гызы кими ол-маг лазымдыр. Машаллаһ, јыхылан евин дирөјидир".

Көнүл үчүн дүнјада ән гијмәтли шеј инсанын мө'нәви көзөллији, дахили паклыгыдыр. Инсан дүнјанын бөзөји, бүтүн чанлыларын зинәтидир. О, дөрс дедији шакирдләрә дә бу кејфијәтләри ашылајыр, һәр шејдән өнчә онларын бир вөтөндаш кими јетишмәсинә чалышырды. Онлары мөһәббәтлө севәр, гајгы илә јанашарды. Көнүл мүеллимәнин өзүнәмәхсус тәдрис методлары варды. О, һәр бир ушаға фәрди јанашыр, онлары психолокија вә характерләринә ујғун баша саларды. О, һесаб едирди ки, бу күн көврөк аддымларыны атан ушаглар сабаһын вөтөндашыдыр. Онларын тәмәли дүзкүн гојулмалыдыр. Онун фикринчә пис ушаг јох, пис мүеллим ола биләр.

Ајлар, илләр өтдүкчә Көнүл Әһмәдованын тө'лим кејфијәти вә тәдрис үсулу "гоншу кендләрә, мөктөбләрә, бүтүн рајона јайылырды. Ахырда Көјчај Рајон Тәһсил Шө'бәсинин гәрары илә ону Көјчај шөһәр 1 сајлы орта мөктөбө мүеллим тө'јин етдиләр. Көјчај рајон мүеллимләринин вә педагожи коллективинин Көнүл. Әһмәдоваја көстөрдикләри е'тимад иди. Һансы ки, о вахт рајон мәркәзиндә ишләмөк үчүн тәһсилин сәвијјәсиндән асылы олмајараг, узун мүддәт нөвбөјө

дурмаг лазым иди. Бунун нә демәк олдуғуну јалныз педагожи системдә чалышан инсанлар биләр. Көнүл Әһмәдова бу зирвәјө киминсә хаһиши, әмр вә көстөришләрилә дејил, мөһз өзүнүн һалал зөһмәти, фитри истә'дады вә јүксәк тәдрис кејфијәтләрилә учалмышды...

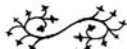
Нөһәјәт, Көнүл мүеллимәнин һәјатында јенилик баш верир. О, халгымызын ләјагәтли, хејрхаһ вә инсанпәрвәр оғулларындан бири Ариф Рза оғлу Ағамалыјевлө аилә һәјаты гурур. А.Ағамалыјевин јүксәк мө'нәви кејфијәтләри, милли әхлаги дөјөрләри Көнүл ханымын көзәллик, мөһәббәт, сәдагәт, шәрәф вә исмәт төчәссүмү илә ејнилик төшкил едирди. Она көрә дә онларын бу издивачына Көјчајда хејир-дуа верәнләр дә чох олду, пахыллыг вә һәсәд апаранлар да.

...Онлар 1983-чү илдә Днепропетровск шөһәринә көчдүләр. Ариф Ағамалыјев бурда јашајыр, кичик саһибкарлыгла мәшғул олурду. Көнүл ханымын төшкилатчылыг бачарығы, инсанларла ишләмөк габиллијәти бурда да өзүнү көстәрди. Һәјат јолдашынын көмөји илә өз һәмјерлиләри вә һәмвөтәнләрилә әлагәләр јарадыр, онлары бир јерә топлајыб биркә тәдбирләр ке-чирирдиләр. Көнүл ханым әввәлчә "Азәри", сонра исә "Савалан" чөмијјәтләринин ән фәал үзвләриндән биринә чеврилир. Чөмијјәтин ишләриндә бөјүк фәаллыг көстөрир. Азәрбајчанда баш верән һадисәләри дә унутмур. Вөтөндән узагларда олса да оранын агры-ачылары илә јашајыр, уғурларына севинир, гачгын вә дидәркин дүшмүш инсанларын тәлөјинә ачыјырды. Көнүл ханым јакшы билирди ки, Азәрбајчанда бир нечә гадын һүгугларыны мүдафиә чөмијјәтләри вар вә онлар бејнәлхалг төшкилатларла сых мүнәсибәтдә олуб бөјүк ишләр көрүрләр. Одур ки, "Савалан" чөмијјәтинин нөздиндә гадын төшкилатынын јарадылмасы идејасы мејдана чыханда, ону мүдафиә едәнләрин би-

ринчиси Көнүл ханым олду. О, бу тәшкилатын әһәмијјәтиндән, кәләчәк перспективләриндән хејли данышды. Јекдилликлә чәмијјәти тә'сис етдиләр. Көнүл ханым бу гурумун сәдри сечилди. О, чәмијјәтин хәтти илә мүхтәлиф вә рәнкарәнк тәдбирләр кечирир, милли адәт-ән'әнәләримизин горунуб сахланылмасы вә ушагларын бу руһда тәрбијә едилмәси сәһәсиндә әһәмијјәтли ишләр көрүрдү. Днепропетровск шәһәриндә Азәрбајчан мәктәбинин ачылмасында Көнүл ханымын да мүстәсна зәһмәти олмушду. О, буну Днепропетровск Азәрбајчанлыларынын ән бөјүк уғуру һесаб едир. Јад бир шәһәрдә өз ана дилиндә мәктәб ачмаг, ушаглары милли өзүнүдәрк вә милли вәтәнпәрвәрлик руһунда тәрбијә етмәк Вәтән, халг гаршысында хидмәтин ән бариз нүмунәси, миллиәтин сәдагәт вә мөһәббәт тәчәссүмүдүр.

Көнүл ханым көзәл, гајғыкеш вә мөһрибан бир анадыр. Бөјүк гызы Чичәк Днепропетровск Дөвләт Университетинин һүгүг факүлтәсини битириб. Ортанчыл гызы Әминә төләбәдир, Лейла исә анасы кими тәшкилатчыдыр. Гадынлар Чәмијјәтинин фәал үзвүдүр. Өзү дә һәким олмағы арзулајыр.

Амансыз ајрылыг бу аиләдән дә јан кечмәмишдир. Ата-ана, бачы мөһәббәтини һәр шәјдән үстүн тутан, вәтәнини, торпағыны бүтүн варлығы илә севән Агшин исә Јери Көјү Јараданын вердији өмрү јашамыш, тәләјин һөкмү илә дүнјасыны вахтсыз дәјишмишдир. Ата-ана, бачы мөһәббәтини уча тутанлар өлмүрләр, шәһидлик зирвәсинә учалырлар. Шәһидлик зирвәсинә учаланлар Танрыја говушур, әбәдиләширләр. Ону севәнләрин, таныјанларын гәлбиндә әбәди һејкәлә чеврирләр!..

ӘМӘЛИ САЛӘҢ ОЛАН ТЕЗ ЧАТАР МӘТЛӘБӘ

Дуз јол кедән јорулмаз

Күнәш јаваш-јаваш гызыл һөрүкләрини јығышдырыб дағларын архасына чәкилирди. Кәфшәндән гајыдан мал-гаранын, гојун-гузунун сәси бир-биринә гарышмышды. Шәр гарышыб, торан дүшдүкчә Чәрәк кәндиндән әл-ајаг јығышылып, сәс-сәмир кәсилирди. Сәс-сәмир кәсилдикчә Мөһманын һәјчәны артыр, санки синәси јериндән ојнајырды.

Һәјәтдән чыхыб доггазын јанына кәлди. Әтрафда һеч кәс јох иди. Һардаса узагда, ашағы мөһәлләнин о башында итләр һүрүшүрдү. Бирдән-бирә она елә кәлди ки, кимсә ону изләјир. Тез чеврилиб архаја, јан-јерәсинә бахды. Һеч кәс јох иди...

Кечәнин сирри дан үзүлә биркә ачыланда Мөһман јериндән галхыб јујунду, кәјиниб јөнүнү она севимли, һәмишә күл-чичәк әтри верән һасарын либиндән салды. Гәфилдән она әзиз олан бир сәс ешитди:

- Сабаһын хејир, Мөһман.

О, диксинди, үрәји чырпынды. Горхусунданмы, ја утандығынданмы сәсини чыхара билмәди. Һејкәл ки-мә донуб јериндә галды.

- Салам!

Онун сәси иди. Дүнјалар гәдәр севдији Мәләһәтин сәси. Үрәкләнди. Чеврилиб архаја бахды. Мәләһәт голларыны синәсиндә чарпазлајыб дајанмышды.

- Салам, әзизим. - Тәләсик сорушду. - Көрән олмаларды ки?

- Јох, нараһат олма.

- Мән өзүмдән чох, сәндән нараһат олурам, Мәләһәт, истәмирәм артыг сөз-сөһбәт јарансын.

О, Мейманлар јахшы таныјырды. Он ил бир синифдә охумушдулар. Зәнкин дахили дүнјасы, бөјүк мөһәббәтләр сәвән үрәји варды. Чох хејрхәһ вә мейрибан иди. Бу 10 илдә бир дөфә дә олсун күсүб инчимәмишди. О, инсанларын гәлбинә дәјмәји бөјүк гәһәһәт һесаб едирди. Бүтүн мүәллимләр ону шакирдләрә мисал кәтирирди...

- Нә олуб, нијә динмирсән? - дејә Мейман нараһатлыгыла сорушду.

- Һеч нә. Мән сәндән никарандым. Дедим хејр ола белә мәни тә'чили көрмәк истәмисән?

Мейман бирбаш мөтләбә кечди:

- Мән бу күн јола дүшүрәм, дедим бирдән сәни көрә билмәрәм.

О, тәләсик, бир аз да һәјәчанлы сорушду:

- Нечә јә'ни кедирсән? Һара кедирсән, нијә кедирсән?

- О, донуб јериндә галды. Данышмаға тағәти чатмады. Әскәрлијә кедирәм.

- Сәнә нә олду? Мәләһәт, Мәләһәт...

Санки о һеч нә ешитмирди, һеч нә дүјмурду. Санки бүтүн һисс вә дүјғуларыны итирмишди. Мейман ихтијарсыз һалда онун голундан тутуб силкәләди.

- Мәләһәт, Мәләһәт...

Һачандан-һачана көзләрини ачды. Мунчуг кими ики дамла көз јашлары јанағлары илә ашағы јуварлаһыр, ај ишығында алмас кими парылдајырды.

... - Ахы сән орта мәктәби гызыл медалла гуртармысан. Мүәллимләр данышырлар ки, бизим мәктәбин тарихиндә һәлә белә шәј олмајыб. Амма сән...

- Гулаг ас, Мәләһәт, сән ушаг дејилсән, - дејә Мейман чидди көркәм алды. - Бақыда һүгүг факүлтәсинә

дахил олмаг елә белә иш дејил. Ја көрәк күчлү дајын, ја да чохлу пулун олсун. Бунларын һеч бири дә мөндә јохдур. Нијә өзүмү алдадыб һаһаг јерә бир илими итирирәм. Сән билирсән ки, мән реаллыгы сәвән, имканымы өлчүб-бичән адамам. Бурда галыб авараланмаг истәмирәм. Гәрәра кәлдим ки, әскәрлијә кедим, сонра ишә һүгүг-мүһафизә органына ишә дүзәлим. Һүгүгшүнас олмаг мөним чохданкы арзумдур, буну ки, сән билирсән.

Мәләһәт көврәк һалда дилләнди:

- Һә, билмирәм.

- Бах, көрүрсән? Јохса бурда галыб мән нә едәчәм? Сәһәрдән ахшамачан кәнди башдан ајаға кәздим, сонра?.. Ахы, бизим көләчәк планларымыз вар..

- Бәс Әдаләт әми нә дејир, Мәнсурә хала нә дүшүнүр?

- Әввәл онлар да разы олмаг истәмирдиләр. Баша салдым, изаһ еләдим. Мән истәмирәм өз вәтәнимдә галыб ишләјәм? Истәјирәм, әлбәттә, истәјирәм. Амма фәһлә кими јох, колхозчу кими јох! Өз адыма, өз билијимә лајиг ишләмәк истәјирәм. Сабаһ кетдим, кәсилдим бәс кәнддә демәзләр ки, ај гызыл медаллы оғлан, нә олду, нијә кәсилдин? Онда мән нә чаваб верәчәјәм?

- Бәлкә кәсилмәдин, медалистсән, бир имтаһан вермәлисән.

- Бир имтаһанын да бир имтаһан бојда пулу вар. Онлар имтаһана јох, гәбула, тутдугун јерә көрә пул истәјирләр. Ахы, сән нијә бунлары баша дүшмәк истәмирсән?..

Мәләһәт јумшалды. Мейман исә ахырынчы сөзләринә көрә пешиман олду. Үзүрхәһлыг едирмиш кими дилләнди:

- Валлаһ, јахшы олачаг, инди көрәрсән. Көзүнү ачыб јумана гәдәр вахт кәлиб кедәчәк. Бир дә ешидәчәксән ки, гапыныз дејүлүр. Анан дејәчәк:

- Ај ушаг, кимсән?

Мән дә чаваб веречәм:

- Ушаг дежиләм, лејтенант Адыкөзәловам!

Һәр икиси күлдү. Бәлкә дә онлар ағыллары кәсән-дән бәри икиликдә бу гәдәр сәмиими вә үрәкдән күлмә-мишдиләр. Бу күлүшләрдә дәрин бир севинч, кәләчәјә үмид долу бир инам варды. Вә санки онлар инди бир мәктәб јолдашы кими дејил, кәләчәк һәјатларыны мүәјјәнләшдирмиш севкилиләр кими күлүшүрдүләр...

Ајрыланда Мәләһәт деди:

- Өзүндән муғажат ол. Унутма ки, атан-анан јолуну көзләјир. - Дурухду. - Бир дә... Утандығындан сөзүнүн ардыны кәтирә билмәди. Санки киминсә ешидечәјин-дән еһтијат едирмиш кими башыны синәсинә әјди.

- Утанма, де. - Мехман бу ајрылыг мәгамында чүр'әтләниб онун әлләриндән тутду. - Бу күн сәнин де-јечәјин сөзләр һәјатым боју мәним јаддашыма әбәди һәкк олуначаг. Бу күн, бу дегигә, бу ан мәним бу сөз-ләрә бөјүк еһтијачым вар. Бу сөзләр узун илләр, бәлкә дә һәјатымын сонун гәдәр мәним тәсәллим олачаг, мәни јени-јени мубаризәләрә руһландырачаг!

О, бу сөзләрин һәрәрәтиндән даһа да гызарды. Бә-дәни учунду, вүчуду титрәди. Гејри ихтијары әлләрини чәкиб архасында кизләтди. Сәси титрәјә-титрәјә деди:

- Өзүн һәр шеји билирсән, Мехман. Сәнин бурда көзү јолда галанын да вар.

Елә бил Јери Көјү Мехмана бағышладылар. Елә бил Мехман бу дегигә галхыб Көјүн једдинчи гатында дајанмышды. Елә бил...

- Мехман, ај Мехман...

Анасынын сәси ону Көјүн једдинчи гатындан кәти-риб Мәләһәтин јанында јерә гојду.

Мәләһәт астача дилләнди:

- Анан чағырыр...

- Һә...

- Кет Мехман, кет һазырлаш. Јола чыхассан. - Сон-ра пычылдады. - Дедикләrimi унутма...

Мехманын атасы Әдаләт Адыкөзәлов тәсәррүфат-чы иди. Бабасы Нуруш киши дә бу сәһәдә ад-сан чыхар-мышды. Бу төрәфләрдә һамы онлары зәһмәткеш, һалал адам кими таныјырды. Анасы Мәнсурә хала адлы-сан-лы гачаг Камилин гызы иди. Гачаг Камил јетим-јеси-рин, һаггы-һүгугу позуланларын төрәфдары олуб, за-лым вә зүлмкарлара гарша һәмишә мубаризә апарыб.

Мәнсурә хала атасы һаггында һәмишә үрәкдолусу данышар, оглуну да кимсәзиләрин төрәфиндә олма-ға, онларын һүгугуну горумаға чағырырды. Мехман да ушаглыгдан, лап ушаглыгдан, анасынын дедиклә-рини баша дүшдүјү вахтлардан һүгугшүнас олмағы ар-зулајырды. Сонралар Сүләјман Рәһимовун "Мехман"ы онун бу арзуларыны даһа да артырды...

Мехман Днепропетровскијә кәлиб дахили гошун-ларда хидмәт етдији вахтдан илјарым кечмишди. Әскә-ри хидмәтини гуртармаға чәми 5-6 ај галмышды. Бу вахт әрзиндә бир күн, бир саат да олса доғма кәндлә-рини, ата-анасыны, бачы-гардашларыны унутмамыш-ды. Бош вахтларында сакит бир кушәјә чәкилиб саат-ларла хәјала далар, мәктәб илләрини хатырлајар, Мә-ләһәтин зәриф, инчә чәһрәсини көзләри өнүндә чан-ландыларды. Арадан ајлар, илләр өтдүкчә, бу өтән ај-лар, илләр ону орта мәктәб илләриндән ајырдыгча Мехманын мөһәббәти даһа да артыр, бүтүн варлыгы-на һаким кәсилирди. Ајрылыг зәифләри сөндүрүр, күчлүләри даһа да аловландырыр, дејирләр. Мехман сөзүн һәгиги мә'насында јаныб аловланырды.

Күнләрин бир хош күнүндә Мехман јенә дә сакит бир кушәјә чәкилмишди. Елә бу вахт взвод командири

кәлиб ону сәсләди:

- Сырави Адыкәзәлов!
- Бәли, - дејә о, һәрби вәзијјәт алды. - Адыкәзәлов сизи ешидир, јолдаш сержант!
- Полк командири сизи јанына чағырыр.
- Олду, јолдаш сержант!

Полк командири ону меһрибанлыгла гаршылады, јер кәстәрди, һал-әһвал тутду. Меһман чашыб галмышды. Полковник Захаров индијә гәдәр һеч кимлә белә меһрибан, гејри-рәсми данышмамышды. Һаы онун горхусундан тир-тир әсирди. Бир дөфә јефрејтор Кузнетсов ичазәли кәзинтидән јарым саат кечикдијинә көрә ону үч сутка гаувбаға салдырмышды. Инди онун белә сәими рәфтары Меһмана тәәччүблү кәлирди.

- Меһман, оғул, хидмәтин нечә кедир? - дејә полковник јериндән дуруб онун јанына кәлди. Әли илә креслода јер кәстәрди. - Әјләш.

Меһман отурду. Полковник јазы масасына јахынлашыб дүмәни басды:

- Ики финчан кофе кәтирин!

Сонра о, кәлиб Меһманын гаршысындакы креслода әјләшди.

- Ешитдијимә көрә орта мөктәби гызыл медалла битирмисән?

- Бәли.

- Бәс нә јахшы института кетмәмисән, көнүллү ордуја кәлмисән?

- Јолдаш полковник, дүшүндүм ки, биринчи нөвбәдә Вәтәнә олан борчуму јеринә јетирим.

Полковник тәәччүблә чијинләрини чәкди:

- Дүзү, мән илк дөфәдир ки, сәнин кими адама раст кәлирәм. Адәтән сиз тәрәфләрдә мүхтәлиф бәһанәләрлә әскәрликдән јайынма һаллары чоһ олур. Амма сән.... Афәрин, шәхси ишинлә марагланмышам, ә'ла вә нүмунәви хидмәт кәстәбирсән, илк дөфә дивизија-

нын фәхри фәрманыны алмысан.

Полк командири күлүмсүндү.

- Баша дүшүрәм, баша дүшүрәм.

О, дуруб кабинетдә кәзинди.

- Нә олар бир һалда ки, сән вәтәнә олан борчуну белә лајигинчә јеринә јетирирсән, биз дә сәнин ләјагәтичи гижмәтләндирәрик.

Полковник чидди көркәм алды:

- Сырави Адыкәзәлов!

- Бәли, - дејә Меһман јериндән дик галхыб һәрби вәзијјәт алды.

- Украина Республикасы Дахили Гошунларынын рәһбәрлији адындан ә'ла вә нүмунәви хидмәт кәстәрдийинә көрә сәнә тәшәккүр е'лан едирәм!

О, сағ әлини гулағынын үстүнә апарды.

- Вәтәнә хидмәт едирәм!

Полковник әлилә онун күрәјинә вүрду.

- Сағ ол, оғлум. Сәни тәбрик едирәм.

...Меһман һәрби хидмәти баша вуруб Леонид Данилович Кучманын рәһбәрлик етдији Днепропетровск Машынгајырма заводуна ишә дүзәлмәји гәрара алды...

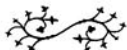
...1989-чу илин сентјабр ајы иди. Меһманын завода кәлдији күндән дүз дөрд ил кечирди. Дөрд ил иди ки, о, машынгајырма заводунда чалышыр, план вә өһдәликләри артыгламасы илә јеринә јетирди. Фөһлөләрин, мүһәндис-техник ишчиләрин, мүәссисә коллективинин дәрин һөрмәт вә мәнәббәтини газанмышды. Бејүк, ири портрети заводун "Шәрәф лөвһәси"ни бәзәјирди. Дәфәләрлә фәхри фәрман вә пул мүкафатына лајиг көрүлмүшдү. Нәһајәт, дөрд илдән сонра завод рәһбәрлијинин көндәришилә милис органларына ишә дүзәлир. Беләликлә, Меһман өз арзусуна чатыр. Бир ил сонра илә Кијев Милис Академијасына гәбул олунур. Охудуғу илләр әрзиндә сәс-сорағы Украина Республикасы Дахили Ишләр Назирлијинин рәһбәрлијинә гә-

дәр кедиб чыхыр. Ә'лачы дөш нишанына ләйиг көрүлүр. Академижанын тарихиндә көрүнмәмиш ад-сан газаныр. Дөрд ил сонра Академижаны Гырмазы Дипломла битирир вә нөвбәдәнкәнар баш ләйтәнант рүтбәсини газаныр. Бу, һүгүг мұһафизә системиндә на-дир һадисәләрдән иди...

Фәргләнмә дипломуну тәгдим едәркән Академижа-нын директору онун әлини сыхыб демишди.

- Сизи үрәкдән тәбрик едирәм, Адыкөзәлов. Нәзә-ринизә чатдырырам ки, Академижамызын тарихиндә рекорд нәтичәләр әлдә етдиниз. Мәктәбимизин ады-ны, шаһ-шөһрәтини учалтдыныз! Чох сағ олун. Бују-рун, бу да сизин тә'жинатыныз. Назирлијин әмри илә Днепропетровск Шөһәри Бабушкин Рәјон Милис Ида-рәсиндә Истинтаг Шө'бәсинин рәис мұавини тә'јин олунурсунуз. Сизи бир даһа тәбрик едир, јени ишиниз-дә уғурлар арзулајырам.

Мәһман Әдаләт оғул Адыкөзәлов једди илдир ки, бу вәзифәдә чалышыр. Истинтагы көзәл билир. Вила-јәт һүгүг-мұһафизә органлары арасында бөјүк һөрмәт вә нұфуз саһибидир. Имкан јарандыгда өз сојдашлары-на мұтәмади көмәк едир, Конгресин вилајәт тәшкिला-тынын тәшкил етдији тәдбирләрдә фәаллыг көстәрир. Лакин доғма Көјчајы, доғулуб боја-баша чатдыгы Чө-рәкә кәндини дә һеч вахт унутмур. Бир дә.. Бир дә бүтүн варлыгы илә севдији, ушагыг вә орта мәктәб илләринин әзиз хатирәси Мәләһәт ханым артыг ондан узагда дејил, јахындадыр, лап јахында, өз евиндә. Ин-ди онлар бирликдә хошбәхт јашајырлар... Адыкөзә-ловлар нәслинин лајигли давамчысы Елкүн адлы бир өвладлары вар.

ӘМӘЈӘ ҺӨРМӘТ ЕДӘНИН ҺӨРМӘТИ ОЛАР

Зәһмәт олан јердә гејбәт олмаз

Дәмирјол вағзалы адам-ларла долу иди. Јахынларыны узаг мәнзилә јола салан да варды, гоһум-гардашларыны гаршылајанлар да. Кимиси де-јир-күлүр, кимиси учадан ғыш-гырыр, санки бу инсан ахыны ичәрисиндә бир-бирини ити-рәчәјиндән горхурдулар. Вағ-залда әсил чәнуб шөһәрини хатырлајан бир мәнзәрә јаран-мышды.

Кимсә әскәрлијә јола салан оғлуна тәскинлик ве-рирди:

- Дарыхма, оғлум, көрүрсән бир ил нә тез кәлди кет-ди. Јахшы гуллуг етдијинә көрә мәзунијјәтә бурахдылар. Һәмишә белә ол, командирләринин сөзүнә бах. Көзүнү ачыб јуман кими бу бир ил дә кәлиб келәчәк.

О, кәнарда дајаныб бу мәнзәрәни марагла сејр едир-ди. Бир нечә ил бундан әввәл о да бах, беләчә, горха-горха, чәкинә-чәкинә чағырышчы јолдашларла бирлик-дә гатара миниб узаг Алманијаја һәрби гуллауға кедирди. Орта мәктәби гуртарыб Азәрбајчан Дөвләт Университе-тинин тәтбиги ријазијјат фәкүлтәсиндә мұсабигәдән ке-чә билмәдији үчүн орду сыраларына апарырдылар. Ан-чаг ону јола салан, үрәк-дирәк верән јох иди. Евдән чы-ханда атасы Әлирза мұәллим демишди:

- Кет, оғлум, сәнә јахшы јол. Унутма ки, сән орда

төк өзүнү жок, бир республиканы тәмсил едирсән.

Чох бөжүк сөз иди. Бабөк бу сөзүн мә'насыны там ајдынлыгы илэ баша дүшүрдү. Одур ки, онун башга сөзө, башга тәсәллийә еһтијачы јох иди. Бабөк атасыны дүңјалар гәдәр истәјирди...

Әлирза Ағасәлим оғлу Бејдуллајев Көјчајда узун мүддәт мүәллим ишләјирди. Рајонда һамы онлары мүәллим айләси кими таныјырды. Көзәл инсан, әсл атадыр. Једди өвлад тәрбијә едирди. Дөрд оғлан, үч гыз. Бабөк евин дөрдүнчү оғлу иди. Өз ағлы, зәкасы илэ јашыдларындан сечилмирди. 1955-чи ил декабрын 25-дә Көјчајын Әрәбшаһверди кәндиндә анадан олмушдур. Ибтидаи синфи өз кәндләриндә охуса да, орта тәһсилини Көјчај шәһәр 1 саялы орта мәктәбдә битирмишди. Мәктәбин ә'лачы шакирдләриндән иди. Дәфәләрлә республика вә рајон мүсабигәләриндә уғурла иштирак етмишдир.

Сәскүчләндиричидән нөвбәтчи гадынын кур сәси ешидилди:

- Бақы - Киев гатарынын жола дүшмәсинә беш дөгигә галыр. Хаһиш едирик сәрнишинләр өз јерләрини тутсунлар.

Гадынын сәсинә хәјалдан ајрылды. Гатара миниб өз јерини тутду. Пәнчәрәнин гаршысында отуруб сағ әлини чәнәсинә дајады. Һардаса узагларда, лап узаглардан маһны сәси ешидилирди. Кимсә јаныглы-јаныглы охујурду. Мүғәннинин е'чазкар сәси инсанын гәлбини еһтизаза кәтирир, өз ганадларына алыб узаг илләрә апарырды. О илләрә ки, о илләр инди һәр бир инсанын һәјатында јалһыз хатирәләрә чеврилиб.

Гатар фит вериб ағыр-ағыр јериндән тәрпәнәндә о, силкәләниб хәјалдан ајылды. Гатар аста-аста кетдикчә Бакынын мәнзәрәләри јаваш-јаваш дөјиширди. Бу дөфә вағзалын радиоғәбуледијисиндән Флора Кә-

римованын јаныглы, көврәк маһны сәдалары әтрафа јайылды. Санки охумурду, ағлајырды. Ағлаја-ағлаја гајсахланмыш хатирәләрә көз басырды.

Бахма, гатарын архасынча бахма...

Онун гатарын архасынча баханы јох иди. Гатарын архасынча баханлар јәгин ки, баха-баха галдылар:

Гатар кетди, заман кетди, ан кетди,

Кәләчәјә үмид долу күман кетди...

- Бујурун, бир тикә чөрәк јејәк.

Купе јолдашынын мөһрибан сәси ону ачылы-ширинли хатирәләрдән ајырыб купејә салды.

- Нә бујурдунуз?

- Дејирәм, гонағым олун.

- Сағ олун, мән ач дејиләм. - дејә, о, миннәтдарлығыны билдирди. - Сүғрәниз ачыг олсун!

- Бағышлајын ки, адынызы да билмирәм...

- Мәним адым Бабөкдир. Бабөк Бејдуллајев.

- Мән дә Закир Оручовам. - Губадлы рајонунда нам. Демәк истәјирәм ки, жола көрпү салаг. Онсуз да мәнзилимиз узагдыр. Нечә дејәрләр, чүнки олдун дөјирманчы, чағыр кәлсин, дән, Короғлу!

Бабөк ариф адам иди. Сөзү сөздән тутурду. Баша дүшдү ки, купе јолдашы сәһбәтлә јолу ғысалтмаг истәјир. Одур ки, деди:

- Инди Короғлу галыб? Кечәл һәмзәләр о гәдәр чохалыб ки, Короғлулара јер јохдур.

Закир елә бил бу сөзә бәнд иди. Әлини-әлине вуруб деди:

- А киши, буну де да... Лап үрәјимдән вурдун. Өз евимиздән дидәркин дүшмүшүк. Вар јох, бир оғлум вар, али тәһсилли, рајонда она иш тапылмады ки, тапылмады. Јухарылар о гәдәр јаздым-поздум ки, ахырда оғлumu шәрләјиб тутмаг истәјирдиләр. Сәнин кими башбиләнин бири деди ки, ајә а киши, а Закир, оғлуну

бурда нијә бәдбәхт еләјирсән, көндәр кетсин Урисетә. Елә билирсән о вахт рајондан ушаг чыхармаг асан иш иди? Јох әши, нә гәдәр кағыз-куғуз дүзәлтдим, она-буна ағыз ачдырдым. Сағ олсун јахшы адамлары, инди Кијевдәдир. Машаллаһ, дејирләр беш кишидән бири-дир, иши-күчү - ев-ешији. Инди мәни гонаг чағырыб. Гулағыма сызыб ки, кичик оғлуну сүннәт елијир. Мә-нә пул да көндәриб...

- Аллаһ башачан версин. Күн о күн олсун ки, нәвә-ләринин тојунда дојунча ојнајаг.

Закирин чичәји чыртлады:

- Сағ ол, а Бабәк, сағ ол. Көрүрәм, халал адамсан. Јахшы аиләдән чыхмысан, әсл-нәчабәтин вар. Үнваныны вер, мүтләг сәни тоја чағырачағам. Аиләмизин әзиз гонағы оларсан. Өзүм үрәјин истәдији кими сәни жола саларам.

Бабәк бирдән бирә дурухду. Ахы, онун ата јурдундан башга үнваны јох иди. Бу үнваны газанмаг, һәјат-да өз јерини тутмаг вә нәјә гадир олдуғуну субут етмәк үчүн јенидән али тәһсил алдығы Днепропетровск шә-һәринә үз тутурду.

...Бабәк Әлирза оғлу Бејдуллајев Алманијадан орду сыраларындан гајытдыгдан сонра достларынын, танышларынын мәсләһәти илә 1976-чы илдә Днепропетровскијә кәлир. О, бу шәһәр һаггында чох ешитмишди. Билирди ки, металлуркија сәнәјесинин мәркәзи-дир. Күндүр вә әзәмәтли биналар, кениш вә јарашыглы күчәләр, парк вә хијабанлар, дилләр әзбәри мәш-һур Днепр чајы бу шәһәрин көзәллијини даһа да арты-рырды. Ән әсасы исә мөһрибан, хејирхаһ вә көзәл ин-санлары варды. Шәһәрә кәлдији илк күндән Днепро-петровскинин көзәллијинә һејран олду. Мави көзлү Хәзәрин һәлим гојнунда јерләшән Бакынын өз көзәл-лији варды, сачларына мин-бир бәзәк дүзүб назлана-

назлана ахан Днеприн саһилиндә јерләшән Днепро-петровскини тамам башга.

Бабәк шәһәрә кәләндән сонра гәбул имтаһанла-рыны мүвәффегијәтлә вериб Днепропетровск Дөвләт Металлуркија Институнун технолокија факултәсинин әјани шә'бәсинә дахил олур. Ајлар өгүр, фәсилләр дә-јишир. Гуш ганадлы илләр бир-бирини әвәз едир. Нә-һәјәт, 1981-чи илдә Бабәк Институту фәргләнмә дип-лому илә битирир. Тә'јинатла Азәрбајҗан Республика-сынын Ағдам рајонуна Дзәкаһ заводуна мүһәндис-тех-нолог вәзифәсинә көндәрилир.

- Нә олду, а бала, нә тез-тез хәјалә далырсан? - За-кир кишинин сәси ону ағыр дүшүнчәләрдән чәкиб чы-харды. - Олмуја ишә дүшмүсән?

Бабәк күлүмсүндү:

- Јох, Закир әми, јох, - дејә дәриндән көкс өтүрдү. - Елә "бәхтәвәр" дејиләм. Сәнин оғлунун башына кә-лән әһвалат башга формада мәним дә башыма кәлиб.

Закир киши һөвсәләдән чыхды. Јериндән галхыб отурду. Әлини әлиңә вурду:

- А киши белә иш олар, белә һөкүмәт олар, белә зә-манә олар? Әлимиздә халал диплом өз елимиздә өзүмүзә иш тапа билмирик. Бизим тәрәфләрдә белә бир мисал вар е, дејәрләр ев данасындан өкүз олмаз! А балам нијә олмур, нә сәбәбә олмур? Кәрәк кимсә кә-либ бизә кәнардан рәһбәрлик еләсин?.. Ахы, биз рәһ-бәрлик дә истәмирик, рәһбәрлик онларын башына дәјсин. Бир тикә чәрәк пулу газанмаг үчүн иш истәји-рик. Дәрдини кимә дејәсән, кимә шикајәт елијәсән, ағ-зыны ачан кими бир бәһанә тапыб басыллар ичәри. Белә шеј олар?

О, бир стәкан бадамлы сүзүб ичди:

- Бағышла, оғлум, һагсызлыг көрәндә дөзә билми-рәм. Неч сорушмадым, һара кедирсән, нијә кедирсән?

Бабәк дәриндән көкс өтүрдү.

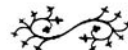
- Мән дә Днепропетровск шәһәринә иш далынча кедирәм. Али тәһсилли мүнәндис-технологам. Тә'жинатымы Ағдам дэзкахлар заводуна вермишдиләр, анчаг елә иш тапшырдылар ки, фәһләлик ондан јахшы иди. Али тәһсилим олмаса, бәлкә дә галыб ишләјөрдим. Дипломум ола-ола фәһләлик етмәк мәнә ағыр кәлирди. Евдә мәсләһәт еләјиб ишдән чыхдым. Инди тәһсил алдығым шәһәрә кедирәм. Сәнајә шәһәридир, дедим бәлкә иш тапарам.

- Сәнә уғурлар арзулајырам, оғул. Аллаһ ишини азанд еләсин. Мән һалал адамам. Губадлыда һамы мәни һалал Закир кими таныјыр. Өзүм дә Мәмәр кәндиндөнәм. Бәлкә Аллаһ она көрә бизи јол-јолдашы еләјиб ки, ишин уғурлу олсун. Мәнә раст кәлән өмрүндә зижан чәкмәз! Кет, Аллаһ јолуну ачыг еләсин!

...Закир кишинин хејир-дуасы, Аллаһын көмәји илә Бабәк Днепропетровскијә кәлир. Ишләри уғурлу олур. Бурда ону көһнә танышлары кими гаршылајырлар. Тезликлә Агрегат заводунда мүнәндис-ихтирачи вәзифәсинә ишә дүзәлир. Улу Танры - Јери Көјү Јарадан о бир Аллаһ нәзәрләрини онун үстүндән чәкмир. Чохларынын узун илләр чатачағы јолу о, тезликлә гәт едир. Мәнзиллә тәмин олунур. Бабәкин сәмәрәли тәклифләри, јени-јени ихтиралары завода хејли кәлир кәтирир. Бу кәлирләрин һесабына фәһләләрин маашы артырылып, иш шәраити даһа да јахшылашдырылып. О, завод коллективинин севимлисинә чеврилир. Јараданын инсана бәхш етдији бүтүн кејфијәтләри Бабәк Бејдуллајев өзүндә әхз еләмишди. Мәһз онун бу мә'нәви кејфијәтләри, интеллектуал сәвијәси, хүсуси истә'дад вә бачарығы шәһәрин бүтүн сәнајә мүүссисәләриндә һөрмәтини даһа да артырмышды. Буна көрә дә кәлишиндән һеч 10 ај кечмәмиш Днепропетровск Ис-

теһсал Бирлијинә тикинти үзрә саһә рәиси тә'јин едирләр. Бу, Азәрбајчанлы кәнч мütәхәссисә кәстәрилән бөјүк е'тимад иди. Бәлкә дә е'тимаддан өн чоһ өз сәмәрәли тәклифләри вә ихтиралары илә ишләдији мүүссисәләрә хејир кәтирән Бабәк Бејдуллајевин һала зәһмәтинин, кәркин ахтарышларынын бәһрәси иди. Чүнки Бабәкин әмәк фәалијјәти инсанларын көзләри гаршысында иди вә о, башгаларындан фәрғли оларағ өз ишинә вичданла јанашыр, јалныз мааш хатиринә дедил, истәһсал мүнәсибәтләринин нормалашдырылмасына вә әмәк мөһсулдарлығынын артырылмасына чидди сә'ј кәстәрирди. Бу, мүүссисә рәһбәрлијинин диггәтиндән јайынмырды. Бабәкин кәлиши илә Истәһсал Бирлијиндә аһәнкдарлығын таразлашдырылмасы, дөврүн тәләбләринә ујғун әмәк мүнәсибәтләринин гурулмасы бу Бирлијин габагчыл мүүссисәләр сырасындан өн чәркәјә чыхмасына әсаслы тәкан вермишдир. Бирлијин кәстәричиләри јүксәлдикчә санки Бабәк Бејдуллајев мүүссисәнин локомотивинә чеврилмишди, ирәлијә доғру чәкиб апарырды. Бабәк ирәлиләдикчә, о да ирәлиләјирди. Мәһз буна көрә дә Бабәки тезликлә Бирлијин Баш Саһә рәиси вәзифәсинә ирәли чәкдиләр. Бу ирәлиләјиш, әкәр бир тәрәфдән Бабәк Әлирза оғлу Бејдуллајевә кәстәрилән һөрмәт идисә, диқәр тәрәфдән мүүссисәнин даһа да инкишаф етдирилмәси зөрүрәтиндән ирәли кәлирди. Бах, беләчә Бабәкин әмәк фәалијјәти бу күнә кими уғурла давам едир...

Бабәк Бејдуллајев һәм дә бизнәслә мәшғул олур. Өнәмли "1 мај" фирмасынын президентидир. Көзәл аилә башчысыдыр. Ики өвлады, Рүстәм адлы севимли бир нәвәси вар.

ШӘФА ОЧАҒЫНЫН ИСТИСИ

Һәкимсиз вә һакимсиз шәһәрдә галма

Һәтәм киши дүнја көрмүш адам иди. Һәјатын һәр исти-сојуғуна алышмышды. Сәһәрин ала-гаранлыгында, Күнәш һелә үфүгдән баш галдырмамыш тарлаја келәр, бир дө әл-ајаг јығышыландан сонра евә гајыдарды. Она киминсә сөз демәси артыг иди. Һәтәм киши артыг сөзү севмәзди. Билирди ки, колхоз иши-

дир, колхоз исә коллектив тәсәррүфат демәкдир. Биринин ләнк иши, аста јериши үмуми ишә зијан вурурду, артыг сөз-сөһбәт јарадырды. Инсан һәјатда, чәмиј-јәтдә өз зәһмәтилә гијмәтләнәр, зәһмәтинә көрә адамлар арасында өз јерини тутарды. Ишин чохлауғу ону һеч вахт горхутмазды. Јајын гора биширән ајларында адамлар бир тәрәфә чәкилиб истираһәт едәндә о, әлини ишдән көтүрмәзди. Һәрдән колхоз сәдри за-рафата сәләм дејәрди:

- Ај Һәтәм киши, өзүнү өлдүрмә, онсуз да әмәкһағы һамыја ејни јазылып.

Онда Һәтәм киши чидди көркәм алып шәһадәт бармағыны силкәләјәрди:

- Һә, бах, сизин бу бөлкү илә јохам. Амма нејнәјәсән, гурулуш беләди. Инди ки, гурулуш беләди, көрәк адамын чанында олсун. Һәтәм киши адамын чанында олсун демәклә, көрәк адамын вичданы олсун демәк истәјирди. Анчаг о, һеч вахт белә дејиб киминсә гәлбини

дејмәк истәмирди. О гәдәр һуманист вә меһрибан бир адам иди ки, гарышганы да ајаглајыб руһуну инчитмәзди.

Бу дүнјада Һәтәм кишинин јеканә бир арзусу варды. Оғлу Һәмдулланы һәким көрмәк истәјирди. Она елә кәлирди ки, Һәмдулла һәким олса, дүнјада дәрди-гәми олмазды. Һәтәм кишидән олсајды, өмрүндән кәсиб оғлунун өмрүнә чалајарды. Анчаг бу Аллаһын иши иди. Һәтәм киши һеч вахт Аллаһын ишинә гарышмазды. Олдуғундан кифајәтләниб Јарадана дуа едәрди.

Һәмдулла атасынын кечә-күндүз ишләдијини көрүб бир күн она деди:

- Ата, машаллаһ, даһа бөјүмүшәм, бүтүн ишләрә јарајырам. Ичазә вер, мән дә сәнә чөл ишләриндә көмәк едим.

Һәтәм киши чијәр долусу нәфәс алды. Оғлунун бу гајыкешлијиндән фәрәһләнди. Әлләрини көјә галдырды:

- Шүкүр Аллаһа, зәһмәтим һәдәр кетмәди, өвлад ки, валидејнләринин гәдрини билди, һәјатда бундан гијмәтли һеч нә јохдур.

Сонра о, оғлунун сачларына сығал чәкди.

- Билирсән, бала - дели, - индијә гәдәр буну һеч кәсә демәмишәм. Инди сәнә дејирәм. Мәним һәјатда јеканә бир истәјим вар ки, сәни һәким көрүм. Бу истәјимә чатсам, дүнјада көзүм галмаз!..

Һәмдулла атасына сөз верди. О, оғлунун хасијјәтинә вә бачарығына бәләд олдуғундан үрәји тел-тел олду. Севиндијиндән сәһәрә гәдәр јатмады. Сәһәр обашдан чај-чәрәјини көтүрүб тарлаја кетди.

О вахтдан узун илләр кечиб. Һәмдулла Һәтәм оғлу Зејналов инди Биләсувар рајонунун сечилән һәкимләриндendir. Илк дөфә әјнинә ағ халат кејәндә Һәтәм киши гурбан кәсиб нечә-нечә евә пәјламышды. Арзу-

арзудан доғар дежибләр. Бәлкә дә атасынын арзусудур ки, онун гәлбиндә көк атмыш, о да ушағларынын бирини һәким көрмәк истәжилә жашајырды.

Һәмдулла һәким он ики өвлад бөјүдүрдү: доггуз оғул, үч гыз. Бешинчи ушағы - Игбалы көзү тутмушду. Инанырды ки, онун истәјини јалныз Игбал јеринә јетирә биләр. Вә Һәмдулла һәкимә елә кәлирди ки, онун бу истәји атасынын арзусунун давамыдыр. Одур ки, сәккизинчи синифдә охујан оғлуну јанына чағырыб де-ди:

- Бала, бир вахтлар Һәтәм бабан да мәни јанына чағырыб һәким олмағымы арзуладығыны билдирмишди. Бил ки, мәним дә белә бир истәјим вар. Дүшүнүрәм ки, бу арзум јалныз сән јеринә јетирә биләрсән. Бөјүк гардашын Дилгәм шаир тәбиәтли, саз-сөз адамыдыр, о, мүәллимлијә мејлләнди. Инди сөз сәниндир.

Игбал имтаһан вермиш кими әлләрини јанына салыб дүз дајанды.

- Мән сәнин бу арзуну билирдим, ата. Анамла да-нышанда ешитмишәм. Анчаг мән истәјирәм ки, диш һәкими олум, стоматолог.

- Лап јахшы, - дејә, о, оғлунун үзүндән-көзүндән өпдү. - Кет, дәрсләринә фикир вер, бундан сонра сәни чәтин сынағлар көзләјир...

...Игбал Һәмдулла оғлу Зејналов 1963-чү ил нојаб-рын 16-да Биләсувар рајонунун Ағалыкәнд кәндиндә анадан олмушдур. 1980-чы илдә өз доғма кәндләриндә орта мәктәби ә'ла гijмәтләрлә битирир. Лакин биринчи или арзусуна чата билмир. Тибб Институнда мүса-бигәдән кечмир. Вә онда белә бир фикир формалашыр ки, Бақыда һеч вахт истәјинә наил ола билмәјөчөк. Нарадаса узағларда, башга бир өлкәдә өз арзусуна чата-чағына инанырды.

1981-чи илдә Игбалы һәрби хидмәтә чағырырлар.

Ики ил Псков вилајәтиндә гуллуг едир. Бу ики илдә о чох шеј өјрәнир. Бәркә-боша дүшүр, истијә-сојуға алышыр. Сөзүн һәгиги мәнәсында әскәрлик илләри онун үчүн әсл һәјат мәктәбинә чеврилир. Орта мәктәб илләри, көврәк ушағлыг һәјаты инди онун үчүн һәзин бир хатирәјә чеврилимишди. О, даим ирәли, чәтин сынағларла үз-үзә кәләчөк бир мүбаризәјә доғру чан атырды. Инди баша дүшүрдү ки, амансыз һәјат зәиф-ләри вуруб сырадан чыхарыр. Гәләбә үчүн јалныз мүбариз вә дөјүшкән олмаг лазымдыр.

Днепр чајынын саһилләриндә лөвбәр салан, өз кәзәллији илә инсанларын гәлбини овлајан, гајнар вә чошгун Днепропетровск шәһәри һаггында илк дөфә бурда әскәр јолдашларыннан ешитди. Нечә дејәрләр, бир көнүлдән, мин көнүлә бу шәһәрә вурулду. Вә бир-дән бирә она елә кәлди ки, һардаса узағларда, лап узағларда ахтарачағы бәхт улдузуну, кәләчөк һәјаты-нын чөвһәрини мөһз бу шәһәрдә тапачагды. Бу шәһәр санки улу Танрыдан онун алын јазысы иди... Вә бу Илаһи алын јазысынын һөкмү илә бу шәһәрдә мәскән салмалы иди...

Игбал 1983-чү илдә һәрби хидмәтини баша вуруб өз доғма кәндләринә гајыдыр. Бир мүддәт истираһәт етдикдән сонра атасы ону јанына чағырыб сорушду:

- Оғул, әскәрлик борчуну да вердин. Инди планын нәдир, нә етмәк истәјирсән?

Игбал дурухду. Фикрини атасына нечә ачачағына чәтинлик чәкирди. Чох көтүр-гој еләмишди, чох дүшүнмүшдү. Анчаг онун бу гәрарыны атасынын нечә гаршылајачағыны билмирди.

Нәһәјәт, Һәмдулла һәким дилләнди:

- Сөзүнү дејәндә киши кими де, өзүнү даға-даша салма.

Игбал үрәкләнди:

- Ата, мән сәнә һәким олачағыма сөз вермишдим, дүздүмү?

- Бәли.

- Анчаг һарда, нечә охујачағымы демәмишдим. Амма инди дејирәм. Днепропетровскијә кетмәк истәји-рәм. Орда мәним танышларым да вар, әскәрликдә бир јердә гуллуг етмишик. Инанырам ки, бу шәһәрдә арзу-ма чатачағам.

Һәмдулла һәким ағыллы адам иди. О, оғлунун на-раһатлығыны әввәлчәдән баша дүшмүшдү. Нисс ет-мишди ки, һараса узағлара кетмәк истәјир. Бурадакы әдаләтсизликдән, ганунсузлугдан һәмишә килејләнир-ди. Биринчи или конкурса дүшәндә о, буну ачыг де-мишди. Одур ки, оғлуна мане олмаг, арзуларынын әк-сине кетмәк истәмирди.

- Өзүн билән мәсләһәтдир, оғул, - деди. - Нечә ис-тәјирсән, елә дә ет. Тәки чанын сағ олсун. Анчаг нәси-һәтләrimi һеч вахт унутма!

Игбал чох севинди. Үч күн сонра һаггында дәфә-ләрлә ешитдији, лакин үзүнү көрмәдији Днепропет-ровскијә јола дүшдү.

Илк күнләр Днепр чајынын көзәли ону гојнуна алыб әзизләсә дә, сонралар дарыхмаға башлады. Көндләри, ата-анасы јадына дүшдү. Нәсрәтдән бурну-нун учу көјнәди, көврәлди. Лакин керијә јол јох иди, о, бура бөјүк арзуларла кәлмишди. Јүнкүл бир ишә дүзә-либ һазырлашмаға башлады. Бурадакы Азәрбајчанлы-ларла таныш олду, гајнајыб гарышды. Тезликлә Днеп-ропетровск шәһәринин Азәрбајчанлы сакинләриндән биринә чеврилди. Нәрәкәтсиз бәрәкәт олмаз дејибләр. Игбал өз али мәгсәдинә чатмаг үчүн нәинки нәрәкәт едир, һәтта бүтүн вар күчү илә чалышыр, инсаны һеј-рәтә кәтирәчәк дәрәчәдә ирадә, әзмкарлыг кәстәрир-ди. Бу ирадә, бу әзмкарлыг онун кәләчәк хошбәхтли-

јинин илк тәмәли, илләрдән бәри истәдији арзусуна говушмағын јеканә јолу иди. Игбал бу јолу дүзкүн тут-мүш вә бу јолла һәдәфә доғру инамла ирәлијирди. Јери көјү Јарадан һаггын јолуну тутанлар, шәр гүввә-ләрдән узағлашыр, һаггын көмәјилә истәјинә гову-шурлар. Игбал да 1988-чи илдә бу арзусуна чатды. Гә-бул имтаһанларыны уғурла вериб Днепропетровск Дәвләт Тибб Институтунун стоматоложи факултәсинә гәбул олунду. Нәмин күнү о севинчиндән сәһәрә гәдәр јатмады. Сәһәриси күнү доғма Вәтәндән даһа шад бир хәбәр ешитди. Азәрбајчанда халг нәрәкаты башла-мыш, ермәниләрин јерсиз торпаг иддиасына гаршы үмүхалг е'тираз нүмајиши кениш вүс'әт алмышды. Игбалын севинчинин үстүнә севинч кәлмишди. Бал-тикјаны өлкәләрдән сонра Азәрбајчанда баш верән халг нәрәкаты милли-азадлыг нәрәкатына чеврилир-дисә, Империянын сүгуту артыг лабүд иди. Игбал бу һәгигәтләри јахшы дәрк едир вә инанырды ки, Азәр-бајчан мүстәгиллик әрәфәсиндәдир. Азәрбајчанын мүстәгиллији Игбалын чоҳданкы арзусу иди. Милли мөфкурә дашыјычылары бу өлкәнин Империянын тәчрүбә-сынаг мејданына чеврилмәсинә һеч чүр дөзә билмирдиләр. Азәрбајчанын мүстәгиллији вәтәнини, торпағыны, халгыны севән һәр бир Азәрбајчанлынын арзусу иди. Игбал Зејналов да мәнз белә вәтәнпәрвәр оғуллаарымыздандыр. Днепропетровскда јашајан Азәрбајчанлыларын Вәтәндә баш верән һадисәләрә өз һәмрә'лијини билдирмәк үчүн кечирдикләри тәд-бирләрдә, нүмајиш вә аксијаларда Игбал Зејналов да фәал иштирак едирди. О, буну өзүнүн мә'нәви борчу һесаб едирди.

1991-чи ил! Бу ил Игбалын һәјатына, өмрүнә гызыл һәрфләрлә јазылмыш, јаддашына әбәди һәкк олун-мушдур. Бунун ики бөјүк тарихи сәбәби варды. Бирин-

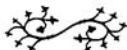
чиси, әкәр узун илләрдән сонра нәһәјәт, Азәрбајчан икинчи дәфә милли мүстәгиллик газанмышса, икинчиси исә... Икинчиси исә Иғбалын ән чох севдији, һәлә Псков вилајәтиндә һәрби гуллуғда оларкғы алын јазысына чевриләрәк бута верилмиш Татјана илә аилә һәјәти гурмасы, өз арзусуна говушмасыдыр. Бир инсан үчүн бундан ән бөјүк сәадәт олардымы?..

И.Зейналов 1993-чү илдә Днепропетровск Дөвләт Тибб Институтуну битирәрәк тә'јинатла шәһәрдә мәшһур олан "Дәмирјолчулар" поликлиникасына кәндәрилир. Бир стоматолог кими әмәк фәалијјәтинә башлајыр. Нәзәри билијини мөһарәтлә практикада һәјәта кечирир. Сәмиими рәфтары, мәдәни давранышы, инсанларла үнсijјәт тапмаг бачарығы онун һәрмәтини артырыр. "Дәмирјолчулар" коллективинин севимлисинә чеврилир.

Инсанын гijмәти онун елми, билији, чәмијјәтдә тутдуғу мөвгәјилә өлчүлүр. Иғбал һәмдулла оғлу Зейналов бу мејары һеч вахт унутмур. Әксинә, инсанларын гәлбинә јол тапмаг, имканындан асылы олмајараг онларын ишинә јарамаг, көмәк етмәк, севиндирмәк Иғбалын һәјәт девизинә чеврилмишдир. О, бундан мә'нәви зөвг алыр. И.Зейналов өз хејирхаһлығы вә хош әмәлләри илә ону таныјанларын гәлбиндә әбәди көк салмышдыр.

Һәјәт јолдашы Татјана ханым али тәһсилли малијјәчидир. Өз сәнәтини кәзәл билир. Азәрбајчаны өзүнүн икинчи вәтәни һесаб едир. Рамиз адлы бир өвладлары вар. Рамиз онларын мөһәббәтинин илк нүбарыдыр.

И.Зейналов башга һәмвәтәнләри кими Днепропетровскда фәалијјәт кәстәрән Азәрбајчан диаспорунун үзвүдүр.

ДНЕПРОПЕТРОВСК ВИЛАЈӘТ ТӘШКИЛАТЫНЫН ШӘһӘР ШӨБӘЛӘРИ

...Вилајәт тәшкилатынын ики шәһәр шөбәси фәалијјәт кәстәрир: Павлоград вә Новомосковск...

Һәр ики шәһәр шө'бәсинин фәалијјәтиндән доған уғурлар буну демәјә әсас верир ки, шө'бәләрин фәаллары јүксәк тәшкилатчылыг габилијјәтинә малик инсанлардыр.

Вилајәт тәшкилаты илә сых бағлы, мәгсәдјәнлү чалышан сојдашларымыз Павлоград вә Новомосковск шәһәрләринин ичтимаи һәјәтиндә өз сөзләрини лајигинчә дедикләринә көрә башга милли азлыглардан сечилирләр.

Павлоград шәһәр шө'бәсинин сәдри Магсуд Шүкүров, Новомосковск шәһәр шө'бәсинин сәдри Шикар һүсәјновдур.

- Шүкүров Магсуд Һилал оғлу 1958-чи илдә Бәрдә рајонунун Һачыбәјли кәндиндә дүнјаа көз ачыб. Һалал зәһмәтлә јашајан Шүкүров Һилалын аиләсиндә једди өвлад бөјүјүб боја-баша чатыб ки, бу өвладларын үчүнчүсү Магсуддур. Тәбиәтән чох сакит, ағыллы олан балача Магсуд биринчи синифә Һачыбәјли кәндиндә кәтсә дә орта тәһсилини Бәрдә шәһәр 3 сажлы орта мәктәбиндә 1975-чи илдә баша вуруб. Бир ил Газ-Истисмар Идарәсиндә чалышдыгдан сонра узаг Мурманскда 1976-1978-чи илләрдә Совет Ордусу сыраларында хидмәт едиб. Һәрби хидмәти борчуну јеринә

јетирдикдән сонра 1979-чу илдә Бакы шәһәриндә һүгүг-мүһафизә органларына ишә кәтүрүлүб. Нүмүнәви, чевик давранышына кәрә Дахили Ишләр Назирлијинин тәғдиматына әсасән Вилнүс шәһәр Хүсуси Милис Мәктәбинә көндәрилиб. 1983-1985-чи илләрдә милис мәктәбиндә тәһсил аларкән кәнч Магсуд жүксәк пешә һазырлығы нүмајиш етдирир, бир лајигли Азәрбајчан өвлады олараг милли варлығымыза, адәт-ән'әнәләримизә башгаларында рәғбәт оядыр. Тәјинатла Шушаја 1 сәјлы һәбс дүшәркәсинә кадрлар шә'бәсинин рәиси вәзифәсинә көндәрилир. Беш ил Шушада чалышдыгдан сонра Магсуд Һилал оғлу Бәрдә рајон Милис шә'бәсинә дәјишдирилир. Гардашы Һүсәјнин тәклифи илә Магсуд 1995-чи илдә Украјна республикасына кәчүр...

...Онун һаггында башга сојдашларымыз ағыз долусу данышырлар. Инсани кејфијәтләрини садалајыр, көзәл үрәк јијәси олдуғуну тез-тез вурғулајырлар. Амма һәр шәјдән әввәл жүксәк тәшкилатчы, јорулмаз вәтәнпәрвәр олмасы габардылыр. Аталар дәјир: “Дүз јол кедән јорулмаз” Магсуд Һилал оғлунун бүтүн мүсбәт кејфијәтләри онун дүзкүн әмәл саһиби олмасыјла сәңјәләнир. 1991-чи илин август-октябр ајларында Шушанын мүдафиәси заманы, Ханкәндиндән ермени екстремистләринин јахаланыб Шуша галасына кәтирдији анларда да Шүкүров Магсуд вәтәнпәрвәр иди. Инди дә бу шәрәфли ад онун үстүндәдир. Бу ады - вәсигәни она һәјат вериб: Мәрдлик вәсигәси”... Бәли, һәјатын вердији вәсигә... Дәјиләнләрә кәрә сојдашымыз даһи Низами Кәнчәвини даһа чоһ охујур: “Бәрдә нә көзәлдир, нечә гәшәңкдир, гышы да, јайы да күлдүр чичәкдир”. Вәтән көзәлдир, амма бу көзәлликлә јанашы кәрәк ону сидг үрәкдән севәсән, онун мүгәддәс адына шәрәф кәтирәсән! Һарда, һансы дијарда олмагыннан асылы олмајараг Вәтән бирдир, Вәтән Сәнин-

ләдир! Ана руһу, ана хејир-дуасы башымыз үстүндә кешик чәкән кими...

...1997-чи илдә Магсуд Шүкүров бүтүн сојдашларымызы бир јерә јығыб Виләјәт тәшкилатынын Павлоград шәһәр шә'бәсини јарадыр. Елә бу вахтдан с'тибарән шәһәрин ичтимаи һәјатында өз јолдашларыјла чийин-чийнә аддымлајыр, үрәк сөзүнү дәјир.

Шә'бә 1998-чи илдән 8 сәјлы јетимләр евини һимәјәсинә кәтүрүб. Шәһәр Ичра һакимијјәтилә, маариф шә'бәсилә сых әлағәли олан Павлоград шә'бәси бүтүн тәдбирләрдә нүмүнәвидир.

Көзәл инсан, нүмүнәви аилә башчысы Магсуд Шүкүров өвладларынын һүгүгшүнас олмасыны арзулајыр.

О, бу күн дә орта тәһсил алдығы Бәрдә шәһәр 3 сәјлы орта мәктәбин директору Күбра мүәллимини хош тәәссуратла хатырлајыр.

...Павлоград шә'бәсинин сәдр мүавинләри Мирзәјев Чүмшүдүн, Әләков Ајдынын, Сарыјев Ибраһимин диаспорамызын тәшәккүл тапмасында кәстәрдикләри хидмәти гејд етмәк јеринә дүшәрди.

Әслән Әлибајрамлы шәһәриндән олан Чүмшүд Бәдән Тәрбијәси Институтунун мәзуну, Гарабағ уғрунда дәјүшләрә һазыр олан мәрд, чәсүр, вәтәнпәрвәрдир...

- Ајдын Кәлбәчәрин Гаракүнәј маһалындандыр. Кәлбәчәрин кери алынмасы күнүнү сәбирсизликлә көзләјир. Бу јолда өлүмә кәдәрсә буну хошбәхтлик сәјыр...

- Ибраһим 1965-чи илдә Нефтчаланын Хыллы гәсәбәсиндә дүнјаја көз ачыб. 1985-1990-чы илләрдә Харков Автомобил Нәглијаты институтунда али тәһсил алыб. Һал-һазырда Павлоградда хүсуси мүәссисә саһибидир.

Әзиз, Ибраһим адлы ики оғлу вар. Әвладларыны Вәтәнә лајиг олмаларыны арзулајыр.

...Вилајет тәшкилатынын Новомосковск шөбәсинин сәдри Һүсөјнов Шикар Гасым оғлу әслән Ағдам районундандыр. Јүксәк тәшкилатчылыг габилитјәтинә малик олан сојдашымыз диаспорамызын формалашмасында әвәзсиз рол ојнајыр. Шөһәр рәһбәрлији илә сых әлағәси олан шөбә Азәрбајчанын милли бајрамларыны јүксәк сәвийјәдә кечирмәклә јанашы

Новомосковск сакинләринин тәшкил етдикләри тәдбирләрә дә гатылыр. Шикар Һүсөјнов вә бу шөбәнин диқәр фәаллары Азәрбајчанын һагг сәсинин бүтүн дүнјаја јайылмасы үчүн кечә-күндүз чалышыр, ермәниләрин гондарма Мүстәгил Гарабағ Республикасы идејасынын пучлугуну тарихи фактларла сүбута јетирирләр.

НОВОМОСКОВСКИЕ АКТИВИСТЫ

К годовщине образования

Около двадцати тысяч азербайджанцев сейчас на Днепропетровщине, большая часть - в крупных городах области. Они помнят о своих национальных корнях, чтут обычаи предков и отмечают праздники своей далекой Родины. Но в то же время, в силу экономических и социальных обстоятельств, не могут стоять в стороне от общественной и культурной жизни той местности, где проживают. А участвовать в жизни второй родины всегда легче вместе. Поэтому создание национального культурного общества - это естественный шаг, вошедший в мировую практику.

24 марта исполнилось 2 года, как в Новомосковске был создан филиал областной общины "Савалан". Его председателем - Гусейнов Шикар, членами общества - Алекперовым Мамедом Тапдыг оглы, Нейматовым Фазалимом Муталим оглы ведется активная работа по расширению культурных связей, укреплению дружественных отношений между двумя братскими народами. А городской голова Новомосковска Виктор Иванович Литвищенко лично содействует всем добрым начинаниям савалановцев и благодарит за помощь, которую оказывают члены общества повсеместно.

Кстати, когда мы спросили председателя общины, как решаются вопросы защиты азербайджанцев в Новомосковске, он сказал:

- Не секрет, что в разных городах Украины под видом проверки паспортного режима проводятся необоснованные задержания азербайджанцев, их доставляют в спецприемники, у них отбирают паспорта.

У нас же, слава Аллаху, такого удается в большинстве случаев избежать. Все спорные вопросы, касающиеся прописки, решает совместно мэр города Виктор Иванович Литвищенко, нач.ГО МВД - подполковник милиции Василий Степанович Федаш и я (председатель общины). Без нашей рекомендации в городе не прописывают приезжих. И это понятно: кому, как ни нам знать своих соотечественников, кто как ни мы, может за них поручиться.

Впрочем, за короткий срок существования новомосковский "Савалан" успел завоевать благорасположение всех граждан и властей города, потому что в его активе немало добрых дел.

В беседе с нами Гусейнов Шикар сказал: "Наши соотечественники вместе со своими украинскими братьями торжественно праздновали 220-летие Троицкого собора. Ежегодно в День защиты детей - 1 июня - савалановцы совместно с городскими властями организуют встре-

чи с детьми-инвалидами. Они преподносят детям сладости, фрукты, подарки от общины. В День конституции и День молодежи они тоже не остаются в стороне. А 9 мая, в День Победы, члены общества возлагают веники к памятнику погибших за освобождение Родины от немецко-фашистских захватчиков. Сотни сыновей азербайджанского народа, участвовавших в освободительной борьбе, были награждены орденами и медалями. Среди Героев Советского Союза есть и азербайджанцы, удостоенные этой высокой награды за форсирование Днепра - Фариз Сафаров. Не одна тысяча азербайджанских солдат, героически сражившихся с фашистами, покоится в украинской земле".

Ежегодно в здании комитета ветеранов Великой Отечественной войны председатель общества "Савалан" и его заместитель вместе с городскими властями в торжественной обстановке вручают ценные подарки, цветы и открытки инвалидам и участникам Великой Отечественной.

Встреча всегда проходит в очень теплой и трогательной обстановке. Тем ветеранам, которые по состоянию здоровья не могут посещать такие встречи, савалановцы разносят подарки и цветы по домам. Как рассказывает Гусейнов Шикяр, в прошлом году ветерана войны А.Суименко помогли устроить в больницу, купили необходимые медикаменты. И это не единственный случай оказания помощи ветеранам. Например, член общества "Савалан" Гулиев Хафиз Гардашхан оглы оказывает пенсионерке Нине Семеновне Горещкой ежемесячную материальную помощь.

Фермер поселка Перещепино, старейший аксакал общины Гадиров Мирза Гадир оглы тоже помогает и самой общине, и просто нуждающимся людям. А в день милиции с благотворительной целью он перечислил в горотдел милиции 450 гр.

Сам же председатель филиала Гусейнов Шикяр Касум

оглы передал значительную денежную сумму на счет оргкомитета для помощи нуждающимся и проведения праздничных торжеств.

Савалановцы не оставили своим внимание и городской парк: по просьбе городского оргкомитета установили здесь за свой счет 25 урн.

В прошлом году в составе делегации с дружеским визитом Новомосковск посетил Посол Республики Азербайджан - Назим Гусейнович Ибрагимов. Визит азербайджанской делегации проходил в канун Дня Победы, поэтому, безусловно, в программу визита вошло посещение памятников второй мировой войны. Затем уже в кабинете Виктора Литвищенко состоялась беседа городского головы с Назимом Ибрагимовым. Было немало сказано о том, что делает администрация для того, чтобы все его горожане (и нацменьшинства в том числе) чувствовали себя достойно и комфортно. Были намечены планы экономического сотрудничества. И сегодня эти планы проводятся в жизнь.

Савалановцы Новомосковска планируют и в дальнейшем не оставлять город без внимания.

- Ведь это и наш город, здесь живут и работают наши дети, подрастают внуки. И мы просто не можем быть в стороне от добрых дел. В этом мы видим свой долг, долг жителей Украины, которая стала для нас второй Родиной наравне с дорогим нашему сердцу Азербайджаном, - сказал в заключение нашей беседы Гусейнов Шикяр.

И в подтверждение этих слов можно привести такой пример: в семье пл. зоотехника, уважаемого Нейматова Фазила давно поселившегося в селе Константиновка Днепропетровской обл., выросла дочь Самира. В прошлом году она успешно окончила украинскую среднюю школу с золотой медалью! Конечно же, решила продолжить учебу, поступив в меакадемию г. Днепропетровска. Сдавала лишь один экзамен (как медалистка), получила

“отлично” и стала студенткой I курса лечебного факультета. Окончит учебу - и будет у нас еще один дипломированный хирург, будет кому лечить людей. И эту возможность ей дала ее вторая Родина.

От редакции:

Сегодня в добром внимании “Савалана” остро нуждается семья Гасановых, проживающих в селе Соколово Новомосковского района по ул. Октябрьской, д.22

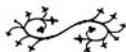
В 1992 году родилась эта семья. Украинка Наташа вышла замуж за азербайджанца - работающего, отслужившего в армии парня. Но два года назад главе семьи аннулировали прописку, не дают гражданства. Без документов его не берут на работу. Семья бедствует. Гасановым советуют обратиться в Посольство Азербайджана, но оно в Киеве, а денег нет даже на билет. Зимой все трое детей заболели и все сбережения ушли на лечение.

Об этом мы узнали из письма Наталии Гасановой, которое она направила в газету “Днепр вечерний”. Надеемся, что на зов о помощи откликнутся добрые люди. Но в первую очередь должны помочь своим соотечественникам мы, савалановцы, проживающие не только в Новомосковске, но и в других регионах области.

Ильгар Байрамов

*г.Новомосковск
февраль 2000г.*

ЭФШАРЛАР, ОНЛАР ТӘКЛИКДӘ ӘСКӘР, ЧҮТЛҮКДӘ ОРДУДУРЛАР

Һүнәр түкәнмәјән сәрвәтдир

Дүнјада елә милләт, елә халг, елә тајфалар вар ки, онлар азлыгындан вә чохлугындан асылы олмајараг өз тарихи, милли-әхлаги дөјөрләри, жүксәк мә'нәви кејфијәтләри, һүнәр вә чәнкавәрликләри илә бәшәр чәмијјәтинин јаддашында әбәди кәк салмыш, дүнја сивилизасијасына әсаслы тә'сир кәстәрмиш, ону даһа да зәңкинләшдирмишдир. Белә зәңкин гәдим, тарихә малик тајфалардан бири дә түрк мәншәли Әфшарлардыр. Әфшарлар бүтүн дүнјаја јайылмыш, әсасән, Азәрбајчан, Иран, Түркіјә, Әфғаныстан, Орта Асија, Ираг вә башга бөлкәләрдә јашамыш, хүсусән онлар Азәрбајчанын вә Иранын сијаси һәјатында мүһүм рол ојнамышдыр. Әфшарлар Гызылбаш тајфа бирләшмәләринин тәркибиндә мәшһур Сәфәвиләр дәвләтинин јарадылмасында иштирак етмишләр. Шаһ Исмајыл Хәтаинин чәнкавәр ордусунун әксәријәтини мөһз онлар тәшkil етмишдир. Дүнја демократизминин илк јарадычыларындан бири дә мөһз Әфшарлар олмушлар. Белә ки, Надир Шаһ Әфшар Иранда илк демократик сечки јолу илә, халгын әксәријәтинин сәсини топламагла һакимијјәтә кәлмишдир. Онун ишғалчылыг вә көчүрмә сијасәти нәтичәсиндә Әфшарларын чоғрафијасы даһа да кенишләнмиш, Әфғаныстан вә Һиндистана гәдәр јайылмышдыр. Дүнја Боз Гурдларынын рәһбәри, түркчүлүк вә туранчылыг иде-

олокијасынын баниси, Түркіјә Миллијәтчи Һәрәкат Партијасынын башганы, рәһмәтлик Алпарслан Түркешин анасы Әфшар олмушдур. Бөјүк Түрк Озаны Бабылоғлу, Фәтәли хан Әфшар нәслиндән олдуғундан һәмишә гүрүр дујмушлар. Ленинградда Садыг бөј Әфшароғлунун әсәрләри хүсуси гајғы илә мұһафизә олунмагдадыр. Дүнја сивилизасијасына бөјүк төһфәләр бәхш етмиш Әфшарлар һәр ил Түркіјәдә Дүнја Әфшарларынын Чадыр Гурултајыны кечирирләр. Бу гурултајларын әкс-сәдасы һеч вахт инсанларын јаддашындан силинмир. Әсл түркләрдән һесаб олунан Әфшарлар Азәрбајҗанда да мәскунлашмышлар. Тәхминән 1747-чи илдә Ашур хан Әфшар оғлу Бакы валиси тә’јин олунандан сонра Әфшарларын бу шәһәрә ахыны ејли чоһалмышды.

Әфшарлар әсасән, һејвандарлыг вә әкинчиликлә мәшгул олурдулар. Онлар ат ојнатмаг, ғылынч чалмаг, инсанлары һејрәтә кәтирәчәк дәрәчәдә дөјүш нұмајиш етдирмәк, икидлик, гәһрәмәнлыг вә ејни заманда мәрдлик кәстәрмәк саһәсиндә һәмишә биринчи олмушлар. Онлар һеч вахт амансыз, гәддар олмамышлар. Түрк дүнјасынын тарихинә ғызыл һәрфләрлә јазылмыш мәшһүр Малазкырт дөјүшү, јәгин ки, бәшәр чөмијјәтинин тарихи јаддашындан һәлә дә силинмәмишдир. Бу дөјүшдә Алп Арслан галиб кәлир. Диониси әсир кәтүрүр. Ону јанына чағырыб сәһбәт едәркән сорушур:

- Дионис, мән сәнин, сән дә мәним јеримә олсан нә едәрдин?

Дионис чаваб верир:

- Дүшүнмәдән башыны бәдәниндән ајыардым.

Алп Арслан күлүмсүнүр:

- Лакин мән белә етмирәм, сәни бурахырам, кет!

Дионис бөјүк сәркәрдәнин һүзурундан ајрыларкән

Алп Арслан дејир:

- Дионис, сәнин бәдәнин вә бәдәнинин үстүндә ба-

шын вар. Кет вә дүшүн: бу әразиләр вә Орта Асија бөјүк түрксүз, әфшарсыз ола билмәз!..

Бөјүк тарихчи алим вә философлардан бири Әфшарлары характеризә едәркән белә гәнаәтә кәлмишдир: “Әфшарлар төк оландә әскәр, чүт оландә ордулар”.

Сон вахтлар Азәрбајҗанда Әфшарлар һагғында бир сыра елми әсәрләр вә мөгәләләр јазылмыш, “Надир шаһ” әсәри чап олунмуш, Елми-етнографик филм чөкилмишдир. Филмин спонсору һамымызын таныдығымыз вә һөрмәт етдијимиз Әфшар Ајдын Алыјевдир.

Бу күн Әфшарларын ән чоһ мәскунлашдығы јерләрдән бири Ағчәбәди рајону вә онун мәшһүр Әфшар кәндидир. Бу кәндин сакинләри өз мәрдлији, чәсарәт вә икидлији, хејирхәһ вә нәчиблији, сәхавәт вә кәрәмәтилә кениш шәһрәт газанмышлар. Биз онлардан бири, вәтәндән узағларда, Днепропетровскда јашајан Нәчәф Әһмәдов вә онун достлары илә Сизи таныш едәчәјик.

Нәчәф 1970-чи илдә Садај Әһмәдовун аиләсиндә дүнјаја көз ачымышдыр. Садај кишинин једди өвладындан бешинчисидир. Нәчәф орта мәктәби өз доғма кәндләриндә битирдикдән сонра 1988-1990-чы илләрдә Украјна Республикасынын Херсон вилајәтиндә һәрби хидмәтдә олуб. Бу һәмин илләр иди ки, Дағлыг Гарабаг Мухтар Вилајәтинин Азәрбајҗанын тәркибиндән чыхарылыб Мүстәгил Республика јарадылмасы һагғында Ермәнистан ССР Али Совети гәрар чыхармышды. О вахткы республика рәһбәрлијинин лојал вә е’тинасыз мүнәсибәти нәтичәсиндә вәтәнини, торпағыны севән инсанлар көнүллү олараг өзүнү мүдафиә дестәләри јарадараг торпағларымызын мүдафиәсинә галхмышдылар. Нәчәф Әһмәдов орду сыраларындан гајыданда артыг Азәрбајҗанда ганлы 20 јанвар фачиәси баш вермиш, инсанларын вәтәнпәрвәрлик һиссләри даһа да чоһмуш вә торпағларымызын мәнфур

дүшмәнләрдин мурдар чајнағындан гуртармаг ыстәји өзүнүн ән жүксәк зирвәсинә галхмышды. Белә бир вахтда өз чәсарәти, дөјүшкәнлик әзми вә вәтәнә олан һәдсиз мөһәббәтилә сечилән Нәчәф Әһмәдов тәбии ки, кәнарда гала билмәзди. О, һәлә Совет ордусундан гачыб, вәтәнинин дар күнүндә она дајаг олмаг ыстәјирди. Лакин бу һәрәкәти өзүнә сығышдырмады: “Онсуз да аз галыб”, - деди. “Бир төһәр дөзмәлијәм”. Чүнки Нәчәф һеч кимә бәнзәмөјән, һеч кими тәкратламајан, өз јолу, өз чығыры олан әсл түрк оғлу - әфшар оғлудур. Онун дамарларында јағы дүшмәнә ган уддуран улу бабалары Атилланын, Алп Арсланын, Шаһ Исмајыл Хәтаинин, Надир Шаһын ганы ахырды. О, бу корифәјләрдин бәшәријәтә әвәзсиз төһфәләр вермиш аслан биләкли чәнкавәрләрдин кен дашыјычысы иди. Һеч бир гүввә ону торпаг уғрунда, вәтәнин шәрәфи уғрунда мүбаризәдән чәкиндирә билмәзди!.. Одур ки, Совет Империясынын ордусундан гајытдығы илк күндән, бу Империянын фитнә-фәсады илә үстүмүзә торпаг идиасы илә ајаг алан ермәни тәчавүзкарларына гаршы көнүллү олараг мүбаризәјә галхды. Сөзүн һәгиги мә’насында чиһада чыхды. Горху нә олдуғуну билмәди. Шир биләкли, аслан үрәкли бу кәнч ермәниләрдин көзүндә мәғлубедилмәз бир әждаһаја чеврилмишди. Дәфәләрлә ону тәкләјиб вурмаг ыстәсәләр дә бачармамышлар. Чүнки Нәчәф Әһмәдов дөјүш техникасыны көзәл билир, һагг уғрунда вуршурду. О, кимсәнин торпағларына көз дикмәмишди. Әз һалал вә мүғддәс торпағларымыз уғрунда мүбаризә апарырды.

Әфшарын бөјүклүјү әфшарын һүнәриндә, әфшарын савашындадыр. Дава мејданында ад-сан чыхаран да әфшар, дүшмәнин синәсинә дағ чәкиб зәфәр чалан да әфшардыр. Әфшар оғлу Нәчәф Әһмәдов да ики иллик саваш мүддәтиндә фәрди дөјүш нүмунәси кәстәрмиш, ад-сан газанмышды. Лакин Гарабағ мұнагишәси

нүфузлу дөвләтләрдин мараг даирәсиндә олдуғундан вә Азәрбајҗанда һакимијјәт уғрунда мүбаризәдә бир вәситәјә чеврилдијиндән онун һәлли чох узанаҗагды. Бу һәгигәти биләндән сонра Нәчәф кери чәкилди. Баша дүшдү ки, нәтичәсиз мүбаризәнин ојунчусуна чеврилмәкдәнсә, бир иш саһиб олуб елиндән, обасындан дидәркин дүшмүш инсанlara көмәк етмәк, әл тутмаг ләзымдыр. Одур ки, Нәчәф Садај оғлу Әһмәдов 1992-чи илдә Днепропетровск шәһәринә кәлди. Бу шәһәр һаггында чох ешитмишди. Онун имканларына, инсанларын јашајыш сәвијјәсинә аз-чох бәләд иди. Бачарыглы, чевик, ишкүзар адамлар үчүн әлверишли шәраит вар иди. Тезликлә шәһәрдин үмүми ахынына гошулараг нәбзини тутду. Мүнасиб бир ишә дүзәлиб өзүнә күзаран јаратды. Агилләр јахшы демишләр: “Инсан ағлы, инсан шүуру јаранмышларын мө’чүзәсидир” Инсанын мајасы тәмиз, әмәли дүз оlanda Танрынын севкиси ондан әскик олмур. Улу Танры жүксәк амаллар уғрунда мүбаризә апаранларын, әлсиз-ајагсызларын гејдинә галыб онlara әл тутанларын, көмәксизә арха дуранларын бәрәкәтини өзү верир, јардымчысы олур. Нәчәф һеч вахт Танрынын јолундан чыхмыр. Бөјүк гүдрәт саһиб иона бөјүк үрәк вериб! Бөјүк үрәк саһибләри бөјүк-бөјүк ишләр көрүрләр. Нәчәфин әли чәрәјә чатдыҗа о, һеч вахт шаһиди олдуғу, јајын исти күнләриндә, гышын шахталы һаваларында чадырларда әзијјәт чәкән, күндә мин дәфә өлүб дирилән инсанлары јаддан чыхармыр. Һәмишә онlara дава-дәрман, мадди јардым кәстәрир. Буну бир өзү билир, бир дә Аллаһы!

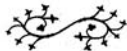
Нәчәф Әһмәдов Днепропетровскда тәк дејил. Башга һәмвәтәнләри кими нечә-нечә Әфшарлы достлары башына топлашыб. Онлар Нәчәф кими мәрд вә мүбариз, чевик вә фәал инсанлардыр. Елвин Чәфәров, Нобил Әһмәдов, Рәфаел Кәримов, Рәфаел Мәммәдов, Пәнәһ Әскәров, Рәфаел Аташов вә Рәһман Әһмәдов, сәхавәт-нә-

чабәт саһибләри олан кәнчләр һеч дә Нәчәфдән кері галмырлар. Рәһман Әһмәдов Нәчәфин гардашыдыр. Лакин Нәчәф достларыны гардашындан аҗырмыр. Дост да, гардаш да архадыр, даҗагдыр! Әфшар кәндинин бу даҗаглары өз журдларыны һеч вахт унутмурлар. Гоһум-әграбаҗа, таныш-билишә һәмишә әл тутур, кәндин абадлыг ишләринә вә мәктәбин тә'миринә әсаслы көмәклик көстәрирләр. Инди Днепропетровскда Әфшарларын саҗы хеҗли чохалыб. Нәчәф вә онун достларынын саҗәсиндә 60-дан чох Әфшарлы "Әфшар ушаглары" ады илә бу шәһәрдә җашаҗыб чалышырлар.

Нәчәфкил Днепропетровскда җашаҗан Азәрбаҗанлыларын кечирдикләри тәдбирләрдә фәәл иштирак едир, бу тәдбирләри даһа да рәвнәгләндирир вә чанландырырлар. Тоҗ мәрасимләриндә, баҗрам шәнликләриндә һәмишә онлары бир җәрдә көрмәк олар. Бу әфшар оғулла-ры әсл бирлик вә достлуг рәмзинә чеврилмишләр. Вәтәндән узагларда вәтәнин шәрәфини гору-маг, онун монолит бирлигинин бариз нүмүнәсинә чеврилмәк бу, вәтәнә, торпаҗа олан мөһәббәтин ашкар ифадәсидир!

Нәчәф вә онун достлары әввәлчә "Азәри", сонра исә "Савалан" Чәмијјәтинин фәәл үзвү олмушлар. Һазырда онлар Украина Азәрбаҗанлылары Конгреси Днепропетровск Вилајәт Тәшкилатында кениш фәәлијјәт көстәрир, Азәрбаҗан диаспорунун формалашмасында вә лоббичилијин җарадылмасында әлләриндән көләни әсиркәмирләр.

Танры түркү горусун! Танры әфшар кими оғулла-рымызын бирлигини һеч вахт сарсытмасын! Күч бирликдәдир! Бир олан елин торпағына җағы дүшмәнләр-рин аҗағы дәјә билмәз!

МӘН СИЗӘ БОРЧЛУЈАМ

"Борчлу борчлунун сағлығыны истәр"

"...Бир дөфә чәрәк кәсдијин җерә гырх ил салам вер" дејиб аталар...

Бу аталар сөзүнүн дәјәри, һикмәти ондадыр ки, һалал дуз-чәрәк кәсилән җәрдә Аллаһын әвәзсиз немәти-Салам вар. Әбәс җерә дејилмир ки, Салам Аллаһын өз адыдыр. Бәли, бу һикмәтдир. Һикмәт саһибинә һәр җарпаг бир җитабыр. Бу җитабын сәһифәләри гырх ил охунса да һикмәти гуртармыр, әксинә артыр.

...Днепропетровск шәһәриндә үнсийәтдә олдуғум һәмвәтәнләрим җашларындан асылы олмајараг зәнкин дүнҗакөрүшүнә малик, отурушунда, дурушунда ләјагәт кәздирән инсанлардыр. Онларын әксәријјәти җазычы, шаир, журналист гәләминин мөһсулуна рәвнәг верә билчәк фәдакарлардыр.

"Өзүм гүрбәтдә, көзүм Вәтәндә" җитабынын һәчми имкан вермәдијиндән, бә'зи материалларын натамамлығы үзүндән лајигли Вәтән оғулла-рынын һамысына кениш җер аҗыра билмәдик. Амма һеч вахт һаггы һаһа-га вермәјән шаир-публисист кими вәд едирәм ки, бу җитаб сонрақы илләрдә даһа кениш һәчмдә ишыг үзү көрәчәк. Мән үзүмү һәфиз мөәллимә, Илгар Бајрамова, Огтај Әлијевә, Расәф Бүнҗадова, Фамил Зәјналова, Елчин Гасымова, Ариф Көҗаҗлыҗа, Кәрәм Әләскәрова, Абыш Әбдүррәһманова, Ирах Кәримова, Бачыоғлу Чамала вә Бәшировлара - Маһир, Заһир гардашларына, адыны чәкмәдијим көзәл инсанлара тутурам. Сизин һәр биринизин фәәлијјәти саҗәсиндә биз бир милләт олараг бөјүјүрүк, бүтөвләширик, сечилирик... Сиз севимли инсанларсыныз... Она көрә ки, Вәтәнин,

Ветəнин башына доланан миллəтин башга миллəтлəр ичиндə лəягəтлi тəмсилчилəрисиниз. Бу, сизин вəтəндaшлыг борчунуз сaйлaсa да гəдирбилəн Ана Азəрбaйжaнымызын нəчиб əвлaдлары олмaг шəрəфиндəсиниз. Бир гəлəм сaхиби олaрaг мəним борчум исə Сиздəн үрəк долусу дaнышмaг, зиялы мəсулијјəтилə чəтин вə шəрəфли əмүр јолунуздaн јaзмaгдыр.

МЫ ИЗУЧАЕМ АЗЕРБАЙДЖАНСКИЙ ЯЗЫК...

1 октября 2000 года - памятная дата для азербайджанской общины города Днепропетровска. В этот день на базе СШ №112 был открыт первый в

Украине класс по изучению азербайджанского языка и литературы, истории и географии родного края для детей азербайджанцев.

Инициатором этого стала региональная организация Конгресса Азербайджанцев Украины Днепропетровской области. Персонально вся тяжесть организации класса, решение всех вопросов учебного процесса от разработки программ до обеспечения учебниками легла на редактора газеты "Савалан", активного члена общины Надира Зейнала-заде.

И не только потому, что он было одним из первых, кто загорелся этой благородной идеей, но и потому, что сам по образованию педагог.

- Трудно было? - спросило я у Надира.
- Не просто трудно - мучительно трудно, - ответил он и продолжил:

- Решением этого вопроса я занимался все прошедшее лето. Люди отдыхали, ездили на море, а я изо дня в день - по кабинетам. Где только не бывал: от управления образования и науки областной государственной до районно, школы №112. И так, по кругу, не один раз...

И если вначале нам предлагали арендовать класс (а мы не коммерческая организация, у нас нет денег платить за аренду), то благодаря приложенным усилиям нам, в конце концов предоставили возможность обучать детей за государственный счет.

Мы сумели доказать, что согласно Постановлению Кабмина Украины "Об утверждении комплексных мер по развитию культур национальных меньшинств" имеем право на финансирование школы за счет бюджетных средств. В итоге решено было даже выплачивать зарплату нашим учителям.

Но не в деньгах дело! Наша учителя Конуль ханум и Зульфия ханум - истинные патриоты родной страны. Для них важно донести язык, культуру, историю Азербайджана до каждого ребенка, живущего за его пределами.

Для обучения азербайджанских детей на базе СШ №112 (директор Наталья Михайловна Моргун) при поддержке Бабушкинского района (заведующая Юлия Васильевна Потепун) была изыскана возможность внести для учащихся-азербайджанцев дополнительные часы (4-6 часов в неделю) за счет времени, отведенного для изучения ими спецпредметов.

Таким образом, с понедельника по пятницу учащиеся азербайджанской национальности (а таких в школе около 40 человек) могут посещать факультативно занятия по родному языку, литературе, истории и географии. А по суббо-

там, когда в школе нет занятий, на такие уроки могут приезжать азербайджанские дети из других районов городов.

Интересный факт: в классе изъявили желание обучаться азербайджанскому языку несколько русских и украинцев. Преимущественно это девочки. Наверное, будущие невесты наших ребят!

Открытие класса для детей азербайджанцев стало праздником всей школы №112.

Ведущая торжественного собрания предоставляет слово директору школы Наталии Михайловне Моргун, которая сказа-

ла, обращаясь к присутствующим:

- Дорогие друзья! От всей души поздравляю Вас с величайшей победой - открытием первого в городе, первого в Украине азербайджанского класса!

Трудное это было дело. И понятно почему: финансовых средств не хватает. Кроме того - лимиты, а еще - препятствия всякие... Но мы все вместе добились своего! Теперь ваши дети будут изучать не только украинский, русский и английский языки, но и свой родной - азербайджанский. Мы предоставляем Вашим детям, возможность не только учиться своему национальному языку по субботам, но и посещать занятия после уроков.

Я думаю, что в нашей школе всем будет тепло и уютно.

Удачи Вам, дорогие ребята, в изучении Вашего национального языка!

Затем перед собравшимися выступил председатель общины Гудрат Алиевич Гаджиев. В своем обращении к

детям и их родителям он был краток:

- Дорогие, соотечественники! Дорогие малыши!

Я поздравляю Вас с тем, что далеко-далеко от Родины открыт такой нужный, такой необходимый класс. Думаю, что этому событию будет дана историческая оценка в будущем...

А сегодня я хочу оценить усилия тех, кто осуществил задуманное. Особая благодарность - Надиру Зейнал-заде, председ. женского комитета Конел-ханум, которые не пожалели для этого дела ни своего времени, ни своих сил.

Теперь от Вас, уважаемые родители, зависит многое. Он Вас зависит, как будет проходить учеба, каких результатов достигнут ваши дети.

Успехов всем на пути познания!

С большим вниманием учащиеся, родители, педагоги выслушали речь Надира Зейнал-заде - человека внесшего наибольший вклад в создание азербайджанского класса.

- Дорогие соотечественники! Действительно сегодня в жизни украинских азербайджанцев - замечательное событие, к которому лежал неблизкий путь.. Я рад, что причастен к нему, сделав все, что было в моих силах.

В прошлом году в этом же зале мы проводили вечер, посвященный 8 Марта. И тогда, выступая перед женщинами нашей общины, я пообещал, что 1 сентября их дети пойдут в азербайджанскую школу.

Слово свое я сдержал. И пусть это пока не школа, а только класс, основная наша цель достигнута - дети будут изучать родной язык, историю народа. Это очень важно. Ведь незнание своей истории, своего языка может привести к тому, что подрастающее поколение не будут знать свои корни, свои национальные святыни.

В подготовке сегодняшнего общего праздника большую роль сыграла Конул-ханум.

Спасибо Вам, уважаемая Конул-ханум, за ваше доб-

рое сердце, за Вашу неутомимость, доброту и отзывчивость!

Надеемся, что все у нас будет хорошо.

Конечно, трудности еще есть и будут, но их не надо бояться.

Мы посмотрим, как будет идти учебный процесс, на результаты посвящения и обещаем открыть 2-ую такую школу.

Уважаемые родители! Не забывайте поддерживать с нами тесную связь, сообщайте о своих трудностях - мы будем устранять их сообща.

Глобокую благодарность хочу высказать за понимание и всестороннюю поддержку директору школы Наталии Михайловне Моргун, зав.районо Юлии Васильевне Потепун, завучам школы №112.

Эмоциональным и искренним было обращение к соотечественникам гостя из Баку, известного писателя Азербайджана, лучшего переводчика произведений украинского Кобзаря - Тараса Шевченко - Адалета Аскероглы. Он, в частности, сказал:

- Я очень волнуюсь, меня душат слезы радости... Сегодняшнее открытие класса для азербайджанских детей вдали от Родины - событие неординарное. Я преклоняю голову перед школой, перед активистами общины, сделавшими возможным осуществление давней вашей мечты. Уже в течение месяца я нахожусь в Днепропетровске, у своих братьев, и наблюдаю, как ежедневно, с утра до вечера, занимается этим святым делом Надир муаллиму. Потому хочу выразить всем активистам общины, но в первую очередь Надиру огромную благодарность.

А еще хочу прочесть стихотворение, посвящаю сегодняшнему знаменательному событию. Именно знаменательному, потому что даже в странах, где проживает свыше 20-30 млн. азербайджанцев (как, например, в Иране), школ по изучению родного языка нет.

Поэтому я готов целовать руки тем, кто добился этого благородного дела. Испокон веков открыть школу, учить детей было делом святым, высоким.

Наши пророки одобряли его. Существует даже такое крылатое выражение: "10 лет я буду рабом того, кто научит меня науке".

Отсюда то уважение, которым окружена у нас профессия учителя. Я преклоняюсь перед учителями.

Уверен, что эта школа - еще один следующий мост между Украиной и Азербайджаном.

С удовольствием поздравляю сегодня наших именинников - азербайджанскую детвору. Дорогие мои! Вы - будущее Украины, будущее Азербайджана. В первый раз слова "мать", "Родина" вы услышали здесь на русском или украинском языке, а теперь будете знать, как красиво звучат они на родном вашем языке. Именно он ближе и тесное свяжет вас с Родиной!

С проникновенными словами обратился к участникам праздника уважаемый всеми ветеран Великой Отечественной войны, убеленный сединами Салман Салманов.

- Дорогие соотечественники! Дорогие гости! Я рад видеть вас в этом зале. В Днепропетровской области нас, азербайджанцев, очень много - больше 20 тысяч. И я бесконечно благодарен Украине, которая приютила нас и стала для нас второй родиной.

Мы, живущие здесь, наши дети, хоть и не в совершенстве знаем, но хорошо понимаем украинский язык. Не родившиеся на Украине мои внуки должны знать и свой родной - азербайджанский язык. Ведь кто не знает свой родной язык, тот и к другим языкам не сможет относиться уважительно.

У старшего поколения, моих сверстников, чувство семьи единой было естественным, иначе мы бы не победили фашизм. Мы знали, за что боролись, что защищали.

А вы, ребята, слушайте добрые советы своих учителей. Девочки, будьте скромными, ведь азербайджански всегда (традиционно) были такими и в одежде, и в поведении.

Без учителя человек слеп на своем жизненном пути. Всего Вам доброго, друзья!

Далее "именинников" сердечно поздравляю преподаватель Национальной горной академии Сулейман Рахманов, который напомнил о том, что путь к истине лежит через науку, и призвал учащихся приобретать прочные знания, чтобы продолжить учебу в вузах.

А участник Олимпиады-2000 в Сиднее дзюдоист Руслан Мирзалиев заметил, что в приютившей азербайджанских детей школе теперь будет их маленькая родина. Они будут знать не только язык, но и культуру, традиции родной страны.

Пообещав ребятам приходить в школу, рассказывать им о спорте, проводить тренировки, учить ребят приемам борьбы.

- Уверен, - сказал Руслан, что из вас, мои юные друзья, вырастут и новые рекордсмены, которые в будущем, сумеют защищать честь Украины, честь Азербайджана на соревнованиях самых высоких рангов.

Председатель женского общины Конул-ханум Ахмедова в выступлении отметила трудности организации учебы азербайджанской детворы. Она сама приложила немало усилий, всегда волновала проблема обучения детей родному языку. Правда, своих (сегодня уже взрослых) Конул учила дома сама, но не все женщины имеют такую возможность в силу разных причин. Да и препятствий, даже со стороны некоторых азербайджанцев, было немало. "Но мы старались - и победили!" заключила свою речь Конул.

Тепло встретили присутствующих выступление учительницы азербайджанского языка, выпускницы

Гянджинского пединститута Зульфийи Салмановой.

Она покорила и детей, и родителей молодостью, обаянием, искренностью, стремлением передать маленьким гражданам страны свои знания:

- Меня не интересует материальная сторона моей работы, сказала Зульфийа. - Я счастлива, что буду учить детей, их родному языку и литературе. Я глубоко благодарна Надиру Зейнал-заде и Конул-ханум за то, что предложили мне эту работу, и обещаю, что сделаю все от меня зависящее, чтобы наши дети полюбили и хорошо знали свой язык, свою культуру.

Что ж, пожелаем нашим ребятам успехов на тернистом пути в страну Знаний!

И еще: о том, насколько важным событием стало открытие класса для детей общины, свидетельствуют кроме прочего, благодарности Временного Поверенного в делах Азербайджанской республики в Украине Низами Рустамова в адресам директора СШ №112 и зав.отд. народного образования Бабушкинского района, которые мы приводим дословно.

**ЗАВЕДУЮЩЕЙ РОНО БАБУШКИНСКОГО
РАЙОНА Г. ДНЕПРОПЕТРОВСКА**
госпоже ПОТЕПУН Ю.В.

Уважаемая Юлия Васильевна, позвольте, в первую очередь, выразить Вам свое глубокое уважение и чисто-сердечно поблагодарить за Ваше содействие в организации в средней школе №112 учебного процесса по изучению азербайджанскими школьниками родного языка, литературы, истории и географии. Этот Ваш жест доброй воли мы расцениваем, как красноречивый и реальный вклад в дело дальнейшего расширения и углубления украинско-азербайджанских отношений.

Преисполненный добрых чувств и благодарности хочу еще раз поблагодарить Вас и пожелать доброго здоровья, благополучия и дальнейших успехов в такой нужной всем нам Вашей деятельности.

С наилучшими пожеланиями

ДИРЕКТОР СРЕДНЕЙ ШКОЛЫ №112

госпоже МОРГУН Н.М.

Уважаемая Наталья Михайловна, позвольте, в первую очередь, выразить Вас своим глубокое уважение и от всего сердца поблагодарить за Ваш благородный и дружественный поступок - предоставление прекрасных возможностей в стенах Вашей школы изучать азербайджанским детям и молодежи свой родной язык, литературу, историю и географию

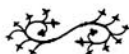
Прекрасно, что у азербайджанского народа есть такие настоящие друзья, как Вы, Наталья Михайловна, профессионалы с большой буквы, действительно сеющие разумное, доброе, вечное, люди высоких человеческих качеств.

Преисполненный добрых чувств и благодарности, хочу еще раз поблагодарить Вас за Вашу доброту и пожелать доброго здоровья благополучия и дальнейших успехов в Вашей благородной профессии Учителя.

*Временный Поверенный в Делах
Азербайджанской Республики
в Украине*

НИЗАМИ РУСТАМОВ

г Киев

ДНЕПРОПЕТРОВСК
ВИЛАЈӘТ ТӘШКИЛАТЫ
МӘТБУАТДА

«ӨЗҮМ ГҮРБӘТДӘ, КӨЗҮМ ВӘТӘНДӘ»

Украјна Республикасынын Днепрпетровск шөһәрине кәлишим танышлыг мәгсәди дашыҗырды. Днепрпетровскда бу җерләрин аб-һавасына артыг вәрдиш сләмши зијалы азербайҗанлы аиләләрин јашадығыны ешитмишдим. Вә ону да билирдим ки, бурада “Савалан” Азербайҗан Милли-Мәдәни Чәмијјәти фәалијјәт кәстәрир. Шөһәрдә көрдүкләрим дә бу азербайҗанлы зијалыларын вәтән севкисини, нечә дејәрләр, хусуси шәкилдә заһирә чыхарыр: “Чәнлибел”, “Савалан”, “Једди көзәл”, “Көһнә Бакы”, “Мин бир кечә”, “Чинар” вә башга онларча милли колорити өзүнә һәкк етмиш бина бу көзәл инсанларын фәалијјәт кәстәрдији җерләрдир.

...Гызылы готазлары јашыл будагларына рөвнәг верән чинар ағачынын алтында көлкәләнмәјим дә хошбәхтлик иди. Бу да тәсәдүфү дејилди. Чәмијјәтин сәдри Гүдрәт һачыјевин, “Савалан” гәзетинин баш редактору Набир Зейналзадеһин Рәсул Рзанын 90 илтији илә бағлы тәдбир кечирәчәкләри хәбәрини ешидәндә севиндим. Поезијасы әзәмәтли чинара бәнзәјән шаирин јубилејиндә иштирак етмәјим көзләнилмәз олса да, өмрүмүн ән көзәл күнләриндән бири иди.

...“Савалан” Азербайҗан Милли-Мәдәни Чәмијјәтинин сәдри Гүдрәт һачыјев әзәмәтли Р.Рза поезијасындан сөһбәт ачды. Өзү дә бөјүк шаирин анадан олдуғу Көјҗәј шөһәриндән олдуғу үчүн хусуси гүрүр дујугуну деди. “Савалан”ын баш редактору Набир Зейналзаде Р.Рза поезијасынын Вәтәндән узагларда севилмәсини онун бәшәри јарадычылығынын новаторлуғунда көрдү. Фәхрәддин Мустафајев, Елдар Тағыјев, Көнүл Әһмәдова, Абузәр Мәммәдов Р.Рза поезијасынын милли шуурумузла сых бағлы олдуғуна, мүасир идракын инкишафында әвәзсиз рол ојнадығына ајдын-

лыг кәтирдиләр. Чәмијјәтин кәнч үзвләри Сәидә Гүдрәтгызы, Фазилә Набиргызы, Лейлә Арифгызы Р.Рза шәһәрләрини о гәдәр көзәл ифа етдиләр ки, бу сәмијјәтә вәләһ олмамаг мүмкүн дејилди.

...Өзләри гүрбәтдә, көзләри Вәтәндә олан бу инсанларын вахташыры бир җерә јығышыб Азербайҗанын бүкүнүнә, сабаһына нәзәр јетирмәләри тәбиидир. Ермәни милләтчиләринин Украина вә јахуһ Русија мәтбуатында дәрч етдирдикләри мәкрли мегаләләрә рус дилиндә чыхан “Савалан” гәзетиндә имкан дахилиндә чаваб верилир. Милли байрамларымыз, әсәсән дә Новруз шәнликләри вилајәтдә јашајан азербайҗанлы аиләләрин вә бу аиләләрә јахын инсанларын тој-байрамына чеврилир.

Набир Зейналзаде дејир: Вәтәндән бура кәлән чох зијалы гонағымыз - журналистләр, инчәсәнәт хадимләри олуб. Сабир Мирзәјев, Ағададаш Ағајев, Шаһмалы Күрдәғлу, “Шаһдаг” ансамблы бурада јашајан һәм-вәтәнләрә зәнкин мусигимизин көврәк поезијасыны кәтирибләр. Бу чох јахшыды... Амма елә шәхсләр дә гонағымыз олур ки, онлара дилим кәлмир зијалы дејим. Беләләринин кәлиши о гәдәр иддиалы, о гәдәр тәмәнналы олур ки, адамда чох тәәссүф, икраһ һисси доғурур. Гонаға гапымыз һәмишә ачыгдыр. Амма телевизијада, мәтбуатда ишыгландырмағы умагагла сөјләмәк вәтәндашлыгдан узаг һәрәкәтдир.

Нејләјәсән ки, һәлә дә беләләринә раст кәлирик. Ахы онлар һардан билсин ки, биздән узаглардакы һәм-җерлиләримиз, еләчә дә Днепрпетровскдакы гардашларымыз азербайҗанлы балалар үчүн мәктәб ачдырмагдан өтрү һансы чәтинликләрә гатлашырлар.

Гүрбәтдә вәтәни јашадан инсанлары онлара ләјиг мәһәббәтлә севмәк лазимдыр. Бу севки әсл вәтәндаш севкиси олмалыдыр.

Әдаләт Әскәрәғлу
“Әдәбијат” гәзети
9 ијун 2000-чи ил

«НОЕВ КОВЧЕК» ЕРМӘНИ ГӘЗЕТИНИН «ЈАЗАРЛАРЫНА» АЧЫГ МӘКТУБ

Вахтилә Азәрбајчан диаспорунун фәалијјәтсизлији, јахуә да сөнүк фәалијјәти бизи кәзигәтән дә нараһат едирди. Амма бу күн МДБ-нин мүхтәлиф өлкәләриндә јашајыб јарадан һәмјерлиләримиз өз ишләриндә санки бир дөнүш јаратмышлар. Өз фәаллығы илә сечилән белә диаспор нумәјәндәлијимиздән бири дә Днепропетровскда јашајан азәрбајчанлылардыр. Бурада фәалијјәт кәстәрән "Савалан" Азәрбајчан Милли-Мәдәни Чәмийјәтинин ејниадлы гәзети дә бу истигамәтдә өз сөзүнү демәји унутмур.

1998-чи илдә гејдијјатдан кечмиш бу мәтбу органы 500 нүсхә илә чап олунур. Надир Зејналзадәнин баш редакторлуғу илә ишыг үзү көрән "Савалан" өз адына сәдиг галараз, Днепропетровскдә милли мәдәнијјәтимизин тәблиғиндә бөјүк рол ојнајыр. Гәзетин әмәкдашлары Азәрбајчанымызын милли марағларынын мүдафиәсини дә һәмишә өн планда сахлајырлар. Бу јолда "Савалан"-ын әмәкдашларына миннәтдарлығымызы билдирир вә онлара бөјүк уғурлар арзулајырыз.

"Савалан"-ын бу илин 5-чи сәјында чалдан чыхмыш вә шаир Әдәләт Әскәрәғлу тәрәфиндән редаксиямыза тәғдим олукмуш бир мәғаләнин дә марағлы олачағыны нәзәр алыб, ону доғма дилимизә чевирәрәк сизә тәғдим едирик.

Дағлыг Гарабаг әтрафында јаранмыш Ермәнистан-Азәрбајчан мұнағишәсиндән артыг 12 ил өтмәкдәди. Бу мұнағишә заманы Азәрбајчанын әрази бүтөвлүјүнә хәләл кәлмиш вә онун әразисинин 20 фа-

изи ермәни ишғалчылары тәрәфиндән тутулмушдур.

Мәлумдур ки, бүтүн мұбарихәләр сон нәтичәдә сүлһлә нәтичәләнир. Одур ки, мұһарибәнин вурдуғу ағыр зәрбәләр халгын үзәринә дүшмәмәлидир. Һәмишә, һәтта мұнағишәнин ән фәчили анларында белә бу һәгигәти һәр ики тәрәф дөфәләрлә стираф етмишдир. Истәр Азәрбајчанда, истәрсә дә Ермәнистанда кы сағламруһлу инсанлар һәмишә бу ики халг арасында јаранмыш дүшмәнчилијин һеч бир јахшы нәтичә вермәјечәјини дөфәләрлә гејд етмишләр. Бу мұнағишә олдуғча тарихи көкләрә маликдир. Бунунла белә, бүтүн халглар - јахын гоншулар өз араларында дөфәләрлә мұһарибәләр етмиш, сонрадан исә бу мұһарибәләр сүлһлә нәтичәләнәрәк, јенидән достлуға чеврилмишдир.

Ајдындыр ки, Азәрбајчан халгы өз әразисинин 20 фаизинин ишғалы илә разылашмајачаг, ермәниләр исә ишғал етдикләри торпағлары вермәк истәмәјечәкләр. Вә бу истигамәтдә һәр ики тәрәфин өз вәтәниндә апардығы тәблиғат һәр шәјдән әввәл ермәни вә Азәрбајчан диаспору арасында да кениш јајылыр. Лакин һәр ики халгын өз тарихи торпағларында јашамајан нумәјәндәләри һәлә Гарабаг мұнағишәси башлајан гәдәр өз араларында мөвчуд олан достлуг мұнасибәтләрини јенә дә горујуб сахлајырлар. Мәһз һәр ики өлкәнин диаспор нумәјәндәләри бу ики тарихән гоншу халгларын барышдырылмасында бөјүк рол ојнаја биләр.

Бүтүн бунларла бәрәбәр, мән хүсусилә бир мәсәләјә тохунмаг истәјирәм. Будур, мәним әлимдә МДБ өлкәләриндә јашајан ермәни диаспорунун информасия, аналитик гәзети олан "Ноев Ковчек"-ин бир нечә нөмрәси вардыр. Бу гәзети охујанда истәр-истәмәз дүшүнүрсән, көрәсән һәр ики тәрәфдән мұнағишә за-

маны ахыдылан кунահсыз ганлар кифајет етмирми?

Әкәр бу гәзетдә чап олунмуш мөгаләдә мени нара-
хат едән мәсәләләр олмасаджы, јәгин ки, мүәллифләр-
лә мубаһисә етмәк фикринә гәтијјән дүшмәздим. Һал-
буки мөгалә мүәллифләри санки биләрәкдән вә арды-
чыл олараг өз дүшүнчә тәрзләрини башгаларына сира-
јет етдирмәјә чалышырлар. Мөгалә мүәллифләринин
башлыча мөгсәди ондан ибарәтдир ки, онлар Азәрбај-
чан халгынын гәдим тарихә малик олмадығыны сүбут
етмәјә вә ермәниләрин мүасир Азәрбајчанын һәгиги
мәскунлары олдуғларыны тәсдиг етмәјә чалышырлар.

Хатырладаг ки, бәзи ермәни тәдгигатчыларынын
дүшүнчәләриндән јарадылмыш “Бөјүк Ермәнистан”
һеч шүбһәсиз ки, гоншу халғларын торпағлары һеса-
бына вә сүни олараг дүшүнүлмүш бир просесдир.
Мәшһур ермәни тәдгигатчысы, Санкт-Петербург Уни-
верситетинин профессору Кероп Патканов һәлә 1881-
чи илдә “Ван китабәләри вә онларын јахын Асија та-
рихи үчүн әһәмијјәти” адлы китабыны чап етдирмиш-
дир. К.Патканов јазыр: “Ермәнистанын мәскунлашды-
ғы вахт дәгиг мәлум дејилдир вә гәдим дүнјанын мөдә-
ни халғларынын мәркәзиндә јерләшән бу торпаг
Гәрблә Шәрг арасындакы тоғтушмаларын баш верди-
ји јер олмушдур.

Бүтүн бунлара бахмајараг, Ермәнистан бир дөвләт
кими бөшәр тарихиндә хүсуси һеч бир рол ојнамамыш
вә онун ады јалныз өлкәнин чоғрафи термини мәнәсы-
ны кәсб етмишдир”.

Мүәллиф даһа сонра јазыр: “Ермәниләрин бир
халг кими мејдана кәлдији дөврдән 24 әср кечдикдән
сонра бүтөв бир халгдан вәтәндә јалныз һәмин гәдим
халгын пәрән-пәрән олмуш һиссәчикләри галмагда
иди, анчаг ермәниләр нечә вар идиләрсә, елә дә гал-

мышдылар: “өз доғма торпағларынын касыб саһиблә-
ри вә өзкә халгын јахшы хидмәтчиләри”.

“Ноев Ковчек” гәзети мәнз бу сөзләрин мүәллифи-
нә истинад едир. Мүәллиф исә һәтта индики Бакыны
да гәдим Ермәнистан әразиси һесаб едир.

Тарихдән мәлум олдуғу кими, миграсија һәтта ән
гәдим дөврләрдә белә олмушдур. Белә ки, мәсәлән,
бизим ерамыздан әввәл 3-2 минилликләриндә Кичик
Асијаја хетт тајфалары көчмүшләр. Тәгрибән һәмин
вахтлар еллин тајфаларынын Јунаныстан әразисиндә
мәскунлашма просеси баш вермишдир. Һардаса ера-
мыздан әввәл II минилијин ахырларында вә I минил-
лијин әввәлләриндә Иранын мүхтәлиф вилајәтләринә
Русијанын чөнуб чөлләриндән чыхмыш Ирандилли
тајфалар көчмәјә башламышлар. Әлбәттә, бу сијаһы-
ны сонсузлуғадәк давам етдирмәк мүмкүндүр. Көрә-
сән, ермәни ајағынын дәјдији бүтүн торпағлар һәгиги
ермәни торпағы һесаб едилмәлидирми?!

Тарих дә сүбут едир ки, ермәни тајфалары нәинки
мүасир Ермәнистан әразисиндә јашамыш, һәтта она
јахын мөкәнда белә олмамышлар. Ермәни тарихчилә-
ринин өзләринин дә сүбут етдији кими онларын ән гә-
дим көкү Кичик Асијанын шимал-шәрг һиссәсиндәки
әһали олмушдур. Бу өлкә һәмин вахтлар Арматан, б.е.
әввәл XIV-XIII әсрләрдә исә Хажаса адландырылмыш-
дыр. Мәнз орадан ермәниләрин әчдадлары һәлә б.е.
әввәл XII әсрдә Шуприја (Ван көлүнүн чөнуб-шәрг тә-
рәфи) һүдудларына дахил олмушлар.

Б.е. әввәл VIII әсрин орталарында исә о, Урарту
дөвләтинә бирләшмишдир. Һәмин әразиләрин әһали-
си гәдим ермәни дилиндә данышпырмыш, тәдричән бу
дил ермәниләрин јашадығы дағлыг әразинин гәрб һис-
сәсиндәки тајфа бирләшмәләринин дилинә чеврилди”.

Бу проблем үзрә көркәмли алим И.М.Джаконов һесап едир ки, гәдим ермәни дили дағлыг ермәниләринин дилләринә яхын олмадығындан, бәллидир ки, бу дил һәммин әразијә кәнардан дахил олмушдур.

“Ноев Ковчек” гәзетинин нөмрәләриндән бириндә охујуруг: “...1937-чи илдә Азәрбајчан ССР-нин Конститусијасы гәбул едилдикдән сонра республика әһалисинин тәхминән 50 фаизини тәшкил едән түркләр республиканын сүни шәкилдә јарадылмыш адына ујгун олараг сүни этноним гәбул едәрәк, азәрбајчанлылар адланмаға башладылар”.

Бәли, Азәрбајчан бир чох халгларын вәтәнидир вә онларын бир һиссәси түрк көкүнә малик дејилләр. Бунула белә, бизим һаһмызы азәрбајчанлылар дејә, адландырырлар.

Бундан фәрғли олараг, ермәниләрин индики әразиләринә нечә саһиб олмалары да тарихә јахшы мәлумдур. Бәли, биз Русија империјасына бирләшмәјин әлејһинә идик, халгымызын хејли көркәмли оғуллары мәһз бу мүбаризәдә өз һәјатыны гурбан верди, нәтичәдә исә бизим әлимиздән алынган торпаглар вә бош галмыш әразиләр империјанын “достларынын” әлиנә кечди.

Русија империјасынын нүмајәндәси 1911-чи илдә Санкт-Петербургда чап олунмуш “Гафгазјаныдакы рус ишине јени тәһлүкә” китабында јазыр: “Биз, Гафгазјаныда өз мүстәмләкәчилик фәалијәтимизә она көрә башламадыг ки, бу әразијә руслары көчүрәк, башлыгча мәгсәд кәнар милләтләрин бураја кәтирилмәси иди”.

1828-30-чу илләрдә, ики ил мүддәтиндә биз Гафгазјаныја 40 миндән артыг фарс вә 84 миндән артыг түрк ермәниләрини көчүрдүк. Вә онлара Јелизаветпол, еләчә дә Ирәван губернијаларында ән јахшы торпаглары

вердик. Бу әразидә һәммин вахтлар ермәниләр јох иди.

Јелизаветпол губернијасынын дағлыг һиссәси (Дағлыг Гарабаг - ред.) вә Көјчә көлүнүн (Севан - ред.) саһил кәнары да һәммин ермәниләрлә мәскунлашдырылмышды. Бурада нәзәрә алмаг лазымдыр ки, рәсми олараг бу әразиләрә көчүрүлмүш 124 мин ермәнидән әләвә, һәмчинин гејри-рәсми формада да ермәниләр көчүрүлмүшдүр. Вә демәк олар ки, һәммин әразиләрә көчүрүлән ермәниләрин сајы 200 мин нәфәрдән гат-гат чох иди.

1877-1879-чу илләр рус-түрк мұһарибәсинин гәләбә илә нәтичәләnmәси Кичик Асияда да јени көчүрмәләрә шәраит јаратды: о заман Гарс әјаләтинә 50 мин ермәни вә 40 миңә јахын јунан көчүрүлдү. Бундаң әләвә, кенерал Тергукасов Сүрмәли гәзасына 35 мин түрк ермәнисини көчүртмәјә мүјәссәр олду”.

“...Һал-һазырда Гафгазјаныда јашајан 1300000 ермәнидән 1 милјонундан чоху бу әразиләрин көклү сакинләри дејилләр вә онлар кәнар өлкәләрдән көчүрүлмүшләр”.

XIX әсрин ахырларында вә XX әсрин әввләриндә Русија империјасында чар үсул-идарәсинә гаршы ингилаби мүбаризә јетишмәкдә иди. Ермәниләр дә ингилаби һәрәкатда фәал иштирак едирдиләр.

“Ноев Ковчек” гәзети јазыр: “Бу ингилаби һәрәкатда РСДРП(б)-нин Бақы комитәси мұһүм рол ојнамышдыр. Комитәнин рәһбәр һејәти арасында ермәни болшевикләри дә вар иди. С.Г.Шаумјан вә С.С.Спандарјан тәрәфиндән һәммин вахтлар рус вә ермәни дилләриндә болшевик мәтбу органлары јарадылмышды. Дикәр ингилаби партијалар, о чүмләдән ермәниләрин “Дашнаксүтүн” вә “Гынчаг” партијалары да фәал шәкилдә мүбаризә апарырдылар”.

Һенри Барбу 1921-чи илдә Парисдә жазыр: “1918-чи илин ганлы март күнләринин нәтиҗәси беләдир: азәрбајҗанлылар (татар) тәрәфдән 7 мин нәфәр, болшевикләр вә ермәниләр тәрәфдән исә 3 мин нәфәр һәлак олмушду.

Болшевикләрин әсас рәһбәрләри олан Шаумјан, Фиолетов, Чапаридзе һәбс едилмишдиләр. Шаумјанын јүкүндә 80 милјон гызыл пул ашкар олунмушду”.

Һәлә 1907-чи илдә Ечмиәдзин синодунун прокурору Ф.Франкел Мүгәддәс синода көндәрдији арајышда жазырды: “Сосиализм тәблиғаты ермәни шәһәр әһалиси арасында сәмәрәли олду, чүнки шәһәрдә јашајан ермәнинин һәгигәтән дә фәхр едә биләчәји вәтәни јохдур. Мәһз белә бир тарихи мирасын вә милли чәкинин олдуғу бир халг үчүн онун бејнәлмиләлләшдирилмәси вә бүтүн “өлкәләрин пролетарлары бирләшин” төвсијәсинин һәјата кечирилмәси чох асандыр”.

Реваз Чапаридзе һәлә 1970-чи илдә “Литературнаја Грузија” журналында жазырды: “Бу вахта гәдәр мәлум иди ки, инсан инсандан һәр һансы бир әшјаны вә башга бир шеји оғурлаја биләр, анчаг бүтөв бир халгын тарихини оғурламаг вә ону өз адына чыхмаг ешидилмәмиш бир ишдир!”

Елдар Тағыјев
“Паритет” гәзети
11-12 ијул 2000-чи ил.

САВАЛАН ТӘК ДАҒ ДЕЈИЛ

Азәрбајҗанын хариҗи дәвләтләрдә ләјгәтлә тәмсил олунмасы дәвләтимизин имичинин мүсбәт чаларла формалашмасында хусуси рол ојнајыр. Дикәр милләтләрдә мугајисәдә диаспорумизин јени-јени тәшәккүл тапмасы кеч дә олса өз сөзүнү дејир. Хариҗдә јашајан һәмвәтәнләримизин бир јерә јығылмалары, гарышја чыхан проблемләри биркә һәлл етмәләри, Азәрбајҗан мәдәнијјәтинин ләјгәтлә тәмсил олунмасы вәчибдир. Вә бу јөндә кифәјәт гәдәр ишләр көрүлүр. Гәч кимә сирр дејил ки, хариҗдә диаспору формалашдырмаг асан баша кәлмир. Маһијјәтчә бөјүк, дипломатик сәһәдә инчә мәсәлә олан диаспор сијасәти һәр бир дәвләтә онун хариҗи сијасәтинин тәмсил олунмасында хусусән вәчибдир. Гәзетимизин бу сәјаг мөвзулара тохунмасы дә тәсәдүфи дејил. Охучуларымыз артыг диаспор илә бағлы силсилә јазыларла таныш олублар. Бу әнәнәни давам етдиририк. Редаксиямызын бу күнкү зонағы “Савалан” Украјна-Азәрбајҗан Мәдәнијјәт Мәркәзинин сәдри Гүдрәт Гячыјевдир.

Илк суалымыз елә Украјнада, даһа доғрусу, Днепрпетровскда Азәрбајҗан диаспорунун вәзијјәти илә бағлы олду. ССРИ дағыландан сонра һәр дәвләт белә бир сијасәт формалашдырмаг шансы әлдә етди. Амма азәрбајҗанлылары бир јерә јыған чәмијјәтин 1997-чи илдә тәсис едилмәси о гәдәр дә хош һал дејил.

- Хејр, бу, артыг икинчи чәмијјәтдир ки, биз јарадырыг. Биринчи чәмијјәт 1991-чи илдә јарадылмышды вә “Азәри” ады илә фәалијјәт көстәрирди. Она рәһбәрлик едилмәси Рәфаел Ибраһимов адлы бир азәр-

бајчанлыја һәвалә олунмушду. Гүрбәтдә јарадылан илк чәмијјәт олдуғу үчүн биз һамымыз онун әтрафында бирләшмишдик. Сонрадан мәлум олду ки, 4-5 ил әрзиндә фәалијјәтдә олан бу чәмијјәт бизә мүсбәт имич формалашдыра билмир. Дүздүр, о да мүәјјән ишләр көрүрдү. Она көрә дә биз мәчбур олуб јени чәмијјәтин јаранмасыны тәклиф етдик. Он мин азербәјчанлы јашајан шәһәрдә белә чәмијјәтин јаранмасы зәрури иди. Нәһајәт, бизим арзумуз чин олду. Ону гејд едим ки, мәним ишләрим чох олдуғуна көрә чәмијјәтә рәһбәрлијин башға азербәјчанлыја һәвалә олунмасыны тәклиф етдим. Мәни таныјанлар буна етираз етдиләр вә наразылығыма бахмајараг сәдр олмағымы истәдиләр. Чәмијјәтин адынын “Савалан” олмасы да тәсадүфи дејил, Бизим үчүн чәнуб да, шимал да бирдир. Һәр јердә, хүсусән, әкәр гүрбәтдәјиксә бир олмалыјыг.

- Бәс чәмијјәтин фәалијјәтини нечә гімәтләнди-рәдиниз. Орада Азербәјчаны ләјагәтлә тәмсил етмәк мүмкүндүрмү?

- Мән гејд етдим ки, әввәлки рәһбәрин иши сәјәсиндә азербәјчанлылар һаггында мәнфи рәј формалашмышды. Фәхрлә дејә биләрик ки, бу үч ил әрзиндә бу имичи өз хејримизә дәјишдирә билмишик. Шәһәр рәһбәрлији, вилајәт губернаторлуғу илә елә мүнәсибәтләр гурмушуг ки, артыг һәмин негатив фикирләр арадан галдырылыб. Буну Азербәјчан Республикасынын Украјнада сәләһијјәтли сәфири Назим Ибраһимов да гејд едиб. Онун рәһбәрлији илә Днепропетровскијә кәлән нүмајәндә һејәти дә бизим көрдүјүмүз ишләрин шаһиди олуб. Вә ишимиз јүксәк гімәтләндирилиб. Тәдбирләрлә бағлы дејә биләрәм ки, шәһәрин бүтүн мөдәни һејатында јахындан иштирак етмәјә чалышы-рыг. Әләвә олараг сизә билдирим ки, шәһәрдә ди-кәр халглары тәмсил едән 18 чәмијјәт фәалијјәт кәстәрир.

Һәр ил декабрын 20-дә шәһәрдә азсәјлы халгларын мусиги фестивалы кечирилир. Фәрәһли һалдыр ки, сон үч илдә бизим чәмијјәт анчаг биринчи јери тутур. Бундан башға, Украјнанын ичтимаи-сијаси һејатында да иштирак етмәјә чалышырыг. Сон илләр әрзиндә бир нечә белә аддым атмышыг. Ушаг евләринә јардымлар едирик, фөвгәладә һалларда көмәјимизи әсиркәмирик. Бир - ики мисалы гејд едим. Днепропетровскда доггуз мәртәбәли бинанын учмасы нәтичәсиндә бөјүк фәтиһ баш вермишди. Биз орада зијан чәкәнләрә јардым етдик. Бундан башға, Гәрби Украјнада су басмасы нәтичәсиндә фөвгәладә вәзијјәт јаранмышды. Ора үчүн дә көмәјимизи әсиркәмәдик. Үмумијјәтлә, бу кими ишләрими-зи давам етдиририк.

- Бу, диаспорун харичи әлагәләридир. Вә алгышла-маг олар. Бәс азербәјчанлылар үчүн нә едилик? Ахы, әсас мәгсәд диаспорун формалашдырылмасы, азербәјчанлыларын чәмијјәт әтрафында чәмләшмәси, онла-рын проблемләринин һәлл олунмасыдыр.

- Украјна бөјүк дәвләтдир вә онун мүхтәлиф бөлк-әләриндә азербәјчанлылары тәмсил едән чәмијјәтләр вар. Ән азы гәзет чап етмәк јөнүндән јанашаг, шәһәр-дәрдән тәк-түкү бизимлә мүгајисәјә кирә биләр. Һәр ај чап едилән “Савалан” гәзетини нәинки азербәјчан-лылар, еләчә дә шәһәрин мүхтәлиф инстансијаларын-да пәјләјирыг. Пулсуз олараг пәјланан гәзетин чап едилмәсиндә әсас мәгсәдимиз дилимизи, тарихимизи, мөдәнијјәтимизи танытмагдыр. Бундан башға, артыг разылыг алыныб ки, сентјабрын 1-дән азербәјчан мөк-тәби фәалијјәтә башласын. Орада доғулуб, боја-баша чатмыш азербәјчанлы балалары үчүн белә мөктәбин јарадылмасы вәчибдир. Өзүнү дилдә азербәјчанлы һе-саб едәнләр үчүн бу мөктәбин ачылмасынын зәрури-лијини изаһ етмәјә мәнчә еһтијач јохдур. Артыг мүәл-

лим проблеми дә һәлл олунуб.

- Сөһбәт ичәздән дүшмүшкән, һәр һалда Украинада жүксәк вәзифәләрдә чалышан азербайҗанлылар олмамыш дејил. Онларын сизә көмәји дәјирми? һәм мәһәни, һәм дә мадди көмәк нәзәрдә тутулур.

- Ағрылы јеримиздән хәбәр вердиниз. Бәли, жүксәк вәзифәләрдә ишләјән азербайҗанлылар чохдур. Чох тәәссүф ки, онларын көмәјинин шаһиди олмамышыг. Кобуд десәк, јахын кәлмирләр. Аргументләри дә будур ки. Азербайҗандан бүрә кәлмишик, ичәзә верин рәһат ишимизлә мәшғул олаг. Амма биз кәләчәјә никбін бахырыг вә инанырыг ки, онлар сәһвләрини баша дүшәчәкләр. Аңлајачаглар ки, бизә чәмијјәт ләзимдыр. Орада бизим көркәмли елм хадимләримиз чалышыр. Бунлардан бири тибб елмләри доктору Вагиф Рәһмановдур. Бундан башга тибб елмләри намизәди Нијәзи Рәһманову да мисал чәкә биләрәм. Танынмыш һәкимләримиз, алимләримиз, һүгүг-мүһафизә органдарында чалышан һәмвәтәнләримиз вар. Јенә тәкрат едирәм ки, онларын һеч дә һамысы чәмијјәтин ишиндә фәал иштирак етмир.

- Бәс дикәр тәбәгәдән оланларын вәзијјәти нәчәдир. Билирсиниз, Русијаја вә Украинаја кәдәнләрин әксәријјәтинин сәси криминал даирәләрдә сәсләнир. Бу сәһәдә мүбаризә апармаға чәмијјәтин күчү чатырмы?

- Днепропетровскда азербайҗанлыларын криминал аләмлә проблеми демәк олар ки, јохдур. Ачыг дејәк бура бәлкә дә МДБ әразисиндә јекәнә шәһәрди ки, криминал группара һагг өдәмир. Орада күчлү чечен, дағыстан, јерли рекет группалары вар. Бунун габағыны алаң јекәнә амил бизим чәмијјәтдир. Бәлкә дә дејәчәкләрим мәтбуат үчүн дејил. Ону дејим ки, сон он ил әрзиндә азербайҗанлыларла дикәр милләтләрин дәфәләрлә гаршыдурмалары олуб. Амма һәмишә биз өз

сөзүмүзү демишик. Бизим бирлијимиз чох мүһаһисәләрин үстүндән хәтт чәкиб. Онлар баша дүшүбләр ки, бу, шәһәрдә азербайҗанлылара үстүн кәлмәк мүмкүн дејил. Јенә тәкрат едирәм, бу бизим бирлијимиз вә чәмијјәтин иши илә бағлыдыр. Галды ки, азербайҗанлыларын криминал аләмдә ад чыхармасына, бу һаллә растлашмырыг. Бәзән елә олуб ки, азербайҗанлылар өз һәмјерлилериндән һагг алмаға чалышыблар. Бунун гаршысы алыныб. Ону демәк јеринә дүшәрди ки, биз һүгүг-мүһафизә органдары илә әләгә сахлајырыг. Өтән ил бу ишлә мәшғул олан 8 азербайҗанлыны јенидән вәтәнә гајтара билмишик. Бура наркоман, криминал аләмдә танынанлар дахил иди.

- Демәк тәблиғатын ролу бөјүкдур. Әкәр бу тәблиғаты гура билмисинизсә, демәк шәһәрдә Гарабағ, гачын вә мәчбури көчкүн проблеми илә бағлы вә үмүмијјәтлә, Азербайҗан һаггында мәлумат јажмаг мүмкүндур.

- Һәлә Гарабағ мүһарибәси вахты биз өз әлимиздән кәләни етмишик. Тибб ләвазиматлары вә пул сарыдан јардымлар ајырмыш вә онун мәнзил башына чатмасында иштиракчы олмушуг. Һәмин дөврдә “Днепр” баталјону тәшкил едилмишди ки, бура 60 һәфәр үзв јығылмышды. Сон дөвләрлә исә чәмијјәтин һәр бир үзв тәблиғат иши илә мәшғулдур. Һәр дәфә вәтәнә кәлдикдә бурадан Гарабағ мүһаггисәси илә бағлы чап олунмуш китаблары, информасија бүлләтенләрини өзүмүзлә көтүрүрүк. Истәнилән көрүшлә, тәдбирдә биз бу китабларын, брошураларын јажылмасына чалышырг. Аргыг мөјјән нәтичәләр әлдә етмишик. Јәни мөјјән дәрәчәдә тәблиғатын гурулмасына наил олмушуг. Елә бизим чап етдијимиз “Савалан” гәзетини көтүрүн. Орада кифајәт гәдәр мәлуматлар верилир.

- Украинанын дикәр шәһәрләриндә јерләшән чә-

мијјетләрлә əлагə гура билирсинизми? Сəфирлик чəмијјетләрлə ишини хансы јəндə гуруб?

- Билирсиниз, биз хеч кимдэн мадди кəмək уммуруг. Амма бу о дəмək дəјил ки, малијјə проблемлəримиз јохдур. Бачардығымыз гəдэр өз имканларымыз дахилиндə проблемлəрин əһдəсиндэн кəлмəјə чалышырыг. Шəһэр мерлијинə мұрачиəт едиб 400 кв.м торпаг саһəси алмышыг. Фикримиз вар ки, орада “Азəрбајчан еви” тикиб, мəдəнијјəтимизи тəмсил едək. Һəлəлик малијјə чəтинликлəримиз вар. Ону гəјд едим ки, сəфиримиз Назим Ибраһимов бизимлə кəрүшəркən ондан мənəви дајаг истəмəјимизи тəбəссүмлə гаршылады. Н.Ибраһимов билдирди ки, биз илк чəмијјəтик ки, мадди јох, мənəви дајаг истəмишик. Бəзэн елə олур ки, шəһəрин мəдəни һəјатында иштирак етмək үчүн ади милли кəјимизини тапа билмирик. Суалыныза кəлдикдə ону дəјим ки, əлагəлəримизи кенишлəндиририк. Сəфиримизин вə Украјна-Азəрбајчан Достлуг Чəмијјəтинин сəдри Тəлəт Əлијевин тəшəббүсү илə “Украјна Азəрбајчанлыларынын Конгреси” тəсис едилди. Бу, чох бəјүш ишдир вə орада бизим чəмијјəт дə тəмсил олунур. Тəлəт Əлијевин өлкə рəһбəri илə кəрүшүндə дə бу мəсəлəјə тохунулуб вə бу аддым јүксək дəјəрлəндирилиб.

Јенə тəкрар едирəm, бизə мənəви дəстək лəзымдыр. Ади бир мисал чəким. Индијə гəдэр Азəрбајчандан бир дəфə дə олсун белə ансамбл, театр труппасы шəһərə гонаг кəлмəјиб. Ағадаш Ағајевдэн башга. О, шəһəрдə бəјүк бир концерт програмы илə чыхыш етди вə А.Ағајевин əсл вəтəнпəрвэр олдуғунун шаһиди олдуг. Хеч бир тəмəнна күдмəдэн белə бир иш кəрдүјүнə кəрə мən она миннəтдарлығымы билдирирəm. Сизин диггəтинизə бир мұгајисəни чатдырым. Ермəнистанын мұстəгиллик күнү мұнасибəтилə Јеревандан хусуси тəјјарə кəлмишди. Ора елм хадимлəri,

мəдəнијјəт ишчилəri, сijasəтчилər гатылмышды.

- Кəлəчək планлардан, ишлəрдэн данышаг. Мəктəб ачылачаг, бу јахшы наилијјəтир. Фикримчə, бунунла иш битмир.

- Планлар чохдур. Кəрək бир иш кəрəсən, сонра ондан данышасан. Мəктəб һаггында сəз ачдыг. Нəвбəти аддымымыз мəсчид вə мұсалман гəбристанлығы үчүн јер алынмасы илə бағлы олачаг. Ону дəјим ки, 1926-чы илə гəдэр шəһəрдə мəсчид фəалијјəт кəстəриб. Сонрадан ондан башга мəгсəдлэр үчүн истифадə едилиб. Инди бу саһədə чидди ишлэр апарылыр. Мəсчид тикмəјə малијјə имканларымыз чатмајачаг дəјə, Сəудијјə Əрəбистаны, Күвəјт вə дикəр əрəб дəвлəтлəриндэн олан бизнесменлərə, тəшкилатлара мұрачиəт етмишик. Дəмək олар ки, данышыглар баш тутуб. Бундан башга, һəмин шəһəрин фашистлəрдэн азад олунмасында азəрбајчанлы Совет Игтифагы Гəһрəманы һəлак олуб. Истəрдик ки, онун адыны əбəдилəшдирмək үчүн, хеч олмаса, бир күчəјə ады верилсин. Ону гəјд едим ки, һəмин азəрбајчанлыларын адына барел-јəф вар вə туристлərə онун һаггында ајрыча мəлүмат верилир. Башга планларымыз да вар. Һəлəлик бунлар анчаг тəkлифлəрдир. Фүрсəтлэн истифадə едиб чəмијјəтимизин ишиндə фəал иштирак едөнлəрин адыны чəкмək истəрдим. Онлардан тарихчи Елдар Тағыјев, Фəхрəддин Мустафəјев, “Савалан” гəзəтинин баш редактору Надир Зəјналзадə, Гадынлар чəмијјəтинин сəдри Көнүл Əһмədова ишимизин мұвəффəгислəтлə давам етдирилмəсиндə фəал иштирак едирлэр.

сəһбəтлəшди Сəнан Нəчəфбəјли

“Паритет” гəзəти

10-11 август 2000-чи ил.

ДИАСПОРА АЗƏРБАЙҖАН ИГТИДАРЫНЫН СИЈАСƏТИ ИЛƏ РАЗЫЛАШМЫР

Днепропетровскдакы "Савалан" чəмијјəтинин сəд муавини Елдар Тағыјев Украинадакы бизнесмен сојдашларымызын Азəрбајчана сəрмајə гəймаг истəмəдиклəрини дејир.

Азəрбајчан - Ермəнистан конфликтиндə удудугумуз даһа бир саһə диаспора фəалијјəтидир. Бу кун өлкəдə игтидарлы мухалифəтчи һамы диаспоранын јарадылмасынын вачиблијиндən данышса да, фактик олараз һеч бир иш хəрулмур. Јəни мухтəлиф өлкəлəрдə азəрбајчанлылары бир јердə бирлəшдирən һэр һансы чəмијјəтлэр билаваситə Азəрбајчан игтидарынын јардымы нəтичəсинə јаранмыр. Мəвчуд олан бирликлэр, мəдəнијјəт мəркəзлəri јалныз вə јалныз һəмин рекионда јашајан азəрбајчанлыларын шəхси тəшəббүслəri вə малијјəsi һесабына формалашыр. Игтидарын диаспора формалашмасы истигамəтиндə күчлү фəалијјəт кəстəрмəsi барəдə сəјлəнилənлэр Əлијевин сијаси курсунун мəдһ едилмəсинə əлавəдən башга бир шеј дејил.

Мусаһибимиз Украина Азəрбајчанлылары Конгресинин Днепропетровск шəбəсинин үзвү, "Савалан" чəмијјəтинин сəдр муавини Елдар Тағыјевдир.

- Украинада нə гəдэр азəрбајчанлы вар вə онларын тəхминən нечə фаизи конгресин үзвлəридир?

- Үмүмən конгресдə нə гəдэр азəрбајчанлы олмасы барəдə дəгиг мəлуматым јохдур. Амма Днепропетровск вилајəтиндə 15 мин азəрбајчанлы вар ки, онларын да 7 мини шəһəрин өзүндə јашајыр.

- Күрчүлэрə вə ермəнилэрə нисбəтən бу рəгəм аздыр, ја чох?

- Үмүмийјəтлə, вилајəтдə јəһудилəрдən сонра əн бəјүк чəмијјəт бизимкидир.

- Јерли һакимијјəтин азəрбајчанлылара мұнасибəти

нечəдир?

- Мұнасибəтимиз чох јахшыдыр. Мəсəлən, Русија өз əразисиндə мұмкүн гəдэр чох азəрбајчанлынын олмасыны истəјир ки, лəзым кəлən анда онлардан тəзиг васитəси кими истифадə едə билсин. Украина дəвлəтинин сијасəти исə фəрглидир. Бүтүн Европа дəвлəтлəri кими Украина əразисинə гəјри-лєгал јолла кəлən мұһачирлэрə фəрг гəјмур. Орада мəсқунлашмаг чəтиндир. Амма мəсқунлашанлар үчүн һеч бир проблем јохдур. Истəр вəзифə тутмасына, истəрсə дə дикəр ишлэрə һеч бир мəһдудийјəт гəјулмур. Мəсəлən, Днепропетровск шəһəриндə игтисади саһəлəрдə азəрбајчанлылар јерли əһалидən даһа үстүн мөвгəјə маликдирлэр.

- Русијада мөвчуд олан чохсајлы миллəтчи тəшкилатлар "Русија руслар үчүн" сијасəти јеридирлэр. Нəтичəдə əн чох əзəб чəкən миллəтлəрдən бири дə азəрбајчанлылар олур. Украинада бу тенденсија мұшаһидə едилirmi?

- Украинанын миллијјəтчи гүввəлəri јарандығымыз илк күндən бизимлə мұттəфиг олдулар. Бизим Халт Чəбһəсинə охшајан бир гурумун - РУХ-ун фəалијјəтиндə һəмишə онларда бир јердə олмушуг. Онларын əн радикал "УНО-УНСО" кими радикал тəшкилатлары бизи өзлəринə стратежи мұттəфиг кими гəбул едирлэр. Украинада рус фактору вар ки, һəмин фактора гаршы мұбаризэдə биз Украина халгынын тəрəфиндəјик. Јəни Русијанын əрази иддиасы, Украинадакы русларын коммунистлэрə бирлəшмəsi бу дəвлəтин мұстəгиллијинə зəрбə вурмаг үчүн атылан аддымлардандыр. Буңлара гаршы мұбаризэдə биз Украина халгы илə бир јердəјик.

- Дикəр Гафгаз халгларына - ермəнилэрə вə күрчүлэрə мұнасибəт нечəдир?

- Үмүмийјəтлə, украинлыларын бизимлə вə күрчүлэрлə мұнасибəти ермəнилэрə нисбəтən чох јахшыдыр.

- Русија базарларындакы антигафгаз "облава"лары Украинада да кечирилиirmi?

- Орада олан “облава”лар жалныз гејдијатда олмајан вәтәндашларын ашкарланмасы үчүн кечирилир. Бу заман һеч бир зоракылыгдан сөһбәт келә билмәз.

- Чәмијјәтинизин Азәрбајчан дәвләти илә мүнәсибәтләри нечәдир?

- Конгресин јарадылмасында сәфирлик мүејјән мөгсәд күддү. Јәни 10 илдән јухары өз имканлары васитәсилә фәалијјәт кәстәрән тәшкилатлары ваһид мәркәздән идарә етмәк үчүн диаспора јаратмағ ады илә конгрес јаратдылар. Әслиндә, сәфир Назим Ибраһимов диаспору жалныз қағыз үзәриндә јаратды. Сәдримиз Гүдрәт һачыјевин рәһбәрлији илә конгресә әлимиздән кәлән көмәји дирик. Лакин чәмијјәтимизин мүстәгиллијини дә сахламаға мүнәвфәғ олмушуг. Өтән илин декабрында конгресин дүнја азәрбајчанлыларына үнванланан мүрачигиндә “президентин әтрафында сых бирләшәк” фикри вар иди. Биз бу фикирлә разы дејилик. Она кәрә ки, биз конкрет шәхсин дејил, Азәрбајчанын вә азәрбајчанчылығын әтрафында бирләшмәк мөгсәдилә фәалијјәт кәстәририк.

- Азәрбајчанда белә бир фикир јарадылыб ки, харицдә фәалијјәт кәстәрән Азәрбајчан чәмијјәтләри индики игтидарын сијаси курсуну мудафиә едирләр...

- Елә бир шәј јохдур. Азәрбајчанла күчлү әлагәләримиз вар. Мәтбуаты алыр, архивләр, китабханалар дүзәлтмишик. Һәтта Азәрбајчан дилиндә мәктәбимиз дә вар. Азәрбајчанда баш верән просесләри көрүрүк вә өлкәнин бүгүнкү вәзијјәтинә кәрә игтидарын сијаси курсуну бәјәнмирик.

- Дединиз ки, Днепропетровскда күчлү бизнесменләримиз вар. Онларын кәлиб Азәрбајчанда иш гурмасына нә мане олур?

- Бурада һеч бир иш алынмыр. Бизим Украјнада фәалијјәт кәстәрән фирманы верки идарәсиндән кәлән 18-20 јашлы адамдан башга һеч ким нараһат етмир. Билирик ки, һәмин рајонун прокурору, полис рәиси, ичра һа-

кими кимдир. О адамларын бизимлә нә иши ола биләр? Украјнада бу шәраити көрәндән сонра кәлиб Азәрбајчан реаллығына дүшән бизнесмен, тәбии ки, өз капиталыны бура гојмајачағ. Мәсәлән, биздә Азәрбајчанда фабрик, завод гурмағ истәјән бизнесменләр вар. Онлар Азәрбајчандакы системи көрәндән сонра капиталларыны бурада јерләшдирмириләр.

- Бу фикирләри сәфирә чатдырмысынызмы?

- Ахы сәфир мүстәгил адам дејил. О жалныз вәзифәјә тәјин едәнин сөзләри илә һәрәкәт едир. Әкәр Азәрбајчанда дәвләтин баш назир кәдән просесләрдә иштирак едә билмирсә, сәфир нә едә биләр?..

- Чәмијјәт фәалијјәт кәстәрдији мүддәт әрзиндә Азәрбајчан үчүн нә едә билиб?

- Бир чәмијјәт кими мұһарибә кәдән вахтларда Азәрбајчана үч дәфә бәјүк јардым кәтирмишик. Бу, әсасән дәрман препаратларындан ибарәтдир. Бир нечә дәфә јетим вә гачгын ушағларыны Украјнаја апармышығ.

- Гарабағ конфликтинә мүнәсибәт һәр јердә фәргләнир. Чохлары һесаб едир ки, ермәниләр һағлыдыр. Украјнада вәзијјәт нечәдир?

-Украјнада белә бир мөвгә јохдур. Конфликт башлајандан индијә гәдәр мәтубуатда бу мәсәлә илә әлагәдар бизим әлејһимизә олан јазылары изләмиш вә һамысына чаваб вермишик. Биз бу мөвзуну Украјнада галдырмағ истәјән ермәниләрин нејтраллашмасына наил олмушуг.

- Бу күн Украјнадакы Азәрбајчан диаспоруну чанландырмағ үчүн нә лазымдыр?

- Бизә концерт бригадалары, мәдәнијјәт хадимләри гонағ кәлириләр. Әсас кәвләдијимиз журналистләрдир. Дәвләт онсуз да дијәр дәвләтләр васитәсилә олмалыдыр.

Сөһбәтләшди: Мәтин Јашароғлу
Рауф Миргәдиоров

“Милләт” гәзети 14 феврал 2001-чи ил

САЛАМ, УКРАИНА!

На Украине, одной из дружественных Азербайджанскому государству стран СНГ, по официальным данным, проживает более 500 тысяч наших соотечественников. Прибывшие сюда по самым разным обстоятельствам и причинам и обретшие кров, друзей и работу, они, будучи гражданами Украины, продолжают оставаться азербайджанцами, чтут исконные национальные обычаи и традиции и стремятся достойно представлять Азербайджан.

И поэтому создание в марте 1999 года Конгресса азербайджанских общин Украины, объединившего наших соотечественников из 24 украинских областей, явилось закономерным следствием их стремления к активному взаимодействию. На съезде был определен устав организации, единый центр и программа. Большую организационную роль в создании конгресса сыграл тогдашний посол Азербайджана в Украине Нахим Ибрагимов.

О деятельности Конгресса азербайджанских общин Украины нам рассказал гость редакции, заместитель председателя регионального Днепропетровского отделения "Савалан" азербайджанского конгресса Украины, редактор газеты местных азербайджанцев "Савалан" Надир Зейналзаде.

Надир муаллим родом из Губадлинского района, окончил АПИ им.М.Ф.Ахундова, работал учителем на родине, но с приходом к власти в республике Народного фронта, вынужден был оставить работу и уехать "за границу". В Днепропетровске, где проживают два его родных брата, устроился на железную дорогу начальником поезда. Последние четыре года за-

нимается общественной работой, редактор газеты "Савалан" азербайджанской общины Днепропетровска. Оба его дочери - студентки юридического и медицинского факультета университета - также принимают активное участие в жизни организации.

- Днепропетровск - гостеприимный, подлинно интернациональный город, - рассказывает Надир муаллим. - И в этом смысле он похож на Баку, где также издревле бок о бок проживали представители самых разных национальностей и народов.

На сегодня в Днепропетровске существуют и успешно действуют еврейская, грузинская, татарская, немецкая, караимская, русская и другие общины - всего более десяти. Наша организация тесно с ними сотрудничает. Мы проводим совместные культурные акции, участвуем в фестивалях и конкурсах. Так, на ежегодном фестивале "Все мы твои дети, Украина!" "Савалан" побеждает четвертый раз подряд. А в рамках проводимой под девизом фестиваля народов Украины "Днепр - река дружбы" декады "Баку - Днепропетровск" ежегодно к нам приезжают воспитанники детдомов и интернатов столицы Азербайджана.

В свою очередь, украинские дети-сироты тоже гостили в Баку. Сопровождавшие эту делегацию активисты побывали в Сабирбаде, где сняли документальный фильм о нелегкой жизни беженцев в палаточных городках. Фильм демонстрировался по областному телевидению несколько раз и вызвал широкий отклик у зрителей.

Вообще же азербайджанская община Украины, которую представляют, вопреки утверждениям некоторых "доброхотов" конечно же, не только рыночные торговцы, но в гораздо большей степени научно-творческая интеллигенция, студенчество, врачи и инженеры, вносит немалую лепту в формирование подлинно добрососедских от-

ношений между двумя нашими государствами.

Местные представители Азербайджана не только являются активистами нашей общины, но и вносят достойный вклад в развитие и процветание всей Украинской Республики. Есть среди них кандидаты и доктора наук, заслуженные артисты, заслуженные врачи и заслуженные строители Украины. А председатель конгресса Талят Алиев был включен в состав правительственной делегации Президента Украины Леонида Кучмы во время визита украинского президента в Азербайджан.

Представители нашей республики вносят посильный вклад в копилку украинских культурных ценностей. Так, на средства конгресса азербайджанцев в городе Ирпень был воздвигнут памятник классику украинской литературы Тарасу Шевченко.

Во многом усилиями активистов конгресса, всячески поддерживающих и пропагандирующих политику Президента Азербайджана Гейдара Алиева, украинская общественность узнает правду о нагорно-карабахском, армяно-азербайджанском конфликте и справедливой позиции в ней азербайджанской стороны. Так, еще в период военного противостояния, наши соотечественники активно заявляли о своей гражданской позиции, резко критиковали политику армянского руководства и российских кругов, оказывающих агрессору военную помощь.

Историк и общественный деятель Эльдар Тагиев первым поднял флаг Азербайджана и организовал протест перед посольством России в Киеве в связи с трагическими событиями в Лачине и Ходжалы.

- В целом же, исходя из определяющей дружественной позиции Президента Азербайджана Гейдара Алиева по отношению к украинскому народу и его Президенту Леониду Кучме, мы активно выступаем за действующее

правительство, голосовали за Леонида Кучму на последних президентских выборах, - рассказывает Надир Зейналзаде. - В свою очередь, Леонид Данилович также с большим уважением и симпатией относится к Азербайджану и его представителям, проживающим на Украине. Неоднократно за его личной подписью мы получали теплые поздравительные телеграммы, в частности в связи с празднованием Новруз байрамы, а также проведением I съезда Конгресса азербайджанцев Украины.

Украинские власти охотно пошли навстречу нашим соотечественникам, выдав разрешение на строительство в Днепропетровске мусульманской мечети. Благодаря участию влиятельных спонсоров-бизнесменов гянджинца Ильгара Байрамова и имишлинца Абузара Мамедова, проживающих ныне в Украине, воздвигнутая мечеть станет первым религиозным мусульманским храмом в этой области.

- А что еще входит в сферу деятельности украинского конгресса азербайджанцев, - интересуемся у нашего собеседника.

- В основном, это решение социальных проблем азербайджанцев: как вновь прибывших, так и проживающих здесь долгие годы. Каждый, обращающийся к нам, может быть уверен в том, что его просьба не останется без внимания. Содействие в разрешении проблем регистрации, получении вида на жительство, устройства на работу и учебу - словом, многое входит в нашу компетенцию. Не все, к сожалению, подчас, в наших силах, но руководители и активисты организации, обладая заслуженным авторитетом в обществе, во многом являются гарантом защиты прав и свобод местных азербайджанцев. При конгрессе существует женский совет, который решает свои специфические проблемы.

Газета "Савалан" рассказывает на своих страницах о

жизни соотечественников - не только в Украине, но и за ее пределами. Публикуются здесь и новости из Баку - столь первостепенные и долгожданные.

Танцевальный кружок "Едди гезаль", созданный при конгрессе, - предоставляет возможность не только приятного времяпрепровождения, но и является своеобразным средством популяризации азербайджанского национального искусства в самых широких кругах украинского общества. Активисты конгресса планируют направить в Министерство культуры Азербайджана официальное письмо с просьбой переслать в Украину образцы или, по крайней мере, эскизы национальных танцевальных костюмов. Ведь до сих пор все народы местными артистами кроились и шились самостоятельно, "по памяти".

Обустройство азербайджанских классов на базе 132-й средней днепропетровской школы стало еще одним ярким событием в жизни организации. Занятия по азербайджанскому языку, литературе, географии и истории проводятся на факультативной основе. Число учащихся в классах на сегодня достигло ста человек и постоянно растет. Очевидно, что спрос явно превышает предложение, и поэтому организаторы планируют в ближайшее время открытие второй подобной школы, уже в другом районе Днепропетровска.

В планах активистов конгресса - также увековечение памяти Героя Великой Отечественной войны нашего соотечественника Фариза Сафарова, сражавшегося в Украине.

Джейла ИБРАГИМОВА,
газета "Бакинский рабочий"
13 июля 2001 год

ЕРМӘНИСТАНДАН КӘЛӘНЛӘР ГАРАБАҒДАН КӘЛӘН ЕРМӘНИЛӘРӘ «САТГЫН» ДЕЈИРЛӘР

Мустафајев Фәхрәддин Нәриман оғлу. 1949-чу илдә Тәртәр районунда анадан олуб. 1979-чу илдә Азәрбајҗан Халг Тәсәрруфаты Институтуну битириб. 1995-чи илдә социал вәзијјәтин ағырлығы үзүндән о, аиләси илә бирликдә Украинанын Днепропетровск вилајәтинә кетмәјә мәчбур олуб. Һазырда Украинада јашајан Ф.Мустафајев "Савалан" Азәрбајҗан Милли Мәдәнијјәт Чәмијјәтинин сәдр муавинидир. Чәмијјәтин сәдри Гүдрәт Һачыјевдир. Бир ајдыр ки, Азәрбајҗанда олан Ф.Мустафајевлә көрүшүб, МДБ республикаларында јашајан сојдашларымызын сон заманлар хусусилә ағырлашан вәзијјәти барәдә һал-әһвал тутмағы лазым билдик. Илк суалымыз "Азәрбајҗандан нијә кетдиниш" олду.

- Вәтәндән узагда јашајанлара һәмишә пис бахмышам. Онларын бу һәрәкәтләрини тәгдир етмәдијим һалда, өзүм аиләми дә көтүрүб гоһумларымын дөвәтилә Украинада кетмишәм.

- Орада нә иш көрүрсүнүз?

- 1995-чи илин сентјабрындан башлајараг, јахын гоһумумун фирмасында чалышырам. Тичарәтлә мәшғулуг. Орада 1991-чи илдән азәрбајҗанлыларын чәмијјәти фәалијјәт көстәрир. Гејд едим ки, һәмин чәмијјәтдә бир нечә мин азәрбајҗанлы бирләшиб фәалијјәт көстәрирди. Чәмијјәт Азәрбајҗанда мұһарибә кетдији илләрдә хејли мадди көмәклик көстәриб. Лакин тәәссүфлә гејд едирәм ки, инди чәмијјәтин сәдриндән башга һеч ким јохдур вә фәалијјәт дә јох сәвијјәсиндәдир. Чәмијјәтдә топлашан азәрбајҗанлылар гурумун сәдри Рәфаел Ибраһимовун өз шәхси мәнәфеләри бахымындан фәалијјәт көстәрдијини көрүб јаваш-јаваш

орадан узаглашдылар. Һазырда о чөмијјәт кағыз үзәриндә галыб. Вилајәтә дүшән кими чөмијјәтлә марагландым вә онун сәдри илә көрүшдүм. Етдијимиз сөһбәтләрдә көрдүм ки, биз һәммин чөмијјәтдә сојдашларымызы бир араја кәтирә билмәјәчәјик. Дәфәләрлә чәһд етмәјимә бахмајараг, чөмијјәтин кечмиш үзвләрини һеч чүр топлаја билмәдим. Она көрә дә сојдашларымызы бир араја јығыб јени чөмијјәт јаратмаг гәраына кәлдик. 1997-чи илдә “Савалан” чөмијјәтини јаратдыг.

- Һазырда вилајәтдә нә гәдәр азербайҗанлы јашајыр?

- Рәсми мәлуматлара көрә, 17-20 мин. Амма сон илләрдә республикамыздан ора олан миграција артыб. Һазырда Украинада 500 минә јахын сојдашымыз јашајыр. Бу вилајәт Украинанын ән бөјүк вилајәтләриндән биридир.

- Украинада Азербайҗан диаспорунун фәалијјәти һисс олунурму?

- Үмумијјәтлә, Вәтәндән кәнарда јарадылан чөмијјәтләрин әсас мәгсәдләри нәдән ибарәтдир. Бизим әсас мәгсәдимиз дилимизин, динимизин, тарихимизин унутулмасыдыр. Украинада диаспорумуз вар, амма етираф едирәм ки, диаспор күчү чатан бүтүн ишләри көрмүр. Чүнки буну истәјәнләр чох дејил.

- Һазырда бир вилајәтдә ики чөмијјәт фәалијјәт нәчә көстәрир?

- Бу күн вилајәтдә фәалијјәт көстәрән јеканә чөмијјәт “Савалан”дыр. 1999-чу илин сонларында Украинада республика азербайҗанлыларынын конгреси јарадылды. Бу конгресә биз үзв олдуг. Һәммин чөмијјәт Днепрпетровск Азербайҗанлыларынын Конгреси адланыр.

- Чөмијјәтинизин нә гәдәр үзвү вар?

- 1000-ә јахын. Милләтимизин әсас бәласы одур ки, биз һеч вахт бирләшә билмирик. Сојдашларымызын да арасында торпаға, Вәтәнә лагејд оланлар вар. Чөмијјәтимиздә вилајәтдә сајылыб-сечилән зијалылар,

елм хадимләри топланыб.

- Сон вахтлар Русијада азербайҗанлылара гаршы чидди тәзјигләр вар.

- Украина илә Азербайҗан арасында достлуг, әмәкдашлыг мүнәсибәтләри вар. Үмумијјәтлә, орада јашајан сојдашларымыз ганунлара чидди ријәт едирләр. Амма бунлара бахмајараг, сон заманлар гафгазлылара гаршы тәзјигләр башлајыб. Украинада азербайҗанлылара гаршы о гәдәр дә криминал характерли һадисәләр баш вермир. Амма сон ајларда Днепрпетровск шәһәриндә полис ишчиләринин тәзјиги нәдәнсә артыб. Бу нијә белә олуб? Сон вахтлар “Гафгаз миллијјәти” адлы мәфһум ишләдирләр. “Гафгаз миллијјәти” адлы бир әмәлијјат кечирирләр. Әмәлијјат заманы ән ағыр зәрбә вилајәтдә ганунсуз јашајанлара јох, гануни гејдијјатда оланлара дејир. Украина вәтәндашы олдуғуна әмин оландан сонра белә сәни полис идарәсинә апарырлар, 2-3 саат сорғу-суал едирләр. Һаггыны тәләб етдикдә исә сәнинлә башга чүр данышырлар.

- Бәс буна етираз етмирсиниз?

- Рәсми органлара мұрачәјәтләр етдик, телевизијада чыхышлар едиб мөвгеләримизи билдирдик. О ки галды етираз аксијаларына, биз бу тәдбирләрә әл атмағы мәгсәдәүјүгүн һесаб етмәдик. Белә ки, ики јахын сајылан республикалар арасында әләвә чахнашма, нифаг салмаг истәмәдик. Амма ону да гејд едим ки, алдығымыз гејри-рәсми мәлуматлара көрә, бу әмәлијјатын кечирилмәсинә ичазә вилајәтин рәһбәр органлары тәрәфиндән верилиб. Бу версия полис ишчиләринин дејикләриндән бәлли олду.

- Әмәлијјатда ән чох зәрбә алан азербайҗанлылар олдуғуну дедиләр.

- Орада 500 мин сојдашымыз јашајыр. Ермәниләр 150 минә јахын, күрчүләр дә бир гәдәр ондан артыг. Биз өзүмүз дә бу мәсәләнин маһијјәтини, көкүнү араш-

дырырыг. Телевизија васитәсилә вилајәтдә сајылыб-сечилән зијалы сојдашларымыз чыхыш едибләр, рәсми органлара мұрачиәт етмишик, лакин конкрет реаксия жохдур.

- Украинада азербайҗанлыларла јанашы ермәниләр дә јашајыр. Онларла мұнасибәтләринизи нечә гурусунуз?

- Һазырда орада 2 ермәни чәмијјәти вар. Бири Дағлыг Гарабағдан кетмиш ермәниләрин “Очаг” чәмијјәти, диқәри исә Ермәнистандан кәлмиш ермәниләрин чәмијјәти. Гәрибәдир ки, Ермәнистандан кәлән ермәниләр ДГ-дән кәлән ермәниләрә сатгын дејирләр. “Очаг” чәмијјәтинә Шамахыдан ора кетмиш ермәни рәһбәрлик едир. Гејд едим ки, Һазырда онлар арасында чидди наразылыглар јараныб. Биз кечирдијимиз тәдбирләрә орада јашајан азсајлы халглар кими ермәниләри дә дөвәт едирик. Онларла музакирәләр апарырыг. Инаырысынызмы, Азербайҗанын шәһәр вә рајонларындан кедән ермәниләрин ичәрисиндә еләләри вар ки, онлар өлкәмизә гајытмаг истәдикләрини сөјләјирләр. Һәтта бәзиләри бу торпагын оғлу олдуғларыны, бураны доғма јурду һесаб етдикләрини демәкдән белә чәкинмирләр. Онлар бу мұһарибәни саланлара ләнәтләр јағдырырлар. Ермәниләр торпағлары мұһарибәсиз кери гајтармаг, Азербайҗана гајыдыб јашамаг истәјирләр.

- Украинада јашајан диқәр өлкә вәтәндашларына виза режими тәтбиг едирләрми?

- Һәләлик, јох. Амма онларын борчудур ки, ора кедән инсанлары мұвәггәти дә олса, гејдијатдан кечирсинләр. Бу күн Украинада елә бир шәраит јараныб ки, гонағларымызы мейманханаларда јерләшдирә билмирик. Сорушурсан јер вар, дејирләр ки, һә. Паспортуну тәгдим едирсән, бахыб азербайҗанлы олдуғуну көрән кими дејирләр ки, бүтүн јерләр тутулуб.

- Азербайҗана кәлишиниз нә илә бағлыдыр?

- 4 илдән артыгдыр ки, Вәтәнә кәлмирдим. Сентјабр

ајындан бурдајам. Гоһумларымла көрүшмүшәм. Бир нечә күндән сонра исә Украинаја гајыдачағам.

- Азербайҗанла бағлы тәәссуратларыныз.

- Өлкәмизә кәлән һәр бир инсанын илк тәәссураты аеропортдан вә дәмир јолу вағзалындан башлајыр. Мән аеропортда олмадым. Амма дәмир јолунда көрдүкләрим мәни дәһшәтә кәтирди. Пајтахта кәлән инсанларын илк андан бу мәнзәрәни сејр етмәси анчаг ачы тәәссуф доғуруп. Мән көзләмәздим ки, Азербайҗанын ән мәркәзи јериндә белә дөзүлмәз вәзијјәт јарансын. Республиканын ән учгар рајонунун колхоз базарындла белә һәрч-мәрчлик жохдур. Тәртәрдә бир нечә күн олдум. Гоһум-әграбанын евләриндә олдум. Етираф едим ки, пул газанан да вар, газанмајан да. Үрәјими ағрыдан одур ки, инсанларын үзләриндә бир изтираб вар. Һеч кәсдә руһ јүксәклији көрмәдим. Рајонда газ јох, ишығы исә күн әрзиндә фасиләләрлә верирләр, о да ки, көзәрир. Инсанлар, садәчә, нормал раһатлығы белә тапа билмирләр.

- Ешитдијимизә көрә, чәмијјәтиниз вилајәтдә Азербайҗан мәктәби ачыб?

- Чәмијјәтимиз 1998-чи илдән “Савалан” гәзетини нәшр етдирир. Бу ил сентјабрын 1-дән вилајәтдә Азербайҗан мәктәбини ачыб. Орада балаларымыз өз ана дилиндә охујааг. Бу јахынларда шәһәр рәһбәрләринә мәсчид тикинтисинә ичазә алмаг үчүн мұрачиәт етмишик. Нәзәрдә тутмушуг ки, кәләчәкдә шәһәрдә милли азербайҗан евини тикиб сојдашларымыза тәмәннасыз тәгдим едәк. Һәдијјә едәндә билдирәчәјик ки, бу ев Һеч ким тәрәфиндән өзәлләшдирилә билмәз.

- Вәтәнә дөнмәк истәмирсинизми?

- Бир нечә илдән сонра бура гајытмаг нијјәтиндәјәм.

Сөһбәтләшди: Мәтанәт Мүслүмгызы

“Үч нәгмә” гәзети,
26 октјабр 2000-чи ил.

АЗƏРБАЈЧАН ДИАСПОРУ ИЛƏ ФƏАЛ ИШ АПАРЫЛМАЛЫДЫР

Бунун сөjləјəн Украинанын Днепронетровск вилајəтиндəки "Савалан" чəмијјəтинин фəал үзвү Абузəр Мəммədовун фикринчə, дүңјə азербайжанлыларынын һəлə истифадə олунмашы нəһəнк бир потенциалы вар.

Гарабаг проблеминин һəллиндə вəтəндəн кəнарда јашајан һəмвəтəнлəримизин мəгсəдјəнлү фəалијјəтинин вачиблији тез-тез вурғуланыр ки, бу да аңлашыландыр. Азербайчан диаспору илə чидди вə давамлы əлагəлəр гурулмалыдыр. Бу күн јакын вə узак харичдə јашајан сојдашларымызын сажы милјонларга өлчүлүр. Сојдашларымызын сажы чох јашадыгы шəһəрлəрдəн бири дə Украинанын Днепронетровск шəһəридир. Бу шəһəri игтисади потенциалына, əһалисинин сажына, ичтимаи-сјаси ролуна кəрə "балача Кијев" адландырырлар. Бу шəһəрдə јəһудилəрдəн сонра икинчи бəјүк ичма олан Азербайчан диаспорунун шəһəрин ичтимаи-сјаси һəјатында ролуну данмаг мүмкүн дејил.

Мəммədов Абузəр Чаваншир оғлу Украина Азербайчанлылары Конгресинин Днепронетровск вилајəтиндəки "Савалан" чəмијјəтинин фəал үзвү, иш адамы, вəтəндаш мөвгеји олан бир зијалыдыр. 1965-чи илдə Имишли Ханчобанлы кəндиндə доғулуб. Днепронетровск дағ-мədən институтуну битирдикдən сонра талєјини бу шəһəрлə бағлајыб. Сонра Свердловск Халг Тəсəррүфаты Институтуна гəбул олунуб. Украинада Азербайчанын мүстəгиллији наминə тəлəбə һəрəkатларында, күтлəви тəдбирлəрлə принципал мөвгу тутмасы она һəрмəт газандырыб. Əввəлчə "Азəri", сонра

исə "Савалан" чəмијјəтинин фəалы олуб. Јүз минлəрлə диқəр сојдашларымыз кими Абузəр Мəммədовун да илк сөзү Гарабагла бағлыдыр.

- Гарабаг бизи бирлијə сəслəјир, бүтүн дүңјə азəri-лəрини бу проблемин һəллиндə гəтијјəтли аддымлар атмаға чағырыр. Вəтəнин əрази бүтөвлүјүнүн тəмин олунмасы гүрбəтдə јашајан азербайчанлыларын да имичинин даһа чидди кəркəм алмасы, сојдашларымызын милли гүрурунун күчлəнмəsi демəкдир. Сивил миллəт олараг танынмағымыз бу тəчавүзə гаршы һансы сəвијјэдə һəрəkəт етмəјимиздən чох асылыдыр. Шəһид ганы илə суварылан торпағларымыз, Гарабағын һарајы, милли мəнафəлəримиз "бүтөв олмасаг, вəтəн бүтөв олмајачаг" дејир.

- Бү күн белə фикир тез-тез сəслəнир ки, Азербайчан диаспору бу проблемин һəллиндə бəјүк рол ојнаја билəр вə ағрылы олса да адəтəн ермəни диаспору нүмунə кими кəстəрилир.

- Ермəни диаспорунун дүңјə мигјасында һансы күчə малик олмасы вə һансы мəркəздən тəкан алмасы бир миллəт олараг бизи кеч дə олса чидди дүшүнмəјə вадар едир. Дүшмəнин ағыллы һəрəkəти надан достун хејирсиз һəрəkəтиндən чох-чох јакшыдыр.

Днепронетровск вилајəтиндəки Азербайчан диаспору нəинки күчлүдүр, һəтта бүтөв бир ичма, бир чəмијјəт, тəшкилат кими јəһудилəрдən сонра вилајəтин ичтимаи һəјатында əсас рол ојнајан гүввəдир. Бу гүввəни сојдашларымыз кəнардан кəмəк, дөвлəтдən тəкан алмадан əзлəri јарадыблар. Биз Азербайчана сых бағлы олан инсанларыг. Гүрбəтдə вəтəни јашатмаг вə тəмсил етмəк миссијасыны əз үзəримизə кəтүрмүшүк. "Савалан" адлы гəзетимиз, Азербайчан дилиндə мəктəбимиз вар. Аллах гојса, тезликлə əз

мәсчидимиз дә олачаг. Гүрбәтдә вәтән жанғысы, ана торпаг истәји даһа исти, һәм дә тәсирли олур. Бу жанғыја, бу истәје лазыми сәвијјәдә сәмими жанашылса, она дәвләт сәвијјәсиндә диггәт кәстәрилсә, доғма Азәрбајҗанымызын сәси даһа кур ешидиләр. Бу истигамәтдә јүксәк сәвијјәдә вә мәгсәдјәнлу иш апарылмалы, бүтүн милли потенциалымыз һәрәкәтә кәтирилмәлидир.

- Адәтләримизи, дилимизи, динимизи јашатмаг да әсас шәртдир.

- Сөзсүз. Вахташыры гонағымыз олан бир чох шаир, журналист, мүғәнниләримиз ел адәтләрини нечә јашатмағымызын шаһиди олуб. Мәчлисләримиз, бајрамларымыз гәдим адәт-әнәнәләримизә көкләниб. Һәр ил декабрын 20-дә кечирилән маһны фестивалында азәрбајҗандыларын дәфәләрлә биринчи јер тутмасы бизи чох севиндирир. Һәр Новруз бајрамында тәшкил етдијимиз ел шәнлијиндә Украјна зијалылары да иштирак едир, бу гәдим бајрамын хош овгат јарадан мәзијјәтләринә вәлһ олдуғларыны билдириләр. Бу шамы јандыран, шөләләндирән халғымыздыр, онун гәдирибилән өвладларыдыр. Ел кечән көрпүдән бизим дә шәрәфлә кечмәјимиз өвладлыг борчумуздуз.

Әдәләт Әскәроғлу
"Пәлитра" гәзети,
27 март 2001-чи ил.

МНОГООБЕЩАЮЩИЙ ВИЗИТ

В начале декабря днепропетровская азербайджанская диаспора принимала гостей из г.Баку. Нас посетили заместитель председателя городского департамента Гарашев Иса Тапдыг оглы и начальник отдела департамента по работе со странами СНГ Кулик Валентин Михайлович.

Пользуясь случаем, мы задали им ряд вопросов, ответы на которые, надеемся, интересны нашим читателям.

Прежде всего, мы интересовались целью визита в Днепропетровск представителей исполнительной власти Баку, на что Валентин Михайлович Кулик ответил:

- Основная цель нашего визита - наладить контакты с мэрией города по вопросам взаимовыгодного сотрудничества в разных сферах деятельности.

Мы привезли свой проект соглашения, который, будет рассмотрен, обсужден и скорректирован исполкомом Днепропетровска, а затем, после согласования, подписан в г. Баку.

В принципе практика у нас такова: Мы приглашаем руководство тех городов, которыми предписываем соглашения, в Баку. Эти делегации, как правило, принимаются нашим уважаемым президентом Алиевым Гейдаром Алиевичем, обсуждаются основные направления сотрудничества, а уж затем идет процесс подписания самого соглашения.

До этого издается указ президента о даче права главе исполнительной власти города Баку на подписание международного соглашения, в том числе и между городами.

- А в чем суть договора между мэрией города Баку и мэрией Днепропетровска?

- Суть - в развитии нашего сотрудничества по трем

направлениям: социально-экономическому, научно-техническому и культурному. Это три аспекта, как говорят, три кита, на которых зиждется деятельность по развитию инфраструктуры городов.

- Как скоро подписываются такие документы?

- Их изучение требует определенного времени. Проект соглашения с нашей стороны представлен на рассмотрение мэрии Днепропетровска, теперь ваши товарищи выработают свой вариант (либо скорректируют наш) и вместе со специалистами всех направлений, (представителями банковской системы, предпринимателями, директорами крупных предприятий и акционерных обществ, мэром города И.И.Куличенко) подъедут в г. Баку.

- Что стало поводом к подписанию соглашения между нашими городами?

- Ну, во-первых, нас очень привлекает промышленный потенциал г.Днепропетровска. О Днепропетровске мы знали как об одном из мощных, развитых городов бывшего СССР. Да и после развала Союза промышленный потенциал региона можно считать не слабым.

Кроме того, здесь сосредоточен большой научный потенциал, развита культура, имеются свои традиции, своя инфраструктура города.

Наш интерес к Днепропетровску разноплановый. И он, не только в поставке труб для перекачки нефти, и в развитии совместных предприятий, открытии торговых домов, в культурных связях и т.д. Предложения по всем этим направлениям и входят в проект данного соглашения, которое будет, потом выполняться конкретными людьми при конкретных обстоятельствах с учетом обоюдных выгод.

Кстати проект предусматривает и открытие азербайджанского представительства, которое будет решать все эти вопросы.

- А посещение общины входило в ваши планы?

- Где бы мы ни бывали, мы всегда встречаемся со своими соотечественниками, обязательно вникаем в их проблемы, помогаем, если необходимо...

- Бывают какие-то жалобы, к примеру, на притеснения? Приходится разбираться?

- Нет, вопросы разбирательства не стоят перед нами. Нет таких проблем, чтобы разбираться. Помочь в чем-то - другое дело. Ведь наши соотечественники - граждане Украины. Они обязаны выполнять законы Украины и жить как честные граждане.

Мы интересуемся у них разными вопросам: быта, культуры, участия в жизни города и т.д. Спрашиваем, в чем нужна помощь (не вмешательство!), чтобы быстрее решить ту или иную проблему.

- В чём выражается такая помощь?

- Конкретно стараемся через городскую власть. Вот и в Днепропетровск, как нас информировали, в основном все вопросы решаются, но вместе с тем есть какие-то частности: например: в последнее время отдельные азербайджанцы жалуются на притеснения со стороны гаишников. Постараемся решить. Но, как я сказал, это частности, и они решаемы.

Вообще-то между Украиной и Азербайджаном подписали на уровне Президентов серьезные межправительственные соглашения. И сегодня они выполняются. Например, в Украину направляются энергоносители и в этом, и в прошлом, и в позапрошлом году. Поддерживаем аграриев, особенно посевную и уборочную кампании.

Так что наш приезд - в русле правительственных контактов.

Азербайджан является, к тому же, не только международным, но и стратегическим партнером Украины. По мере своих сил мы с днепропетровцами тоже будем стараться помогать своим правительствам!

- А перспективы есть?

- Перспективы есть. И большие!

Днепропетровск - это, образно говоря, ворота целового региона. Он связан с другими близлежащими областями, в которых мы тоже заинтересованы, как в партнерах. Ведь не секрет, что Украина испытывает проблемы экономического характера, мы испытываем какие-то свои, например, связанные с нехваткой металлопродукции.

Обоюдный обмен, таким образом, дает несомненную пользу и Украине, и Азербайджану.

- А в культурной сфере?

В части культурного обмена делегациями, проведения совместных фестивалей национальной музыки, детского творчества вопросов нет. Многие мероприятия в этом плане уже стали традиционными. В предлагаемом соглашении их предусмотрено развивать и в дальнейшем.

Другое дело - недостаточное внимание своих сограждан к своим же общинам.

Я имею в виду, что председатель украинской общины в Азербайджане господин Пархоменко - частый гость нашего департамента - в обиде на своих украинских собратьев, которые не оказывают общине помощь на желаемом уровне.

Особо хотелось бы сказать о развитии контактов в сфере образования. Наше Министерство образования предлагает под контролем Президента Гейдара Алиева открыть филиал ДГУ (Днепропетровский университет) в г.Баку по техническим и гуманитарным специальностям. Это очень важно для подготовки кадров специалистов Азербайджана. В соответствии с соглашением читать лекции здесь будет профессорско-преподавательский состав вузов г.Баку, а вот проверку знаний будут проводить преподаватели высшего университета. Документ о высшем образовании тоже будет выдаваться ДНУ. Об этом уже был разговор с проректором.

- Валентин Михайлович, а каковы ваши впечатления

от работы азербайджанской общины Днепропетровска?

- Побывав у наших соотечественников, мы были приятно удивлены, насколько серьезно здесь относятся к выполнению своих обязанностей люди, занимающиеся общими проблемами азербайджанцев. Занимаются, так сказать, не по статусу, а по велению души.

К таким людям с полным основанием можно отнести председателя общины Гудрата Гаджиева, его близких помощников - Арифа Мусаева, Конул-ханум, Сархоша Исмаилова и др.

Несмотря на нехватку средств, отсутствие помещения, где можно было бы собираться для решения насущных вопросов, они делают все от них зависящее, чтобы вопросов без ответов было меньше, чтобы каждый, кому нужна, получил ее.

Таким людям хочется сказать большое спасибо! По радовало нас, к примему, недавнее событие - открытие азербайджанского класса в одной из школ города. Это прекрасная новость для всех нас...

Видели мы и газету "Савалан", которая уже не первый год выпускается благодаря заботам Надира Зейналзаде, редактора газеты, где разносторонне освещается жизнь днепропетровской общины азербайджанцев.

Вот такие впечатления...

- А впечатление о городе и пожелания днепропетровцам!

- Великолепный город! Красивый! И люди здесь прекрасные: трудолюбивые, достойные... Хочется пожелать всем его жителям добра и мира, удачи и успехов во всех начинаниях.

Ильгар Байрамов

"Савалан" декабрь 2000 г.

ДА НЕ УТАСНЕТ СВЕТ ДОБРА!

Насколько азербайджанцам присуще чувство сопричастности ко всему, что вокруг них происходит, подтверждает своим жизненным примером представитель молодого поколения нации Абузар Джаваншироглы Мамедов. В его твердом умелом взгляде, быстрой и уверенной походке, в кратких и четких распоряжениях, даваемых по телефону, чувствуется сразу почерк делового, энергичического и многое умеющего человека. Такое впечатление от первой встречи с ним подтвердил и зам. председателя организации Ф.Мустафаев.

- Это наша гордость. Мы, собственно, и держимся на таких как Абузар. Он один из первых приходит на помощь неумешим, поддерживает слабых, способствует развитию творческих инициатив, умело создает дружеские отношения между азербайджанцами, и украинцами. Впрочем, Днепропетровск для него давно уже стал родным городом...

Абузар Мамедов приехал на Украину восемнадцать лет назад, когда из Баку был направлен на учебу в Горный институт. Обаятельный, красивый молодой человек становился лидером в любой компании. Хорошо учился, умел убеждать, проявлял интерес, ко-всему, что его окружало. И после окончания вуза у него было немало предложений работы, где бы он-мог реализовать себя как специалист по строительству подземных сооружений и шахт. Но Абузар решил получить второе высшее образование - экономическое. Поэтому на год его трудовая деятельность была отложена.

Тем временем произошли большие политические перемены в нашей стране. И после распада СССР ориенти-

ры Абузара Мамедова кардинально переменялись: он стал коммерсантом. Работал не ради личного обогащения. Напротив, здесь, как может быть, нигде у него появилась возможность помогать соотечественникам. Еще во время Карабахских событий, собрав вокруг себя единомышленников, он отправлял азербайджанским беженцам помощь в виде медикаментов, одежды, продуктов питания. В последние годы, когда азербайджанская диаспора проводит фестивали народного творчества, Абузар Джаваншироглы Мамедов выделяет немало средств на оплату гостиниц для приезжих, аренду помещений, приобретение национальной атрибутики. Сейчас он спонсирует издание книги украинского писателя В.Л.Чемериса здесь, в Днепропетровске, еще одну в Азербайджане - об украинской диаспоре азербайджанцев.

Когда открыли в СШ №112 класс для азербайджанских детей, он принял решение ежегодно производить ремонт этого помещения. Но чувство долга побуждает его оказывать помощь и украинским детям. Он отметил пятилетний юбилей детского пирута (что на ж/м Тополь) ценными подарками: приобрел для них новое постельное бельё, одежду много предметов хозяйственного обихода...

- На этого человека можно всегда положиться. Он верен своему слову, которое никогда не расходится с делом, - так о своем соотечественнике отзываются многие в том числе Ариф Мусаев.

В заключение хочется сказать, что Абузар Мамедов еще молод, а значит, полон сил и энергии. Хочется верить, что свет добра его души озарит еще многие людские судьбы как азербайджанцев, так и украинцев.

Надир Зейналзаде

"Савалан" декабрь 2000 г.

НЕПОБЕДИМЫЙ МАХИР

Главная ценность любой страны, любого государства - люди. Они прославляют свою державу трудом, достижениями в науке, искусстве и, конечно, в спорте.

Не случайно, Бразилию, к примеру связывают с именем знаменитого Пеле, Испанию - с Марадонной, Украину - с братьями Кличко..

Азербайджан всегда славился своими борцами, среди которых были и есть спортсмены самых высоких рангов, не раз побеждавшие соперников на спортивных аренах разных стран мира.

Одним из именитых борцов Азербайджана является Махир Алиев, ныне днепропетровец, активный член нашей общины.

Путь Махира в большой спорт не был легким и безоблачным. Чтобы достичь успеха, нужно было много и упорно трудиться, иметь силу воли и желание побеждать.

Махир Алиев родился 17 мая 1973 года в г.Сабирбаде. Уже с раннего детства проявил интерес к спортивной борьбе, наверное, потому, что ею занимался старший брат Шахин. На всех соревнованиях малыш страстно болел за своего брата и бурно радовался его успехам. (Кстати, Шахин стало призером республиканских соревнований). Так что увлечение борьбой Махиру передалось, можно сказать, по традиции, а характер подростка стал фундаментом его будущих побед.

Имя Махир в переводе на русский означает "непобедимый" и с первых шагов в спорте парнишка доказывает это, не допуская, чтобы кто-то был сильнее его.

В 1984 году одиннадцатилетний Махир попадает в

спортивную детско-юношескую школу, где на способного мальчика обращают внимание тренеры М.Агаев и А.Бабаев. Именно на него они делают ставку и не ошибаются: Махир каждой клеточкой впитывает их опыт и добивается отличных результатов.

Вскоре (после окончания 6 класса) Махира приглашают в Баку для тренировок в школе олимпийского резерва.

С этого времени жизнь его принадлежит спорту всецело.

В школе он совершенствуется как борец, приобретает опыт, участвуя в соревнованиях, Махир становится 5-кратным чемпионом г. Баку, 5-кратным победителем Всесоюзных турниров, 4 раза побеждает в республиканских турнирах, дважды завоевывает титул чемпиона Азербайджана и в 1989 году становится призером первенства СССР по вольной борьбе.

Пригодилась Махиру наука первых его тренеров, пригодилась и наставление старшего брата, который учил: "Мужчина должен быть сильным!"

Особенно памятной была для юноши встреча с серебряным призером СССР Брузевым, в которой он одержал победу.

- Этот день (полуфинал республиканских соревнований) я запомнил на всю жизнь, - вспоминает Махир. - Соперник выигрывал вначале одно очко, но я не падал духом. Мне казалось, что весь зал болеет за меня. Отовсюду доносилось: "Держись, смуглый Махир" И в выиграл со счетом 5:3.

После этой победы борец твердо уверовал в свою счастливую звезду... Потом были другие встречи с не менее известными соперниками, но чувства радости, настоящего счастья от этой победы Махир сохранил на всю жизнь.

Ну а на втором месте в памяти Махира - еще одна великая победа: над чемпионом Европы Ровшаном Гаджиевым. На мой вопрос, какая встреча была самой трудной

за время его спортивной карьеры, Махир ответил:

- С серебряным призером СССР Б.Максатом, борцом из Караганды. Но я верил в свою звезду и победил!

Нелегкими были победы над чемпионом мира Маисом Ибадовым из Туркмении, серебряным призером СССР Э.Кулиевым из Узбекистана, но я всегда верил в себя. Титулы моих соперников меня никогда не пугали.

А вообще, я руководствуюсь в своей жизни девизом: "На земле верить себе, на небе - Аллаху!"

После окончания в 1993 году полного курса республиканского училища олимпийского резерва М.Алиев переезжает в Украину, в город Житомир. Здесь его тренирует А.В.Кулаков. Махир выступает в составе украинской команды на Международном турнире в Костроме и в весовой категории 68 кг занимает 1 место.

В 1994 году Алиев одерживает победу в чемпионате стран СНГ над серебряным призером первенства мира Олегом Кудзиевым. Через год повторяет свою победу на втором Международном турнире в Костроме.

В том же 1995 году попадает на открытый чемпионат г.Москвы. И снова победа!

Отныне его имя в спортивных кругах - Непобедимый. Этот титул Махир подтверждает в многочисленных соревнованиях в последующие годы.

С 1997 года М.Алиев переезжает в Днепропетровск.

Но здесь, в городе на Днепре, в его жизни появляется человек, с именем которого он связывает все свои спортивные дальнейшие успехи. Именно он вселяет в Махира уверенность. Этот человек - тренер, спонсор, верный настоящий друг - Зубеир Бахлулович Алиев.

Зубеир Алиев - известный спортсмен, двукратный чемпион СССР по дзюдо! Кроме опыта спортивной борьбы, он имеет и финансовые возможности в оказании помощи молодому таланту Непобедимого. И он делает

все, чтобы Махир совершенствовал свое мастерство.

- Благодаря Зубеиру продолжаются мои победные бои, - утверждает Махир. - Если бы не мой тренер, я бы давно оставил спорт. Своими победами я стараюсь оправдать доверие такого знаменитого человека. Для этого он создал мне все условия.

Кстати, одно из значительных последних достижений М.Алиева под руководством любимого тренера - победа на Международном турнире, посвященном освобождению Украины от немецко-фашистских захватчиков, который состоялся 19 декабря 1999 года в городе Коростене.

Здесь мастер спорта непобедимый смуглый Махир выступал в составе сборной команды Украины.

Мы гордимся своим соотечественником, прославившим в спорте Азербайджан и защищающим сегодня спортивную честь своей второй родины - Украины.

Желаем Махиру крепкого здоровья и новых уверенных шагов на пути, освещенном его счастливой звездой.

Рафик Зейналов

От автора

Хочу напомнить, что Махир Алиев - активный член азербайджанской общины. Ему не безразличны заботы и радости простых людей. С интересом отнесся он и к факту открытия в 112 школе класса по изучению азербайджанского языка. Выразил желание побывать в школе, когда будет свободен от соревнований, позаниматься с детьми.

На мой вопрос о том, что он хотел бы пожелать нашей газете, Махир ответил:

Печатайте больше материалов о спорте, спортсменах азербайджанцах и украинских. А таких немало.

НОВРУЗ БАЙРАМЫ!

Пусть мир и счастье войдут в ваш дом!

Ушла зима, опять весна настала,
Цветущие узоры разостлала.

И птицы захлебнулись песнопеньем

Душа заждалась любви огнем весенним...

Шах Исмаил Хатаи

Ранней весной - 21 марта - когда земля еще не сбросила свой снежный покров, весь азербайджанский народ празднует приход весны, а по мусульманскому календарю это еще и начало Нового года. И в этот раз за окнами - полная зима, а в арендованном зале ресторана "Рубин" по-весеннему тепло и уютно. Тепло от дружеских улыбок собравшихся, уютно от по-домашнему накрытых столов, вкусно пахнущего плова и аппетитной долмы, национальной музыки, цветов и переливов ребячьих голосов, звучащих то на родном азербайджанском, то на украинском и русском языках.

Вообще, сразу бросается в глаза ярко выраженная национальная черта азербайджанцев-умиление детьми. Дети - как символ обновления природы, символ жизни, всех добрых начинаний - и открыли этот красочный и веселый праздник.

А в зале, в кругу одной большой семьи, убеленные сединами ветераны, почетные гости, устроители торжества. Пожалуй, самым старшим по возрасту был восьмидесятипятилетний Неймат Габибович Джаббаров, ветеран войны, прошедший со своим 19-ым танковым полком всю войну. Водитель танка, он неоднократно горел, получил

три тяжелых ранения, но остался жив. Он отличился под Белой Церковью, за что маршал Гречко лично вручил ему орден Отечественной войны II степени. День Победы Джаббаров встретил в Дрездене. Там же познакомился с украинкой из Солонянского района, что на Днепропетровщине. Поженились, привез ее на родную землю. Сегодня грудь ветерана усеяна орденами и медалями.

Его любят дети и внуки, его чтут друзья и побратимы. И низко кланяются...

Пока мы беседовали с ветераном войны, праздник набирал силу. На столах зажглись традиционные свечи, согласно обычаю, является непременным условием (сколько членов семьи, столько и свечей), и праздник сразу стал напоминать чем-то христианскую Пасху.

А с эстрады тем временем звучали одно за другим приветствия и поздравления. Самых добрых слов был удостоен председатель Азербайджанского национально культурного центра Днепропетровска Гудрат Гаджиев. Этот седовласый человек пользуется непререкаемым авторитетом как у азербайджанской диаспоры, так и у руководителей крупнейшего региона Украины. Гудрат Алиевич делает все для того, чтобы каждый из соотечественников чувствовал себя спокойно и уверенно. Он часто организывает гуманитарные акции, является спонсором различных национальных и культурных мероприятий.

Сегодня доброе имя азербайджанской общины на устах не только горожан, но и столичных жителей, киевлян. Благодаря таким, как Гудрат Гаджиев, его первый помощник Хафиз Асланов, редактор газеты "Савалан" Надир Зейналзаде, Алигусейн Исаев, Сахиб Курбанов, Фахраддин Мустафаев, Ирах Керимов добрые дела савалановцев растут и множатся. Здесь, на празднике, много хороших слов было сказано о добрых последователях областного

культурного центра в Новомосковске, Кривом Роге, Павлограде.

Словом, "Савалан", названный в честь высочайшей вершины Азербайджана, поднялся, подобно горе, над всеми бытовыми неурядицами, став основой единения всех азербайджанцев Днепропетровщины. И очередной праздник он дарит своим соотечественникам.

В словах приветствия председатель дагестанской общины, депутат горсовета М.Г.Магамедов сказал: "В этот праздник прощаются все обиды, и да будет мир дружба между народами во имя счастья и добра!"

По поручению мэра г.Днепропетровска И.И.Куличенко поздравления с праздником управления внутренней политики горсовета Сергей Андреевич Квитка и вручил организаторам праздника памятный адрес.

- "На днях руководители наших государств - Гейдар Алиев и Леонид Кучма в очередной раз подписали документ о продлении Договора о дружбе и сотрудничестве", - этими словами начал свое приветствие начальник консульского отдела Республики Азербайджан Н.И.Рустамов: "Нас очень радует, что количество азербайджанцев, участвующих в общественно политической жизни Украины, становится с каждым годом все больше. Приятно, что на нашем празднике присутствуют люди разных национальностей и никто не ощущает отчужденности. Мы все одна семья!"

От имени армянского культурного центра "Аджа" собравшихся приветствовал председатель правления Константин Александрович Луарсабов. Передав привет и наилучшие пожелания о Президента центра Петроса Багдасаряна, он сказал:

- Это праздник всего мусульманского мира. И мы его ощущаем как День возрождения. Ведь недаром на эмбле-

ме праздника изображены молодые ростки семени. Так пусть же они растут вечно!

И словно вторя всему сказанному, Татьяна Семенова Барашкова, директор украинского культурного центра, подвела черту:

- Пусть все процветает, а болезни и беды обходят стороной, пусть не будет страданий и только дружба побеждает во всем. Будьте счастливы, несмотря ни на что!

А тем временем молодые таланты - Руслана Гаджиева, Марина Алиева, Лейла Агамалиева, юный Эмин Алиев и специально приглашенный на праздник народный инструментальный ансамбль - покоряли сердца зрителей. Вот они - представители нового поколения азербайджанцев! Маленькие, но уже ярко сияющие звездочки.

А в заключении репортажа о празднике хотелось бы всем пожелать словами поэтессы Фазу Алиевой:

**Пусть голод будем вашим гостем частым,
Но голод не по хлебу, по воде,
А голод по болезням и беде.
Пусть будет сыт всегда ваш дом
И радостью, и счастьем, и достатком.
Во рту у вас пусть будет сладко,
В глазах - бесслезно, в сердце - горячо!**

Расаф Бунятов

"Савалан" март 2000 г.

«УКРАЈНА БИЗИМ ИКИНЧИ ВƏТƏНИМИЗДИР»

- Фəхрəддин бəј, вəтəнə хош кəлмисиниз. Кəлишинин сəбəби нəггында бир нечə кəлмə...

-- Доғма јурда дөнүш гүрбəтдə жашајан нəр бир азəрбajчанлы үчүн хошдур, о чүмлəдөн мəнимчүн дə. Јенə доғма јерлəри, гоһум-əғрабаны, достлары, таныш сималары зијарəт етдим. Гојнунда бəјə баша чатдығым Тəртəрə баш чəкдим. Ејни заманда мəгсəдим мəтбуатла тəмасда олуб Днепропетровскда жашајан нəмвəтəнлəримизин проблемлəри вə кəрдүјү ишлəр нəггында мəлумəт вермəк олуб.

- Јери кəлмишкən нəмин проблемлəр вə орада кəрдүјүнүз ишлəр нəггында нə дəјəрдиниз?

- 1997-чи илин ахырларында Днепропетровскда Вилəјəт Милли-мəдəни Азəрбajчан чəмијјəтини јаратдыг. Чəмијјəтин ады “Савалан” олду. Гаршыја гојулан илк мəгсəд Вилəјəтдə жашајан јурддашларымыз чəмијјəт əтрафында сых бирлəшдирмəк, дилимизи, милли адəт-ənənəлəримизи горујуб сахламаг, мəдəнијјəтимизи, инчəсənəтимизи орада жашајан нəм аборуken миллитлəрə, нəм дə милли азлыгларə танытдырмаг олуб. Ејни заманда бу ишлəри нəјатə кечирмəк үчүн чəмијјəтин органы олан “Савалан” гəзетини тəсис етдик. Бу ишдə мүтəхəссис ким бизə Надир Зейналзadəнин бəјүк кəмəји олду. Нəзырда о, рус, украинə вə Азəрбajчан дилиндə чыхан гəзетин баш редакторудур. Милли дəјəрлəрə сəјкənən, јухарыда вурғуладығымыз мəгсəдлəрин ишыгландырылмасында əвəзсиз рол ојнајан гəзети чəмијјəт өзү малијјəлəшдирир вə сојдашларымыз арасында пулсуз пəјланыр. Јерли нəкимийјəт

органлары рəһбəрлəринə, елчə дə зијалыларə да гəзет чатдырылып. Кəрдүјүмүз ишлəр арасында ən əнəмлиси исə 2000-2001-чи тəдрис илиндə орада Азəрбajчан мəктəбинин ачылмасы олду. Ону да дəјим ки, мəктəбин ачылмасы нєч дə асан баша кəлмəјиб. Азəрбajчан Јазычылар Бирлијинин үзвү, бизи нəмишə јад едөн шайр Əдалəт Əскəроғлу да мəктəбин ачылышында иштирак етди. Сизи инандырым ки, ачылыш мəрасими сојдашларымыз арасында əсл бəјрам əһвал-рунијјəsi јаратмышды. Мəктəбə сојдашларымызын марағы бəјүкдүр. Кəлчəкдə мəктəбин синифлəри артырылачак. Мəктəбин ачылышында Губадлыдан Надир Зейналзadə вə Кəјчajдан Көнүл Əһмədованын (о, Конгресин нəздиндə фəалијјəт кəстəрən Гадынлар Шурасынын сəдридир) хидмəтини хусуси илə гəјд етмəк истəјирəm. Бундан башга чəмијјəт гаршысына мəгсəд гојмушдур ки, Днепропетровскда жашајан сојдашларымызə “Азəрбajчан еви”ни тикиб нəдијјə етсин. Бурада ону да дəјим ки, биздən башга Вилəјəтдə чохла мүсəlманлар жашајыр. Əзүмүзүн вə онларын дини хисслəрини сəрбəст ифадə едə билмəsi үчүн мəсчид тикилмəсинə башланылмасы үчүн сənəдлəшдирмə лəјиһə ишлəри артыг баша чатмаг үзрəдир. Аллаһ гојса кəлчəкдə мүсəlман гардашларымыз мəсчиддən дə истифадə енə билəрлəр. Чəмијјəтимизин кəрдүјү вə планлашдырдығы бу ишлəрин бүтүн ағырлығыны өз чијинлəриндə дашыјан онун фəалијјəтиндə чан-башла иштирак елəјən, чəмијјəти малијјəлəшдирən сəдр Гүдрəт Нəчыјевин, мұавин Елдар Тағыјевин, Абузəр Мəммədовун, Сəрхош Исмајыловун, Оғтај Əлијевин, Расəф Бүнјадовун адларыны хусусилə чəкмəк истəрдим. Фамил Зейналов, Елчин Гасымов, Ариф Кəјчajлы, Кəрəм Əлəскəров, Абыш Əбдүррəһманов, Ирах Кəри-

мов, Афшарлы ушаглары, Бачыоглу Чамал və-орда тəхсил алан тəлəбəлəримиз һәр ај мутəмади олараг чəмијјетə жардым кəстəрирлєр.

- Фəхрəддин бəј, Украинə Азəрбайчана дост ълкəдир. Орада сојдашларымыза мунəсибət нечəдир?

- Украинə халгы илə Азəрбайчан халгы һəмишə дост вə гардаш кими јашајыблар. Онлар арасында сəмими мунəсибət олуб. Биз дə өз тəрəфимиздэн бу достлуғун даһа да инкишаф етдирилмəsi үчүн əлимиздэн кəлəни етмəјə чалышырыг. Днепропетровскда јашајан сојдашларымыз Украинаны ѡзлєринə икинчи вəтэн сајыр, бу ѡлкəнин мунəффегијјетлєринə севинир, ағыр кунундə исə онлара кəмək едирлєр. Белə ки, "Топол-2" дејилэн əразидə јер сүрүшмəsi заманы учулмуш бинаныј сакинлєринə, ејни заманда Гєрби Украинəда тəбии фəлакəтдэн зəрєр чəкəнлєрə өз кəмəkликлєрини кəстəрмишлєр.

Бунунла белə Украинанын башга вилајетлєриндэн фєргли олараг, Днепропетровскда сојдашларымыз сон ајларда милис ишчилєринин јєрсиз тəзјиглєринə мєруз галыр. Украинə Азəрбайчан достлуғуна хəлəл кəтирэн бу хошакемєз фактлар бизи олдугча нараһат едир.

- Бу һансы зəминдə баш верир?

- Билирик ки, сојдашларымыз арасында јєрли гаунунлара əмəл етмəјєн - паспорт гејдијјатындан кечмəјєн адамлар вар. Ону да дејим ки, бу гејдијјатсыз адамларын олмасы јєрли паспорт идарəлєриндə сүни сурəтдə јарадылмыш манеəлєр, сүрүндүрмəчилик учбатындан ирəли кəлир. Сонда онлара гаршы милисин апардыгы јохламалар заманы диқєр сојдашларымыз да јєрсиз тəзјиг вə тəһгирлєрə мєруз галырлар. Сəбəбини сорушдугда милис ишчилєри билдириллєр ки, бизə јухарыдан кəстəриш вериблєр ки, гафгазлыларын

һамысы јохланылсын.

Мунəшидəлєр кəстəрир ки, бу заман анчаг азəрбайчанлылар һədəфə кəтүрүлүр. Бу јєрсиз-јохламалар заманы һэтта Украинə вəтəндашы олан азəрбайчанлылар да милис ишчилєри тəрəфиндэн сахланылыр, паспортлары əллєриндэн алыныр, милис шəбəсинə апарылыр. Үч-дєрд саат лүзумсуз јєрə милис идарəлєриндə сахланан сојдашларымыз шантажла, тəһрибатла үзлəшир вə тəһгир олунурлар. Бəзэн иш адамы буна кєрə бүтүн куну милис идарəсиндə итирир. Иш о јєрə чатыб ки, милис кəстəришинə əсасэн бу кун Днепропетровска гонаг кəлэн азəрбайчанлылара мєһманханада јєр вермирлєр. Бунунла əлагəдар Азəрбайчанда Харичи Ишлєр Назирлијиндэн вə билаваситə харичдə јашајан сојдашларымызла иш апаран тəшкилатлардан хаһишимиз одур ки, бизим орада һугуларымызы мудафиə етсинлєр.

сəһбəтлəшди **Илһам Гəһрəман**

"Азəрбайчан XXI əср" гəзети,

25-31 октябр 2000-чи ил

СИЗИН УҒУРЛАРЫНЫЗ АЗЭРБАЙҶАНЫН ГЭЛЭБЭСИДИР

Нојабрын 10-да Н.Туси адына АзэрбайҶан Педагожи Университетинин кичик акт залында Дүнја АзэрбайҶанлыларынын I гурултаына кэлэн гонагларла бөјүк тәдбир кечирилди. Тәдбирдә ана дилимиз вә азербайҶанчылыг һаггында музакирәләр олду. Тәдбири кириш сөзү илә Милли Мәчлисин үзвү, дил вә мәдәнијјәт комиссијасынын сәдри, јазычы Анар ачды.

Сонра милләт вәкили Сәјјад Аран, Санкт-Петербург Дөвләт Университетинин Шәргшүнаслыг факултәсинин деканы, профессор Әфрасијаб Вәкилов, шаир Огтај Рза, Милләт вәкили профессор Низами Чәфәров, Славјан Университетинин ректору, профессор Камал Абдулла, Милли Академијанын академик катиби Ағамуса Ахундов, Милләт вәкили профессор Һәсән Мирзәјев, Алманијадан кәлмиш Әһмәд Јәздани Сәјфәддин Алтајлы (Түрkiјә), шаир, милләт вәкили Сабир Рүстәмханлы чыхыш едәрәк АзэрбайҶандан кәнарда јашајан сојдашларымызын проблем вә гајғыларындан данышдылар. Ана дилимиз вә азербайҶанчылыг һаггында музакирәләрдә “Савалан” гәзетинин Баш Редактору Надир Зейналзаде дә чыхыш етди.

Надир Зейналзаде (Украјна):

- Әзиз јолдашлар, мән чох гыса данышачам. Мәндән габаг чыхыш едәнләрә миннәтдарлығымы билдирәм. Бу чыхышлар үрәјимчә олду. Украјна конгреси һаггында кичик арајыш вермәк истәјирәм. Украјна АзэрбайҶанлылар конгреси Дүнја азербайҶанлылары арасында јеканә конгресдир ки, вәһид мәркәздән идәрә олунур. Бизим конгресин әтрафында јарым милјон азербайҶанлы бирләшиб. Конгресин өзүнүн 4 адда гә-

зети, ансамблы, бир нечә мәктәби, телевизија верилиши вардыр. Бүтүн бунлар 1997-чи илдә президент Әлијевин Украјнаја сәфәриндән сонра јараныб. Бу күн АзэрбайҶан Украјна конгреси илә президент дә һесаблашыр. Президент сечкиләриндә АзэрбайҶанлыларын кимә сәс вермәсиндән чох шәј асылыдыр. Кучма икинчи дәфә президент сечиләндән сонра конгресә тәрбики мәктубу кәндәрмишди. Мән ашағыдакы тәклифләри верә биләрәм. “Шәнбә-базар күнләри” мәктәбләринин ағырлығыны биз чәкирик. Чәтинликләримиз чохдур. Методист кәстәричиләр јохдур. Дәрсликләр дүзкүн кәндәрилмир. Тәбиәтшүнаслыг, ријазиијат, үмумиијәтлә АзэрбайҶан дили илә бағлы олмајан әдәбијат кәндәрилир. Бизә АзэрбайҶан дили вә әдәбијаты, тарихи вә чоғрафијасы илә бағлы фәнни китаблары лазымдыр. Она көрә дә тәклиф едирәм ки, әјани вәсаит, дәрсликләр кәндәрилсин. Әкәр бураја методистләр кәндәриләрсә биз онларын малијјә тәрәфини өз үзәримизә кәтүрүрүк. Бурада јашајан конгрес үзвләринин кечирдикләри үзвлүк һагглары һесабына онларын малијјә проблемләри һәлл олуначаг. Анар мүәллимә өз миннәтдарлығымы билдирирәм ки, онун кәндәриши илә шаир Әдаләт Әскәр оғлу Украјнаја кәлмишди. О мәктәбимизин ачылышында иштирак етмишди.

...Онлар халгымызын мүгәддәс адәт-әнәнәләриндән гидаланмыш инсанлардыр. Мүстәгил АзэрбайҶанымызын дүнја мигјасында танынмасында, онун һагг сәсинин даһа учадан сәсләнмәсиндә сојдашларымыз әвәзсиз ишләр көрүр вә АзэрбайҶан диаспору тарихини шәрәфләндирирләр.

Анар
Халг јазычысы
АҖБ-нин сәдри

Мәнә елә кәлир ки, һарда бир гејрәтли, халгыны, вәтәнини севән Азәрбајчанлы варса, ора елә Азәрбајчандыр. Азәрбајчанын чанлы бир парчасыдыр. Күнәш һәрәрәтли, аслан үрәкли бу инсанлар өз Вәтәнинин лајигли тәмсилчиләридир. Инанырам ки, бу шәрәф вә ләјагәт тәмсилчиләри өз кәзәл ишләрилә вәтәнимизин, халгымызын, одлар јурдумузун шан-шөһрәтини даһа да учалдыр, бу мәмләкәтә лајигли өвләд олдугларыны өз әмәлләрилә сүбут едирләр. Вәтән һәсрәтли бу инсанлары үрәкдән алгышлајырам!

Рамиз Рөвшән
шаир

Азәрбајчан мүстәгиллик газандыгдан сонра Хари-чи өлкәләрдә, о чүмләдән Украјна Республикасында Азәрбајчан милли-мәдәни мәркәзләринин вә чәмиј-јәтләринин јарадылмасы мүсбәт һалдыр. Һәлә 1991-чи илдә тә'сис едилмиш "Азәри" чәмијјәтинин базасында белә бир тәшкилатын формалашмасыны Днепропетровскда јашајан сојдашларымызын кәркин әмәјинин бәһрәси, јүксәк вәтәндашлыг дүјгусунун ашкар нүмунәси кими гијмәтләндирирәм.

Иса Гәмбәр,
*Мусават Партијасынын Башыганы,
Демократ Конгресин сәдри*

Бизим динимиз бизи горумајыб. Дөвләтимиз мүәј-јән мүддәтли олуб. Оланда да милли дөвләтчиликдән даһа чох һүммәтчилик дөвләти олуб. Она кәрә дә тәкчә Азәрбајчаны јох, бүтөв Ислам аләмини горујуб. Она кәрә дә бизим инди горунмаг имканларымыз тарих боју олдугундан даһа чохдур. Чүнки бизим дөвләтимиз вар. Анчаг бу дөвләтимиз Азәрбајчанын бир һиссәсини әһәтә едир. Она кәрә дә Азәрбајчан дөвләтинин чијнинә бүтүн дүнјада јашајан Азәрбајчанлыларын јүкү дүшүб вә бу кичик дөвләт бу бөјүк јүкүн алтына кирмәлидир, әкс тәгдирдә өзү дә мәнв олачагыдыр, башга јол јохдур.

Диаспора дүнјаа ачылан пәнчәрәдир. О пәнчәрә нә гәдәр кениш вә шәффаф олса Азәрбајчан һәгигәтләри ордан даһа ајдын көрүнәр.

Сабир Рүстәмханлы
*Шаир, Милләт вәкили
Вәтәндаш Һәмрә'јлији
Партијасынын сәдри*

Мән чох севиндим вә мәмнун олдум она кәрә ки, Днепропетровск шөһәриндә јашајан азәрбајчанлылар даһа чох халг маһныларына үстүнлүк вердиләр. Көрүнүр гүрбәтдә милли варлыгымызы јүксәкләрә галдыран Вәтән өвләдлары халгымызын һагг сәсини, гијмәтли сөзүнү даһа лајигинчә јашадырлар.

Сабир Мирзәјев
Мугам устасы

Һәр бир милләтин варлығы, мөвчудлуғу биринчи онун дилидир. Дил варса о халгын мәдәнијјәти дә вар, әдәбијјаты да вар, јер үзүндә јашамағ һағгы да вар. Дүнјанын мүхтәлиф јерләриндә јашајан сојдашларымызын дилини, адәт-әнәләрини горујуб сахламасы, бир милләт оларағ мөвчудлуғуну, варлығыны сүбүт етмәјә чалышмасы фәдакарлығдыр.

Сәјјад Аран
Милләт вәкили

Мән Азәрбајчанын харичиндә онун марағларыны үстүн тутан, бу истигамәтдә фәалијјәт кәстәрән, һеч бир әзаб-әзијјәтдән чәкинмәјән һәмјерлиләримизи, сөзүн һәгиги мәнәсында, фәдакар инсанлар адландырддым. Онлардан бири дә Лачын чамаатынын јахшы таныдығы вә һөрмәт етдији, халгымызын көзәл зијалы оғлу Елдар Тағыйевдир. О, узун мүддәтдир ки, Днепропетровскда јашајыр. Ешитдијимә көрә бу шәһәрдә милли-мәдәни чәмијјәтләрин вә Азәрбајчан диаспорунун јарадылмасында бөјүк хидмәтләри вар. Биз лачынлылар белә оғулларымызла фәхр едирик. Биз Елдар мүәллимә вә онун Днепропетровскда јашајан әгидә вә мәсләк достларына уғурлар диләјир вә дејирки ки, Вәтән Сизин хидмәтләринизи һеч вахт унутмајачағ!

Елдар Мәһәррәмөв,
Лачын Бирлијинин сәдри

Харичдә јашајан вәтәнпәрвәр оғул вә гызларымызын јаратдығы диаспора өлкәмизин марағларынын

бир нөв мүдафиәчиси вә тәблиғатчысыдыр. Онларын фәалијјәтиндән чох шеј асылыдыр. Һесаб едирәм ки, Днепропетровскда јашајан сојдашларымызын бу сәһәдәки фәалијјәти милли марағлара сөјкәндијиндән тәғдирә лајигдир.

Әвәз Темирхан,
*Азәрбајчан Либерал Партијасы
Ичраијјә Комитәсинин сәдри*

Днепропетровск шәһәриндә Конгресин Виләјәт тәшкилатынын тәшәббүсү илә көркәмли Азәрбајчан шаири Рәсул Рзанын 90 иллик јубилеји тәнтәнә илә кечирилиб. Вәтәндән узағларда уstad шаирин адына, јарадычылығына кәстәрилән бу еһтирам бир даһа бүтөв Азәрбајчан халгынын мәнәви зәнкинлијини сүбүт едир. Сизә, һөрмәтли сојдашларымыза чансағлығы, уғурлар арзулајырығ.

Ариф Әмраһоғлу
Азәрбајчан Јазычылар Бирлијинин катиби

Кечмиш Совет мөканында вә харичи өлкәләрдә јашајан һәмвәтәнләримизин Азәрбајчан диаспоруну јаратмасыны онларын вәтән, халғ гаршысында борчу кими баша дүшүрәм. Лакин бу диаспору лоббичилијә чевирмәк исә әсл фәдакарлығдыр. Мән чох истәрдим ки, Днепропетровскда јашајан сојдашларымыз бу истигамәтдә фәалијјәт кәстәрсинләр. Дүздүр, бу чәтиндир, бөјүк малијјә имканлары вә ағыр зәһмәт тәләб едир. Анчағ мән һесаб едирәм ки, Днепропетровскда јашајан һәмвәтәнләримиз бу ағыр ишин өһдәсиндән бачарығ-

ла кәләрләр. Мән онлара бу ишләриндә мүбаризә эми вә уғурлар арзулајырам.

Ағајар Шүкүров,
*фәлсәфә елмләри доктору,
профессор*

Мән онларда сәмиимижәт көрдүм. Бу сәмиимижәт, бу истәк Азәрбајчан мусигисинә, сәнәтинә дәрин севкиләрден доғур. Онларын јорулмағ билмәдән чалышмалары, диаспора гурмағ мәгсәдләри бир вәтәндаш кими мәни фәрәһләндирир.

Ағадаш Ағајев
Азәрбајчанын әмәкдар артисти

...Днепропетровск вилајәтиндә мәскунлашмыш һәм вәтәнләримизин парлаг әмәлләри ики дост дәвләтин исти мүнәсибәтләринә гүввәт верир. Онлар әсл вәтәнпәрвәрлик гејрәти илә чалышыр, гаршыларына гојдуғлары мәгсәдә доғру әзмлә ирәлиләјирләр.

2001-чи илин сентјабрында Азәрбајчан мәктәбинин ачылышында иштирак етмәк хошбәхтлији мәнә дә нәсиб олду. Ушағлы-бөјүклү сојдашларымызын севинчинин һәдди-һүдуду јох иди. Вилајәт тәшкилатынын сәдри Гүдрәт һачыјевин, Надир Зејналзәдин, Көнүл Әһмәдованын, Сүләјман Рәһмановун, Елдар Тағыјевин, Наталја Михајлованын, ана дилиндә дәрс дејәчәк вәтәнпәрвәр гыз Зүлфијә Сәмәдованын чыхышларыны һәјәчансыз динләмәк мүмкүн дејилди. Бу һәм дә диаспорамызын гәләбәси иди. Мән Днепропетровскда илк Азәрбајчан мәктәбинә хүсуси сифаришлә һазырлан-

мыш Республикамызын Дәвләт кербини һәдијә етдим. Бу күнләрдә мәлумат алдым ки, хејрхәһ вә нәчиб бир сојдашымыз Илгар Бајрамов орада мәсчид тикдирмәк үзрәдир. Она вә бүтүн һәмвәтәнләрә уғурлар диләјирәм.

Һүмбәт Мәммәдов
*Азәрбајчан Республикасынын Назирләр
Кабинети Мәтбуат Мәркәзи*

Азәрбајчан диаспорунун јарадылмасында Днепропетровскда јашајан һәмвәтәнләримизин зәһмәтини хүсуси гејд етмәклә јанашы, милли-мә'нәви дејәрләримизин горунуб сахланмасы вә онун даһа да инкишаф етирилмәси сәһәсиндә хидмәтләрини тәғдир едирәм.

Әлибаба Нәчәфов,
*Милли Демократик Гүввәләр
Ассамблејасынын сәдри*

2000-чи илин декабр ајында "Савалан" чәмијјәтинин тәшәббүсү илә Бакы вә Днепропетровск шәһәрләри арасында әмәкдашылығ әлағәләри јаратмағ мәгсәди илә бу шәһәрдә сәмијјәттә олдум. Украинанын ән көзәл шәһәрләриндән бири олан, 225 јашлы Днепропетровск өз тәбиәти, адамлары, сәнајә потенсиалы илә мәнлә бөјүк тәәсүрат јаратды.

Фәрәһ һисси илә гејд етмәк истәјирәм ки, бир ағсаггал кими гәбул олунмуш, 30 илдән чоғ бу шәһәрдә јашајан Гүдрәт һачыјевин рәһбәрлији илә фәалијјәт көстәрән чәмијјәт - Украина-Азәрбајчанлылары Конгресинин рекионал тәшкилаты бурада јашајан азәрбајчанлылары өз әтрафында топлајарағ, халғымыза хас

олан мәдәнијјәти, адәт вә әнәнәләри чох ләјагәтлә
јашадырлар.

Иса Гарашов

*Харичи Әлагәләр вә Инвестисија
Програмлары Департаментинин сәдр муавини*

...Бу уғурлар һәр бир азербайжанлыны севиндирир.
Онларын һәјата кечирдикләри бүтүн мәгсәдли ишләр
ҮмумАзербайжанын мәнәјефи үчүндүр. Бизләрин дә
борчудур ки, гүрбәтдә диаспорамызын формалаш-
масы наминә чалышан һәмвәтәнләрә мәнәви дајаг
дуран, онлары јада салаг, хатырлајаг, вәтәндаш
севкисилә дәстәк верәк...

Мәммәдов Зејналабдин Акиф оғлу

*Мүстәгил сijasәтчи,
Милли Азадлыг һәрәкатынын
ән фәал үзвләриндән бири*

Харичи өлкәләрдә Азербайжан диаспорунун јара-
дылмасы вә формалашдырылмасы чох мүһүм, мән де-
јердим ки. ән вачиб мәсәләләрдән биридир. Днепро-
петровскда бу саһәдә атылан аддымлары алгышлајыр,
вәтәнини, халгыны, торпагыны севән милли гејрәтли
һәмвәтәнләримизә, милләт фәдаиләримизә өз ишләр-
риндә уғурлар арзулајырам.

Әшрәф Мәһдијев.

*Гејрәт Партијасынын сәдри,
Республика Президентлијинә экс намызәд,
Сijasи Репресия Гурбанлары Ассоиасијасынын
президенти, фәлсәфә елмләри доктору*

Мән Азербайжанын харичиндә јашајыб ишләјән
һәмвәтәнләримизи бағрыма басырам. Онлар бизим
үрејимиз, вәтәнимизин бир парчасыдыр. Республика-
мызын гәдрини билиб, онун шәрәфини горујан бүтүн
бачы-гардашларымы үрәкдән өпүрәм.

Флора Кәримова,

*Азербайжан Республикасынын
халг артисти*

Азербайжан әразисинә көрә кичик бир өлкәдир.
Амма бу о демәк дејилдир ки, буну халгымыза да ша-
мил етмәк олар. Бизим тарихимиз, дилимиз, динимиз,
мәнәви дәрәҗәләримиз сүбүт едир ки, бөјүјүк, јенилмә-
зик, улујуг. Бүтүн бунлары дүнјаја көстөрмәк үчүн ха-
мымыз чалышмалы, бу амал уғрунда даим ирәли кет-
мәлијик. Азербайжандан кәнарда јашајан сојдашлары-
мыза даһа чох үмид бәсләјирик. Мәнә елә кәлир ки,
Днепропетровск вилајәтиндә фәалијјәт көстәрән тәш-
килатын иши нүмунә сајыла биләр.

Мәшәди Чаваншир һачыверди оғлу

Имишли рајону, Хошчобанлы кәнди

Мән Днепропетровск вилајәтиндә мәскунлашыб
Азербайжанчылығын дүнја мигјасында кениш јайылма-
сына хидмәт едән сојдашларымыза дәрин еһтирамымы
билдирирәм. Вә өзүмү чох хошбәхт сајырам ки, һәммин
вәтәнпәрвәрләр арасында мәним гардашым Абузәр
Мәммәдов да вар. Фәдакарларын һамысыны өзүмә
гардаш билир, бу чәтин, амма шәрәфли јолда онлара
уғурлар арзулајырам.

Мәшәди Гејрәт Чаваншир оғлу

Иш адамы

...Чох севиндиричи халдыр ки, Днепропетровск Вилајетиндә фәалијјәт кәстәрән сојдашларымыз јерличиликлән, тајфабазлыгдан, јерсиз гејбәтләрдән узагдырлар. Онларын бир мөгсәди вар, азербәјчанлылыг адына шәрәф кәтирмәк, ону уча тутмаг, кәзәл, улу бир мөкан олараг танытмаг... һәрдән дүшүнүрәм: бу гәдәр Вәтән севкиси бу инсанларда һарданды? Мәнчә гитбә едиләчәк севкидир... Адамын үрәји дага дөнүр...

Васиф Сүләјман
АЈБ-нин үзвү, шаир

Лачын дағларынын вугарлы оғлу, бу дағларын әзәмәтини горујуб сахлајан һәмјерлим Елдар Тағыјев һаггында чох ешитмишәм. Гүрбәт елдә Елдар мөәллимә дәстәк верән бүтүн Азербәјчанлылары багрыма басыб үзләриндән өпүрәм. Имканым чатсајды дүшмән ајағлары алтында галан Лачын һаггында “Лачыным” маһнысыны охујардым. Иншаллаһ, Лачын алынандан сонра Сизләри бу торпага дөвәт едиб “Лачыным” маһнысыны охумаға сөз верирәм. Улу Танры көмәјиниз олсун.

Мәһәббәт Казымов,
мүғәнни

Әдаләт Әскәроғлу бу китабы һазырламагла чох нәчиб бир иш көрмүшдүр. Днепропетровск вилајетиндә фәалијјәт кәстәрән сојдашларымызын диаспорчулуг тәшкилатчылығыны ишыгландырмаг, онлары тәблиғ етмәк вачиб олдуғу гәдәр әһәмијјәтлидир. Китаба ады чәкилән һәмвәтәнләримиздән биринин Исма-

јылов Сәрхош Мәзаһир оғлунун олмасы мәни бир даһа севиндирир. Әслән Имишли рајонунун Мирили кәндиндән олан Сәрхош мөәллимин адыны чох ешитмишәм. Шаһид оланлар онун хејрхаһ әмәлләриндән данышдыгча фәхр еләмишәм ки, милли Азербәјчан руһунда јашајыб-јарадан Сәрхош мөәллим кими шәхсијәтләр вар.

Дајандур Севкин
АЈБ-нин үзвү, шаир.

МӘН ДИАСПОРАНЫ УКРАЈНАДА КӨРДҮМ

Нәдәнсә мәнә һәмишә елә кәлир ки, Азербәјчана ән јахын дост өлкә Украјнадыр. Бу сөзләри һеч дә елә белә, бош-бошуна демирәм. “Ашыг көрдүјүнү чағырыр” - демишләр. Мән һәмишә бу ики халг арасында олан сәмими јахынлығы көрүб һисс етмишәм. Һәлә Совет империјасынын тәркибиндә јашадығымыз вахтлардан бу күнә гәдәр Русијадан фәргли олараг, Украјнада мәскунлашан Азәри түркләринин динч, сакит јашајыб-ишләмәләри бу фикрими истәр-истәмәз тәсдиг едир. Мән кечмиш Совет Иттифагына дахил олан өлкәләрин чохунда олмушам. Русија, Украјна, Күрчүстан, Өзбәкистан, Газахыстан вә с. Сајдығым өлкәләрин һамысында азәриләрлә растлашмыш, онларла мөәјјән үнсijјәтдә олмушам.

Украјнада мәскунлашмыш азәриләр өз сәвијјәләринә көрә фәргләнир. Онларын бирлији, мütәшәкккилији доғрудан да тәгдирәлајигдир. Бу чәһәтдән Днепропетровск Вилајәти өнәмли јерләрдән бирини тутур. 1993-чү илдә илк дәфә мән Днепропетровск шәһәриндә оларкән орада јашајан сојдашларымызын мөһри-

банлыгына, бирлижинә һәсәд апармышдым. Харичдә әсл мә'нада диаспорамызын олмагыны илк дөфә бу вилајәтдә һисс етдим. Вилајәтдә 20 минә јахын азәри түркү јашајыр. Онларын чох сых әлагәләри вар. Днепрпетровск шөһәриндә бу инсанлары бирләшдирән чөмијјәт фәалијјәт көстәрир. Әввәл "Азәри", сонра "Савалан" адланан Чөмијјәтин фәал үзвләриндән олан Гүдрәт, Һафиз, Надир, Елдар, Фәхрәддин, Абузәр, Ра-сәф, Вагиф вә башгалары илә шөхсән танышам. Бу ин-санларын әмәјинин нәтичәсидир ки, Европанын ән бөјүк өлкәләриндән олан Украинанын бу көзәл дија-рында Украина Азәрбајчанлылары Днепрпетровск Вилајәт тәшкилаты фәалијјәт көстәрир, минләрлә азә-ри түркүнү өз әтрафында бирләшдирир. Бу инсанлар ајры-ајры сәнәтин саһибләридир. Бизнесменләри дө вар, һугуг-мүһафизә органларында чалышанлары да, тичарәтлә мөшғул оланлары да. Лакин сојдашлары-мызын бир амалы вар: Вилајәтдә јашајан азәриләри елита сәвијјәсинә галдырмаг.

Чөмијјәт, һәмчинин бу өлкәнин ичтимаи-сијаси һә-јатында јахындан иштирак едир. 1988-1990-чы илләрдә Украинанын мүстәғиллији уғрунда өлкәни бүрүјән ми-тингләрдә, Азәрбајчанлылар да чох бөјүк фәаллыг көстәрмишдиләр. Бу митингләрин бириндә, Украин-нын Днепрпетровск шөһәриндә Украинанын милли бајрагы илә јанашы, Азәрбајчанын үчрәнкли бајрагы да далғаланды. Үчрәнкли бајрағымызы башы үзәрин-дә тутан исә чөмијјәтин фәал үзвү Елдар Тағыјев иди.

Асиф Ибраһимов - журналист

ИКИ СОЈДАШЫМЫЗ ҺАГГЫНДА ГЫСА МӘ'ЛУМАТ

Зејналов Фамил Фези оғлу Гәрби Азәрбајчанын Сисијан рајонунун Гаракилсә кәндиндә дүнјаја көз ачыб. Орта тәһсилини Губадлы рајонунун Мурадхан-лы кәндиндә баша вуруб. Днепрпетровскда һәрби хидмәти борчуну јеринә јетирдикдән сонра һәмин шө-һәрдә галыб Дәмирјол институтуна гәбул олунуб. Ви-лајәт тәшкилатынын фәал үзвләриндән олан Фамил Фези оғлу хејрхәх, аличәнаб бир инсан кими һөрмәт-иззәт саһибидир. Һал-һазырда "Москва - Днепрпет-ровск" гатарынын рәисидир. Аиләлидир, бир өвлады вар.

Гасымов Елчин Гасым оғлу 1962-чи ил апрелин 2-дә Ағдамын Әлимәдәтли кәндиндә анадан олуб. Атасы Гасым Осман оғлу (көзәл тәсәррүфатчы олуб) анасы Шәргижә Фәрман гызыјла бирликдә (ихтисасча аграном) једди өвлад бөјүдүб боја-баша чатдырыблар. Елчин Гасым оғлу узун мүддәтдир ки, Днепрпетровск шөһәриндә мәскунлашыб. Тәчрүбәли иш адамы кими таныныр. "АБ а КС" фирмасынын Баш директорудур. Вилајәт тәшкилатынын фәал үзвүдүр. Фәрјад, Шә-ргижә, Рүстәм адлы үч өвлады вар.

*...Ағдамлы Салман 80 жашы-
ны хаглайыб. II Дунја муһарибә-
синин иштиракчысы олуб. Ағыр
жараландыгдан сонра Вәтәнә га-
йдыб. Бәдәниндә доггуз гәлпә
кәздирир. Сәккиз өвлады, ијirmi
ики нәвәси, алты нәтичәси вар.*

Шуша дәрди...

Адын кәлди бағрым башы дәрилди,
Үмидләрим үзү күнә сәрилди.
Мәндән узаг дајанмысан он илди
Һәсрәтиндән јандым-јандым, ај Шушам!

Гарабағын инчә мә'сум мәләји,
Хан гызынын көзәл ханлыг чичәји,
Вәтәнимин абыр-һәја өрпәји
Дағларыны андым-андым, ај Шушам!

Шаирләрин бу торпагда хәтти вар,
Ханын сәси тарихләрә јадикар.
Һәр кечәнин јухусунда ихтијар -
- Кәздим сәни аддым-аддым, ај Шушам!

Мән Салманам сөзүм сидги-үрәкдән,
Горхум јохду өлүм адлы "мәләкдән"
Мән күсмүшәм гара јазан фәләкдән
Сән олмусан диним, андым, ај Шушам!

АҒДАМЫМ МӘНИМ...

Јүз ил јашасам да, јүз ил кәзсәм дә
Көрмәрәм тајыны Ағдамым мәним!
Дәрдләри демәјә бир јер кәзәрәм
Билмәрәм сајыны, Ағдамым мәним!

Чанымсан, ганымсан - күлсән, күләрәм,
Мән сәнин гојнуна шәһид кәләрәм.
Инан ки, садәчә чәннәт биләрәм,
Гышыны, јајыны Ағдамым мәним!

Вәтән балдан ширин - чохлары билир.
Дар күндә чағырса дадына кәлир.
Гал десә, галачаг, өл десә өлүр,
Билир һаг сајыны Ағдамым мәним!

Салман Ағдамлыјам Салаһлы кәндим,
Ахы кимә дејим бөјүкдү дәрдим.
Хаин өз ичимдә гәддими әјди,
Вермәдим пајыны, Ағдамым мәним!

ТЕЗ КӘЛ, БАҢАРЫМ...

Баһарын әтирли хош нәфәси вар,
Бойну әјри битән бәнөвшәси вар.
Хыналы кәклијин ешг нәвәси вар,
Дуруб көзләр сәни, тез кәл, баһарым!

Телини саймаға тәләсәр көзәл.
Күндүзләр дашынар, ахшамлар безәр.
Кечиксән, севәнләр чәтин ки, дөзә
Дејир дилләр сәни, тез кәл, баһарым!

Мәним үрәјимин телләри көврәк,
Мән севән көзәлин чөһрәси көјчәк.
Јанан дил додағын зүмзүмәси тәк
Севир елләр сәни, тез кәл, баһарым.

ГУРБАН ОЛУМ СӘНӘ ОЗҮМ, АЈ ВӘТӘН!..

Алты гызыл, үстү гызыл - Вәтән, һеј...
Алнымдакы гызыл јазы - Вәтән, һеј...
Гачгын елин кәлмәз јазы? - Вәтән, һеј...
Даһа галмыр мәнә дөзүм, ај Вәтән!
Гурбан олум сәнә өзүм, ај Вәтән!

Ше'лә сачыр рүшвәтхорун гырышы,
Кими кор еләјиб тәриф "јарышы"?
Гәмә батыб һәр дашын, һәр гарышын.

Бәс кар олмур нијә көзүм, ај Вәтән?
Гурбан олум сәнә өзүм ај Вәтән!

Перик јувам, ган ағлајыр јарасы,
Дәдә Горгуд! јох, бу дәрдин чарәси?
Һаны, кәлмир дәлиләрин нәрәси?
Оғлун мәнәм, нәдир сөзүн ај Вәтән?
Гарабағсыз гара үзүм, ај Вәтән!

Гачаг Нәби сөзә чәкмир һәчәри
Донуб галыб Лачынымда һәкәри.
Голу бағлы Искәндәри, Сәрдары...
Јалтағынын башын әзим ај Вәтән!
Гурбан олум сәнә өзүм ај Вәтән!

ӨМҮРДӘН ХАТИРӘЛӘР

Дунја азәрбајҗанлыларынын I гурулҗаында

Надир Зејналзаде
вә Гүдрет һачыјев

Гадынлар
чәмијјәтинин
үзвүләри

Көнүл Әһмәдова,
Надир Зејналзаде,
Зүлфијә Сәмәдова
вә Н.М.Моргун

Елдар Тағыјев аиләсилә

Елдар Тағыјев
тој шәнлијиндә

Абузәр, һүмбәт,
Рафәт вә Елдар

Полковник
Мухтар Әбдүррәһман
вә Надир Зәјналзадә

Фазилә
Зәјналзадә

Сәрхош Исмајлов өвладлары илә

Гүдрәт һачыјев аилә үзвләрилә

Абузәр Мәммәдов вә һәјат јолдашы

Чаваншир һачывердиоғлу вә
Гејрәт Чаваншироғлу
Мәшһәддә зијарәткәһдә

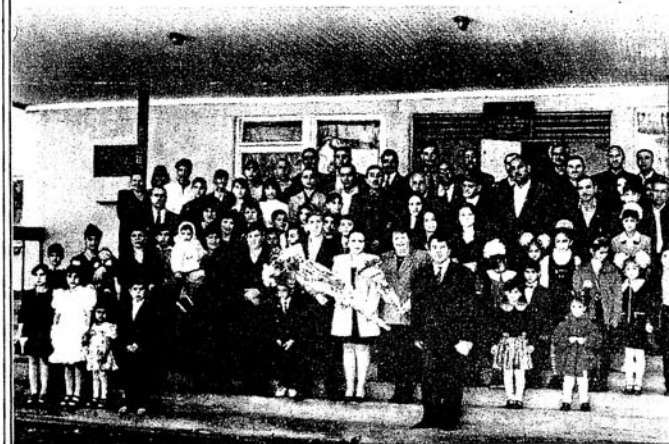
Абузәр Мәммәдов
доғмалары арасында

Көнүл ханым оғлу Агшинлө

Көнүл ханымын гызы
Кипр кәнчләрилө

Азәрбајҗан мәктәбинин ачылышындан сонра

Мейман
Адыкөзәлов
доғмалары
арасында

Мейман
Адыкөзәлов
аиләсилә
бирликдә

Азәрбафчан
һимни
сәсләнәркән

Шүкүров Магсуд вә шө'бәнин фәаллары

Мирзәев Ариф вә Шүкүров Магсуд

Шикар Һүсәйнов,
Немәтов Фәзаил вә
Әләкбәров Мөһәммәд

Нәчәф Әфшарлы достлары илә

Нәчәф Әфшарлы
истираһәтдә

Игбал һәким

Ариф Көйчәли, һүмбәт Мәммәдов,
Гүдрәт һачыјев вә Абузәр Мәммәдов

Днепропетровскда азербайжанлы ушаглар

Елчин Гасымов
анасы Шәргийјә ханым,
гардашы Елсаһиб вә
оғлу Фәрјадла

Фәхрәддин Мустафајев
һајат јолдашы Ајбәниз ханымла

Нәриман Фәхрәддиноғлу

Сә'нан Фәхрәддиноғлу

ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ

Заступнику голови Азербайджанського
національно-культурного центру
"Садран"

Зейнал-заде Надир Фезли оглы

Штамовский Сейма. У-ладе Набур Фетх о.а.м.

Висловлюю Вам щирі вітання з нагоди дня народження кандидатури на об'єднану державну посаду.

Висновки: тікати сильними зусиллями представників усього націоналізму, які проживають на теренах України, ми зможемо побудувати мирний дім, де зможемо будувати мир, злагоді і благополуччя.

3. Discussion

В. Кушнер Л. КУЧМА

Illegia setacea (Thunb.)

Nearly three million people in the United States are infected with the parasite that causes toxoplasmosis, a disease that can be fatal to infants and the elderly. The parasite is found in the feces of cats and dogs, and in the urine of some farm animals. It is also found in the soil and in the water. The parasite is most commonly found in the meat of pigs, sheep, and cattle. The parasite is most commonly found in the meat of pigs, sheep, and cattle. The parasite is most commonly found in the meat of pigs, sheep, and cattle.

[illegible]

Благодарность
Леонида Кучмы
Гейдару Алиеву

[illegible]

Делізіям отримали в
Москву

[illegible]

Recurrent Primary Dyspareunia in Egypt

Деревянные комитеты в дереву Вушчичах

1405-12-2100 00-10-10 10000

© 1997 "Искусство"
и Издательство "Искусство", 1997
ИЗДАТЕЛЬСТВО "ИСКУССТВО" САНКТ-ПЕТЕРБУРГ

Исследования проводились в 1982-1983 гг.

ДЛЯ ПРОВЕДЕНИЯ РАБОТЫ ПО НАДЕЖНОСТИ ТЕХНОЛОГИИ МАШИНОСТРОЕНИЯ

збільшено до 4,5 тис. грн. для збільшення кількості ст. літнього дня в Івано-Франківській області.

Keywords:

Ю. М. Ченцов

МҮНДЭРИЧАТ

Мүеллифдән	4
Гүрбәтдә вәтәни җашаданлар	5
Украјна Азәрбајҗанлылары Конгреси	8
Мәммәд Садыг Бәј Ағабәјзадә кимдир?	20
“Вәтән җәмийјәти” - Вәтәндаш мөвгеји	23
Вәтән севкиси	38
Днепропетровск шәһәрини ниҗә севдим?	39
Услышатъ крик души	41
Дунјада ән җахшы әмәл елә җахшылыгдыр	44
Ағлыҗла көрүб, үрәји илә ешидән һәким	52
Нәчәбәт адамын затында олар	60
Җөнү бәри бахан дағлар	67
Доғрунун көмәкчиси әмәлдир	74
Ағыл үчүн јол бирдир	84
Томрис җејрәтли, нәчәр һүнәрли Көнүл	92
Әмәли сәләһ олан, тез чатар мәтләбә	99
Әмәјә һәрмәт едәнин һәрмәти олар	107
Шефа очагынын истиси	114
Днепропетровск Вилајәт тәшкилатынын шәһәр шә’бәләри	121
Әфшарлар, онлар тәклиқдә әскәр, чүтлүқдә орудурлар	129
Мән сизә борчлујам	135
Мы изучаем Азербайджанский язык	136
Днепропетровск Вилајәт тәшкилаты мәтбуатда	145
Сизин уғурларыңыз Азәрбајҗанынын гәләбәсидир	198
Ики сојдашымыз һағгында гыса мә лумат	211
Ағдамлы Салман	212
Фәхрәддин Тәртәрли	214
Әмүрдән хәтирәләр	216

Әдаләт Әскәроғлу
“ӨЗҮМ ГҮРБӘТДӘ, КӨЗҮМ ВӘТӘНДӘ”
Бакы, “АДИЛОҒЛУ” нәшријаты - 2001, 228 сәһ.

Јығылмаға верилмишдир: 09.11.2001,
чапа имзаланмышдыр: 13.12.2001,
кағыз форматы: 60x84 1/16, һәчми: 14,25 ч.в
сифариш: 218, сајы:1500
Гијмәти мұғавилә илә.

Китаб “АДИЛОҒЛУ” ММЧ-нин мәтбәәсиндә
һазыр диапозитивләрдән истифадә,
олунмагла офсет үсулу илә чап олунмушдур.
Үнван: Бакы шәһ. С.Вургун 34 (Д.Әлијева 211)*
Тел., 98-68-25

